

Diagnoza służąca wyznaczeniu obszaru
zdegradowanego i obszaru rewitalizacji
w mieście Żory

Opracowanie powstało na zamówienie Urzędu Miasta w Żorach.

Zespół wykonujący zadanie:

dr Janusz Jeżak (koordynacja merytoryczna)

dr Maciej Huculak (analizy, opracowanie baz danych, kartogramów)

Anna Stankiewicz (analizy, opracowanie baz danych)

Agnieszka Majkowska (redakcja opracowania)

Wizualizacja danych:

dr Maciej Huculak

Copyright © Instytut Ekonomiki Przestrzeni Sp. z o. o. oraz Urząd Miasta w Żorach

Kraków, wrzesień 2022

INSTYTUT EKONOMIKI PRZESTRZENI
Odkrywamy wartość przestrzeni

Instytut Ekonomiki Przestrzeni Sp. z o.o.
ul. Na Błonie 15a/22
30-150 Kraków
iep@iep.krakow.pl

Biuro:
ul. Kamienna 43b lok. 5
31-403 Kraków, PL

I. Spis treści

Spis treści.....	3
Wykaz określeń i skrótów.....	5
Wstęp.....	6
I. Metoda wykorzystana w procesie analitycznym oraz sposób wyznaczenia jednostek referencyjnych.....	9
I.1. Zastosowane jednostki referencyjne	9
I.2. Zakres i źródła pozyskanych danych.....	11
I.3. Etapy identyfikacji obszarów zdegradowanych.....	11
II. Analiza koncentracji negatywnych zjawisk społecznych	19
II.1 Sytuacja demograficzna	21
Wprowadzenie	21
Analiza wskaźnikowa	22
Podsumowanie	28
II.2 Ryzyko wykluczenia społecznego z powodu bezrobocia	31
Wprowadzenie	31
Analiza wskaźnikowa	32
Podsumowanie	40
II.3 Ryzyko wykluczenia społecznego z powodu ubóstwa	43
Wprowadzenie	43
Analiza wskaźnikowa	44
Podsumowanie	49
II.4 Problemy rodzin.....	52
Wprowadzenie	52
Analiza wskaźnikowa	52
Podsumowanie	57
II.5 Zagrożenie bezpieczeństwa	60
Wprowadzenie	60
Analiza wskaźnikowa	61
Podsumowanie	63
II.6 Koncentracja osób ze szczególnymi potrzebami w zakresie dostępności	66
Wprowadzenie	66
Analiza wskaźnikowa	68
Podsumowanie	74
II.7 Problemy edukacyjne	77
Wprowadzenie	77
Analiza wskaźnikowa	77
Podsumowanie	86
II.8 Uczestnictwo w życiu publicznym i kulturalnym	91
Wprowadzenie	91
Analiza wskaźnikowa	93
Podsumowanie	95
II.9 Podsumowanie analizy w sferze społecznej.....	98
III. Analiza koncentracji negatywnych zjawisk gospodarczych.....	102
Wprowadzenie	102
Analiza wskaźnikowa	102
Podsumowanie	104
IV. Analiza koncentracji negatywnych zjawisk przestrzenno-funkcjonalnych	108

Wprowadzenie	108
Analiza wskaźnikowa	109
Podsumowanie	119
V. Analiza koncentracji negatywnych zjawisk technicznych	123
Wprowadzenie	123
Analiza wskaźnikowa	123
Podsumowanie	128
VI. Analiza koncentracji negatywnych zjawisk środowiskowych	131
Wprowadzenie	131
Analiza wskaźnikowa	131
Podsumowanie	135
VII. Wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji	138
Delimitacja obszaru zdegradowanego.....	138
Delimitacja obszaru rewitalizacji	140
Spis rysunków.....	146
Załącznik A Dane wskaźniki wykorzystane w procesie delimitacji obszaru zdegradowanego i rewitalizacji (kolor różowy oznacza wartości gorsze od średniej dla miasta)	150

II. Wykaz określeń i skrótów

BDL	Bank Danych Lokalnych GUS
CEIDG	Centralna Ewidencja i Informacja o Działalności Gospodarczej
EGiB	Ewidencja Gruntów i Budynków
GEZ	Gminna Ewidencja Zabytków
GIOŚ	Główny Inspektorat Ochrony Środowiska
GUS	Główny Urząd Statystyczny
KMP	Komenda Miejska Policji w Żorach
MKRPA	Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
MOPS	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Żorach
POZ	Podstawowa Opieka Zdrowotna
PUP	Powiatowy Urząd Pracy w Żorach
PWiK	Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Żory
suikzp	Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Żory
UDT	Urząd Dozoru Technicznego
UKE	Urząd Komunikacji Elektronicznej
uozd	ustawa z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami (t.j. Dz. U. z 2020 r., poz. 1062 z późn. zm.)
ZBM	Zarząd Budynków Miejskich
ZTK	Zakłady Techniki Komunalnej Sp. z o.o.
uor	ustawa z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (t.j. Dz. U. z 2021 r., poz. 485)
ŻBO	Żorski Budżet Obywatelski

III.

IV. Wstęp

Celem diagnozy jest określenie obszarów miasta znajdujących się w stanie kryzysowym spowodowanym koncentracją negatywnych zjawisk, przede wszystkim w sferze społecznej.

Rewitalizacja jest procesem wielowątkowym o szerokim horyzoncie czasowym, w którym zadania realizowane są przez wielu uczestników i przy udziale różnych źródeł finansowania. W celu wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji konieczne jest stwierdzenie szczegółowej koncentracji zjawisk negatywnych w sferze społecznej, a także w sferze gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej. O wyborze obszaru rewitalizacji decydować ma silna koncentracja negatywnych zjawisk oraz istotne znaczenie tego obszaru dla rozwoju lokalnego. Złożona sytuacja kryzysowa na danym obszarze wymaga zapewnienia koncentracji terytorialnej podejmowanych wysiłków, a także programu działań naprawczych, odpowiednio do realiów finansowych i organizacyjnych miasta.

Zgodnie z art. 9 §1. Ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji:

„Obszar gminy znajdujący się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, a także niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym, można wyznaczyć jako obszar zdegradowany w przypadku występowania na nim ponadto co najmniej jednego z następujących negatywnych zjawisk:

1. gospodarczych – w szczególności niskiego stopnia przedsiębiorczości, słabej kondycji lokalnych przedsiębiorstw lub
2. środowiskowych – w szczególności przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska, lub
3. przestrzenno-funkcjonalnych – w szczególności niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną lub jej złego stanu technicznego, braku dostępu do podstawowych usług lub ich niskiej jakości, niedostosowania rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niskiego poziomu obsługi komunikacyjnej, niedoboru lub niskiej jakości terenów publicznych, lub
4. technicznych – w szczególności degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym, oraz niefunkcjonowaniu rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne

korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska.”

Obszar zdegradowany powinno się wyznaczyć za pomocą obiektywnych i weryfikowalnych wskaźników. Po wyznaczeniu obszarów, na których zdiagnozujemy występowanie negatywnych zjawisk społecznych, konieczne jest zdiagnozowanie problemów występujących w innych sferach, w tym sferze środowiskowej i/lub technicznej i/lub przestrzenno-funkcjonalnej i/lub gospodarczej. Wyłącznie gdy dany obszar (dzielnica) wykazuje ponadprzeciętną koncentrację problemów społecznych oraz problemów przynajmniej w jednej z pozostałych sfer (wymienionych powyżej), może zostać uznany za obszar zdegradowany.

Zgodnie z art. 10 §1-2. Ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji:

„1. Obszar obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, cechujący się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk, o których mowa w art. 9 ust. 1, na którym z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego gmina zamierza prowadzić rewitalizację, wyznacza się jako obszar rewitalizacji.

2. Obszar rewitalizacji nie może być większy niż 20% powierzchni gminy oraz zamieszkały przez więcej niż 30% liczby mieszkańców gminy. Obszar rewitalizacji może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic.”

Wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji jest fundamentem do opracowania Gminnego Programu Rewitalizacji. Program koncentruje się wyłącznie na obszarze rewitalizacji, dla którego planowane są przedsięwzięcia rewitalizacyjne służące reakcji na zdiagnozowane dla tego terenu problemy. Opracowana diagnoza będzie stanowić podstawę dla określenia celów i planów działań rewitalizacyjnych w Gminnym Programie Rewitalizacji dla wyznaczonych obszarów. W dalszej kolejności ustawa nakłada obowiązek uszczegółowienia przeprowadzonej diagnozy w zakresie obszaru rewitalizacji – określenia przyczyn zdefiniowanych problemów oraz zidentyfikowania potencjałów. Na tej podstawie oraz w oparciu o wyniki konsultacji społecznych opracowany zostanie Gminny Program Rewitalizacji – kompleksowy program działań rewitalizacyjnych, definiujący m.in. cele, priorytety, zadania, planowane przedsięwzięcia rewitalizacyjne, niezbędne nakłady finansowe oraz prognozowane rezultaty.

Diagnoza została przygotowana w oparciu o analizę dostępnych danych, dostarczonych przez Urząd Miasta w Żorach oraz instytucje zewnętrzne. Dane opracowane na poziomie wewnątrzgminnym dotyczą w większości lat 2015-2022 i są odnoszone do średnich wartości poszczególnych wskaźników dla gminy.

Układ dokumentu odwołuje się do katalogu zjawisk kryzysowych wskazanych w uor i obejmują analizę zjawisk w sferze społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej i środowiskowej. Analizę wskaźnikową poszczególnych zjawisk poprzedzają wprowadzenia, a analizę każdej ze sfer kończy podsumowanie. We wprowadzeniach podano kontekstowe informacje dla całej gminy, a tam gdzie było to zasadne, także na tle sytuacji w powiecie, regionie czy kraju.

V. Metoda wykorzystana w procesie analitycznym oraz sposób wyznaczenia jednostek referencyjnych

I.1. Zastosowane jednostki referencyjne

W analizach wewnątrzgminnych kluczowym zagadnieniem jest poprawny dobór wielkości wyznaczanych jednostek podstawowych (odniesienia/referencyjnych), rozumiany jako udział analizowanej zmiennej w ogóle, np. udział powierzchni jednostki w powierzchni miasta czy udział ludności zamieszkującej jednostkę w populacji miasta¹. Kolejnym bardzo ważnym czynnikiem, który należy uwzględnić przy wyznaczaniu jednostek referencyjnych jest możliwość pozyskania danych precyzyjnie charakteryzujących zjawiska występujące w tych jednostkach.

W Żorach jako podstawowe jednostki analiz wewnątrzmijskich przyjęto jednostki pomocnicze miasta (dzielnice), które zasadniczo spełniają ww. założenia. Tylko jedna z dzielnic nieznacznie przekracza jeden z ustawowych limitów dotyczących obszaru rewitalizacji (nie więcej niż 20% powierzchni gminy i 30% ogółu mieszkańców). Powierzchnia dzielnicy Baranowice stanowi bowiem 20,3% powierzchni całego miasta.

Przyjęcie jako jednostek referencyjnych dzielnic miasta ma jeszcze jedną niezaprzeczalną zaletę – bez wątpienia ułatwia odbiór opracowania przez szerokie grono interesariuszy rewitalizacji, w szczególności mieszkańców miasta.

Granice jednostek referencyjnych przedstawiono na Rys. I.1 Podział miasta Żory na jednostki referencyjne, a zestawienie w tabeli poniżej.

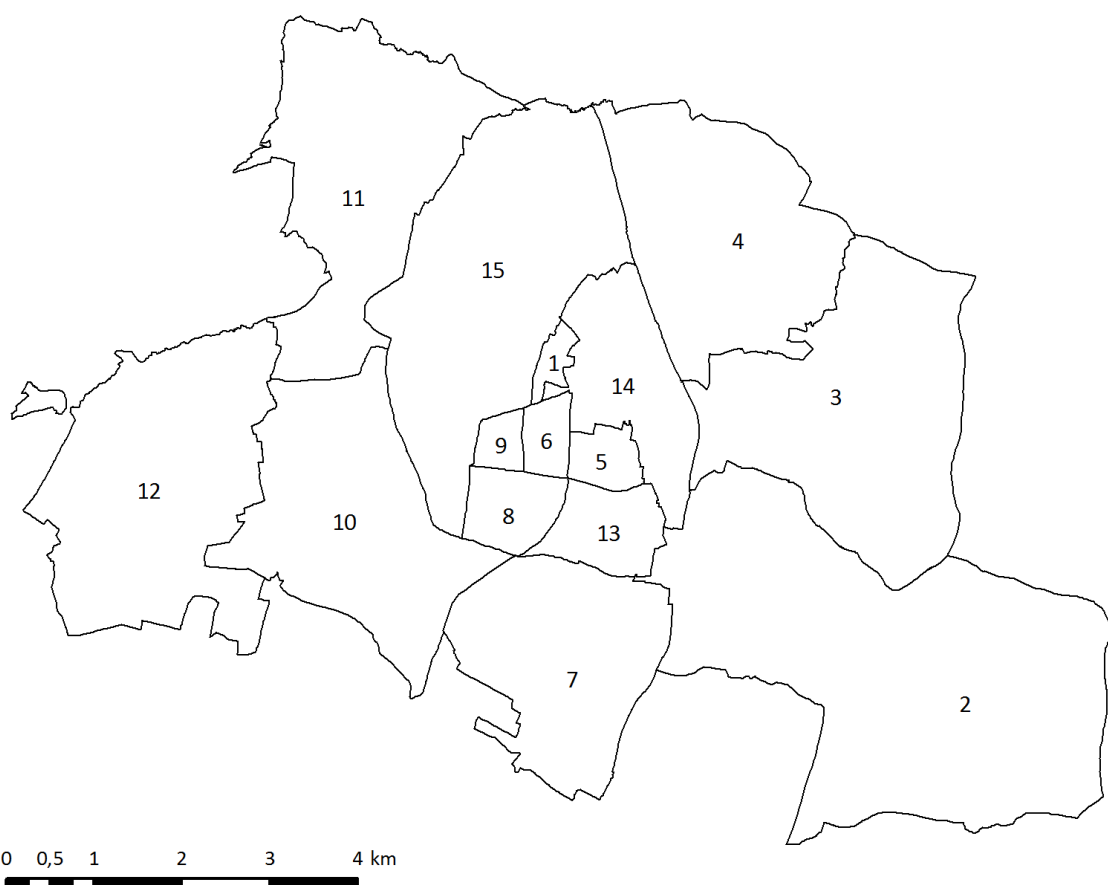
Nr jednostki referencyjnej	Dzielnica	Powierzchnia		Ludność (2021)	
		ha	udział w %	liczba	udział w %
1.	700-lecia Żor	25,36	0,39	2810	4,80
2.	Baranowice	1313,81	20,33	2401	4,10
3.	Kleszczów	757,89	11,73	2230	3,81
4.	Kleszczówka	591,43	9,15	3353	5,73
5.	Korfantego	52,16	0,81	4064	6,95
6.	Księcia Władysława	45,91	0,71	6069	10,38
7.	Osiny	466,95	7,22	1576	2,69
8.	Pawlikowskiego	90,67	1,40	6067	10,37
9.	Powstańców Śląskich	33,05	0,51	4936	8,44

¹ Zalecane jest, aby powierzchnia poszczególnych jednostek w obszarach zurbanizowanych nie przekraczała kilku procent powierzchni miasta. Analogiczne zalecenie odnosi się również do udziału liczby osób zamieszkujących jednostkę w liczbie ludności miasta. Parametry te mają wskazać miarę dyspersji zbioru, albo inaczej - poprawność rozkładu przestrzennego analizowanej zbiorowości. Im wartości są mniejsze i bardziej do siebie zbliżone, zwłaszcza jeśli chodzi o liczbę ludności, tym lepsze dopasowanie.

Nr jednostki referencyjne j	Dzielnica	Powierzchnia		Ludność (2021)	
		ha	udział w %	liczba	udział w %
10.	Rogoźna	593,96	9,19	3259	5,57
11.	Rowień-Folwarki	619,11	9,58	2678	4,58
12.	Rój	726,58	11,24	4449	7,61
13.	Sikorskiego	116,18	1,80	8058	13,78
14.	Śródmieście	259,46	4,01	2304	3,94
15.	Zachód	771,13	11,93	4240	7,25
Miasto Żory		6463,66	100,00	58494	100,00

Tab. I. 1 Zestawienie jednostek referencyjnych w mieście Żory

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta w Żorach

Rys. I. 1 Podział miasta Żory na jednostki referencyjne

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta w Żorach

1. 700-lecia Żor, 2. Baranowice, 3. Kleszczów, 4. Kleszczówka, 5. Korfantego, 6. Księcia Władysława, 7. Osiny, 8. Pawlikowskiego, 9. Powstańców Śląskich, 10. Rogoźna, 11. Rowień-Folwarki, 12. Rój, 13. Sikorskiego, 14. Śródmieście, 15. Zachód.

I.2. Zakres i źródła pozyskanych danych

Opracowanie wykonane zostało w dwóch głównych wymiarach analiz: statystycznym i przestrzennym. Dane, których nie sposób odnieść do przestrzeni lub z przyczyn formalno-prawnych nie mogły być geolokalizowane zostały przetworzone i poddane analizie statystycznej. Drugi typ danych objął dane powiązane z przestrzenią lub opisujące tę przestrzeń, które po przetworzeniu zostały odniesione do przyjętej jednostki referencyjnej.

Zebrane dane podzielono na grupy tematyczne odpowiadające analizowanym zagadnieniom: społecznym, gospodarczym, środowiskowym, przestrzenno-funkcjonalnym i technicznym. W każdej z grup tematycznych wskazano wskaźniki obrazujące analizowane zjawiska.

Informacje, które nie mogły zostać wykorzystane przy wykonaniu analizy wielokryterialnej, a niosące istotne dla oceny sytuacji w obszarze opracowania, przedstawiono w opisach poszczególnych analizowanych zjawisk. Uzupełniają one obraz sytuacji w obszarze objętym analizą.

Wykorzystane w opracowaniu poszczególnych wskaźników dane pozyskane zostały od UMŻ i gminnych jednostek organizacyjnych oraz instytucji zewnętrznych.

Po przeanalizowaniu zgromadzonych danych skonstruowano na ich bazie kartogramy, które posłużyły do wykonania wielokryterialnej analizy mającej na celu wskazanie obszaru koncentracji negatywnych zjawisk kryzysowych.

I.3. Etapy identyfikacji obszarów zdegradowanych

Proces delimitacji obszarów zdegradowanych bazuje na zgromadzonych danych. Tam, gdzie było to możliwe, wykonano zestawienia przedstawiające dany czynnik/zjawisko w przyjętych jednostkach referencyjnych. W przypadku braku danych dla wszystkich jednostek, dane nie były wykorzystywane do oceny, a jedynie do zasygnalizowania pewnych problemów, zjawisk.

Identyfikacja obszarów zdegradowanych, w zakresie przyjętych do analizy danych, objęła pięć, niżej opisanych etapów:

Weryfikacja i ocena danych wejściowych

Ogólne wymagania techniczne w odniesieniu do pozyskanych danych zdefiniowane zostały przez następujące cechy:

- 1) jednoznaczność co do położenia w przestrzeni geograficznej (informacje musiały zawierać się w granicach opracowania, a w przypadku analiz związanych z dostępem do obiektów publicznych pozyskano również informacje o najbliższym położonym obiekcie w sąsiedztwie analizowanego obszaru),
- 2) jednorodność (pomiar zjawiska w identycznej skali pomiarowej dla całego zbioru danych),
- 3) kompletność (występowanie danych pomiarowych dla całego obszaru opracowania),
- 4) dokładność (wykonanie pomiaru z identyczną precyzją),
- 5) aktualność (przyjęto założenie, że poszczególne wskaźniki muszą bazować na danych opisujących sytuację bieżącą lub dynamikę zmian).

W przypadku wykonanej analizy oznaczało to zebranie danych dla obszaru przy zachowaniu pełnego pokrycia danymi dla całego zbioru (odrzucono dane fragmentaryczne, uniemożliwiające porównanie poszczególnych obszarów). Aktualność danych geokodowanych to w większości rok 2021.

Konwersja danych wejściowych

Pozyskane dane zostały przetworzone i przekonwertowane do jednego układu odniesienia (PUWG 1992 – EPSG 2180). Następnie zestawione zostały w tabelach i powiązane z jednostkami referencyjnymi. Część danych ze względu na analogowy charakter zdigitalizowano.

Przeprowadzenie analiz tematycznych w zakresie ustalonych obszarów problemowych

Po uporządkowaniu danych wykonano analizy jakościowe i ilościowe. Z wymienionej przez K. R. Mazurskiego grupy metod jakościowych wykorzystano²:

- metodę opisową połączoną z metodą kartograficzną;
- metodę odsiewu dla wyeliminowania tej części przestrzeni, która nie spełniała zadanych kryteriów;
- metodę kolejnych eliminacji i przybliżeń, w poszukiwaniu przestrzeni najbardziej odpowiadającej założonej charakterystyce;
- metodę analizy fotogrametrycznej (zdjęć lotniczych) dla oceny ilości i wzajemnego położenia obiektów w terenie;
- metodę analizy historycznej w poszukiwaniu uwarunkowań dotychczasowego rozwoju i występujących tendencji.

Spośród metod ilościowych zastosowano natomiast:

² K. R. Mazurski, Ekonomiczne aspekty regionalistyki. Zarys problematyki, Oficyna wydawnicza Sudety, Wrocław 2000, s. 30

- metody wskaźnikowe, w tym:
 - badanie układów sieciowych w celu określenia wskaźników natężenia zjawisk w odniesieniu do liczby mieszkańców czy powierzchni,
 - badanie układów punktowych (węzłowych), zmierzające do agregacji jednostek elementarnych, rozkładu statystycznego i rozkładu przestrzennego zjawiska;
- metody statystyczne – szeregi statystyczne, rozkład zmiennych;
- analizę skupień – w celu powiązania ze sobą różnych czynników i uzyskania syntetycznego wskaźnika prezentującego nasilenie negatywnych zjawisk;
- wielowskaźnikową analizę porównawczą.

Otrzymane wyniki oceniono pod względem poprawności zgromadzonych informacji (weryfikacja ewentualnych odchyleń). Następnie zweryfikowano lokalizację występowania zjawisk względem elementów zagospodarowania bezpośrednio związanych z prowadzoną analizą.

Wizualizacja uzyskanych wyników cząstkowych

Uzyskane w trakcie prac wyniki zostały opracowane w formie tabel oraz zwizualizowane w formie kartogramów. Przedziały klasowe wyznaczono na podstawie obserwacji rozkładu znormalizowanego w oparciu o wartości referencyjne dla całej gminy.

W przypadku większości analizowanych zjawisk przyjęto podział na cztery klasy wartości, dwie poniżej i dwie powyżej wartości referencyjnej dla miasta. Najczęściej stosowano przedziały $\pm 0,2$ wartości znormalizowanej (0,8 i 1,2, tj. 80% i 120%), rzadziej przedziały $\pm 0,5$ wartości znormalizowanej (0,5 i 1,5, tj. 50% i 150%), zaś sporadycznie inne. Co do zasady przedziały skonstruowano jako lewostronnie domknięte³.

Liczbę przedziałów klas wartości wyznaczono zgodnie z powszechnie funkcjonującą w badaniach statystycznych, podstawową metodą konstrukcji szeregów rozdzielczych przedziałowych. Opiera się ona o wzór: $k=\sqrt{N}$, gdzie k to liczba klas, a N to liczebność analizowanej zbiorowości. Przy 15 jednostkach podstawowych analizy (dzielnicach), najbliższą pełną wartością do pierwiastka kwadratowego jest 4⁴. Przedziały wartości konstruowano w oparciu o rozkład analizowanych wartości. Ich zróżnicowanie wynika z różnej charakterystyki rozkładów poszczególnych wskaźników. Zastosowana metoda łączyła ze sobą dwa podejścia w konstruowaniu przedziałów wartości w kartogramach. Przedziały w bezpośredniej bliskości wartości średniej reprezentowały w dominującej większości przypadków podejście równych klas. Rozpiętość przedziałów skrajnych warunkowana była natomiast wartościami skrajnymi tj. minimalnymi i maksymalnymi poszczególnych zmiennych. W przypadku nietypowych rozkładów zmiennych np. wyraźnie skośnych, rosnących w postępie geometrycznym i in., stosowano inne (nierówne) wartości przedziałów położonych bezpośrednio przy wartości referencyjnej, tak aby z jak największym stopniem wyeliminować występowanie przedziałów pustych, tj. niereprezentowanych na mapie przez żadną jednostkę. Również i w takich przypadkach podstawą do wyznaczenia granic przedziałów były wartości znormalizowane zmiennych⁵.

Należy pamiętać, że kwestie te z punktu widzenia samego procesu delimitacji, mają jednak charakter drugorzędny, czysto informacyjny i

³ Przedział lewostronnie domknięty przedstawiany jest zapisem " $<$)". Określenie to oznacza, że jego skrajna lewa wartość wchodzi w zakres zbioru znajdującego się w tym przedziale - oznaczenie " $<$ ", zaś lewa skrajna już nie - oznaczenie ")". W przypadku diagnozy miało to taki skutek praktyczny, że wartość "0", o ile występowała, była zaliczana do przedziału o najniższych wartościach.

⁴ Pierwiastek kwadratowy z 15 wynosi w przybliżeniu 3,87.

⁵ Np. kilkakrotność wartości referencyjnej.

poznawczy. O zakwalifikowaniu danej jednostki jako problemowej decydowało bowiem położenie względem (tj. powyżej/poniżej) wartości referencyjnej dla całego miasta. Ze względu na kluczowe, z punktu widzenia wyznaczenia obszaru zdegradowanego i rewitalizacji, znaczenie tej informacji, została ona dodatkowo umieszczona w tabelach podsumowujących poszczególne grupy zjawisk.

Wartości wszystkich analizowanych wskaźników zostały zamieszczone w postaci zestawień tabelarycznych w załączeniu do niniejszego opracowania (Załącznik A).

Koncentracja zjawisk kryzysowych i wyznaczenie obszaru zdegradowanego i rewitalizacji

Poziom koncentracji negatywnych zjawisk zdefiniowano w dwóch zasadniczych wymiarach. Pierwszym był poziom pojedynczych wskaźników, dla których punktem odniesienia były odpowiadające im wartości pojedynczych wskaźników obliczone dla całego miasta. W zależności od charakteru wskaźnika występowaniu negatywnego poziomu zjawiska odpowiadały wartości powyżej (stymulanta) lub poniżej (destymulanta) wartości referencyjnej. Drugi wymiar odnosił się do kryterium kryzysu dla poszczególnych grup zjawisk społecznych oraz pozostałych sfer zjawisk o charakterze: gospodarczym, przestrzenno-funkcjonalnym, technicznym i środowiskowym. W takich przypadkach za kryterium kryzysu przyjęto sytuację, w której liczba przekroczeń wartości referencyjnej dla wskaźników cząstkowych wyniosła powyżej 50% ich liczby. W przypadku podsumowania sfery społecznej, ze względu na jej kluczowe z punktu widzenia rewitalizacji znaczenie, kryterium kryzysu podniesiono obejmując nim wyłącznie jednostki o najwyższym poziomie koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, tj. liczbie przekroczeń zjawisk kryzysowych wynoszących 7 na 8 analizowanych zjawisk.

Po wyznaczeniu obszaru koncentracji zjawisk kryzysowych o charakterze społecznym przeprowadzono analizę pozostałych grup zjawisk (sfer), tj. gospodarczych, przestrzenno-funkcjonalnych, środowiskowych oraz technicznych w celu potwierdzenia spełnienia przez niego warunku występowania negatywnych zjawisk przynajmniej w jednej z wymienionych grup.

W efekcie zidentyfikowano tereny, dla których wyznaczono obszar zdegradowany, a następnie, uwzględniając zgodnie z art. 10 ust. 1 uor znaczenie dla rozwoju lokalnego, obszar rewitalizacji.

Zastosowane w opracowaniu wskaźniki przedstawia Tab. I. 2.

L.p.	Wskaźnik	Zjawisko	Sfera
1.	Liczba osób w wieku nieprodukcyjnym na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym w 2021 r.	Demografia	Społeczna
2.	Średni wiek mieszkańców w 2021 r.		
3.	Zmiana liczby ludności w latach 2014-2021 w % (ubytek i zwiększenie ludności)		
4.	Gęstość zaludnienia na 1 km ² w 2021 r.*		
5.	Udział osób w wieku przedprodukcyjnym w ogóle liczby mieszkańców w %*		
6.	Liczba osób bezrobotnych na 100 osób w wieku produkcyjnym w 2021 r.	Bezrobocie	
7.	Liczba osób bezrobotnych długotrwale na 100 osób w wieku produkcyjnym w 2021 r.		
8.	Liczba osób bezrobotnych powyżej 50.roku życia na 100 osób w wieku produkcyjnym w 2021 r.		
9.	Liczba osób bezrobotnych do 30.roku życia na 100 osób w wieku produkcyjnym w 2021 r.		
10.	Liczba osób bezrobotnych z wykształceniem gimnazjalnym lub niższym na 100 osób w wieku produkcyjnym w 2021 r.		
11.	Liczba osób bezrobotnych bez doświadczenia zawodowego na 100 osób w wieku produkcyjnym w 2021 r.		
12.	Liczba osób bezrobotnych bez kwalifikacji zawodowych na 100 osób w wieku produkcyjnym w 2021 r.		
13.	Liczba bezrobotnych kobiet, które nie wróciły do pracy po urodzeniu dziecka na 100 osób w wieku produkcyjnym w 2021 r.		
14.	Liczba osób w rodzinach objętych wsparciem MOPS na 100 mieszkańców w 2021 r.	Ubóstwo	
15.	Liczba osób w rodzinach objętych wsparciem MOPS z powodu ubóstwa na 100 mieszkańców w 2021 r.		
16.	Liczba osób w rodzinach objętych wsparciem MOPS z powodu bezrobocia na 100 mieszkańców w 2021 r.		
17.	Zadłużenie w lokalach komunalnych w zł na 1 dłużnika w 2021 r.		
18.	Liczba osób w rodzinach otrzymujących wsparcie z MOPS z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych na 100 mieszkańców w 2021 r.	Problemy rodzin	
19.	Liczba osób w rodzinach objętych procedurą Niebieskiej Karty w latach 2015-2021 na 100 mieszkańców		
20.	Liczba wniosków skierowanych do MKRPA w latach 2015-2021 na 100 mieszkańców		
21.	Liczba osób otrzymujących dodatki z tytułu samotnego wychowywania dziecka na 100 mieszkańców w 2021 r.		
22.	Liczba osób otrzymujących świadczenia z Funduszu Alimentacyjnego na 100 mieszkańców w 2021 r.		
23.	Średnia roczna liczba dzieci objętych asystenturą rodzin w latach 2019-2021 na 100 mieszkańców		
24.	Liczba wybranych rodzajów przestępstw (bez komunikacyjnych) na 1000 mieszkańców w 2021 r.	Bezpieczeństwo	
25.	Liczba przestępstw kradzieży na 1000 mieszkańców w 2021 r.		

L.p.	Wskaźnik	Zjawisko	Sfera
26.	Liczba osób w rodzinach objętych pomocą społeczną z powodu niepełnosprawności na 100 mieszkańców w 2021 r.	Osoby ze szczególnymi potrzebami	
27.	Liczba osób w rodzinach objętych pomocą społeczną z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby na 100 mieszkańców w 2021 r.		
28.	Liczba osób pobierających zasiłki pielęgnacyjne na 100 mieszkańców w 2021 r.		
29.	Liczba osób otrzymujących świadczenia pielęgnacyjne na 100 mieszkańców w 2021 r.		
30.	Liczba osób w wieku poprodukcyjnym na 100 mieszkańców w 2021 r.		
31.	Liczba dzieci w wieku 0-3 lata na 100 mieszkańców w 2021 r.		
32.	Średnie wyniki egzaminu ósmoklasisty z j. polskiego w roku szkolnym 2018/2019 w %	Edukacja	
33.	Średnie wyniki egzaminu ósmoklasisty z j. polskiego w roku szkolnym 2019/2020 w %		
34.	Średnie wyniki egzaminu ósmoklasisty z j. polskiego w roku szkolnym 2020/2021 w %		
35.	Średnie wyniki egzaminu ósmoklasisty z matematyki w roku szkolnym 2018/2019 w %		
36.	Średnie wyniki egzaminu ósmoklasisty z matematyki w roku szkolnym 2019/2020 w %		
37.	Średnie wyniki egzaminu ósmoklasisty z matematyki w roku szkolnym 2020/2021 w %		
38.	Średnie wyniki egzaminu ósmoklasisty z j. angielskiego w roku szkolnym 2018/2019 w %		
39.	Średnie wyniki egzaminu ósmoklasisty z j. angielskiego w roku szkolnym 2019/2020 w %		
40.	Średnie wyniki egzaminu ósmoklasisty z j. angielskiego w roku szkolnym 2020/2021 w %		
41.	Udział uczniów z dysleksją przystępujących do egzaminu ósmoklasisty w latach szkolnych 2018/2019-2020/2021		
42.	Średnie wyniki egzaminu maturalnego z j. polskiego w roku szkolnym 2018/2019 w %		
43.	Średnie wyniki egzaminu maturalnego z j. polskiego w roku szkolnym 2019/2020 w %		
44.	Średnie wyniki egzaminu maturalnego z j. polskiego w roku szkolnym 2020/2021 w %		
45.	Średnie wyniki egzaminu maturalnego z matematyki w roku szkolnym 2018/2019 w %		
46.	Średnie wyniki egzaminu maturalnego z matematyki w roku szkolnym 2019/2020 w %		
47.	Średnie wyniki egzaminu maturalnego z matematyki w roku szkolnym 2020/2021 w %		
48.	Średnie wyniki egzaminu maturalnego z j. angielskiego w roku szkolnym 2018/2019 w %		
49.	Średnie wyniki egzaminu maturalnego z j. angielskiego w roku szkolnym 2019/2020 w %		
50.	Średnie wyniki egzaminu maturalnego z j. angielskiego w roku szkolnym 2020/2021 w %		
51.	Liczba uczniów drugorocznych w szkołach podstawowych i średnich w latach 2015-2021 na 100 osób w wieku 6-19 lat*		

L.p.	Wskaźnik	Zjawisko	Sfera	
52.	Frekwencja wyborcza w pierwszej turze wyborów prezydenta miasta w 2018 r. w %	Uczestnictwo w życiu społecznym i kulturalnym		
53.	Frekwencja w Żorskim Budżecie Obywatelskim w 2020 r. w %			
54.	Liczba firm zarejestrowanych w CEIDG na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym w 2021 r.		Gospodarcza	
55.	Liczba firm wykreślonych z CEIDG w latach 2019-2021 na 100 firm zarejestrowanych w CEIDG ogółem			
56.	Średnia odległość do przystanków komunikacji miejskiej (w metrach) w 2022 r.		Przestrzenno-funkcjonalna	
57.	Średnia odległość do przychodni POZ (w metrach) w 2022 r.			
58.	Średnia odległość do żłobka lub klubu dziecięcego (w metrach) w 2022 r.			
59.	Średnia odległość do przedszkola (w metrach) w 2022 r.			
60.	Średnia odległość do szkoły podstawowej (w metrach) w 2022 r.			
61.	Średnia odległość do biblioteki (w metrach) w 2022 r.			
62.	Średnia odległość do sali sportowej (w metrach) w 2022 r.			
63.	Średnia odległość do placu zabaw (w metrach) w 2022 r.			
64.	Średnia odległość do terenów zieleni parkowej (w metrach) w 2022 r.			
65.	Średnia odległość do poczty (w metrach) w 2022 r.			
66.	Odsetek adresów z dostępem do Internetu 30 Mb/s i więcej w 2021 r.			
67.	Liczba awarii sieci wodno-kanalizacyjnej w latach 2015-2021 na 100 budynków			
68.	Liczba zabytków nieruchomości wpisanych do GEZ na 100 budynków w 2022 r.			Techniczna
69.	Udział budynków mieszkalnych wybudowanych do 1945 r. w ogóle budynków w % w 2022 r.			
70.	Udział budynków mieszkalnych o liczbie kondygnacji 3 i więcej wyposażonych w dźwig osobowy w % w 2022 r.			
71.	Udział budynków mieszkalnych wybudowanych do 1989 r. w ogóle budynków w % w 2022 r.*		Środowiskowa	
72.	Emisja pyłu PM10 ze źródeł komunalno-bytowych w kg na 1 mieszkańca w 2020 r.			
73.	Ilość wyrobów zawierających azbest w kg na 100 mieszkańców w 2022 r.			
74.	Udział powierzchni objętej przekroczeniami norm hałasu w porze nocnej (Ln) w % w 2021 r.			

Tab. I. 2 Wskaźniki wykorzystane w opracowaniu

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta w Żorach

* wskaźnik kontekstowy

VI. Analiza koncentracji negatywnych zjawisk społecznych

Ustawa o rewitalizacji stawia zagadnienia społeczne w centrum procesu delimitacji. Stwierdzenie koncentracji negatywnych zjawisk o takim właśnie charakterze stanowi bowiem konieczny warunek wyznaczenia na danym terenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji. Kierując się zapisami ustawy (art. 9 ust. 1 uor) w obszarze społecznym przeanalizowano zjawiska:

- bezrobocia,
- ubóstwa,
- przestępczości,
- wysokiej liczby mieszkańców będących osobami ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami,
- niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego,
- niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym.

Dodatkowym elementem, o który uzupełniono opracowanie, są kwestie związane z demografią. Zjawiska tego rodzaju stanowią bardzo ważne uwarunkowanie wielu procesów i polityk rozwojowych, w tym także rewitalizacji.

Drugim elementem, który pojawił się w niniejszej analizie dodatkowo jest kwestia kondycji rodzin. W przypadku znaczącej części negatywnych zjawisk ich przyczyn można doszukiwać się bowiem właśnie w dysfunkcjach występujących w rodzinach. Analiza tego rodzaju zagadnień pozwoli również na dalszym etapie prac skuteczniej identyfikować zależności przyczynowo-skutkowe negatywnych zjawisk społecznych.

W efekcie w ramach diagnozy sfery społecznej przeanalizowano 8 zjawisk:

- 1) sytuację demograficzną,
- 2) ryzyko wykluczenia społecznego z powodu bezrobocia,
- 3) ryzyko wykluczenia społecznego z powodu ubóstwa,
- 4) problemy rodzin,
- 5) zagrożenie bezpieczeństwa,
- 6) koncentrację osób ze szczególnymi potrzebami w zakresie dostępności,
- 7) problemy edukacyjne,

8) uczestnictwo w życiu publicznym i kulturalnym.

Jednostki referencyjne o największym natężeniu kryzysu wyznaczone zostały w oparciu o wskaźniki zbiorcze dla poszczególnych analizowanych zjawisk (rozdz. od II.1 do II.8) oraz wskaźnik syntetyczny dla całej sfery społecznej (rozdz. II.9).

II.1 Sytuacja demograficzna

Wprowadzenie

Liczba mieszkańców miasta Żory w okresie 2014-2021 zwiększyła się według danych GUS o blisko 800 osób (1,28%). W kontekście wyraźnie zarysowujących się procesów depopulacji kraju i regionu (spadek liczby ludności w analizowanym okresie odpowiednio o 0,24 i 5,21%), miasto Żory charakteryzowała tendencja przeciwna (wzrost liczby ludności). Dane UMŻ opierające się na ewidencji ludności i systemie meldunkowym przedstawiają jednak mniej optymistyczny obraz. Według nich w okresie 2014-2021 w Żorach ubyło 836 mieszkańców, co w wartościach względnych daje wynik -1,41%⁶.

Dodatni, według danych GUS, przyrost rzeczywisty ludności miasta w latach 2014-2021 wynikał z generalnie korzystnych tendencji zarówno w zakresie migracji, jak również przyrostu naturalnego. Dopiero w latach 2020 i 2021 odnotowano negatywne zjawiska w odniesieniu do jednej ze składowych przyrostu rzeczywistego, tj. przyrostu naturalnego. Jego negatywne wartości były wynikiem zmniejszenia się liczby urodzeń oraz wzrostu liczby zgonów. W tym ostatnim przypadku szczególnie istotną rolę odegrał rok 2021 i odnotowany wówczas gwałtowny wzrost zgonów będących konsekwencją pandemii Covid-19. W samym tylko 2021 r. liczba zgonów wzrosła z przedziału 453-520 odnotowywanego w latach 2015-2019 do poziomu 748.

GUS prezentuje dane dotyczące wieku ludności w ujęciu różniącym się od przyjętego w niniejszym opracowaniu. W ramach BDL na poziomie poszczególnych powiatów udostępniana jest jedynie informacja o medianie wieku ludności. W latach 2018-2021 można było zaobserwować stopniowy proces starzenia się ludności miasta Żory. Mediana wieku wzrosła w tym okresie z 40,2 do 41,5, tj. o 1,3 roku. Tempo tych zmian było wyższe niż w przypadku Polski czy województwa śląskiego (w obu przypadkach wzrost o 1,1 roku). Wartość środkowa dla populacji Żor w 2021 r. była zauważalnie niższa zarówno od wartości dla całego kraju (42,0), jak i województwa śląskiego (43,4).

Ważnym wskaźnikiem świadczącym o kondycji populacji jest tzw. obciążenie demograficzne. Spośród szerokiej palety wskaźników

⁶ Dane GUS odnoszące się do liczby i struktury ludności w gminach opracowane zostały w oparciu o wyniki Narodowych Spisów Powszechnych z uwzględnieniem zmian spowodowanych ruchem naturalnym (urodzenia i zgony), migracjami ludności (na pobyt stały i czasowy) oraz przemieszczeniami związanymi ze zmianami administracyjnymi (źródło: GUS). W przypadku analiz wewnętrzniejskich wykorzystano natomiast dane z rejestrów meldunkowych UM w Żorach dla poszczególnych lat.

odnoszących się do tego zagadnienia i funkcjonujących w literaturze przedmiotu, na potrzeby niniejszej analizy wybrano wskaźnik obrazujący proporcję liczby osób w wieku przed- i poprodukcyjnym do osób w wieku produkcyjnym. W przypadku miasta Żory wartości wskaźnika obciążenia demograficznego w latach 2014-2021 systematycznie i dynamicznie rosły, od 55,52 w 2014 r. do 73,44 w roku 2021. O ile w 2014 r. wartość wskaźnika dla Żor była niższa niż dla Polski (58,73) i województwa śląskiego (58,23), to w roku 2021 relacje te uległy odwróceniu i wartość wskaźnika dla Żor (73,44) była zauważalnie wyższa niż analogiczne wartości dla kraju (68,92) i regionu (70,36). Za zmianę tę w głównej mierze odpowiadał gwałtowny przyrost udziału liczby osób w wieku poprodukcyjnym. W roku 2014 grupa ta stanowiła w mieście jedynie 16,5%, podczas gdy w 2021 r. już 22,8%.

Analiza wskaźnikowa

W analizie demograficznej za najważniejsze przyjęto kwestie związane z obciążeniem demograficznym, starzeniem się populacji oraz depopulacją miasta. Taki dobór najważniejszych tematów doprowadził do wyboru trzech wskaźników oddających zjawiska kryzysowe w sferze demografii. Przyjęto następujące wskaźniki:

- 1) liczba osób w wieku nieprodukcyjnym⁷ na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym⁸ w 2021 r.,
- 2) średni wiek mieszkańców w 2021 r.,
- 3) zmiana liczby ludności w latach 2014-2021 (w %).

Kontekstowo przeanalizowano również:

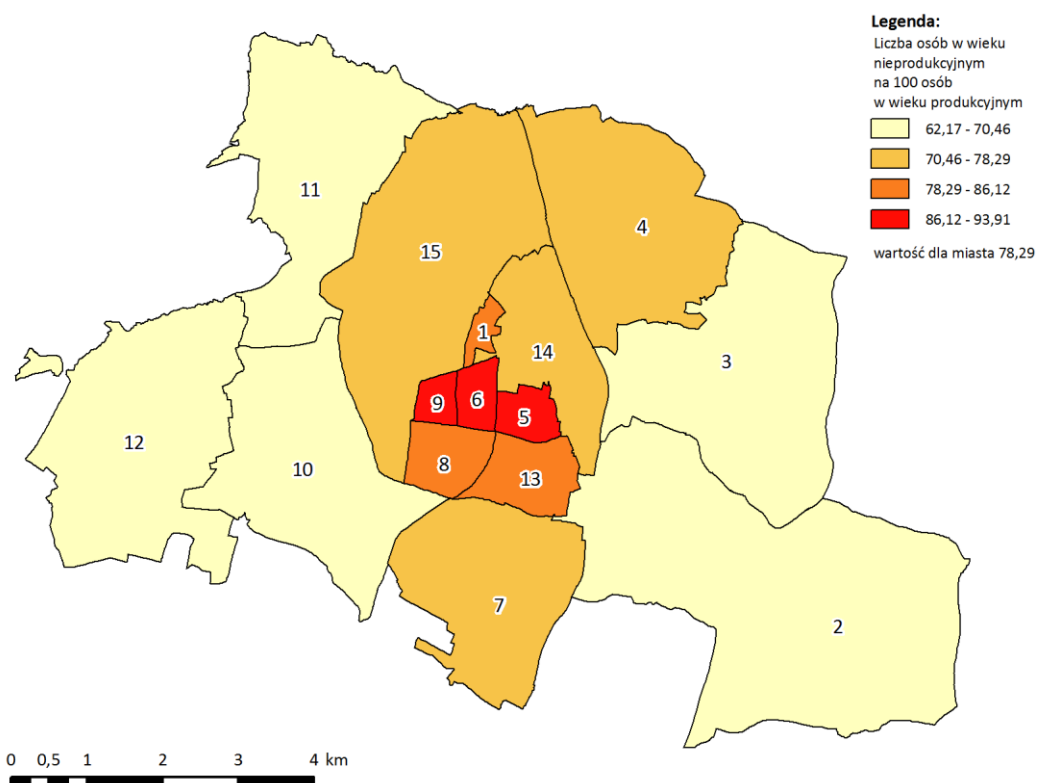
- 4) gęstość zaludnienia w 2021 r.,
- 5) udział osób w wieku przedprodukcyjnym⁹ w 2021 r. wraz ze strukturą wieku ludności według ekonomicznych grup wieku w 2021 r.

Na rysunkach poniżej przedstawiono koncentrację zjawisk w analizowanym zakresie.

⁷ Na wiek nieprodukcyjny składa się wiek przedprodukcyjny, w którym ludność nie osiągnęła jeszcze zdolności do pracy, tj. grupa wiekowa 0-17 lat oraz wiek poprodukcyjny, w którym osoby zazwyczaj kończą pracę zawodową, tj. dla mężczyzn 65 lat i więcej, dla kobiet 60 lat i więcej (źródło: GUS).

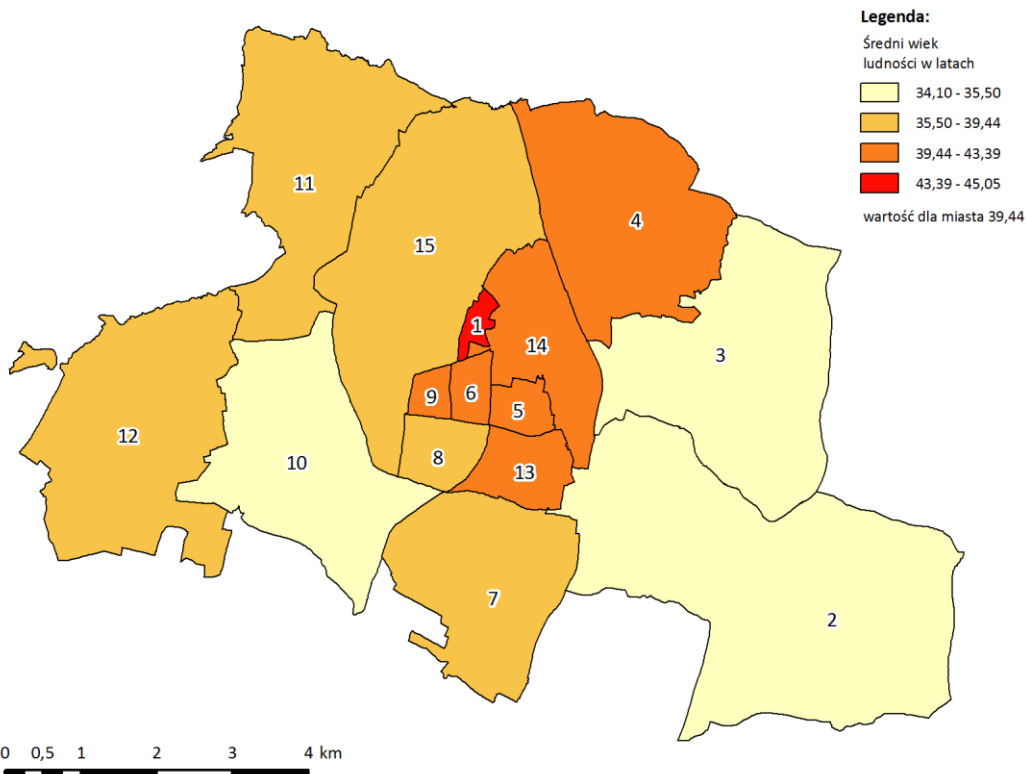
⁸ Wiek zdolności do pracy, tj. dla mężczyzn grupa wieku 18-64 lata, dla kobiet - 18-59 lat (źródło: GUS).

⁹ Wiek, w którym ludność nie osiągnęła jeszcze zdolności do pracy, tj. grupa wieku 0 - 17 lat (źródło: GUS).

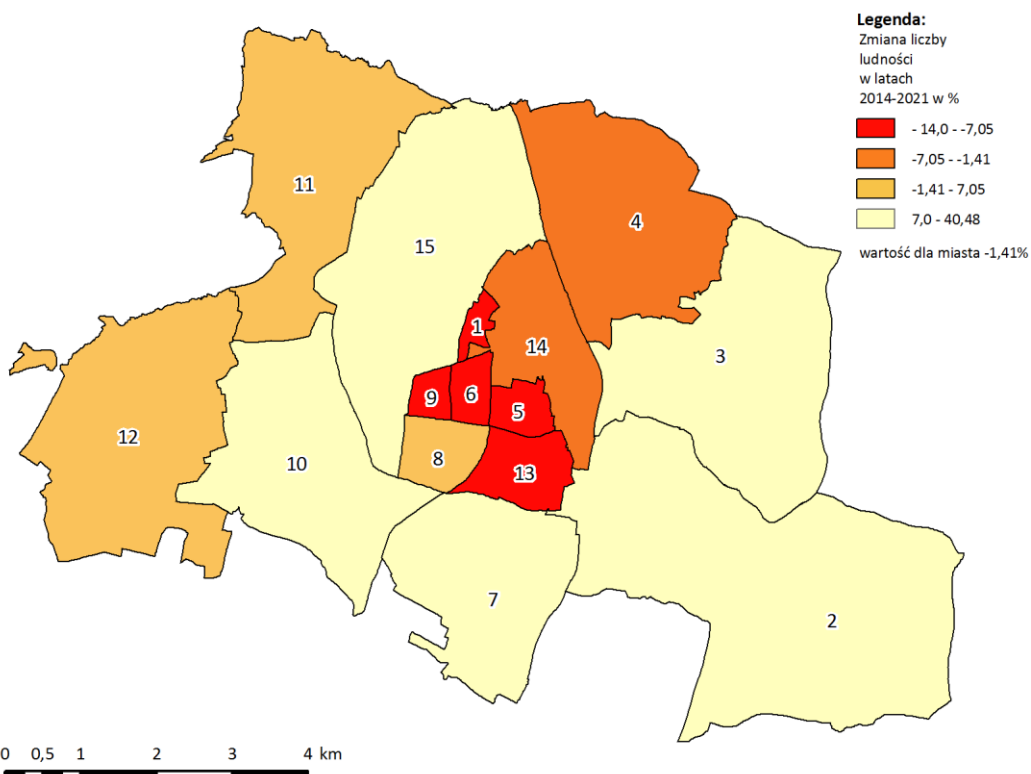
Rys. II. 1 Liczba osób w wieku nieprodukcyjnym na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym w 2021 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta w Żorach

Rys. II. 2 Średni wiek mieszkańców w 2021 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta w Żorach

Rys. II. 3 Zmiana liczby ludności w latach 2014-2021 w %

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta w Żorach

Na 15 jednostek referencyjnych, wartości wskaźników świadczące o występowaniu negatywnych zjawisk demograficznych, tj. gorszych od średniej dla miasta, odnotowano:

- w zakresie liczby osób w wieku nieprodukcyjnym na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym w 2021 r. – w 6 jednostkach,
- w zakresie średniego wieku ludności w 2021 r. – w 7 jednostkach,
- w zakresie zmiany liczby ludności w latach 2014-2021 w % – w 7 jednostkach.

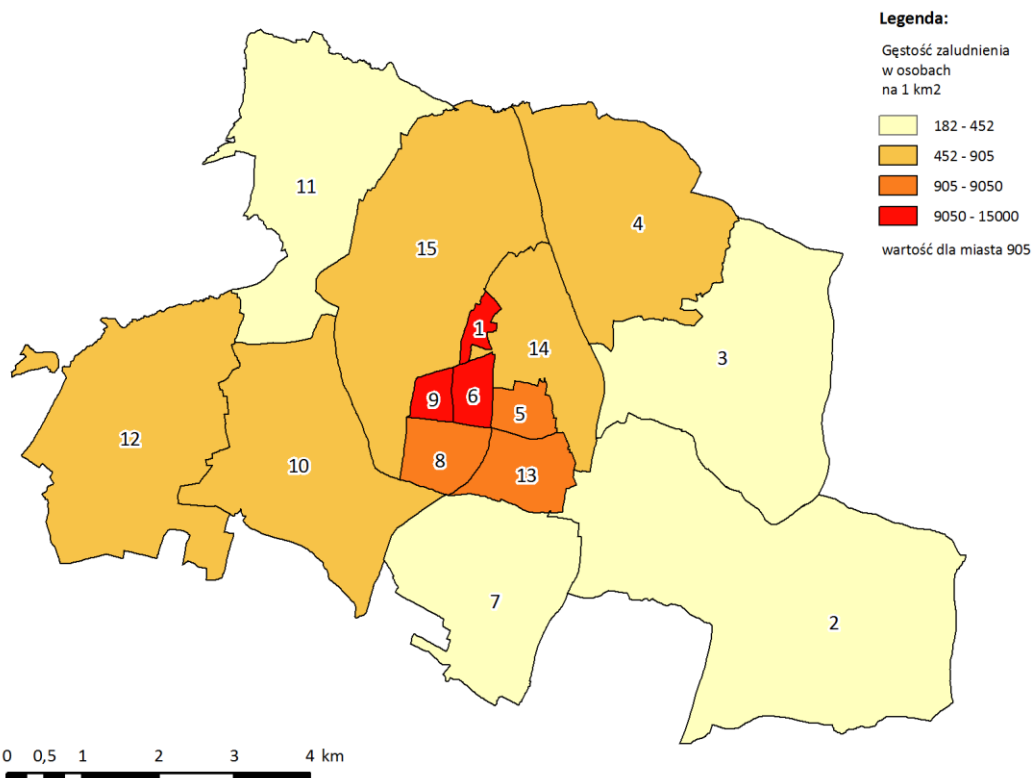
W 2021 r. w Żorach na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało 78,29 osób w wieku nieprodukcyjnym (tj. przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym). Jednostkami o najwyższych wartościach wskaźnika były: Księcia Władysława (93,47), Korfantego (92,70), Powstańców Śląskich (88,76), 700-lecia Żor (85,60), Pawlikowskiego (84,86) i Sikorskiego (78,91). Jednostki te osiągnęły również najwyższe (najbardziej niekorzystne) wartości wskaźnika biorąc pod uwagę stosunek liczby osób w wieku poprodukcyjnym do liczby osób w wieku produkcyjnym. Najniższe, w skali miasta, wartości wskaźnika obciążenia demograficznego charakteryzowały dzielnice: Kleszczów (62,18) oraz Rój (63,27).

Do przedstawienia procesów starzenia się ludności poszczególnych dzielnic przyjęto średni wiek ludności wyrażony w latach. W 2021 r. średni wiek mieszkańca miasta wyniósł 39,4 lat. Ponadprzeciętnymi wartościami w tym zakresie charakteryzowały się następujące jednostki referencyjne: 700-lecia Żor (45,04), Księcia Władysława (43,03), Śródmieście (42,15), Powstańców Śląskich (42,00), Korfantego (41,67), Kleszczówka (41,32), Sikorskiego (40,33). Najmłodszymi dzielnicami w 2021 r. były dzielnice: Baranowice (34,14) oraz Rogoźna (34,66).

Zjawisko depopulacji w wymiarze wewnątrzmięskim przedstawia wskaźnik zmiany liczby ludności w latach 2014-2021. Według danych UMŻ w okresie tym miasto utraciło 1,41% ogółu populacji. Ubytek ludności odnotowano w 7 dzielnicach: Sikorskiego (-14,04%/-1316 os.), 700-lecia Żor (-12,27%/-393 os.), Księcia Władysława (-11,26%/-770 os.), Korfantego (-10,94%/-499 os.), Powstańców Śląskich (-10,89%/-603 os.), Kleszczówka (-6,18%/-221 os.) oraz Śródmieście (-3,40%/-81 os.). W 8 jednostkach liczba ludności zwiększyła się, w tym w 5 z nich o ponad 10%. Są to: Rogoźna (40,47%/939 os.), Baranowice (30,21%/557 os.), Osiny (21,51%/279 os.), Kleszczów (19,64%/366 os.), Zachód (12,89%/484 os.) oraz Rowień-Folwarki (6,99%/175 os.), Rój (3,83%/164 os.) i Pawlikowskiego (1,39%/83 os.). Rozkład przestrzenny analizowanego zjawiska wskazuje na bardzo duże zróżnicowanie atrakcyjności osiedleńczej wewnątrz miasta.

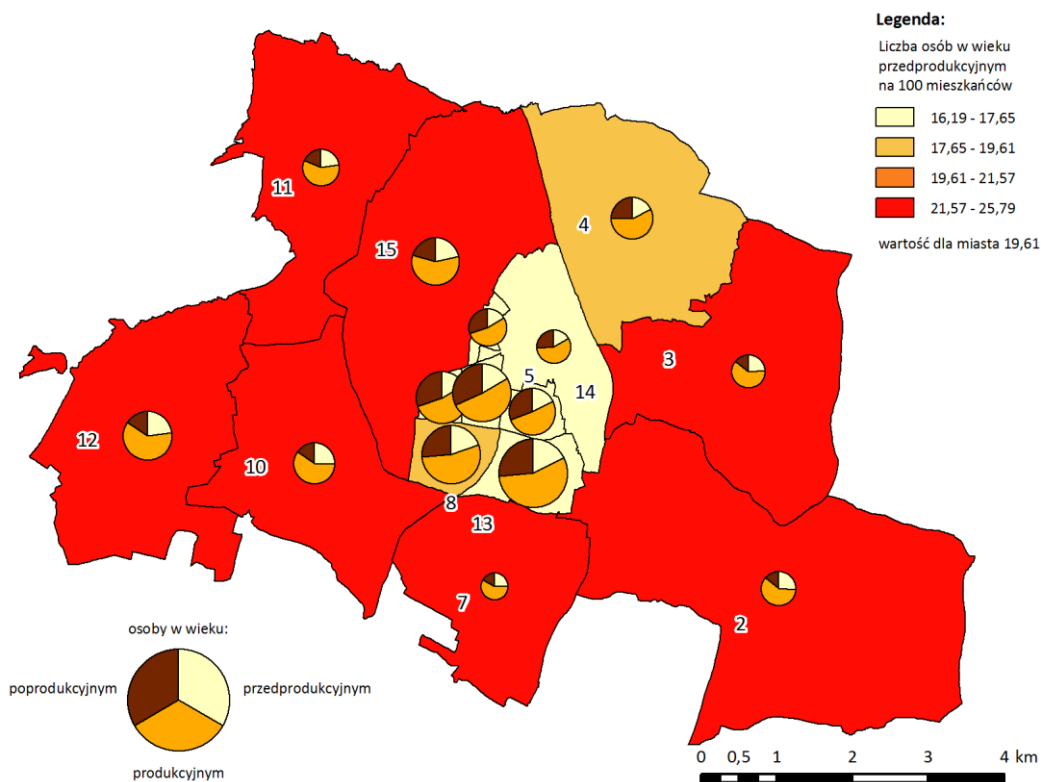
Ważnym kontekstem procesów demograficznych, który może być wykorzystany jako jeden z elementów oceny koncentracji problemów społecznych oraz istotności obszaru dla procesów rozwojowych miasta, jest gęstość zaludnienia. Według danych UMŻ w 2021 r. miasto liczyło 58,5 tys. mieszkańców i zajmowało powierzchnię 64,6 km². W konsekwencji średnia gęstość zaludnienia wyniosła 905 osób na 1 km². Wartość ta nie odbiegała zasadniczo od wartości dla pozostałych największych miast aglomeracji rybnicko-jastrzębskiej, takich jak: Jastrzębie-Zdrój, Rybnik czy Wodzisław Śląski (GUS). W skali całego miasta najwyższą gęstość zaludnienia odnotowano w dzielnicach: Powstańców Śląskich (14 933), 700-lecia Żor (11 079), Księcia Władysława (13 219), Korfantego (7791), Sikorskiego (6936), Pawlikowskiego (6691). Najniższa gęstość zaludnienia charakteryzowała natomiast jednostki: Kleszczów (294), Osiny (338) oraz Rowień-Folwarki (433).

Udział liczby osób w wieku przedprodukcyjnym wyniósł w Żorach w 2021 r. niespełna 20%. Najwyższe wartości tego wskaźnika odnotowano w takich jednostkach jak: Baranowice (25,78%), Rogoźna (25,31%), Osiny (25,25%), Kleszczów (23,59%) oraz Rój (23,04%). Najniższy udział osób w wieku przedprodukcyjnym charakteryzował natomiast dzielnice: 700-lecia Żor (16,19%), Księcia Władysława (16,49%), Powstańców Śląskich (16,59%) oraz Śródmieście (16,93%). Uzyskane zróżnicowanie przestrzenne analizowanego zjawiska było zatem, w dużej mierze, negatywem zarówno obrazu dotyczącego zmian liczby ludności, jak również wieku mieszkańców.

Rys. II. 4 Gęstość zaludnienia w Żorach w 2021 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta w Żorach

Rys. II. 5 Udział osób w wieku przedprodukcyjnym oraz struktura wieku mieszkańców według ekonomicznych grup wieku w 2021 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta w Żorach

Analiza struktury osadniczej miasta i procesów ludnościowych zachodzących w skali wewnątrzmięjskiej pozwala wyróżnić trzy zasadnicze strefy, charakteryzujące się odmiennymi uwarunkowaniami w tym zakresie. Są to:

- strefa historycznej zabudowy śródmiejskiej: Śródmieście;
- przyległa do niej strefa zabudowy wielorodzinnej: 700-lecia Żor, Korfantego, Księcia Władysława, Pawlikowskiego, Powstańców Śląskich, Sikorskiego;
- strefa przedmieść: Baranowice, Kleszczów, Kleszczówka, Osiny, Rogoźna, Rowień-Folwarki, Rój oraz Zachód.

Specyfika związana z taką strukturą miasta widoczna jest również w innych niż demograficzne zagadnieniach analizowanych w ramach diagnozy służącej wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji.

Podsumowanie

Stan kryzysowy w zakresie demografii zdefiniowano jako sytuację, w której przekroczenia wartości referencyjnej obliczonej dla całego miasta wystąpiły dla dwóch z trzech analizowanych zjawisk, tj.

- liczby osób w wieku nieprodukcyjnym na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym w 2021 r.,
- średniego wieku mieszkańców w 2021 r.,
- zmiany liczby ludności w latach 2014-2021 w %.

Taki warunek został spełniony dla 7 z 15 jednostek. Były to dzielnice: 700-lecia Żor, Kleszczówka, Korfantego, Księcia Władysława, Powstańców Śląskich, Sikorskiego oraz Śródmieście.

Zbiorcze zestawienie obrazujące koncentrację niekorzystnych zjawisk w zakresie demografii przedstawiono w Tab. II. 1 Koncentracja niekorzystnych zjawisk w zakresie demografii – podsumowanie.

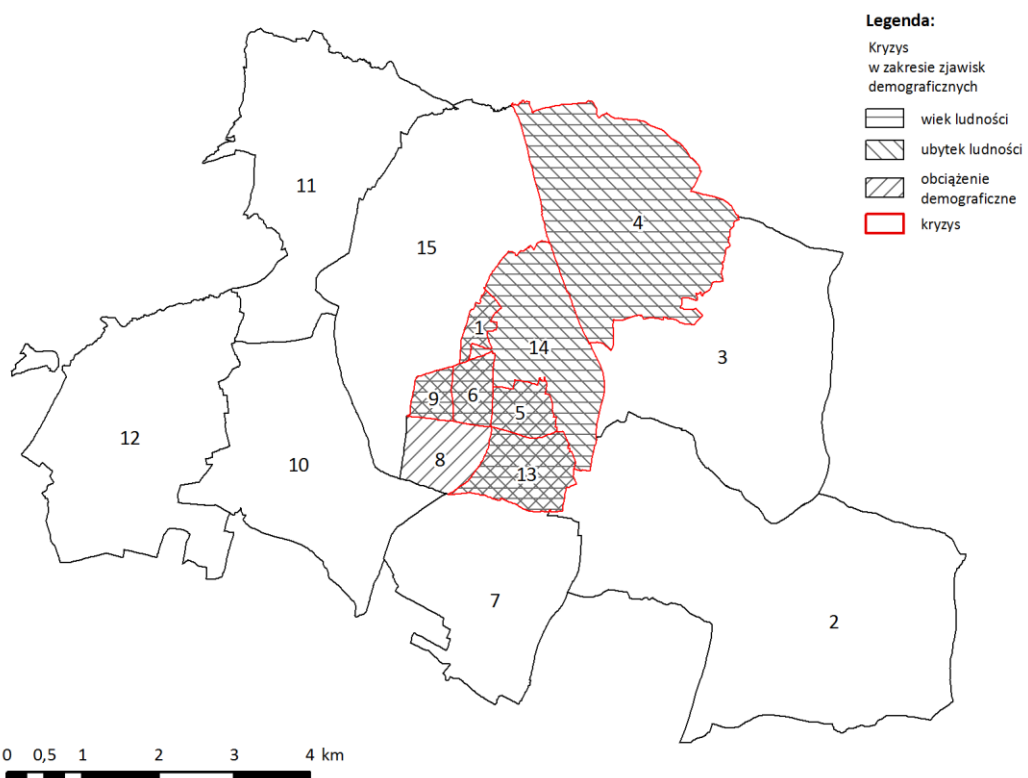
Przestrzenny rozkład natężenia zjawisk przedstawia Rys. II. 6 Koncentracja niekorzystnych zjawisk w zakresie demografii.

Nr jedn. ref.	Nazwa jednostki referencyjnej	Liczba osób w wieku nieprodukcyjnym na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym	Średni wiek mieszkańców	Zmiana liczby ludności w latach 2014-2021	Liczba przekroczeń wskaźników (max. 3)	Stan kryzysowy w zakresie demografii (liczba przekroczeń 2 i więcej)
1	700-lecia Żor	X	X	X	3	X
2	Baranowice				0	
3	Kleszczów				0	
4	Kleszczówka		X	X	2	X
5	Korfantego	X	X	X	3	X
6	Księcia Władysława	X	X	X	3	X
7	Osiny				0	
8	Pawlikowskiego	X			1	
9	Powstańców Śląskich	X	X	X	3	X
10	Rogoźna				0	
11	Rowień-Folwarki				0	
12	Rój				0	
13	Sikorskiego	X	X	X	3	X
14	Śródmieście		X	X	2	X
15	Zachód				0	

Tab. II. 1 Koncentracja niekorzystnych zjawisk w zakresie demografii – podsumowanie¹⁰

Źródło: opracowanie własne

¹⁰ Znakiem „X” oznaczono wartości gorsze od średniej dla miasta.

Rys. II. 6 Koncentracja niekorzystnych zjawisk w zakresie demografii.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta w Żorach

II.2 Ryzyko wykluczenia społecznego z powodu bezrobocia

Wprowadzenie

W 2021 r. stopa bezrobocia rejestrowanego w Żorach wynosiła zaledwie 3,7% i była zauważalnie niższa zarówno od stopy bezrobocia dla Polski (5,4%), jak i województwa śląskiego (4,2%). W ujęciu względnym (Polska = 100%) stopa bezrobocia w Żorach kształtowała się w 2021 r. na poziomie 68,5% wartości dla całego kraju. Było to osiągnięcie tym większe, że jeszcze w 2004 r. stopa bezrobocia rejestrowanego w Żorach wynosiła aż 22,6% i była wyższa od analogicznych wartości dla całego kraju (19,0%) i województwa (16,9%). W latach 2004-2021 wskaźnik liczby bezrobotnych w Żorach w przeliczeniu na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym zmalał z 9,5 do 2,2, a więc kilkakrotnie. Tak wyraźna poprawa sytuacji w zakresie bezrobocia świadczy o niewątpliwie korzystnym kierunku rozwoju gospodarczego miasta.

Wskaźnik liczby osób bezrobotnych ogółem na 100 mieszkańców Żor w wieku produkcyjnym w latach 2015-2021 systematycznie spadał, z poziomu 3,95 w roku 2015 do 2,24 w roku 2021. Przez cały analizowany okres wartości wskaźnika bezrobocia dla Żor były wyraźnie niższe od poziomu dla kraju (3,97 w 2021 r.) i województwa śląskiego (2,92 w 2021 r.). Analogiczna sytuacja dotyczyła wszystkich analizowanych w tej części opracowania wskaźników, a więc odnoszących się do osób bezrobotnych do 30. i powyżej 50. roku życia, długotrwale bezrobotnych oraz bezrobotnych z wykształceniem gimnazjalnym i niższym.

Osoby długotrwale bezrobotne stanowiły jedną z największych grup osób bezrobotnych w mieście. W 2021 r. wskaźnik liczby osób bezrobotnych długotrwale w przeliczeniu na 100 osób wieku produkcyjnym wyniósł w Żorach 0,95 i był wyraźnie niższy od wartości dla kraju (2,25) i województwa śląskiego (1,49). W roku 2015 wartość wskaźnika kształtowała się na poziomie 1,74, przy analogicznych wartościach dla kraju i regionu wynoszących odpowiednio 3,67 i 2,81. Skala bezrobocia długotrwałego w Żorach uległa zatem w analizowanym okresie ograniczeniu o ponad 45%.

Żory charakteryzują się niskim natężeniem zjawiska bezrobocia rejestrowanego wśród osób z wykształceniem gimnazjalnym lub niższym. Wskaźnik liczby osób z takim wykształceniem w przeliczeniu na 100 osób w wieku produkcyjnym wyniósł w 2021 r. 0,62 i był niższy od wartości dla kraju (1,07) i województwa śląskiego (0,80). W roku 2015 wartości te wynosiły odpowiednio: 1,00, 1,80 oraz 1,47. W analizowanym okresie skala

zjawiska uległa w przypadku Żor wyraźnemu ograniczeniu, odnotowując spadek o blisko 38%.

Ważnymi elementami struktury bezrobocia są grupy osób bezrobotnych w wieku do 30. i powyżej 50. roku życia.

Liczba osób bezrobotnych w wieku do 30. roku życia w przeliczeniu na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym wyniosła w Żorach w 2021 r. 0,50. Była to wartość nieznacznie niższa od wartości dla województwa śląskiego (0,60), ale jednocześnie wyraźnie niższa od poziomu wskaźnika dla kraju (0,94). W latach 2015-2021 bezrobocie rejestrowane wśród tej grupy osób zmniejszyło się w Żorach o blisko 57%, a dynamika ta była największa spośród wszystkich analizowanych w tej części opracowania grup bezrobotnych, przewyższając średnią krajową (-51%) i regionalną (-55%).

W 2021 r. liczba osób bezrobotnych powyżej 50. roku życia w przeliczeniu na 100 osób w wieku produkcyjnym wyniosła w Żorach 0,48 i była znacząco niższa zarówno od wartości dla województwa śląskiego (0,83), jak i całego kraju (1,07). Podobnie jak w przypadku wskaźnika dotyczącego liczby osób bezrobotnych do 30. roku życia, udział osób bezrobotnych w wieku 50 lat i więcej w ogóle bezrobotnych zmniejszył się w analizowanym okresie, w tym przypadku o blisko 52%. Dla porównania spadek w skali kraju i regionu wyniósł odpowiednio -40 i -47%.

Pomimo względnie niskiego poziomu bezrobocia w skali całego miasta, przeprowadzono analizę tego zjawiska w ujęciu wewnątrzmijskim, aby dochować wymogu ustawy o rewitalizacji, która bezrobocie wymienia wprost jako jedno z negatywnych zjawisk społecznych podlegających diagnozie służącej wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji.

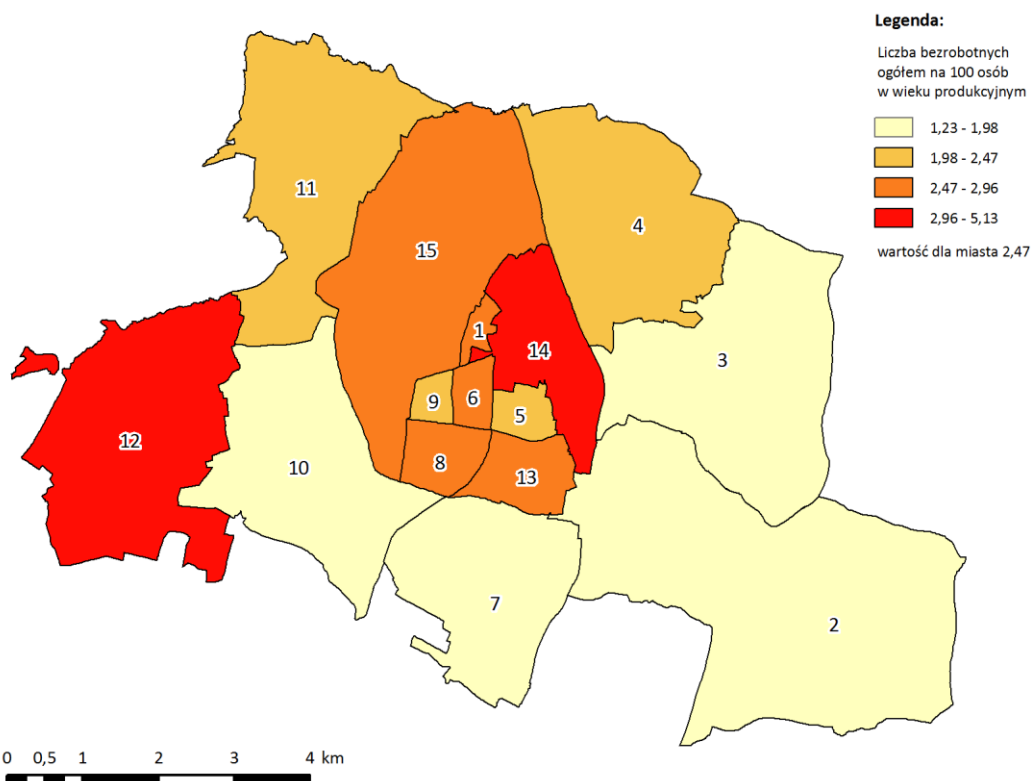
Analiza wskaźnikowa

Ze względu na znaczenie zjawiska bezrobocia, jako jednej z przyczyn procesów wielowymiarowej deprywacji społecznej, analizie poddano zarówno ogólny poziom bezrobocia, jak również wybrane grupy bezrobotnych znajdujących się w szczególnej sytuacji na rynku pracy. W celu zdiagnozowania wewnątrzmijskiego zróżnicowania zjawiska bezrobocia przeanalizowano w układzie przyjętych jednostek referencyjnych następujące wskaźniki w zakresie bezrobocia rejestrowanego:

- 1) liczba osób bezrobotnych ogółem na 100 osób w wieku produkcyjnym w 2021 r.,

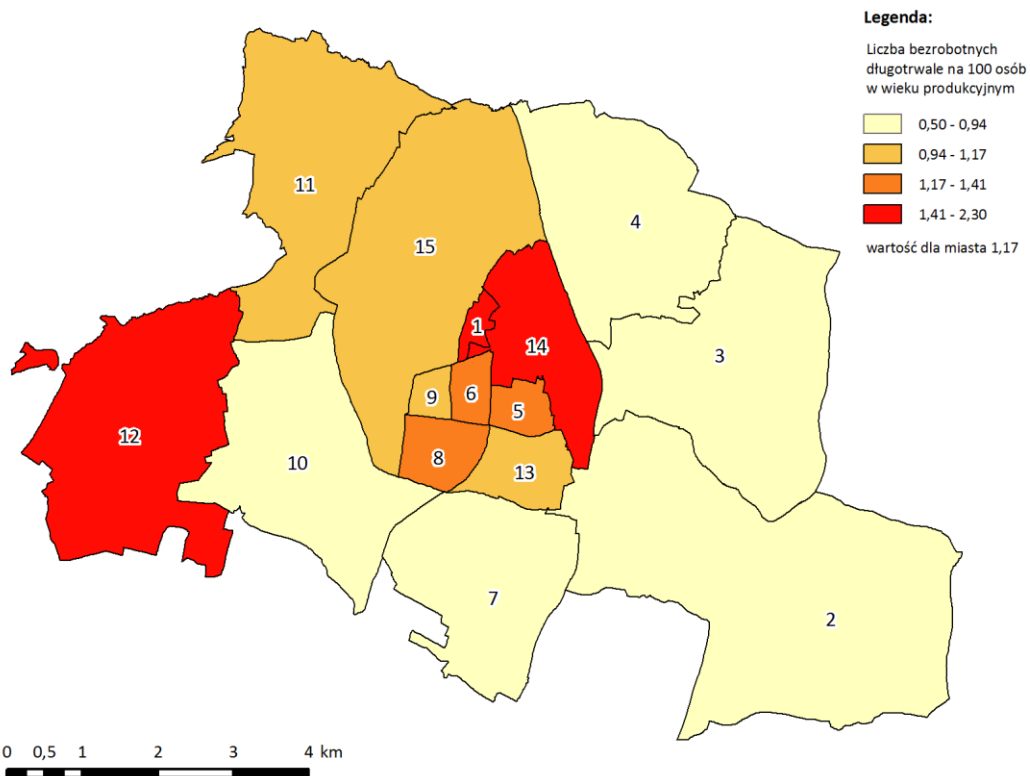
- 2) liczba osób bezrobotnych długotrwale na 100 osób w wieku produkcyjnym w 2021 r.,
- 3) liczba osób bezrobotnych powyżej 50. roku życia na 100 osób w wieku produkcyjnym w 2021 r.,
- 4) liczba osób bezrobotnych poniżej 30. roku życia na 100 osób w wieku produkcyjnym w 2021 r.,
- 5) liczba osób bezrobotnych z wykształceniem gimnazjalnym i poniżej na 100 osób w wieku produkcyjnym w 2021 r.,
- 6) liczba osób bezrobotnych bez doświadczenia zawodowego na 100 osób w wieku produkcyjnym w 2021 r.,
- 7) liczba osób bezrobotnych bez kwalifikacji zawodowych na 100 osób w wieku produkcyjnym w 2021 r.,
- 8) liczba bezrobotnych kobiet, które nie wróciły do pracy po urodzeniu dziecka na 100 osób w wieku produkcyjnym w 2021 r.

Na rysunkach poniżej przedstawiono koncentrację zjawisk w analizowanym zakresie.

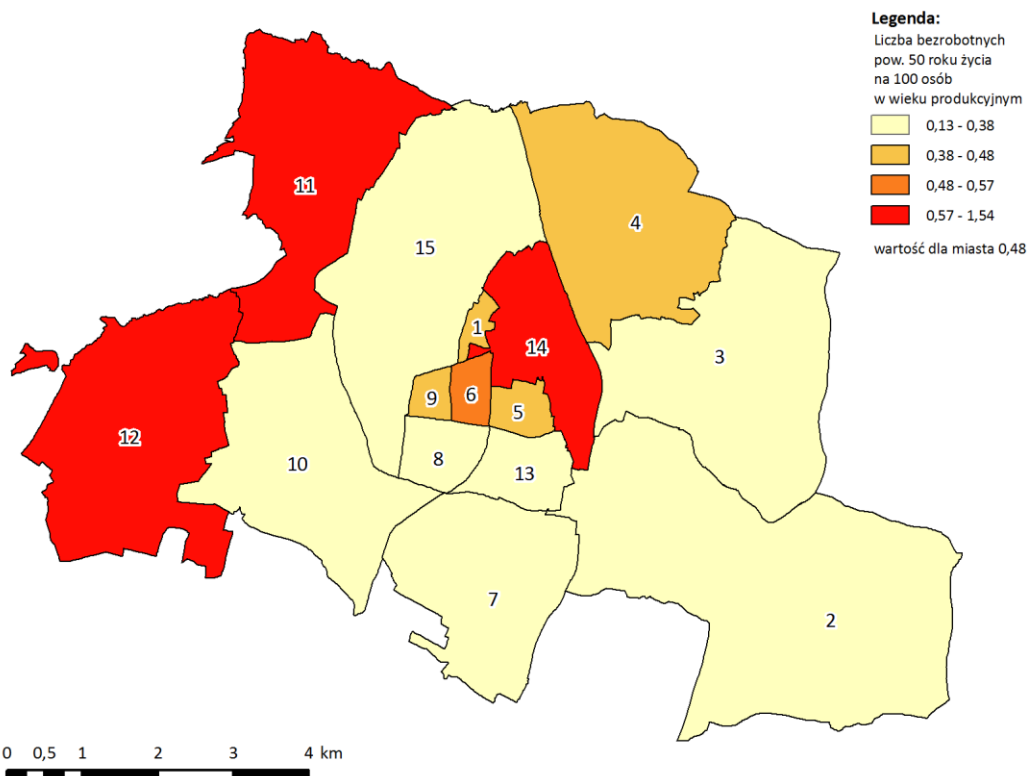
Rys. II. 7 Liczba osób bezrobotnych ogółem na 100 osób w wieku produkcyjnym w 2021 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PUP w Żorach

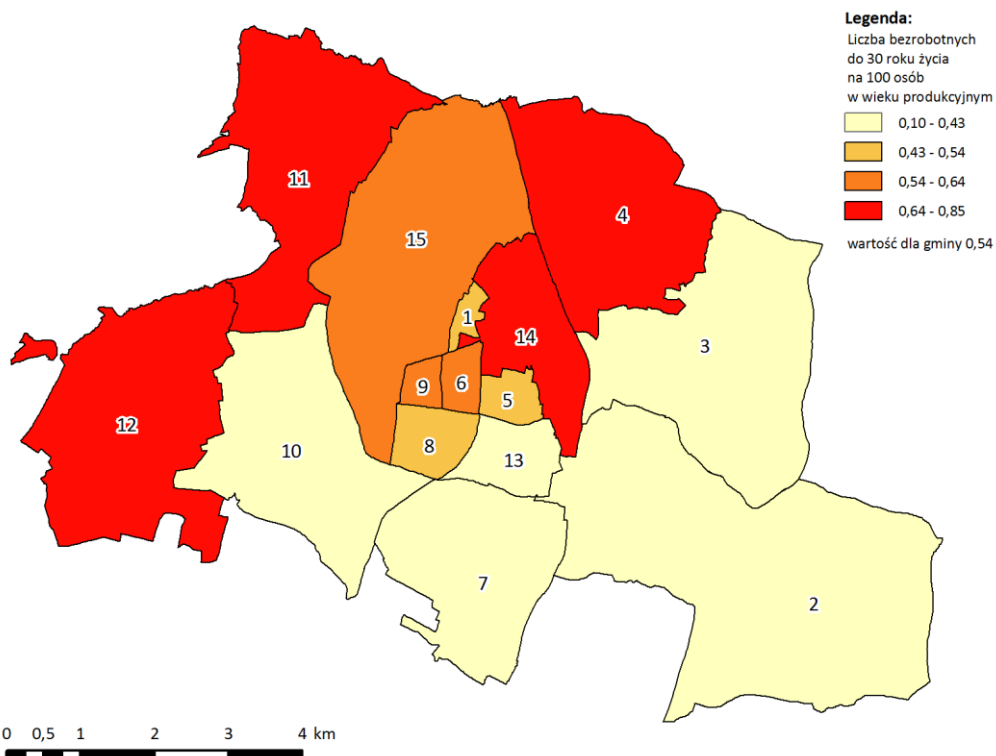
Rys. II. 8 Liczba osób bezrobotnych długotrwale na 100 osób w wieku produkcyjnym w 2021 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PUP w Żorach

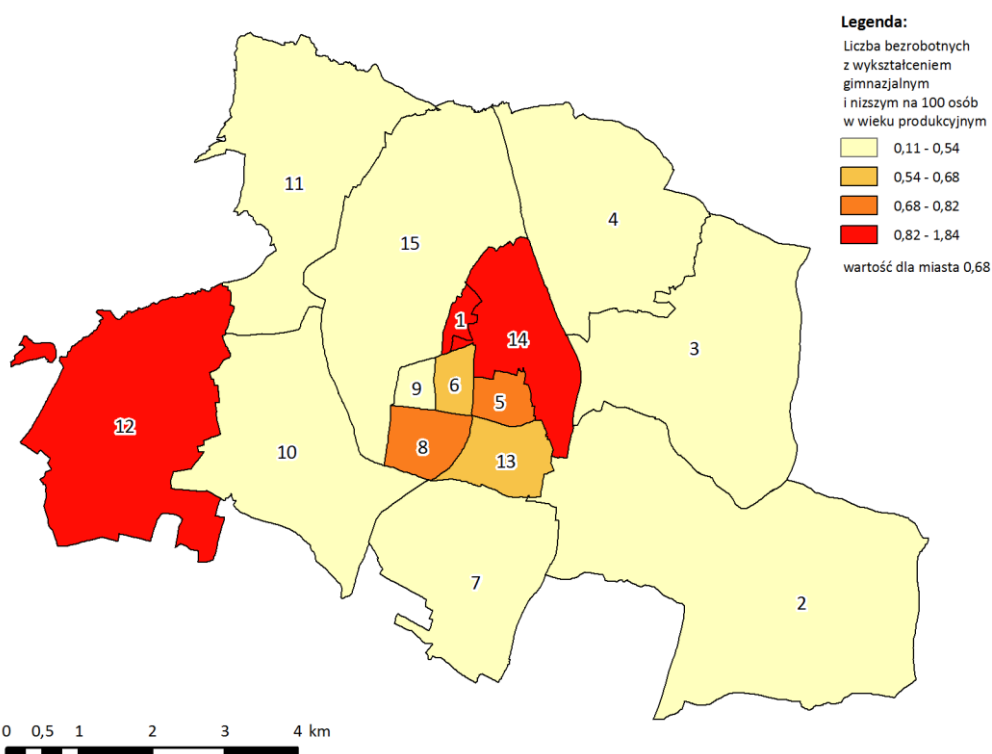
Rys. II. 9 Liczba osób bezrobotnych powyżej 50. roku życia na 100 osób w wieku produkcyjnym w 2021 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PUP w Żorach

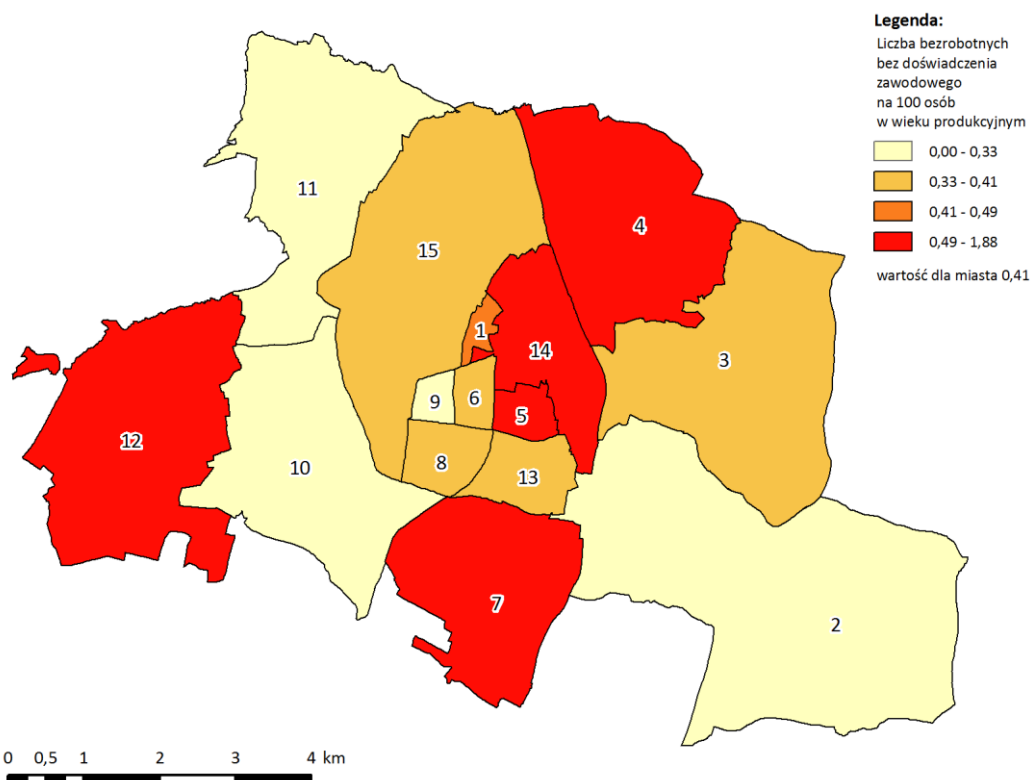
Rys. II. 10 Liczba osób bezrobotnych do 30. roku życia na 100 osób w wieku produkcyjnym w 2021 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PUP w Żorach

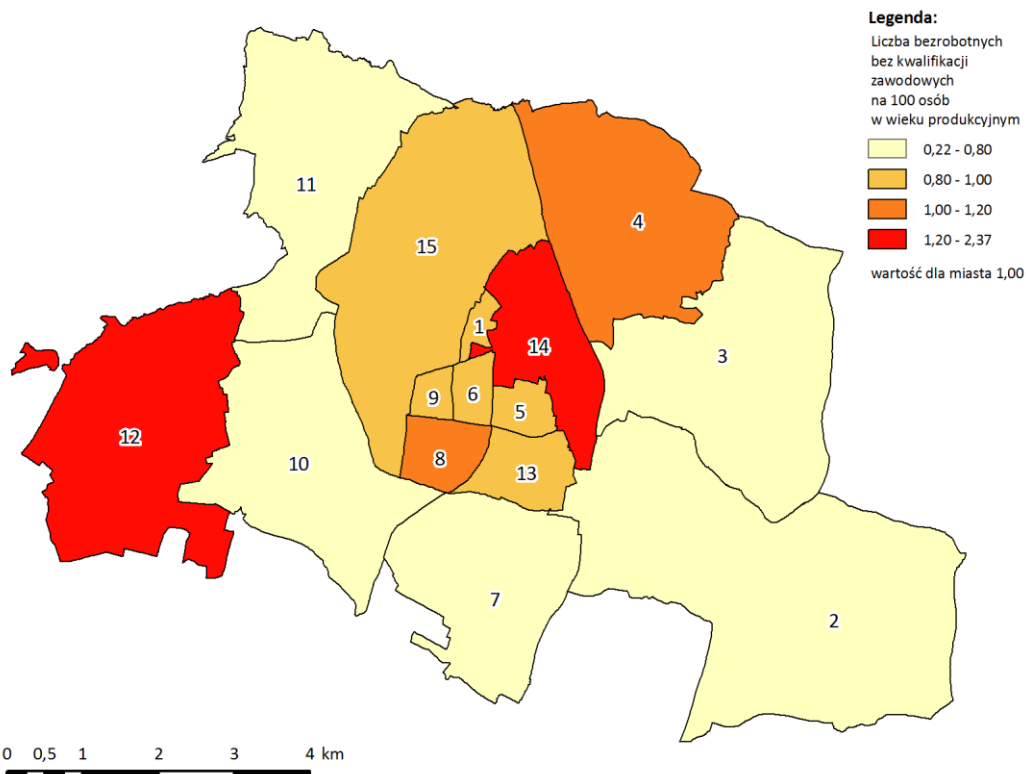
Rys. II. 11 Liczba osób bezrobotnych z wykształceniem gimnazjalnym i poniżej na 100 osób w wieku produkcyjnym w 2021 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PUP w Żorach

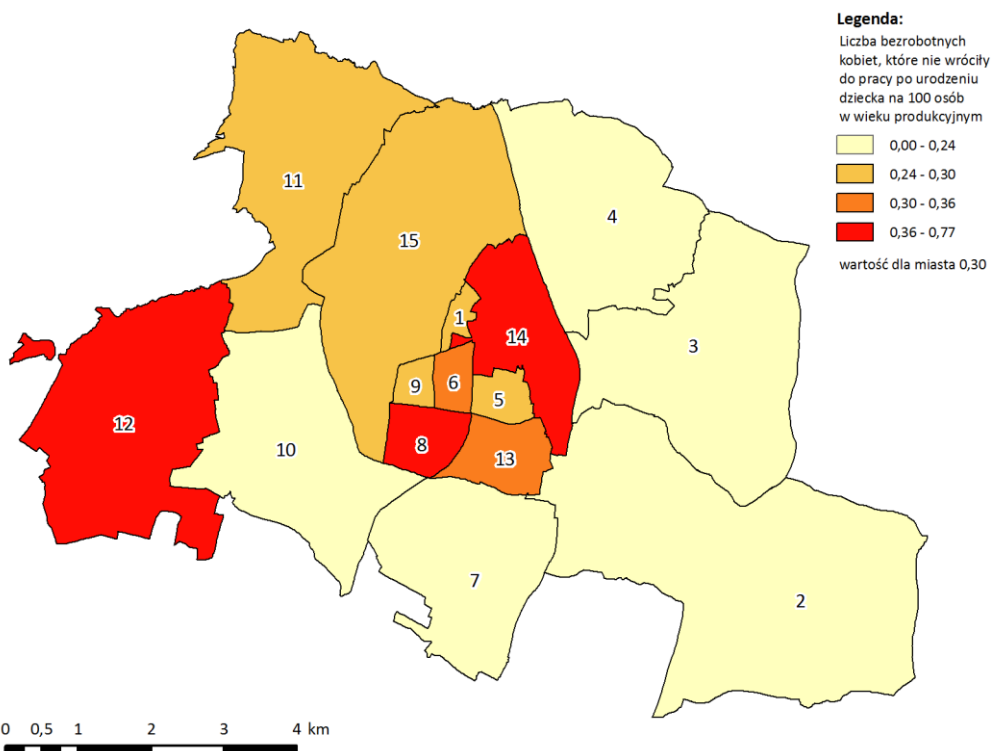
Rys. II. 12 Liczba osób bezrobotnych bez doświadczenia zawodowego na 100 osób w wieku produkcyjnym w 2021 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PUP w Żorach

Rys. II. 13 Liczba osób bezrobotnych bez kwalifikacji zawodowych na 100 osób w wieku produkcyjnym w 2021 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PUP w Żorach

Rys. II. 14 Liczba bezrobotnych kobiet, które nie wróciły do pracy po urodzeniu dziecka na 100 osób w wieku produkcyjnym w 2021 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PUP w Żorach

Na 15 jednostek referencyjnych wartości wskaźników gorsze od średniej dla gminy odnotowano:

- w zakresie liczby osób bezrobotnych ogółem na 100 osób w wieku produkcyjnym w 2021 r. – w 7 jednostkach,
- w zakresie liczby bezrobotnych długotrwale na 100 osób w wieku produkcyjnym w 2021 r.– w 6 jednostkach,
- w zakresie liczby osób bezrobotnych powyżej 50. roku życia na 100 osób w wieku produkcyjnym w 2021 r. – w 4 jednostkach,
- w zakresie liczby osób bezrobotnych poniżej 30. roku życia na 100 osób w wieku produkcyjnym w 2021 r. – w 7 jednostkach,
- w zakresie liczby osób bezrobotnych z wykształceniem gimnazjalnym i poniżej na 100 osób w wieku produkcyjnym w 2021 r. – w 5 jednostkach,
- w zakresie liczby osób bezrobotnych bez doświadczenia zawodowego na 100 osób w wieku produkcyjnym w 2021 r. – w 6 jednostkach,
- w zakresie liczby osób bezrobotnych bez kwalifikacji zawodowych na 100 osób w wieku produkcyjnym w 2021 r. – w 4 jednostkach,
- w zakresie liczby bezrobotnych kobiet, które nie wróciły do pracy po urodzeniu dziecka długotrwale na 100 osób w wieku produkcyjnym w 2021 r. – w 5 jednostkach.

Liczba zarejestrowanych bezrobotnych ogółem wyniosła w Żorach w 2021 r. 810 osób. W przeliczeniu na 100 osób w wieku produkcyjnym dało to wartość dla miasta wynoszącą 2,47. Ponadprzeciętne natężenie analizowanego zjawiska odnotowano w dzielnicach: Śródmieście (5,13), Rój (3,74), 700-lecia Żor i Księcia Władysława (po 2,58), Pawlikowskiego (2,53), Zachód (2,50) oraz Sikorskiego (2,49). Najniższe wartości wskaźnika dotyczyły jednostek: Kleszczów (1,24) i Rogoźna (1,40).

Jedną z najliczniejszych grup osób bezrobotnych były osoby bezrobotne długotrwale. W 2021 r. było ich w skali miasta 385. W przeliczeniu na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym dało to wskaźnik bezrobocia długotrwalego wynoszący 1,17 dla miasta. Wartości wskaźnika wyższe niż średnia dla miasta odnotowano w dzielnicach: Śródmieście (2,30), Rój (1,94), 700-lecia Żor (1,65), Korfantego (1,23), Księcia Władysława (1,28) oraz Pawlikowskiego (1,25). Najniższe wartości wskaźnika charakteryzowały Kleszczów (0,51) i Rogoźną (0,52).

W 2021 r. w Żorach mieszkało 156 osób bezrobotnych w wieku 50 lat i więcej. W przeliczeniu na 100 osób wieku produkcyjnym dało to wynik 0,48. Ponadprzeciętne wartości wskaźnika charakteryzowały dzielnice: Śródmieście (1,53), Rój (1,06), Rowień-Folwarki (0,82) oraz Księcia Władysława (0,48). Najniższy poziom bezrobocia w tej grupie wiekowej odnotowano w jednostkach: Baranowice (0,14), Kleszczów (0,15) i Rogoźna (0,16).

Grupa młodych osób bezrobotnych, tj. w wieku 30 lat i mniej, liczyła w mieście Żory w 2021 r. 176 osób. Wskaźnik liczby osób bezrobotnych w takim wieku w przeliczeniu na 100 osób w wieku produkcyjnym wyniósł 0,54. Powyżej tego progu znalazły się dzielnice: Rój (0,84), Śródmieście (0,84), Kleszczówka (0,78), Rowień-Folwarki (0,76), Powstańców Śląskich (0,57), Księcia Władysława (0,57) oraz Zachód (0,57). Najniższe wartości odnotowano w Rogoźnej (0,10) i Osinach (0,22).

W 2021 r. w Żorach mieszkały 223 osoby bezrobotne z wykształceniem gimnazjalnym i poniżej. Wartość wskaźnika w przeliczeniu na 100 osób w wieku produkcyjnym wyniosła 0,68. Powyżej tego poziomu znalazły się dzielnice: Śródmieście (1,84), Rój (1,54), 700-lecia Żor (0,86), Korfantego (0,76), Pawlikowskiego (0,76). Najmniejsze natężenie osób bezrobotnych z najniższym wykształceniem zidentyfikowano w jednostkach: Rogoźna (0,26), Baranowice (0,28), Kleszczów (0,29) i Osiny (0,11).

Grupa osób bezrobotnych nieposiadających doświadczenia zawodowego liczyła w mieście Żory w 2021 r. 134 osoby. Wskaźnik liczby osób bezrobotnych bez doświadczenia zawodowego na 100 osób w wieku produkcyjnym wyniósł 0,41. Najwyższe wartości odnotowano w dzielnicach: Osiny (1,88), Rój (0,84) oraz Śródmieście (0,61), Kleszczówka (0,52), Korfantego (0,52) i 700-lecia Żor (0,46). Jednostkami o najniższych wartościach wskaźnika były Baranowice (0,14) i Rowień-Folwarki (0,19), a w dzielnicy Powstańców Śląskich nie odnotowano żadnego bezrobotnego nieposiadającego doświadczenia zawodowego.

W 2021 r. brak kwalifikacji zawodowych stwierdzono wśród 329 bezrobotnych mieszkańców Żor. Oznacza to, iż na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadła 1 osoba bezrobotna bez kwalifikacji. Ponadprzeciętne wartości charakteryzowały dzielnice: Śródmieście (2,37), Rój (1,94), Pawlikowskiego (1,13) i Kleszczówka (1,04). Najmniejszą koncentrację tego rodzaju osób bezrobotnych stwierdzono natomiast w jednostkach Osiny (0,22) oraz Rogoźna (0,36).

Ostatnią z analizowanych w zakresie bezrobocia kwestii była liczba bezrobotnych kobiet, które nie powróciły do pracy po urodzeniu dziecka. W Żorach sytuacja taka dotyczyła w 2021 r. 98 kobiet. Po przeliczeniu na 100 osób w wieku produkcyjnym wskaźnik wyniósł 0,30. Najwyższe wartości wskaźnika odnotowano w dzielnicach: Rój (0,77), Pawlikowskiego (0,40), Śródmieście (0,38), Księcia Władysława (0,35) i Sikorskiego (0,33). Jednostkami o najniższych wartościach wskaźnika były Baranowice (0,07) i Kleszczówka (0,10). W Osinach i Rogoźnej nie odnotowano kobiet należących do tej kategorii osób bezrobotnych.

Podsumowanie

Za obszar zagrożony kryzysem ze względu na procesy bezrobocia przyjęto te jednostki, w których przekroczenia wartości referencyjnych stwierdzono dla co najmniej pięciu z ośmiu analizowanych wskaźników. Takie kryterium pozwoliło na zidentyfikowanie nie tylko obszarów o ponadprzeciętnym poziomie bezrobocia ogółem, ale przede wszystkim tych, w których bezrobocie ma charakter wielowymiarowy.

Tak określone kryterium spełniły 4 jednostki, tj.: Księcia Władysława, Pawlikowskiego, Rój oraz Śródmieście.

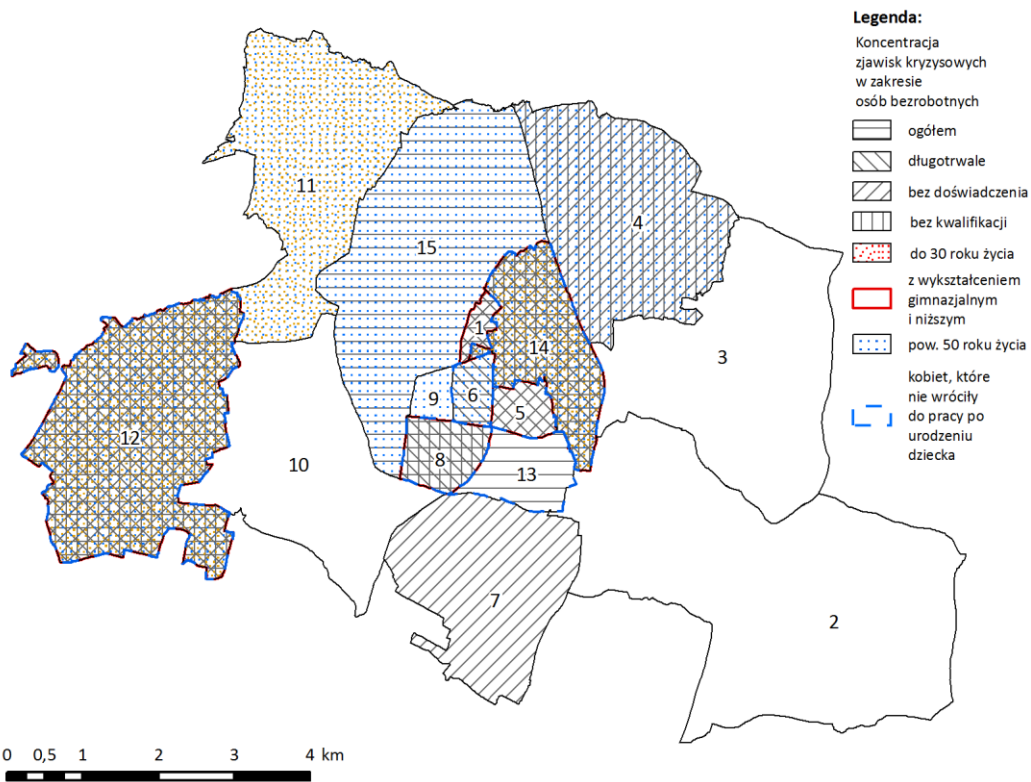
Budowę wskaźnika zbiorczego obrazującego koncentrację niekorzystnych zjawisk w zakresie bezrobocia przedstawiono w **Tab. II. 2 Koncentracja niekorzystnych zjawisk w zakresie bezrobocia – podsumowanie**. Przestrzenny rozkład natężenia zjawisk przedstawia **Rys. II. 15 Koncentracja niekorzystnych zjawisk w zakresie bezrobocia**.

Nr jedn. ref.	Nazwa jednostki referencyjnej	Liczba osób bezrobotnych na 100 osób w wieku produkcyjnym								Liczba przekroczeń wskaźników (max. 8)	Stan kryzysowy w zakresie bezrobocia (5 i więcej przekroczeń)
		ogółem	długotrwale	powyżej 50. roku życia	do 30. roku życia	z wykształceniem gimnazjalnym i poniżej	bez doświadczenia zawodowego	bez kwalifikacji zawodowych	kobiet, które nie wróciły do pracy po urodzeniu dziecka		
1	700-lecia Żor	X	X			X	X			4	
2	Baranowice									0	
3	Kleszczów									0	
4	Kleszczówka				X		X	X		3	
5	Korfantego		X			X	X			3	
6	Księcia Władysława	X	X	X	X				X	5	X
7	Osiny						X			1	
8	Pawlikowskiego	X	X			X		X	X	5	X
9	Powstańców Śląskich				X					1	
10	Rogoźna									0	
11	Rowień-Folwarki			X	X					2	
12	Rój	X	X	X	X	X	X	X	X	8	X
13	Sikorskiego	X							X	2	
14	Śródmieście	X	X	X	X	X	X	X	X	8	X
15	Zachód	X			X					2	

Tab. II. 2 Koncentracja niekorzystnych zjawisk w zakresie bezrobocia – podsumowanie¹¹

Źródło: opracowanie własne

¹¹ Znakiem „X” oznaczono wartości gorsze od średniej dla miasta.

Rys. II. 15 Koncentracja niekorzystnych zjawisk w zakresie bezrobocia

Źródło: opracowanie własne

II.3 Ryzyko wykluczenia społecznego z powodu ubóstwa

Wprowadzenie

Analiza porównawcza wskaźników dotyczących pomocy społecznej z powodu ubóstwa w Żorach na tle kraju i województwa śląskiego możliwa była dla wartości reprezentujących rodziny. W analizie w układzie wewnątrzmijskim, jako dane do konstruowania wskaźników, przyjęto natomiast konsekwentnie osoby w rodzinach jako lepiej oddające skalę problemu.

Skala ubóstwa w Żorach znajduje swoje odzwierciedlenie w liczbie osób korzystających z pomocy społecznej. W latach 2015-2021 w mieście Żory wyraźnemu ograniczeniu uległa zarówno liczba rodzin, jak też liczba osób w rodzinach korzystających z pomocy MOPS. Spadek ten wynosił odpowiednio: z 681 do 484 rodzin (-34%) i z 1648 do 921 osób w rodzinach (-43%)¹².

Zmiany dotyczą również powodów korzystania z pomocy społecznej. W 2015 r. głównymi przyczynami objęcia rodzin pomocą były ubóstwo (452 rodziny) i bezrobocie (311 rodzin). Na kolejnych miejscach znalazły się: długotrwała lub ciężka choroba (263 rodziny) i niepełnosprawność (256 rodzin). W 2021 r. głównym powodem korzystania ze świadczeń stała się natomiast długotrwała lub ciężka choroba (335 rodzin), przed ubóstwem (258 rodzin) i niepełnosprawnością (213 rodzin). Bezrobocie znalazło się natomiast dopiero na piątym miejscu (124 rodziny).

Warto zauważyć, iż spadek udziału osób korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa czy bezrobocia w ogóle beneficjentów pomocy społecznej nie dotyczy tylko Żor, lecz jest obserwowany w skali całego kraju. W latach 2014-2021 liczba rodzin objętych pomocą społeczną z powodu ubóstwa w przeliczeniu na 100 mieszkańców zmniejszyła się w Żorach o 50%, a w województwie śląskim i kraju odpowiednio o 49 i 48% (wartość wskaźnika wyniosła w 2021 r.: 0,41 w Żorach, 0,69 w regionie i 0,98 w kraju). Jeszcze większą dynamikę odnotowano w przypadku wskaźnika dotyczącego osób korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia. Jego wartość spadła w analizowanym okresie w Żorach, województwie śląskim i w Polsce odpowiednio o 65%, 63% oraz 58% (wartość wskaźnika wyniosła w 2021 r.: 0,20 w Żorach, 0,48 w regionie i 0,69 w kraju).

¹² Dane za lata 2015 i 2021 według MRiPS-03 Sprawozdanie roczne z udzielonych świadczeń pomocy społecznej – pieniężnych, w naturze i usługach.

Drugą ważną tendencją widoczną na poziomie całego miasta jest przyrost liczby rodzin jednoosobowych korzystających z pomocy społecznej (z 354 do 384), przy odwrotnej tendencji w zakresie rodzin posiadających dzieci i korzystających z pomocy społecznej (z 326 do 158).

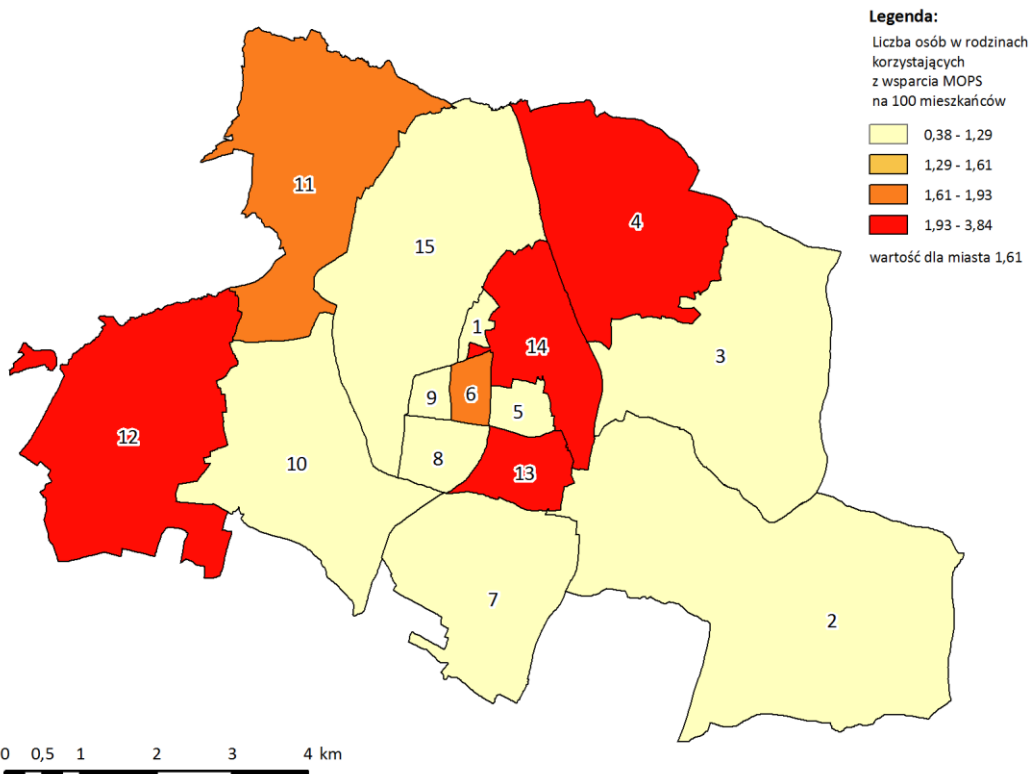
Efektom tych zmian powinno być przewartościowanie i dostosowanie do nowej sytuacji zarówno polityki społecznej, jak i powiązanej z nią w pewnym stopniu polityki rewitalizacyjnej miasta.

Analiza wskaźnikowa

W celu zdiagnozowania wewnątrzgminnego zróżnicowania zjawiska ubóstwa przeanalizowano cztery wskaźniki, w tym trzy podstawowe wskaźniki dotyczące intensywności wsparcia mieszkańców dzielnic przez MOPS:

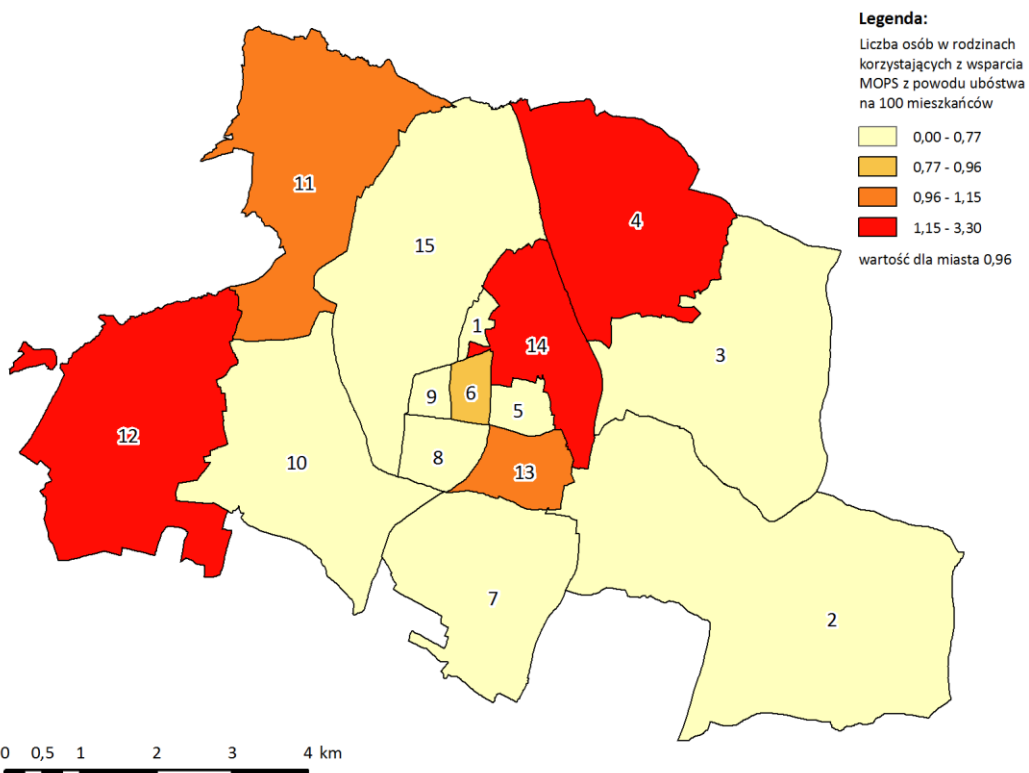
- 1) liczba osób w rodzinach objętych wsparciem MOPS na 100 mieszkańców w 2021 r.,
- 2) liczba osób w rodzinach objętych wsparciem MOPS z powodu ubóstwa na 100 mieszkańców w 2021 r.,
- 3) liczba osób w rodzinach objętych wsparciem MOPS z powodu bezrobocia na 100 mieszkańców w 2021 r.,
- 4) zadłużenie w lokalach komunalnych w zł na 1 dłużnika w 2021 r.

Na rysunkach poniżej przedstawiono koncentrację zjawisk w analizowanym zakresie.

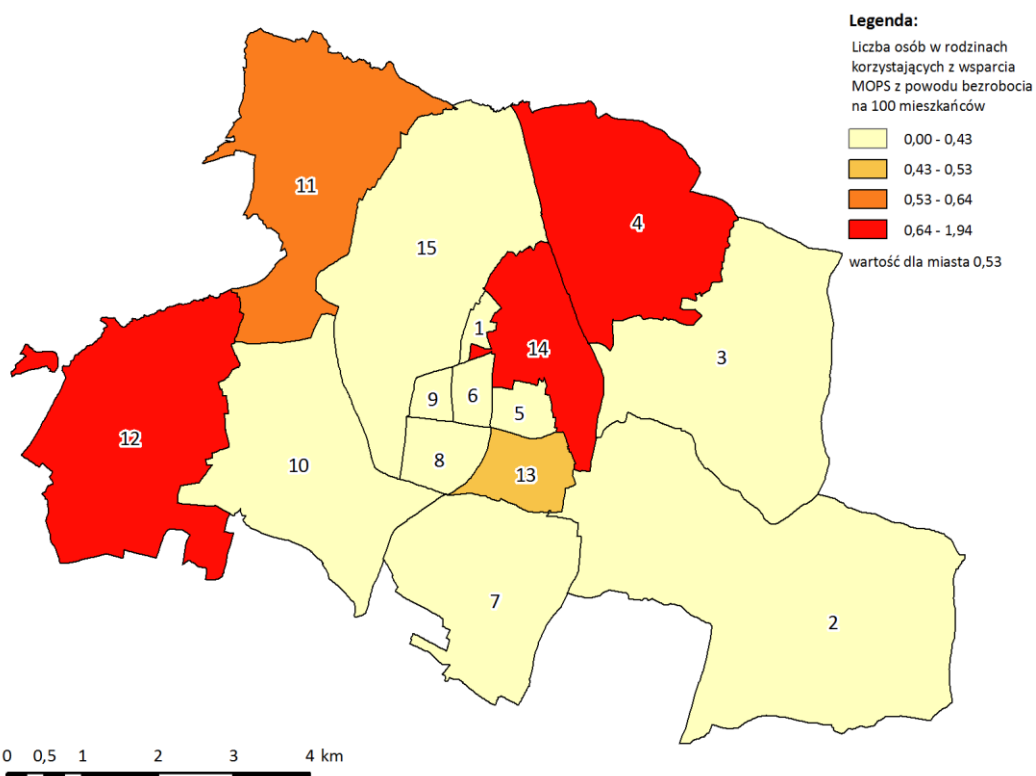
Rys. II. 16 Liczba osób w rodzinach objętych wsparciem MOPS na 100 mieszkańców w 2021 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

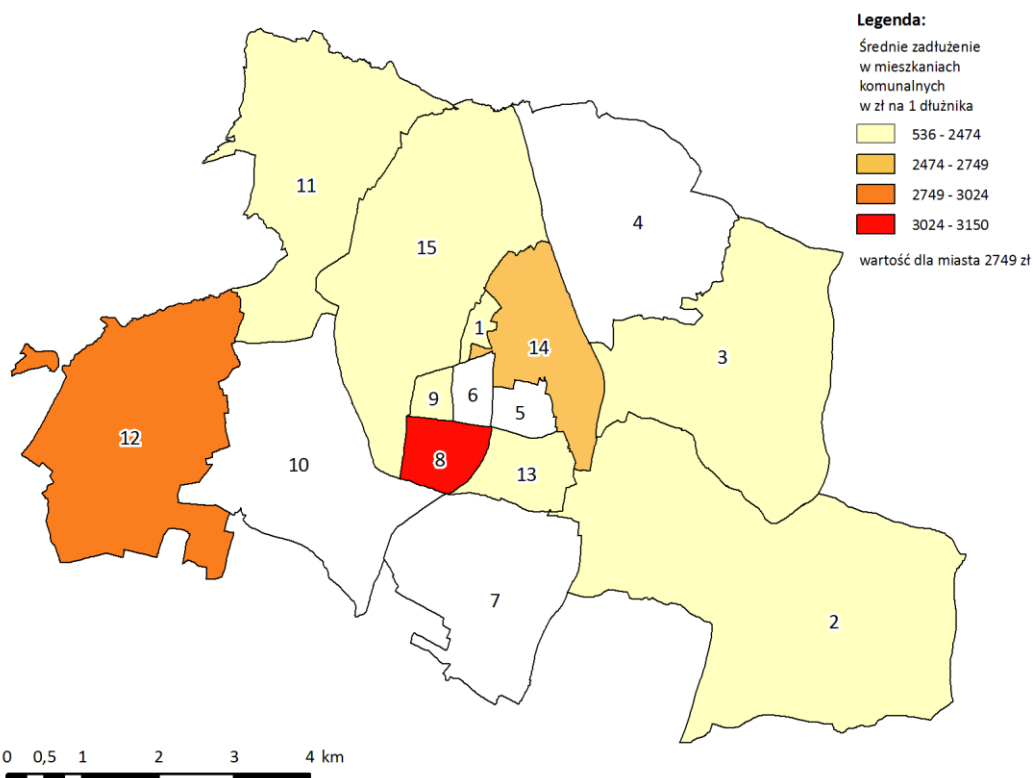
Rys. II. 17 Odsetek osób w rodzinach objętych wsparciem MOPS z powodu ubóstwa na 100 mieszkańców w 2021 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Rys. II. 18 Odsetek osób w rodzinach objętych wsparciem MOPS z powodu bezrobocia na 100 mieszkańców w 2021 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Rys. II. 19 Zadłużenie w lokalach komunalnych w zł na 1 dłużnika w 2021 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ZBM i ZTK

Spośród 15 dzielnic wartości wskaźników gorsze od wartości obliczonej dla całego miasta występowały:

- w zakresie liczby osób korzystających z pomocy społecznej na 100 mieszkańców w 2021 r. – w 6 jednostkach,
- w zakresie liczby osób objętych pomocą społeczną z tytułu ubóstwa na 100 mieszkańców w 2021 r. – w 5 jednostkach,
- w zakresie liczby osób objętych pomocą społeczną z tytułu bezrobocia na 100 mieszkańców w 2021 r. – w 4 jednostkach,
- w zakresie zadłużenia w lokalach komunalnych w zł na 1 dłużnika w 2021 r. – w 2 jednostkach.

Liczba jednostek z przekroczeniami wartości referencyjnej była w przypadku analizowanych wskaźników umiarkowanie niska, co wskazuje na wyraźną koncentrację przestrzenną badanych zjawisk.

Ogółem z pomocy społecznej w 2021 r. korzystały 942 osoby, które funkcjonowały w 489 rodzinach. Średnia wartość wskaźnika liczby osób korzystających z pomocy społecznej na 100 mieszkańców wyniosła 1,61. Poziom ten został przekroczony w przypadku dzielnic: Rój (3,84), Kleszczówka (2,98), Śródmieście (2,65), Sikorskiego (2,15), Rowień-Folwarki (1,68) oraz Księcia Władysława (1,65). Najniższe w skali miasta wartości charakteryzowały natomiast: Osiny (0,38), Rogoźną (0,52) i Kleszczów (0,58).

Najczęściej występującym powodem wsparcia było ubóstwo. W 2021 r. wsparciem z tego tytułu objęto 560 osób w 258 rodzinach. W przeliczeniu na 100 mieszkańców, liczba osób otrzymujących wsparcie z MOPS z tytułu ubóstwa wyniosła 0,96. Powyżej tego progu znalazły się jednostki: Rój (3,26), Śródmieście (2,69), Kleszczówka (1,88), Rowień-Folwarki (1,12) i Sikorskiego (1,01). Najlepszą sytuację w tym zakresie odnotowano w Kleszczowie (0,18), Rogoźnej (0,18) oraz w Osinach, w których nie stwierdzono ani jednej osoby otrzymującej wsparcie z powodu ubóstwa.

Kolejnym z analizowanych w tej grupie wskaźników była liczba osób objętych pomocą społeczną z tytułu bezrobocia. Wartości wyższe od średniej dla miasta (0,53) charakteryzowały dzielnice: Rój (1,93) oraz Śródmieście (1,43). Kleszczówka (0,95) i Rowień-Folwarki (0,63). Najniższe wartości wskaźnika odnotowano w jednostkach: Baranowice (0,12), Powstańców Śląskich (0,12) oraz Kleszczów (0,13). W Rogoźnej nie stwierdzono ani jednej osoby otrzymującej wsparcie z powodu bezrobocia.

Istotnym zjawiskiem z zakresu ubóstwa są kwestie związane z możliwością regulowania opłat przez najemców lokali komunalnych. W przypadku wysokich wartości ich zadłużenia można pośrednio wnioskować o znaczącym poziomie realnie występującego ubóstwa. Jako wskaźnik

oddający tę kwestię przyjęto średnie zadłużenie najemcy-dłużnika w zasobie komunalnym. W skali całego miasta w 2021 r. wyniosło ono 2749 zł. Ponadprzeciętną koncentrację zjawiska stwierdzono w dwóch dzielnicach, tj. Pawlikowskiego (3149 zł) oraz Rój (2905 zł). Stan taki w dużej mierze odpowiadał dużej koncentracji samego zasobu komunalnego w obu jednostkach. Najniższe wartości charakteryzowały natomiast dzielnice: Baranowice (551 zł), Powstańców Śląskich (737 zł) i 700-lecia Żor (899 zł) oraz Księcia Władysława i Rogoźna, w których nie odnotowano zadłużonych lokali komunalnych. W jednostkach Kleszczów, Korfantego oraz Osiny nie występował natomiast komunalny zasób mieszkaniowy.

Podsumowanie

Za stan kryzysowy w zakresie zjawiska ubóstwa przyjęto sytuację, w której przekroczone zostały wartości referencyjne 3 z 4 analizowanych wskaźników. Dotyczy to 4 analizowanych dzielnic: Kleszczówka, Rowień-Folwarki, Rój oraz Śródmieście.

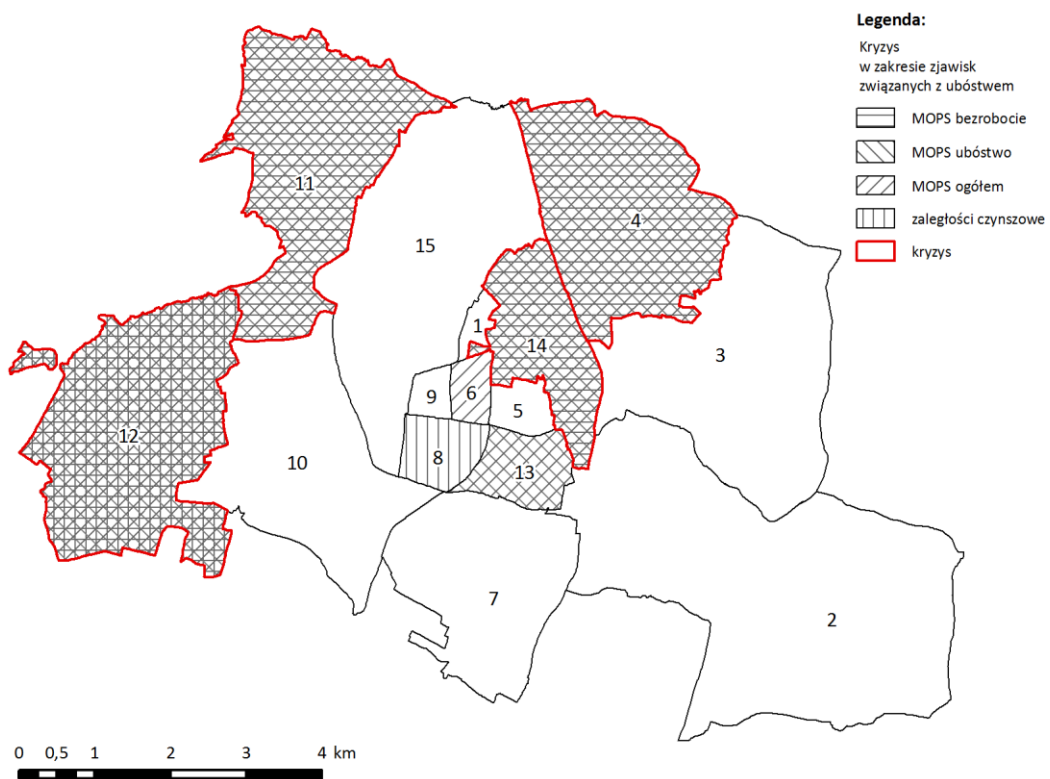
Budowę wskaźnika zbiorczego obrazującego koncentrację niekorzystnych zjawisk w zakresie ubóstwa przedstawiono w Tab. II. 3 Koncentracja niekorzystnych zjawisk w zakresie ubóstwa – podsumowanie. Przestrzenny rozkład natężenia zjawisk przedstawia Rys. II. 20 Koncentracja niekorzystnych zjawisk w zakresie ubóstwa.

Nr jedn. ref.	Nazwa jednostki referencyjnej	Liczba osób, objętych pomocą społeczną na 100 mieszkańców	Liczba osób, objętych pomocą społeczną z tytułu ubóstwa na 100 mieszkańców	Liczba osób, objętych pomocą społeczną z tytułu bezrobocia na 100 mieszkańców	Zadłużenie w lokalach komunalnych w zł na 1 dłużnika	Liczba przekroczeń wskaźników (max. 4)	Stan kryzysowy w zakresie ubóstwa (3 i więcej przekroczenia)
1	700-lecia Żor					0	
2	Baranowice					0	
3	Kleszczów					0	
4	Kleszczówka	X	X	X		3	X
5	Korfanego					0	
6	Księcia Władysława	X				1	
7	Osiny					0	
8	Pawlikowskiego				X	1	
9	Powstańców Śląskich					0	
10	Rogoźna					0	
11	Rowień-Folwarki	X	X	X		3	X
12	Rój	X	X	X	X	4	X
13	Sikorskiego	X	X			2	
14	Śródmieście	X	X	X		3	X
15	Zachód					0	

Tab. II. 3 Koncentracja niekorzystnych zjawisk w zakresie ubóstwa – podsumowanie¹³

Źródło: opracowanie własne

¹³ Znakiem „X” oznaczono wartości gorsze od średniej dla miasta.

Rys. II. 20 Koncentracja niekorzystnych zjawisk w zakresie ubóstwa

Źródło: opracowanie własne

II.4 Problemy rodzin

Wprowadzenie

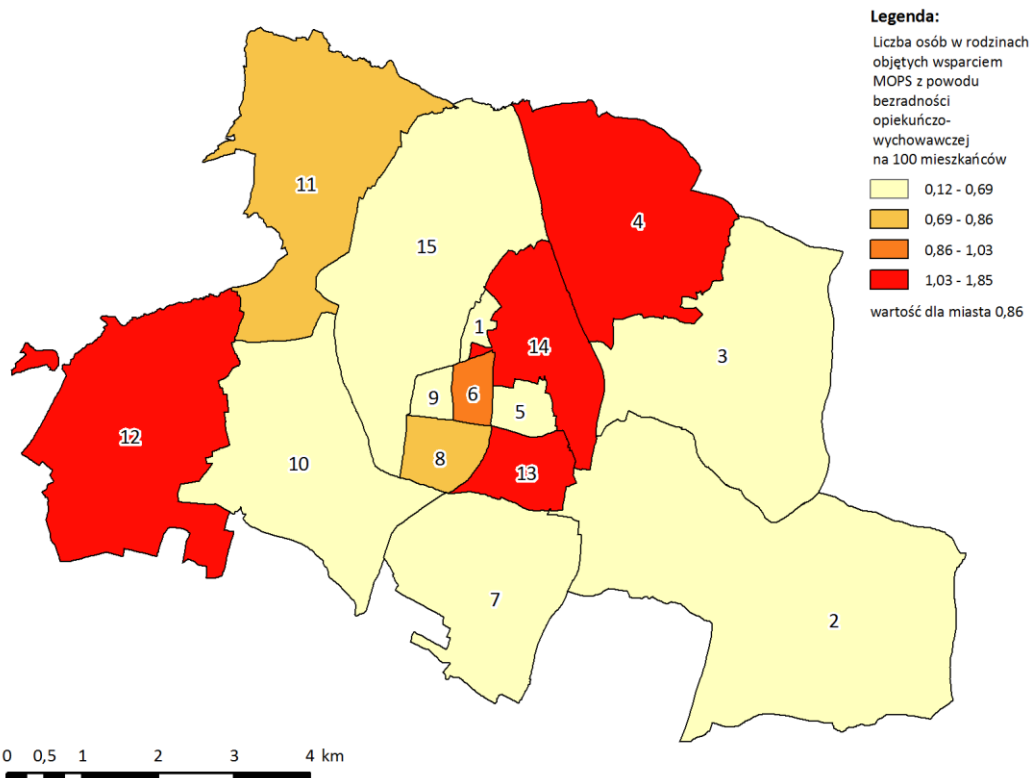
Diagnoza obejmuje analizę problemów rodzin w zakresie różnego rodzaju dysfunkcji, a w szczególności: bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, problemów alkoholowych, przemocy w rodzinach, trudnej sytuacji materialnej oraz rodzinnej. Zjawiska te bardzo często współwystępują ze sobą i wzajemnie na siebie wpływają.

Analiza wskaźnikowa

W celu jak najlepszego zdiagnozowania wewnątrzgminnego zróżnicowania natężenia problemów dotyczących rodziny, przeanalizowano w układzie przyjętych jednostek referencyjnych następujące wskaźniki:

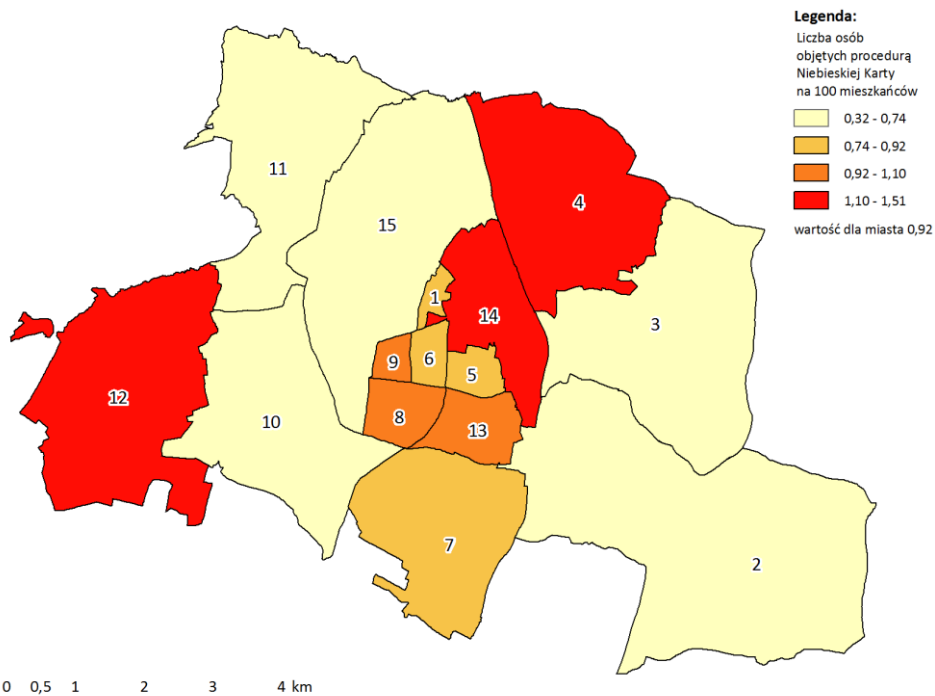
- 1) liczba osób w rodzinach otrzymujących wsparcie z MOPS z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego na 100 mieszkańców w 2021 r.,
- 2) liczba osób w rodzinach objętych procedurą Niebieskiej Karty na 100 mieszkańców w 2021 r.,
- 3) liczba wniosków skierowanych do MKRPA w latach 2015-2021 na 100 mieszkańców,
- 4) liczba osób otrzymujących dodatki z tytułu samotnego wychowywania dziecka na 100 mieszkańców w 2021 r.,
- 5) liczba osób otrzymujących świadczenia z Funduszu Alimentacyjnego na 100 mieszkańców w 2021 r.,
- 6) średnia roczna liczba dzieci objętych asystenturą rodzin na 100 mieszkańców w latach 2019-2021.

Na rysunkach poniżej przedstawiono koncentrację zjawisk w analizowanym zakresie.

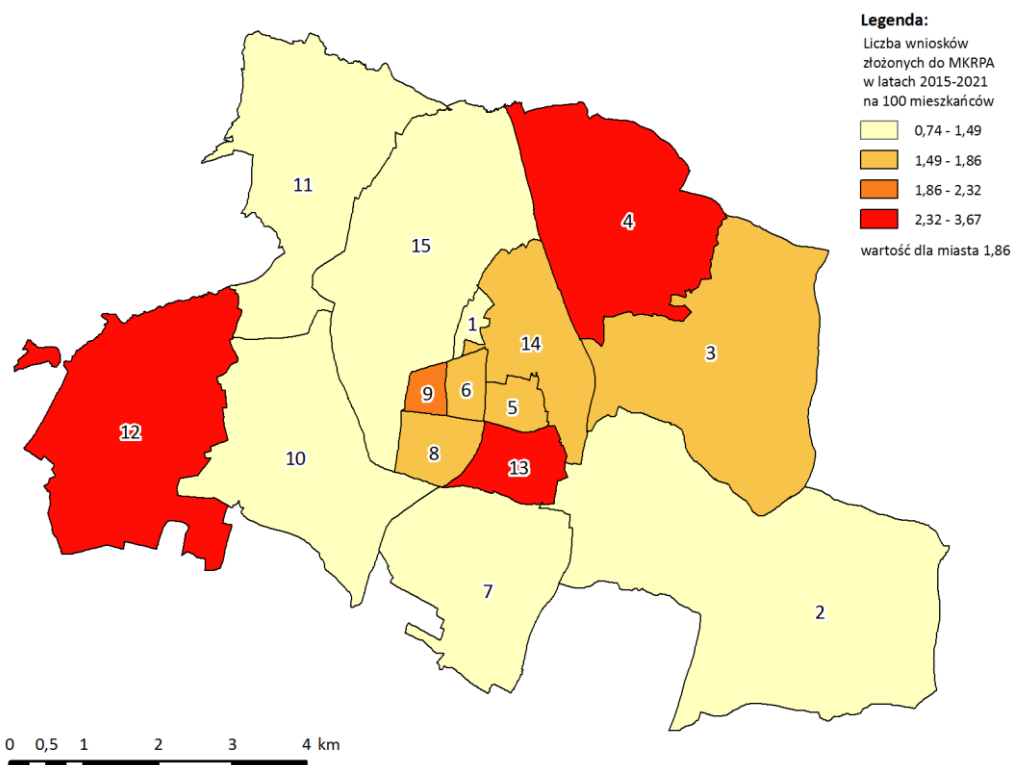
Rys. II. 21 Liczba osób w rodzinach otrzymujących wsparcie z MOPS z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego na 100 mieszkańców w 2021 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

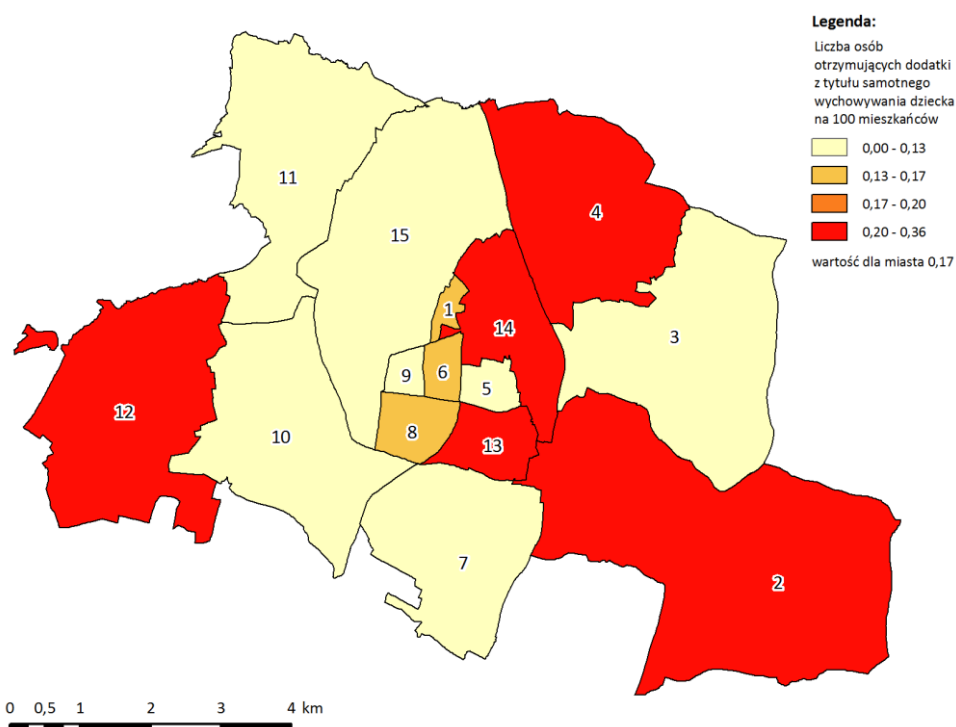
Rys. II. 22 Liczba osób w rodzinach objętych procedurą Niebieskiej Karty na 100 mieszkańców w 2021 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

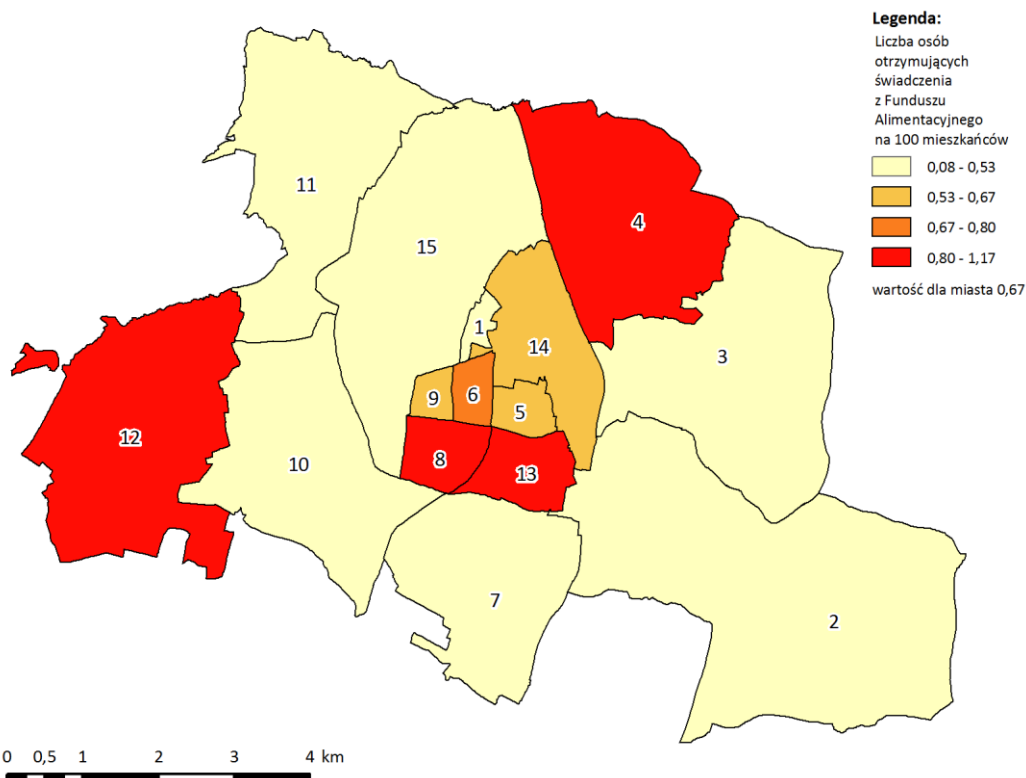
Rys. II. 23 Liczba wniosków skierowanych do MKRPA w latach 2015-2021 na 100 mieszkańców

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

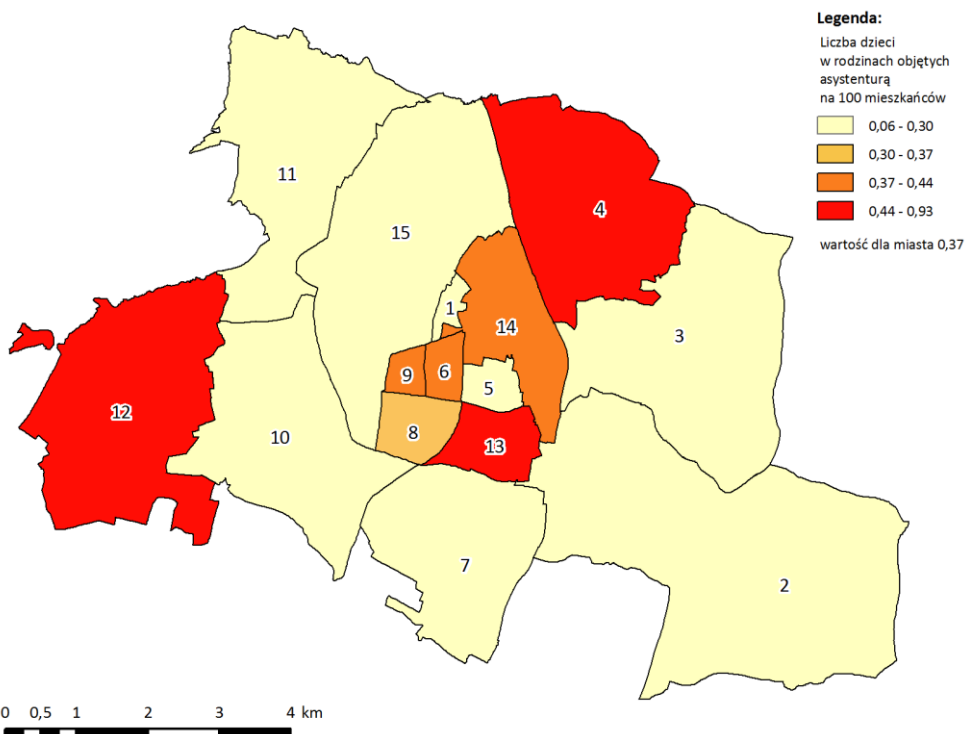
Rys. II. 24 Liczba osób otrzymujących dodatki z tytułu samotnego wychowywania dziecka na 100 mieszkańców w 2021 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Rys. II. 25 Liczba osób otrzymujących świadczenia z Funduszu Alimentacyjnego na 100 mieszkańców w 2021 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Rys. II. 26 Średnia roczna liczba dzieci objętych asystenturą rodzin na 100 mieszkańców w latach 2019-2021 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Spośród 15 dzielnic wartości wskaźników gorsze od wartości obliczonej dla całego miasta występowały:

- w zakresie liczby osób w rodzinach otrzymujących wsparcie z MOPS z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego na 100 mieszkańców w 2021 r. – w 5 jednostkach,
- w zakresie liczby osób w rodzinach objętych procedurą Niebieskiej Karty na 100 mieszkańców w 2021 r. – w 6 jednostkach,
- w zakresie liczby wniosków skierowanych do MKRPA w latach 2015-2021 na 100 mieszkańców – w 4 jednostkach,
- w zakresie liczby osób otrzymujących dodatki z tytułu samotnego wychowywania dziecka na 100 mieszkańców w 2021 r. – w 5 jednostkach,
- w zakresie liczby osób otrzymujących świadczenia z Funduszu Alimentacyjnego na 100 mieszkańców w 2021 r. – w 5 jednostkach,
- w zakresie średniej rocznej liczby dzieci objętych asystenturą rodzin na 100 mieszkańców w latach 2019-2021 r. – w 6 jednostkach.

Liczba osób w rodzinach objętych wsparciem MOPS z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego w przeliczeniu na 100 mieszkańców wynosiła w 2021 r. 0,86. Najwyższe wartości wskaźnika odnotowano w dzielnicach: Kleszczówka (1,85), Rój (1,71), Śródmieście (1,69), Sikorskiego (1,20) oraz Księcia Władysława (1,01). Najniższe wartości charakteryzowały natomiast jednostki: Baranowice (0,12) i 700-lecia Żor (0,18).

Zjawiskiem silnie zaburzającym funkcjonowanie rodziny jest przemoc w rodzinie. Wskaźnikiem, który w pewnym stopniu oddaje natężenie problemu, jest liczba Niebieskich Kart w przeliczeniu na 100 mieszkańców. Średnia wartość wskaźnika w latach 2015-2021 wyniosła 0,92. Wśród dzielnic o najwyższych wartościach wskaźnika znalazły się: Rój i Śródmieście (po 1,51), Kleszczówka (1,15), Powstańców Śląskich (1,04), Sikorskiego (1,02) oraz Pawlikowskiego (0,93). Najniższe wartości wskaźnika odnotowano w Baranowicach (0,33) i Rogoźnej (0,52).

Dysfunkcjom w rodzinach towarzyszą bardzo często problemy związane z nadużywaniem alkoholu. Ze względu na niewielką liczbę osób objętych wsparciem MOPS z powodu alkoholizmu, za podstawowy wskaźnik w tym zakresie przyjęto liczbę wniosków skierowanych do MKRPA w latach 2015-2021 przypadających na 100 mieszkańców. Wskaźnik ten dla Żor wyniósł 1,86. Wyższy od wartości referencyjnej poziom odnotowano w dzielnicach: Rój (3,66), Kleszczówka (3,13), Sikorskiego (2,32) i Powstańców Śląskich

(2,03). Najlepiej sytuacja kształtowała się w jednostkach: Baranowice (0,75) oraz Rowień-Folwarki (0,97).

Liczba osób otrzymujących świadczenia z Funduszu Alimentacyjnego przypadających na 100 mieszkańców Żor wyniosła w 2021 r. 0,67. Najwyższe wartości charakteryzowały dzielnice: Rój (1,17), Pawlikowskiego (1,05), Kleszczówka (1,01), Sikorskiego (0,91) oraz Księcia Władysława (0,68). Jednostkami o najniższych wartościach wskaźnika były Baranowice (0,08) oraz Rogoźna (0,15).

Średnia wartość wskaźnika liczby osób pobierających dodatek do zasiłku rodzinnego z tytułu samotnego wychowywania dziecka w przeliczeniu na 100 mieszkańców w 2021 r. wyniosła dla miasta w 2021 r. 0,17. Najwięcej takich osób mieszkało w dzielnicach: Rój (0,36), Śródmieście (0,30), Kleszczówka (0,24), Sikorskiego (0,24) i Baranowice (0,21). Najniższe wartości wskaźnika odnotowano natomiast w jednostkach: Osiny (0,06), Rogoźna (0,06), Korfantego (0,07) i Rowień-Folwarki (0,07). W Kleszczowie nie zidentyfikowano ani jednej osoby należącej do tej kategorii.

Ostatnim z analizowanych w tej grupie wskaźników była średnia roczna liczba dzieci objętych asystenturą w przeliczeniu na 100 mieszkańców w latach 2019-2021. Wartość wskaźnika dla Żor osiągnęła w analizowanym przedziale czasowym poziom 0,37. Najwyższe wartości wskaźnika charakteryzowały dzielnice: Rój (0,93), Kleszczówka (0,73), Sikorskiego (0,53), Śródmieście (0,42), Księcia Władysława (0,42) oraz Powstańców Śląskich (0,40). Najniższy poziom wskaźnika wystąpił natomiast w jednostkach: Baranowice (0,07), 700-lecia Żor (0,09), Korfantego (0,10), Osiny (0,13) i Rowień-Folwarki (0,14).

Podsumowanie

Za obszar zagrożony kryzysem ze względu na koncentrację zjawisk dysfunkcyjnych w rodzinach przyjęto te jednostki, w których przekroczenia wartości referencyjnych stwierdzono dla co najmniej 4 z 6 analizowanych wskaźników. Dotyczy to 4 dzielnic: Kleszczówka, Rój, Sikorskiego i Śródmieście.

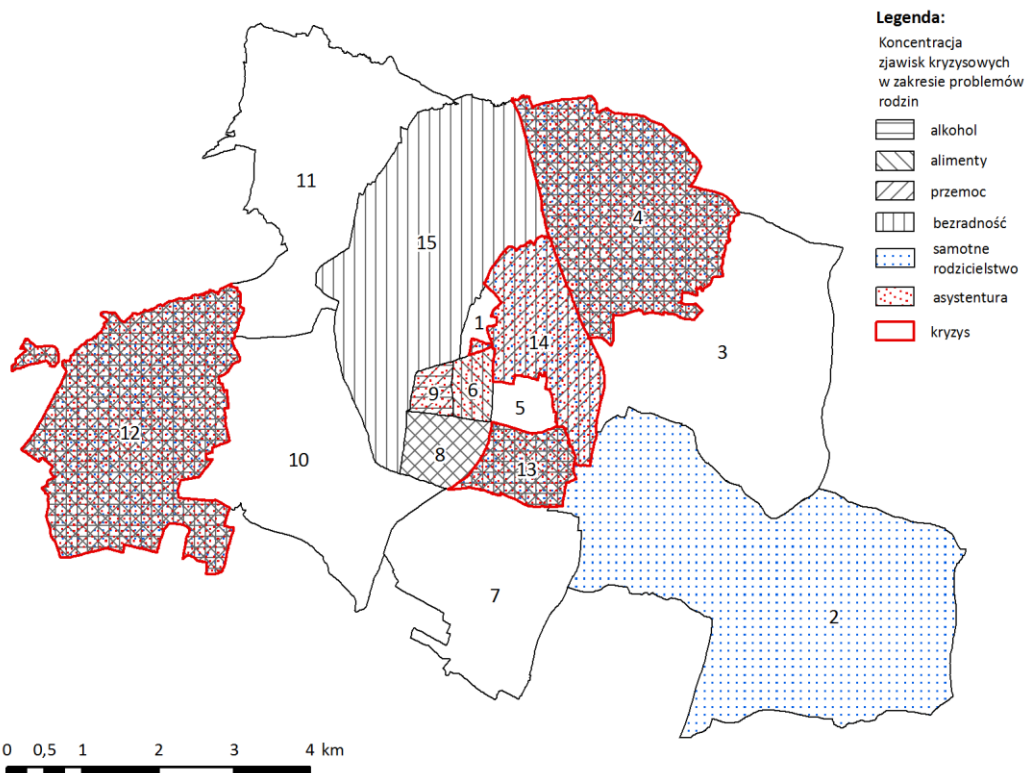
Budowę wskaźnika zbiorczego obrazującego koncentrację niekorzystnych zjawisk w zakresie kondycji rodzin przedstawiono w Tab. II. 4 Koncentracja niekorzystnych zjawisk w zakresie kondycji rodzin – podsumowanie. Przestrzenny rozkład natężenia zjawisk przedstawia Rys. II. 27 Koncentracja niekorzystnych zjawisk w zakresie problemów rodzin.

Nr jedn. ref.	Nazwa jednostki referencyjnej	Liczba osób w rodzinach otrzymujących wsparcie z MOPS z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego na 100 mieszkańców	Średnia roczna liczba osób w rodzinach objętych procedurą Niebieskiej Karty w latach 2015-2021 na 100 mieszkańców	Średnia roczna liczba wniosków skierowanych do MKRPA w latach 2015-2021 na 100 mieszkańców	Liczba osób otrzymujących dodatki z tytułu samotnego wychowywania dziecka na 100 mieszkańców	Liczba osób otrzymujących świadczenia z Funduszu Alimentacyjnego na 100 mieszkańców	Średnia roczna liczba dzieci objętych asystenturą rodzin w latach 2019-2021 na 100 mieszkańców	Liczba przekroczeń wartości referencyjnych (max. 6 przekroczeń)	Stan kryzysowy w zakresie kondycji rodzin (4 i więcej przekroczeń)
1	700-lecia Żor							0	
2	Baranowice				X			1	
3	Kleszczów							0	
4	Kleszczówka	X	X	X	X	X	X	6	X
5	Korfantego							0	
6	Księcia Władysława	X				X	X	3	
7	Osiny							0	
8	Pawlikowskiego		X			X		2	
9	Powstańców Śląskich		X	X			X	3	
10	Rogoźna							0	
11	Rowień-Folwarki							0	
12	Rój	X	X	X	X	X	X	6	X
13	Sikorskiego	X	X	X	X	X	X	6	X
14	Śródmieście	X	X		X		X	4	X
15	Zachód							0	

Tab. II. 4 Koncentracja niekorzystnych zjawisk w zakresie kondycji rodzin – podsumowanie¹⁴

Źródło: opracowanie własne

¹⁴ Znakiem „X” oznaczono wartości gorsze od średniej dla miasta.

Rys. II. 27 Koncentracja niekorzystnych zjawisk w zakresie problemów rodzin

Źródło: opracowanie własne

II.5 Zagrożenie bezpieczeństwa

Wprowadzenie

Podstawowym elementem wpływającym na zagadnienia związane z bezpieczeństwem jest poziom przestępczości.

Wskaźnik przestępczości ogółem wyniósł dla miasta Żory w 2021 r. 19,36 przestępstw na 1000 mieszkańców. Był to wynik wyraźnie niższy od wartości dla województwa śląskiego (27,20) oraz Polski (21,56).

Dynamika tego wskaźnika w latach 2014-2021 wyniosła dla Żor -37%. Ograniczenie zjawiska przestępczości w mieście zachodziło zatem zdecydowanie szybciej niż średnio w regionie (-5%) i kraju (-4%).

W wartościach bezwzględnych liczba przestępstw spadła w Żorach w tym czasie z 1,9 tys. do 1,2 tys.

W strukturze przestępstw najliczniejszą grupę stanowiły przestępstwa przeciwko mieniu. W przeliczeniu na 1000 mieszkańców wskaźnik liczby przestępstw przeciwko mieniu wyniósł w 2021 r. 11,90 i w stosunku do roku 2014 spadł o 32%. Wskaźnik przestępczości tego rodzaju dla województwa śląskiego osiągnął poziom 15,35, a dla kraju 10,98.

W ujęciu wewnątrzmijskim dane pozyskano dla 7 rodzajów przestępstw: bójka z pobiciem, kradzież, kradzież pojazdu, kradzież z włamaniem, rozbój, uszkodzenie ciała oraz zniszczenie mienia. Z analizy wyłączono natomiast przestępstwa komunikacyjne, ze względu na ich silne powiązanie z natężeniem ruchu samochodowego i przebiegiem głównych drogowych tras komunikacyjnych.

W 2021 r. w Żorach odnotowano 311 przestępstw należących do 7 wymienionych powyżej kategorii. Najwięcej odnotowano: kradzieży (154), kradzieży z włamaniem (75) oraz zniszczeń mienia (45). Ze względu na niewielką liczbę obserwacji, diagnozę wewnątrzmijską przeprowadzono dla przestępstw dotyczących 7 wybranych kategorii łącznie oraz dla kradzieży, jako przestępstwa najczęściej odnotowywanego spośród analizowanych.

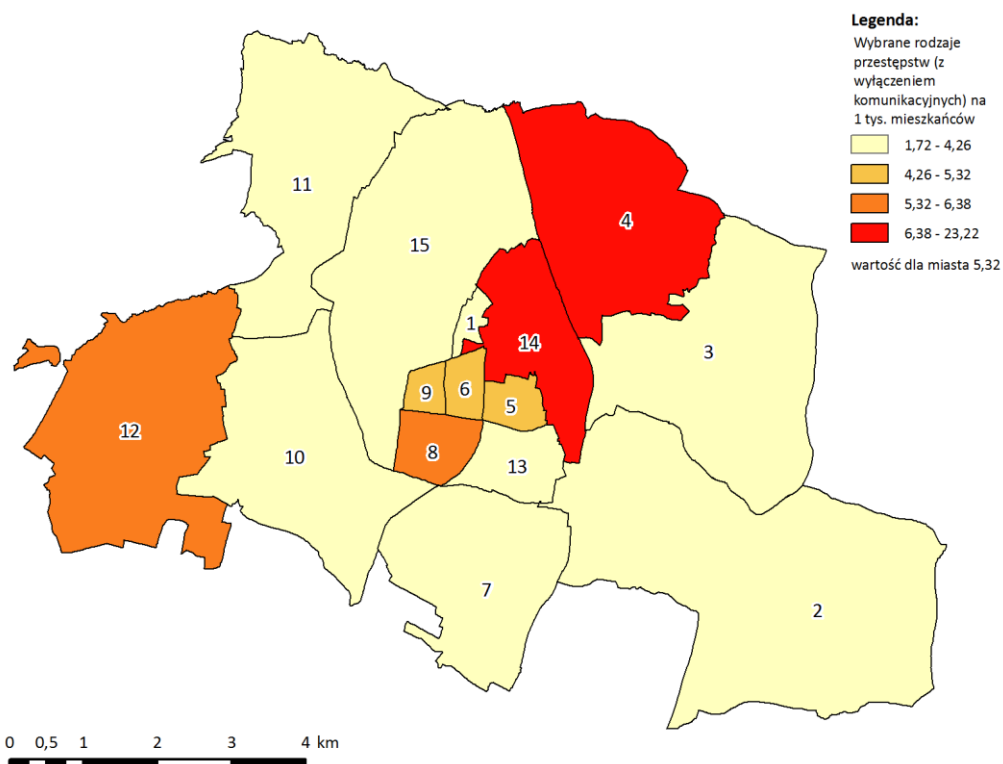
Analiza wskaźnikowa

W celu zdiagnozowania zróżnicowania poziomu przestępczości w wymiarze wewnątrzgminnym analizie poddano wskaźniki:

- Liczba 7 wybranych rodzajów przestępstw (bez komunikacyjnych)¹⁵ na 1000 mieszkańców w 2021 r.,
- liczba kradzieży na 1000 mieszkańców w 2021 r.

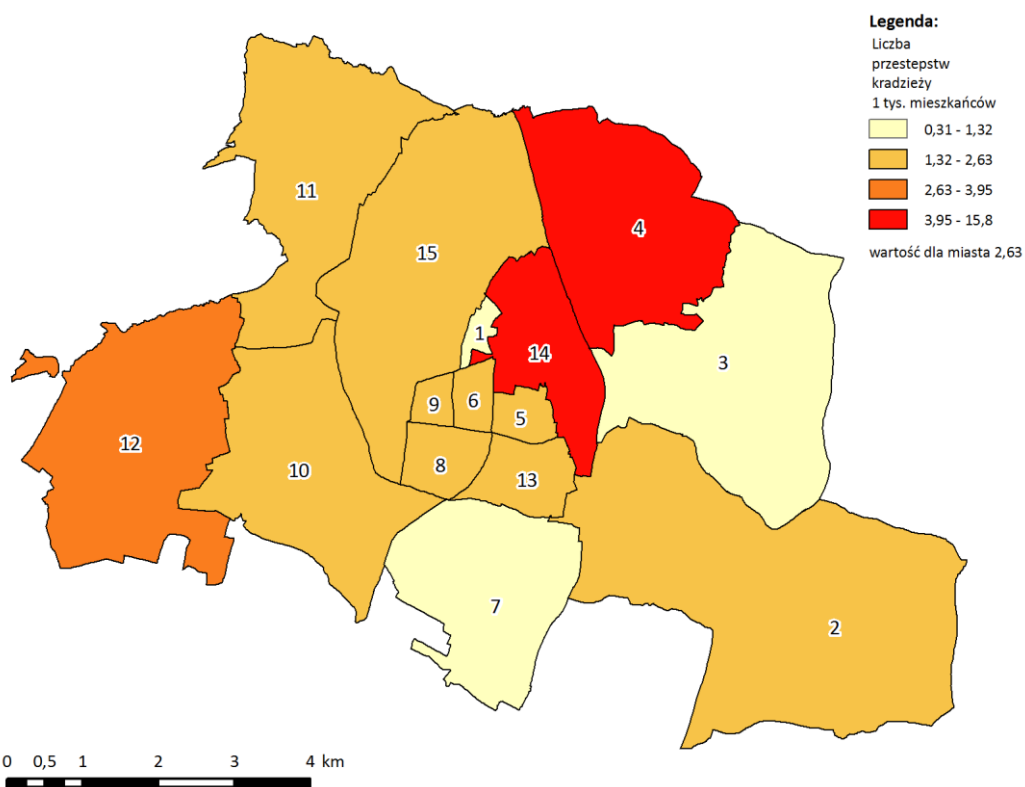
Na rysunkach poniżej przedstawiono koncentrację zjawisk w analizowanym zakresie.

¹⁵ Grupa siedmiu najczęściej odnotowywanych przestępstw z pominięciem komunikacyjnych tj. bójka z pobiciem, kradzież, kradzież pojazdu, kradzież z włamaniem, rozbój, uszkodzenie ciała oraz zniszczenie mienia.

Rys. II. 28 Liczba wybranych 7 rodzajów przestępstw (bez komunikacyjnych) na 1000 mieszkańców w 2021 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych KMP w Żorach

Rys. II. 29 Liczba kradzieży na 1 tys. mieszkańców w 2021 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych KMP w Żorach

Na 15 jednostek referencyjnych wartości wskaźnika liczby wybranych 7 kategorii przestępstw w 2021 r. (bez komunikacyjnych) wyższe od średniej dla miasta stwierdzono w 4 jednostkach, co wskazuje na znaczącą koncentrację analizowanego zjawiska na względnie niedużym obszarze. Średnia wartość wskaźnika w przeliczeniu na 1000 mieszkańców dla Żor wyniosła 5,32. Najwyższa przestępczość charakteryzowała dzielnice: Śródmieście (23,21), Kleszczówka (8,16), Pawlikowskiego (6,28) oraz Rój (6,23). Najbezpieczniejsze były natomiast: Osiny (1,72), Kleszczów (2,42) oraz Baranowice (2,74).

Liczba kradzieży przypadająca na 1000 mieszkańców wyniosła w 2021 r. w Żorach 2,6. Wartości ponadprzeciętne odnotowano w dzielnicach: Śródmieście (15,77), Kleszczówka (6,08), Pawlikowskiego (1,69) oraz Rój (2,70). Najniższe natężenie tego rodzaju przestępstw stwierdzono w Osinach (0,32) i Kleszczowie (0,40).

Podsumowanie

Za obszar kryzysowy w zakresie przestępczości przyjęto jednostki, w których odnotowano przekroczenie wartości referencyjnej dla obu analizowanych wskaźników. Tak określone kryterium spełniły 3 jednostki: Kleszczówka, Rój oraz Śródmieście.

Budowę wskaźnika zbiorczego obrazującego koncentrację niekorzystnych zjawisk w zakresie bezpieczeństwa przedstawiono w Tab. II. 5 Koncentracja niekorzystnych zjawisk w zakresie bezpieczeństwa – podsumowanie. Przestrzenny rozkład natężenia zjawisk przedstawia Rys. II. 30 Koncentracja niekorzystnych zjawisk w zakresie bezpieczeństwa.

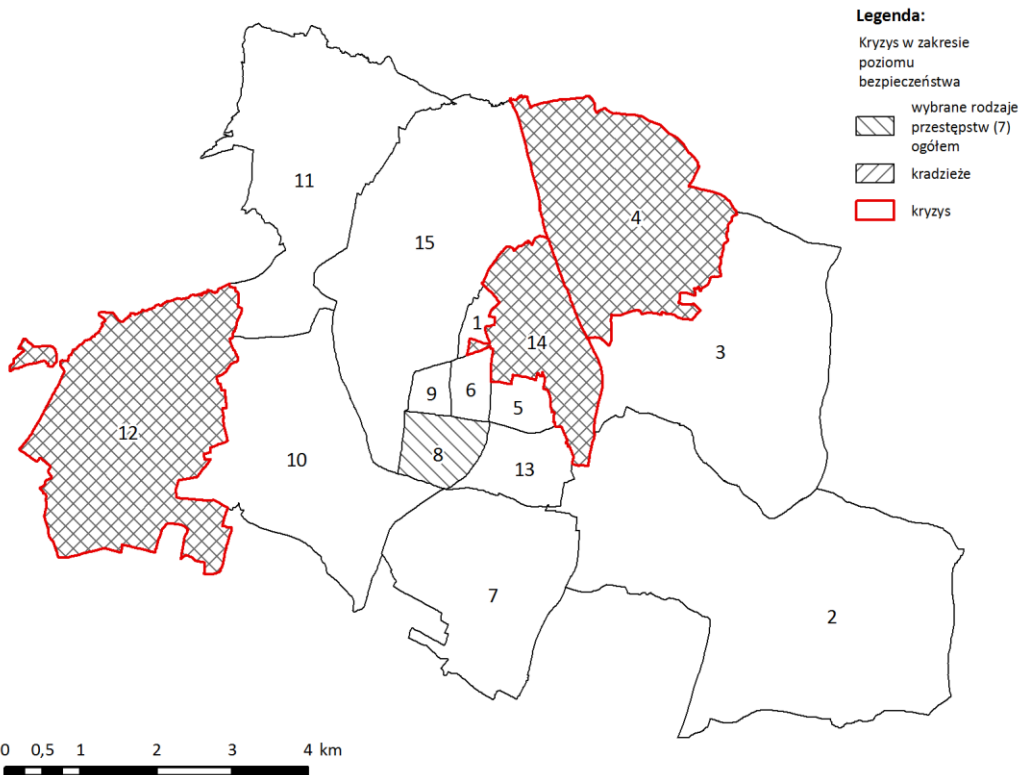
Nr jedn. ref.	Nazwa jednostki referencyjnej	Wybrane ¹⁶ rodzaje przestępstw (bez komunikacyjnych) na 1000 mieszkańców	Przestępstwa kradzieży na 1000 mieszkańców	Liczba przekroczeń wskaźników (max. 2)	Stan kryzysowy w zakresie bezpieczeństwa (2 przekroczenia)
1	700-lecia Żor			0	
2	Baranowice			0	
3	Kleszczów			0	
4	Kleszczówka	X	X	2	X
5	Korfantego			0	
6	Księcia Władysława			0	
7	Osiny			0	
8	Pawlikowskiego	X		1	
9	Powstańców Śląskich			0	
10	Rogoźna			0	
11	Rowień-Folwarki			0	
12	Rój	X	X	2	X
13	Sikorskiego			0	
14	Śródmieście	X	X	2	X
15	Zachód			0	

Tab. II. 5 Koncentracja niekorzystnych zjawisk w zakresie bezpieczeństwa – podsumowanie¹⁷

Źródło: opracowanie własne

¹⁶ Grupa siedmiu najczęściej odnotowywanych przestępstw z pominięciem komunikacyjnych tj. bójka z pobiciem, kradzież, kradzież pojazdu, kradzież z włamaniem, rozbój, uszkodzenie ciała oraz zniszczenie mienia.

¹⁷ Znakiem „X” oznaczono wartości gorsze od średniej dla miasta.

Rys. II. 30 Koncentracja niekorzystnych zjawisk w zakresie bezpieczeństwa

Źródło: opracowanie własne

II.6 Koncentracja osób ze szczególnymi potrzebami w zakresie dostępności

Wprowadzenie

Ustawa o rewitalizacji w art. 9 ust. 1 wskazuje, że jednym ze zjawisk podlegających badaniu w ramach diagnozy służącej wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji jest liczba mieszkańców będących osobami ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami.

Ustawa ta definiuje osobę ze szczególnymi potrzebami jako osobę, która ze względu na swoje cechy zewnętrzne lub wewnętrzne, albo ze względu na okoliczności, w których się znajduje, musi podjąć dodatkowe działania lub zastosować dodatkowe środki w celu przezwyciężenia bariery, aby uczestniczyć w różnych sferach życia na zasadzie równości z innymi osobami. Przez dostępność rozumie się natomiast dostępność architektoniczną, cyfrową oraz informacyjno-komunikacyjną (...), będącą wynikiem uwzględnienia uniwersalnego projektowania albo zastosowania racjonalnego usprawnienia (art. 2 pkt 2 i 3 uod).

Program rządowy Dostępność Plus 2018-2025¹⁸ za dostępność uznaje właściwość środowiska (przestrzeni fizycznej, rzeczywistości cyfrowej, systemów informacyjno-komunikacyjnych, produktów, usług), która pozwala osobom z trudnościami funkcjonalnymi (fizycznymi, poznawczymi) na korzystanie z niego na zasadzie równości z innymi. Katalog osób ze szczególnymi potrzebami wskazany w tym dokumencie jest bardzo szeroki i obejmuje m.in.:

- osoby poruszające się przy pomocy sprzętu wspomagającego (kul, balkoników, protez, wózków inwalidzkich itp.),
- osoby z uszkodzonym narządem słuchu lub wzroku,
- osoby z trudnościami manualnymi i poznawczymi (np. po udarze, cierpiący na chorobę Alzheimera),
- osoby starsze i osłabione chorobami, słabsze fizycznie, o ograniczonej sprawności,
- kobiety w ciąży,
- osoby z małymi dziećmi, w tym z wózkami dziecięcymi,
- osoby z ciężkim lub nieporęcznym bagażem.

Osoby te charakteryzują się zatem trwałym lub czasowym ograniczeniem w mobilności lub percepcji. Według autorów Programu Dostępność Plus

¹⁸ Dostępność Plus 2018-2025, Warszawa, lipiec 2018

2018-2025 ograniczenia tego rodzaju mogą dotyczyć nawet 30% społeczeństwa.

Katalog dostępnych, obiektywnych i weryfikowalnych mierników, pozwalających na zidentyfikowanie liczby osób ze szczególnymi potrzebami w szerokim rozumieniu ustawy o dostępności, jest bardzo ograniczony, zwłaszcza na poziomie wewnątrzgminnym. Próbę taką podjęto w oparciu o analizę wskaźników obrazujących koncentrację:

- osób o złym stanie zdrowia (niepełnosprawność lub choroba),
- osób starszych,
- dzieci do lat trzech.

Wykorzystanie wskaźnika dotyczącego liczby osób z niepełnosprawnościami nie wymaga szerszego komentarza – każdy rodzaj niepełnosprawności może być źródłem różnego rodzaju ograniczeń w poruszaniu się lub doświadczaniu rzeczywistości. Kwestie niepełnosprawności oraz pozostałych ograniczeń wynikających ze stanu zdrowia przeanalizowano w oparciu o dane dotyczące osób korzystających ze wsparcia MOPS z powodów obrazujących problemy w tym zakresie.

Uzasadnieniem dla użycia wskaźnika identyfikującego koncentrację osób starszych jest fakt, iż w miarę upływu lat zmniejsza się sprawność narządów zmysłu i ruchu, co wpływa na samodzielność w codziennym funkcjonowaniu, w tym w przemieszczaniu się. Według badań GUS¹⁹ ponad 13% osób dorosłych ma trudności w przejściu 500 m bez użycia specjalnych pomocy i urządzeń (laski, kuli, balkoniku), z tego prawie co trzecia osoba stwierdziła, że przejdzie ten dystans, ale z dużą trudnością, a kolejne 2% nie było w stanie tego zrobić. Problemy z samodzielnym przejściem na odległość 500 m dotyczyły najczęściej osób siedemdziesięcioletnich i starszych. W tej grupie wiekowej mniejsze lub większe problemy z przemieszczaniem się miała co druga osoba siedemdziesięcioletnia i prawie $\frac{3}{4}$ osób najstarszych (80 lat lub więcej). Kłopoty z samodzielnym wejściem i zejściem ze schodów (na 1. piętro i bez żadnej pomocy) miała blisko co siódma osoba dorosła, ale już co trzecia osoba sześćdziesięcioletnia, co druga z grupy siedemdziesięciolatek i prawie 80% najstarszych seniorów. Pogarszająca się wraz z wiekiem kondycja zdrowotna skutkuje również wyższym udziałem osób z niepełnosprawnością wśród starszych grup wiekowych niż w ogóle ludności.

Wskaźnik liczby dzieci w wieku 3 lat i poniżej jest odpowiedni dlatego, iż bariery, jakich doświadczają w poruszaniu się osoby z małymi dziećmi,

¹⁹ Stan zdrowia ludności Polski 2014, GUS, Warszawa 2015

w tym z wózkami dziecięcymi, są po części wspólne z barierami, jakich doświadczają osoby poruszające się przy pomocy sprzętu wspomagającego (kul, balkoników, protez, wózków inwalidzkich itp.) czy osoby z ciężkim lub nieporęcznym bagażem.

Liczba osób w wieku poprodukcyjnym na 100 mieszkańców wyniosła w Żorach w 2021 r. 22,8²⁰. Była to wartość zbliżona do wartości dla kraju (22,6), a jednocześnie niższa od wartości dla całego województwa (24,1). W latach 2014-2021 odnotowano znaczący wzrost wskaźnika w mieście (w 2014 r. wynosił 16,5). Jego dynamika była zauważalnie większa niż średnio w regionie czy kraju (dla których wartości wskaźników w 2014 r. wynosiły odpowiednio 20,0 i 19,0). Tendencja ta świadczy o intensywnie zachodzących procesach starzenia się populacji miasta.

Liczba rodzin objętych pomocą społeczną z powodu niepełnosprawności w przeliczeniu na 100 mieszkańców wyniosła w Żorach w 2021 r. 0,34. Była to wartość wyraźnie niższa od wartości dla województwa śląskiego (0,60) i Polski (0,77). Dynamika wskaźnika dla Żor była w latach 2014-2021 korzystna. Jego wartość spadła w tym okresie z 0,42 do 0,34. Jeszcze większe spadki wartości wskaźnika można było zaobserwować w przypadku województwa śląskiego i kraju.

Wskaźnik liczby rodzin wspartych przez pomoc społeczną z powodu długotrwałej choroby w przeliczeniu na 100 mieszkańców wzrósł w Żorach z poziomu 0,33 w 2014 r. do 0,53 w 2021 r. To niekorzystna tendencja, zwłaszcza w zestawieniu z odwrotnym trendem w skali regionu (spadek z 0,83 do 0,75) i kraju (z 1,12 do 0,99). Stan taki może być konsekwencją procesu starzenia się ludności Żor.

Liczba osób w wieku 0-3 lata w przeliczeniu na 100 mieszkańców miasta wyniosła w 2021 r. 3,70 i była wyraźnie niższa (-17,74%) niż w roku 2014, kiedy to osiągnęła poziom 4,50. Dla porównania średnia wartość wskaźnika w regionie wynosiła w 2021 r. 3,47, w kraju 3,79.

Analiza wskaźnikowa

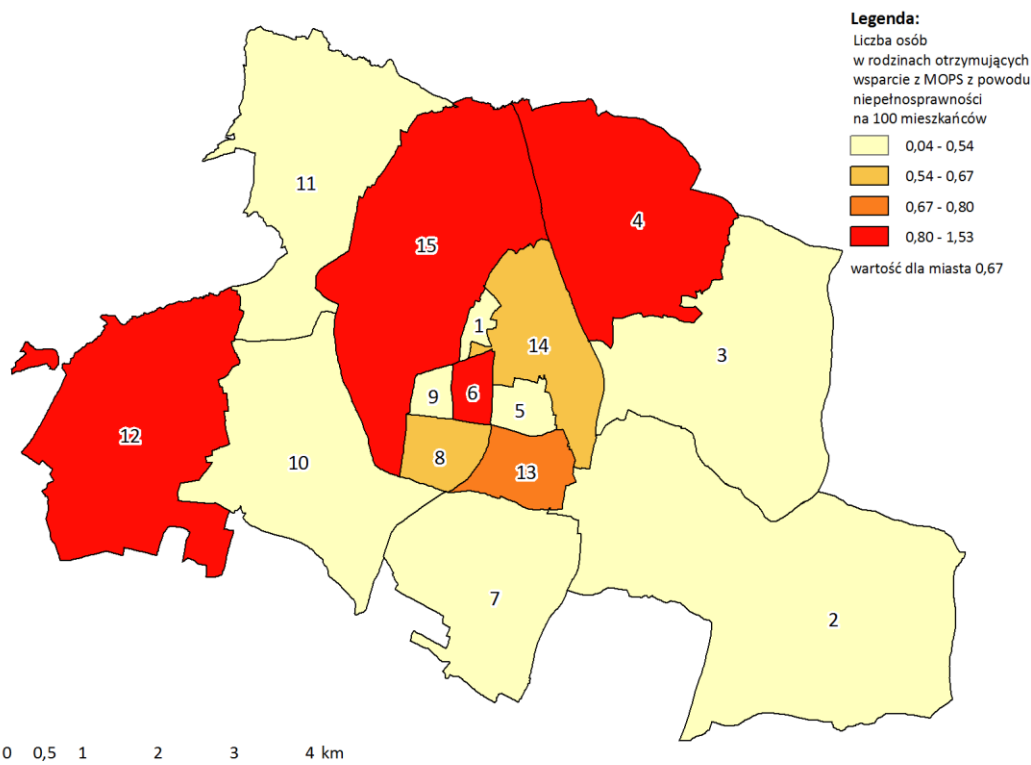
Koncentrację osób ze szczególnymi potrzebami, zgodnie z przyjętymi w tym zakresie założeniami, przeprowadzono w oparciu o analizę następujących wskaźników:

- 1) liczba osób w rodzinach objętych pomocą społeczną z powodu niepełnosprawności na 100 mieszkańców w 2021 r.,

²⁰ W wprowadzeniu, analizie poddano dane GUS, w celu zachowania jak największej porównywalności. Różnią się one w niewielkim stopniu od danych pochodzących z Urzędu Miasta w Żorach oraz MOPS.

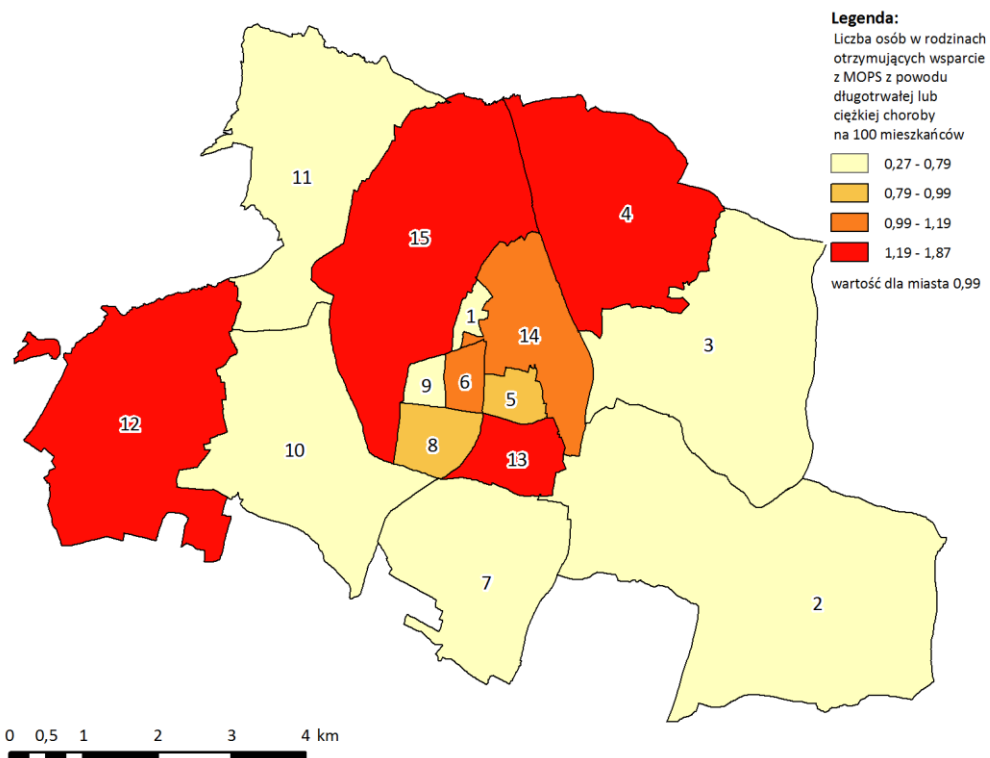
- 2) liczba osób w rodzinach objętych pomocą społeczną z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby na 100 mieszkańców w 2021 r.,
- 3) liczba osób pobierających zasiłki pielęgnacyjne na 100 mieszkańców w 2021 r.,
- 4) liczba osób w wieku poprodukcyjnym na 100 mieszkańców w 2021 r.,
- 5) liczba dzieci w wieku 0-3 lata na 100 mieszkańców w 2021 r.,
- 6) liczba osób pobierających świadczenia pielęgnacyjne na 100 mieszkańców w 2021 r.

Na rysunkach poniżej przedstawiono koncentrację analizowanych zjawisk.

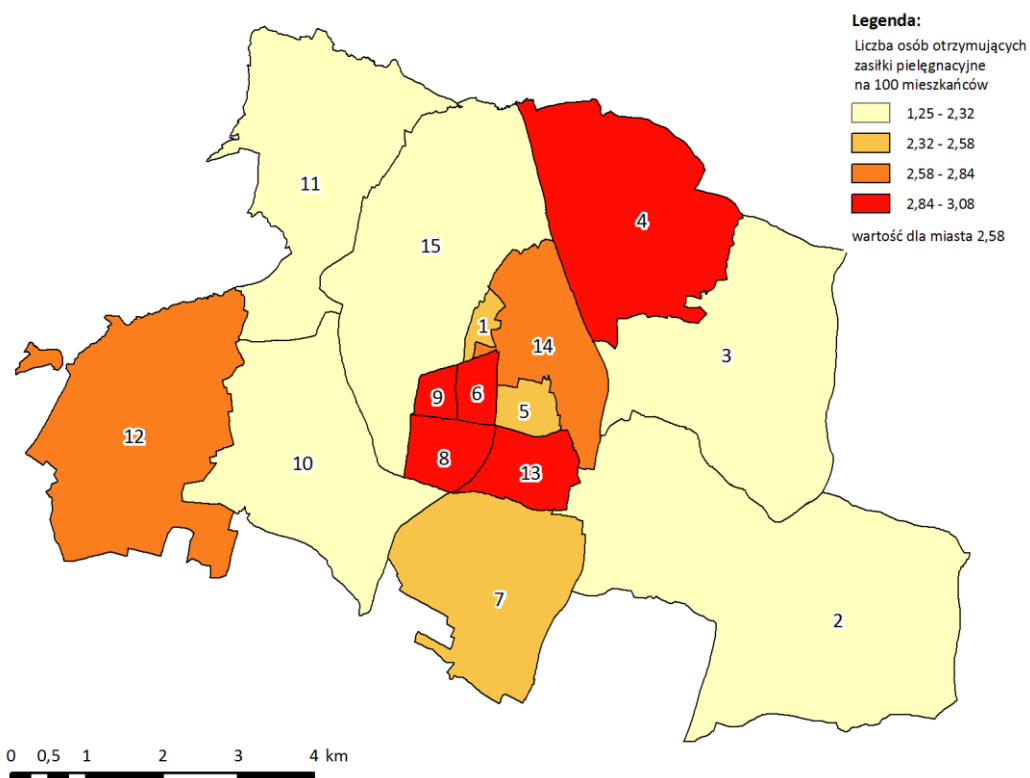
Rys. II. 31 Liczba osób w rodzinach objętych pomocą społeczną z powodu niepełnosprawności na 100 mieszkańców w 2021 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

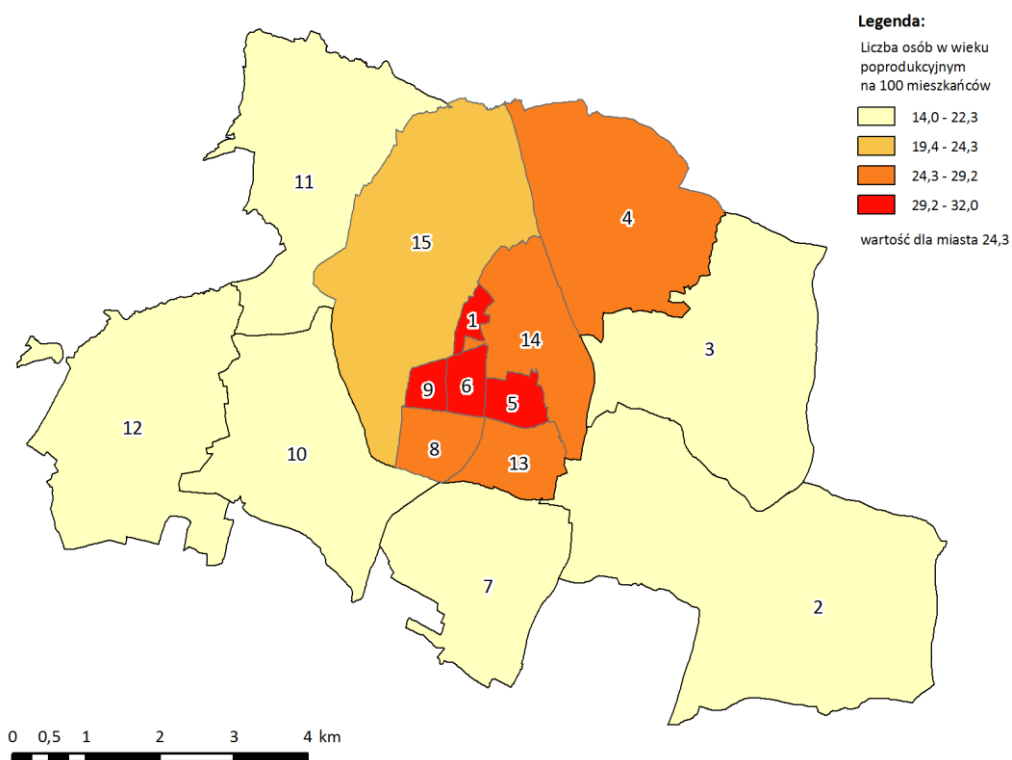
Rys. II. 32 Liczba osób w rodzinach objętych pomocą społeczną z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby na 100 mieszkańców w 2021 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

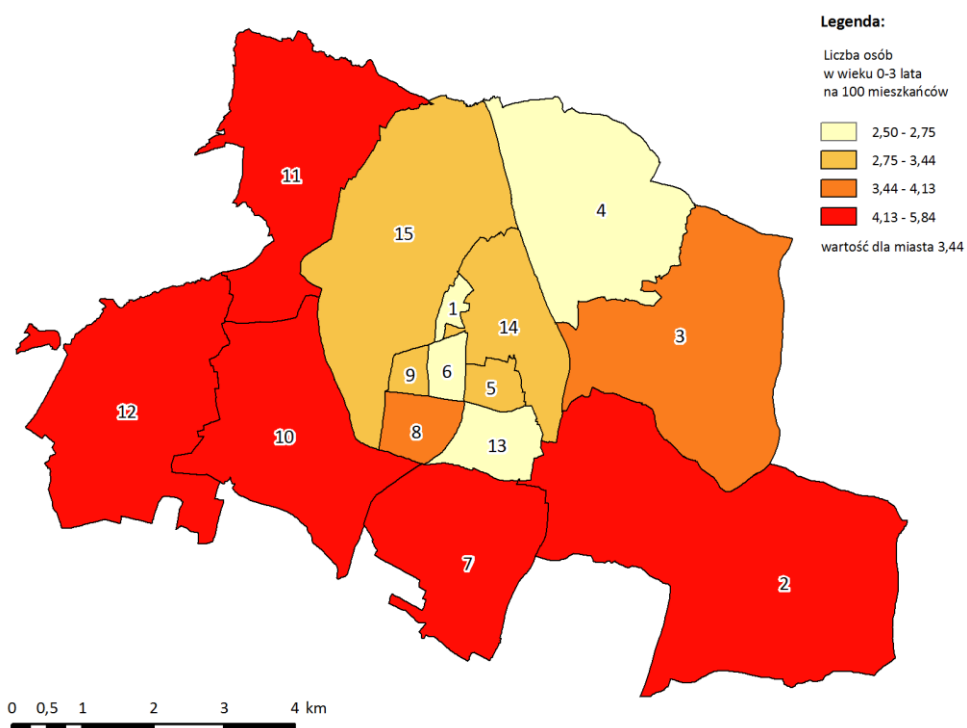
Rys. II. 33 Liczba osób pobierających zasiłki pielęgnacyjne na 100 mieszkańców w 2021 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

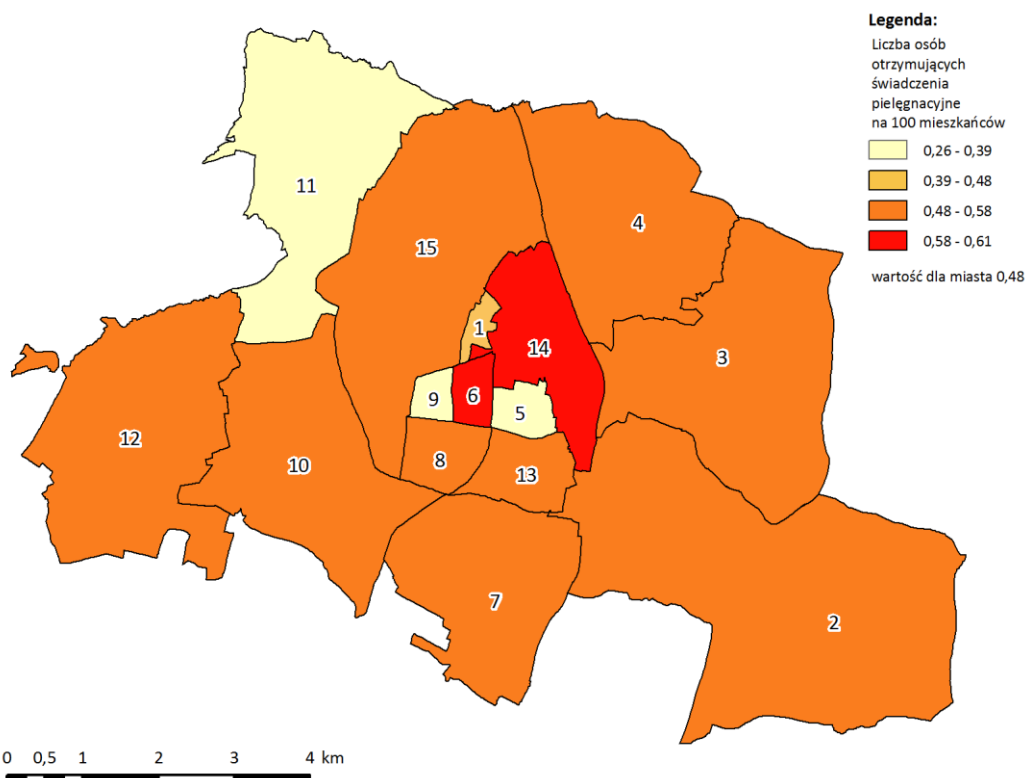
Rys. II. 34 Liczba osób w wieku poprodukcyjnym na 100 mieszkańców w 2021 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta w Żorach

Rys. II. 35 Liczba dzieci w wieku 0-3 lata na 100 mieszkańców w 2021 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta w Żorach

Rys. II. 36 Liczba osób pobierających świadczenia pielęgnacyjne na 100 mieszkańców w 2021 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Na 15 jednostek referencyjnych wartości gorsze od średniej dla gminy odnotowano:

- w zakresie liczby osób objętych pomocą społeczną z powodu niepełnosprawności na 100 mieszkańców w 2021 r. – w 5 jednostkach,
- w zakresie liczby osób objętych pomocą społeczną z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby na 100 mieszkańców w 2021 r. – w 6 jednostkach,
- w zakresie liczby zasiłków pielęgnacyjnych na 100 mieszkańców w 2021 r. – w 7 jednostkach,
- w zakresie liczby osób w wieku poprodukcyjnym na 100 mieszkańców w 2021 r. – w 8 jednostkach,
- w zakresie liczby dzieci w wieku 3 lat i poniżej na 100 mieszkańców w 2021 r. – w 7 jednostkach,
- liczby osób pobierających świadczenia pielęgnacyjne na 100 mieszkańców w 2021 r. – w 11 jednostkach.

Wskaźniki dotyczące liczby osób w wieku poprodukcyjnym oraz obrazujące problemy zdrowotne wykazują znaczącą korelację. Na 8 jednostek o ponadprzeciętnym udziale osób starszych tylko w dwóch dzielnicach, tj. 700-lecia Żor i Korfantego, nie odnotowano jednocześnie przekroczeń

wartości wskaźników dotyczących stanu zdrowia. Ponadprzeciętne wartości dla minimum 4 z analizowanych wskaźników odnotowano w 6 jednostkach (Kleszczówka, Księcia Władysława, Pawlikowskiego, Rój, Sikorskiego, Śródmieście). W przypadku czterech dzielnic, tj. Kleszczówka, Rój, Sikorskiego, Księcia Władysława przekroczenia dotyczyły aż 5 z 6 analizowanych wskaźników.

Średnia wartość wskaźnika liczby osób, którym przyznano świadczenia na podstawie ustawy o pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności na 100 mieszkańców wyniosła 0,67. Najwyższe wartości wskaźnika odnotowano w Kleszczówce (1,52) i Roju (1,21), a najniższe w jednostkach: Kleszczów (0,04), 700-lecia Żor (0,14), Powstańców Śląskich i Rogoźna (po 0,28).

Liczba osób objętych pomocą społeczną z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby na 100 mieszkańców obliczona dla całego miasta wyniosła 0,99. Wyraźnie powyżej tej wartości znalazły się dzielnice: Rój (1,87) i Kleszczówka (1,85). Najniższe wartości wskaźnika odnotowano natomiast w Osinach (0,32) i Rogoźnej (0,28).

Wskaźnik liczby zasiłków pielęgnacyjnych na 100 mieszkańców wyniósł dla Żor 2,58. Najwyższe wartości odnotowano dla dzielnic: Powstańców Śląskich (3,08), Pawlikowskiego (3,02). Najniższe wartości analizowany wskaźnik osiągnął w Kleszczowie (1,26) i Baranowicach (1,71).

Prawie co czwarty mieszkaniec Żor to osoba w wieku poprodukcyjnym. Wskazuje to na znaczący stopień zaawansowania procesów starzenia się populacji miasta. Najwyższe wartości wskaźnika liczby osób w wieku poprodukcyjnym na 100 mieszkańców odnotowano w jednostkach: Księcia Władysława (31,82), Korfantego (30,86) oraz Powstańców Śląskich (30,43), przy średniej dla miasta wynoszącej 24,30. Dzielnicami z najmniejszym udziałem osób starszych w populacji były natomiast: Baranowice (14,08) oraz Kleszczów (14,75).

Na 100 mieszkańców miasta przypada nieco ponad troje (3,44) dzieci w wieku do lat trzech. Dzielnicami o największym udziale najmłodszych dzieci w populacji są: Rogoźna (5,83), Baranowice (4,83), Rowień-Folwarki (4,82), Osiny (4,51), Rój (4,32), Kleszczów (3,99), Pawlikowskiego (3,74). Najniższe wartości wskaźnika odnotowano w jednostkach: Kleszczówka (2,51), Księcia Władysława (2,57), Sikorskiego (2,68), 700-lecia Żor (2,67), Powstańców Śląskich (2,90) i Zachód (2,97).

Liczba osób pobierających świadczenia pielęgnacyjne wyniosła w Żorach w 2021 r. 283. W przeliczeniu na 100 mieszkańców dało to wartość 0,48. Najwyższe wartości charakteryzowały jednostki: Księcia Władysława (0,61),

Śródmieście (0,61), Osiny (0,57), Kleszczówka (0,57), Rogoźna (0,55) i Rój (0,54). Najmniejsze natężenie osób korzystających ze świadczeń pielęgnacyjnych odnotowano w jednostkach: Rowień-Folwarki (0,26), Korfantego (0,27), Powstańców Śląskich (0,38) oraz 700-lecia Żor (0,39).

Podsumowanie

Za obszary z koncentracją osób ze szczególnymi potrzebami w zakresie dostępności uznano dzielnice, w których odnotowano ponadprzeciętne wartości dla 4 z 6 analizowanych wskaźników. Są to: Kleszczówka, Księcia Władysława, Pawlikowskiego, Rój, Sikorskiego oraz Śródmieście.

W pozostałych jednostkach wartości referencyjne przekroczone były jedynie dla jednego, dwóch lub trzech wskaźników.

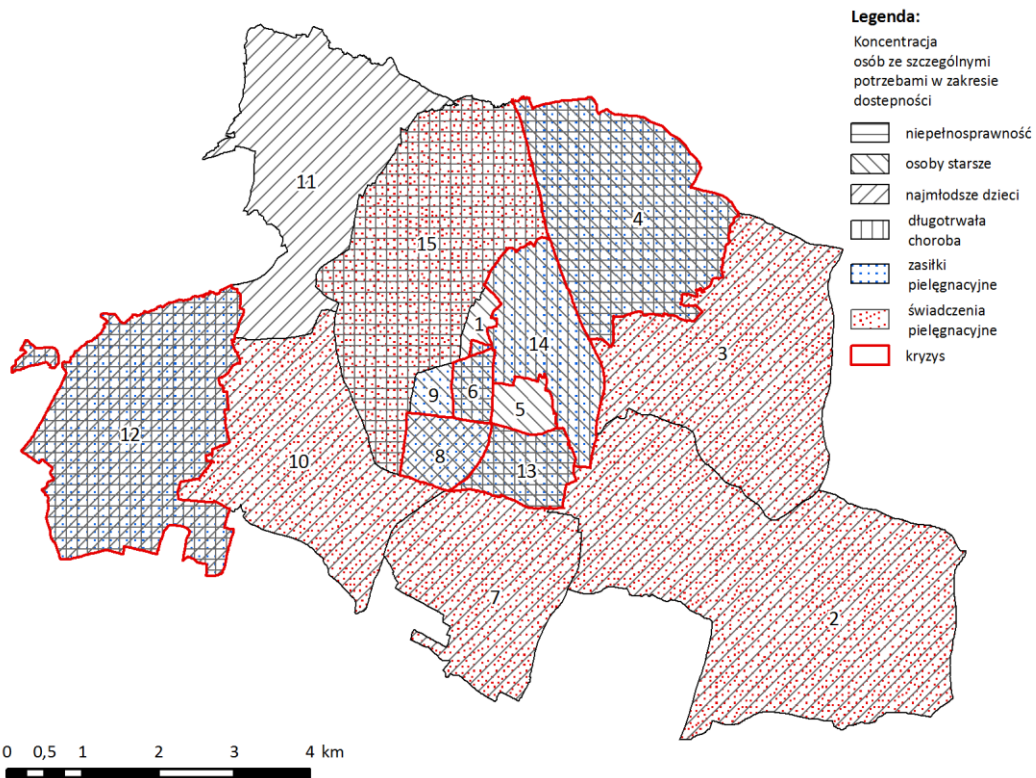
Budowę wskaźnika zbiorczego obrazującego koncentrację osób ze szczególnymi potrzebami w zakresie dostępności przedstawiono w Tab. II. 6 Koncentracja osób ze szczególnymi potrzebami w zakresie dostępności – podsumowanie, a przestrzenny rozkład wartości wskaźnika na Rys. II. 37 Koncentracja osób ze szczególnymi potrzebami w zakresie dostępności.

Nr jedn. ref.	Nazwa jednostki referencyjnej	Liczba osób w wieku poprodukcyjnym na 100 mieszkańców	Liczba osób w wieku 3 lata i mniej na 100 mieszkańców w	Liczba osób objętych pomocą społeczną z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby na 100 mieszkańców	Liczba osób objętych pomocą społeczną z powodu niepełnosprawności na 100 mieszkańców	Liczba osób pobierających zasiłki pielęgnacyjne na 100 mieszkańców	Liczba osób otrzymujących świadczenia pielęgnacyjne na 100 mieszkańców	Koncentracja osób ze szczególnymi potrzebami w zakresie dostępności (max. 6 przekroczeń)	Koncentracja osób ze szczególnymi potrzebami w zakresie dostępności (4 i więcej przekroczeń)
1	700-lecia Żor	X						1	
2	Baranowice		X				X	2	
3	Kleszczów		X				X	2	
4	Kleszczówka	X		X	X	X	X	5	X
5	Korfantego	X						1	
6	Księcia Władysława	X		X	X	X	X	5	X
7	Osiny		X				X	2	
8	Pawlikowskiego	X	X			X	X	4	X
9	Powstańców Śląskich	X				X		2	
10	Rogoźna		X				X	2	
11	Rowień-Folwarki		X					1	
12	Rój		X	X	X	X	X	5	X
13	Sikorskiego	X		X	X	X	X	5	X
14	Śródmieście	X		X		X	X	4	X
15	Zachód			X	X		X	3	

Tab. II. 6 Koncentracja osób ze szczególnymi potrzebami w zakresie dostępności – podsumowanie²¹

Źródło: opracowanie własne

²¹ Znakiem „X” oznaczono wartości gorsze od średniej dla miasta.

Rys. II. 37 Koncentracja osób ze szczególnymi potrzebami w zakresie dostępności

Źródło: opracowanie własne

II.7 Problemy edukacyjne

Wprowadzenie

Niski poziom edukacji to jedno z negatywnych zjawisk społecznych wymienionych w uor jako element analiz służących wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji. Ze względu na funkcje Żor jako miasta na prawach powiatu możliwe było pozyskanie danych dotyczących zarówno poziomu edukacji na poziomie podstawowym, jak i średnim. W ramach analizy poziomu edukacji na poziomie podstawowym zdiagnozowano również skalę zjawiska dysleksji wśród uczniów przystępujących do egzaminu ośmioklasisty. W przypadku egzaminu ośmioklasisty możliwe było przeanalizowanie wyników dla lat szkolnych 2018/2019, 2019/2020 oraz 2020/2021. W celu zachowania jak największej porównywalności analiz wyników egzaminu ośmioklasisty z egzaminem maturalnym w obu przypadkach przeanalizowano wyniki tych samych przedmiotów (j. polskiego, j. angielskiego oraz matematyki) z tych samych lat szkolnych. Analizą objęto wyniki wszystkich uczniów zamieszkałych w Żorach i uczęszczających do szkół na terenie miasta, które następnie uśredniono w podziale na poszczególne jednostki referencyjne.

Wyniki egzaminów ośmioklasisty w Żorach w latach 2019-2022 można określić jako przeciętne. W przypadku matematyki oraz j. polskiego były one na, za wyjątkiem roku 2019, nieznacznie niższe od wartości średniej dla całego województwa. Jednak wyniki egzaminów ośmioklasisty z j. angielskiego były we wszystkich czterech analizowanych latach powyżej średniej w regionie.

Wyniki egzaminu maturalnego w latach 2021-2022 potwierdzają, iż poziom edukacji w żorskich szkołach średnich jest zbliżony do średniej w województwie. Wyniki egzaminów na poziomie podstawowym z j. polskiego, matematyki oraz j. angielskiego były w analizowanych latach nieznacznie (max. o 5,2%) niższe od średniej w regionie, a w roku 2021 wyniki z j. angielskiego były nawet wyższe od wartości dla całego województwa.

Analiza wskaźnikowa

W celu zidentyfikowania obszarów gminy z koncentracją problemów w zakresie edukacji przeanalizowano następujące wskaźniki:

- 1) średnie wyniki egzaminu ośmioklasisty w latach 2018/2019 z j. polskiego (w %),
- 2) średnie wyniki egzaminu ośmioklasisty w latach 2019/2020 z j. polskiego (w %),

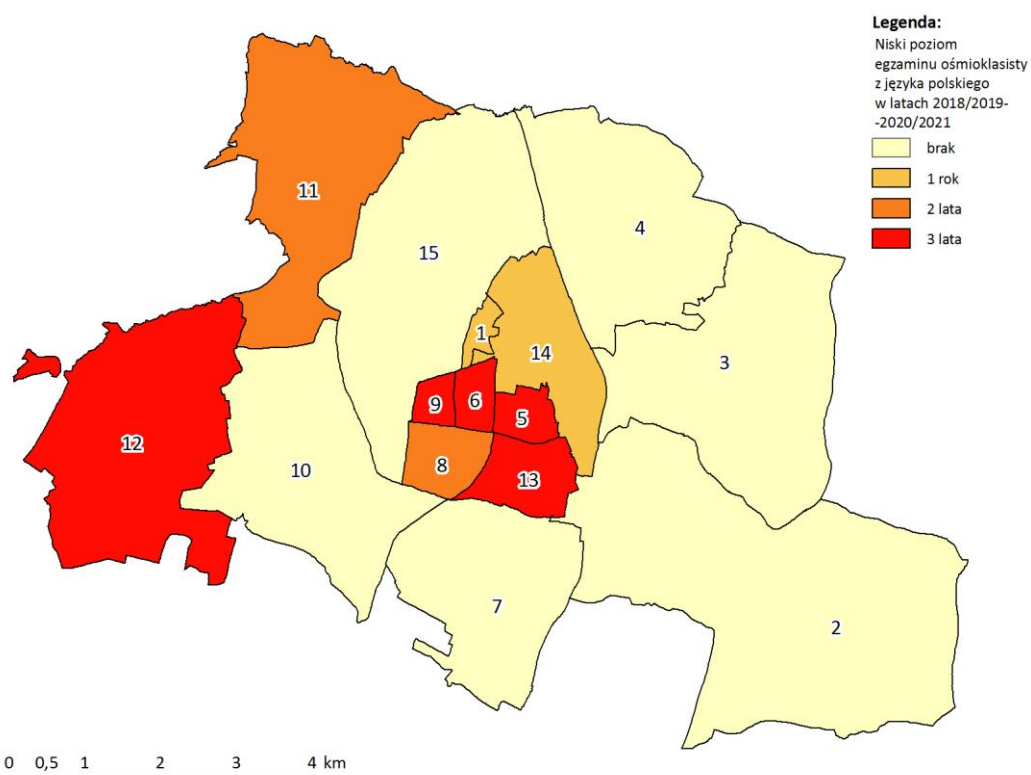
- 3) średnie wyniki egzaminu ósmioklasisty w latach 2020/2021 z j. polskiego (w %),
- 4) średnie wyniki egzaminu ósmioklasisty w latach 2018/2019 z matematyki (w %),
- 5) średnie wyniki egzaminu ósmioklasisty w latach 2019/2020 z matematyki (w %),
- 6) średnie wyniki egzaminu ósmioklasisty w latach 2020/2021 z matematyki (w %),
- 7) średnie wyniki egzaminu ósmioklasisty w latach 2018/2019 z j. angielskiego (w %),
- 8) średnie wyniki egzaminu ósmioklasisty w latach 2019/2020 z j. angielskiego (w %),
- 9) średnie wyniki egzaminu ósmioklasisty w latach 2020/2021 z j. angielskiego (w %),
- 10) udział uczniów z dysleksją w liczbie uczniów przystępujących do egzaminu ósmioklasisty w latach 2018/2019-2020/2021 (w %),
- 11) średnie wyniki egzaminu maturalnego w latach 2018/2019 z j. polskiego (w %),
- 12) średnie wyniki egzaminu maturalnego w latach 2019/2020 z j. polskiego (w %),
- 13) średnie wyniki egzaminu maturalnego w latach 2020/2021 z j. polskiego (w %),
- 14) średnie wyniki egzaminu maturalnego w latach 2018/2019 z matematyki (w %),
- 15) średnie wyniki egzaminu maturalnego w latach 2019/2020 z matematyki (w %),
- 16) średnie wyniki egzaminu maturalnego w latach 2020/2021 z matematyki (w %),
- 17) średnie wyniki egzaminu maturalnego w latach 2018/2019 z j. angielskiego (w %),
- 18) średnie wyniki egzaminu maturalnego w latach 2019/2020 z j. angielskiego (w %),
- 19) średnie wyniki egzaminu maturalnego w latach 2020/2021 z j. angielskiego (w %),

Jako kontekstowy uwzględniono w analizie wskaźnik liczby uczniów drugorocznych w szkołach podstawowych i średnich w latach 2015-2021 na 100 osób w wieku 6-19 lat.

Wskaźniki opracowano na podstawie szczegółowych wyników egzaminów dla szkół podstawowych oraz średnich. Analizę wyników egzaminów przeprowadzono dla trzech kolejnych lat dla poszczególnych przedmiotów w ramach obu rodzajów egzaminów (ósmoklasisty i maturalnego).

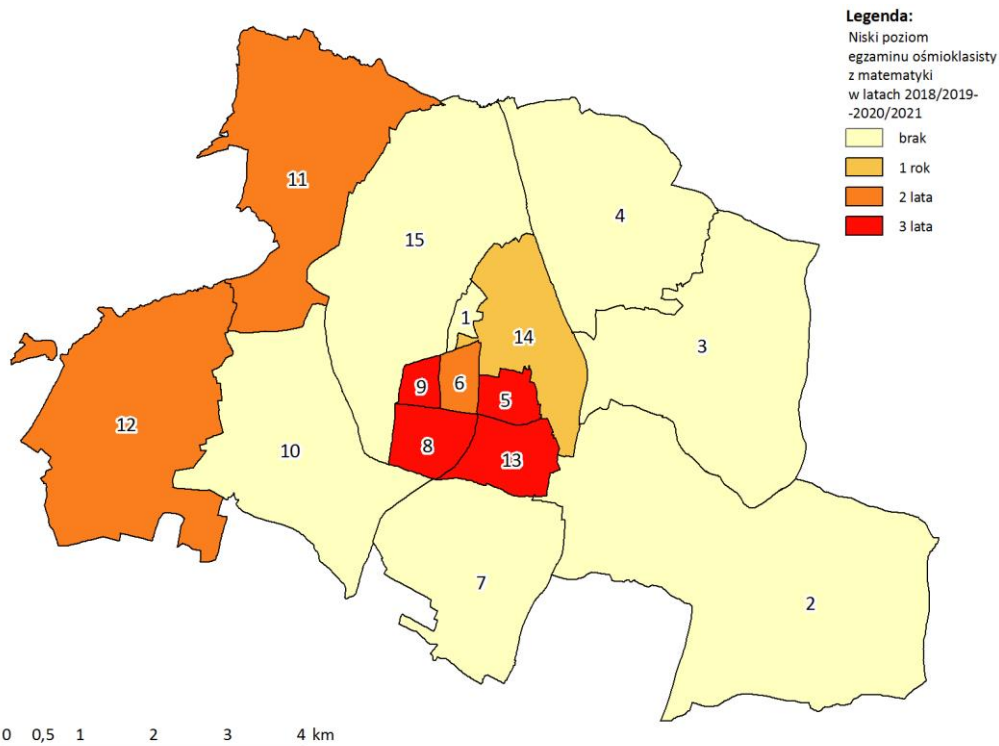
Na rysunkach poniżej przedstawiono efekt tych analiz w postaci informacji na temat liczby lat, w których w danej jednostce referencyjnej wyniki egzaminu były poniżej średniej wartości dla całego miasta. Przykładowo, kategoria „1 rok” oznacza niski poziom wyniku egzaminu (tj. wynik poniżej średniej dla miasta) dla 1 z 3 analizowanych lat, kategoria „2 lata”, dla 2 z 3 lat itd. Suma liczby lat, dla których odnotowano wyniki poniżej wartości referencyjnej, posłużyła następnie do syntetycznej oceny sytuacji w zakresie edukacji na poziomie podstawowym (Tab. II. 7) oraz średnim (Tab. II. 8).

Przypadki, gdy w jednostce we wszystkich analizowanych latach odnotowano wyniki egzaminów wyłącznie powyżej średniej wartości dla miasta, zakwalifikowano do kategorii „brak” niskiego poziomu edukacji dla danego przedmiotu.

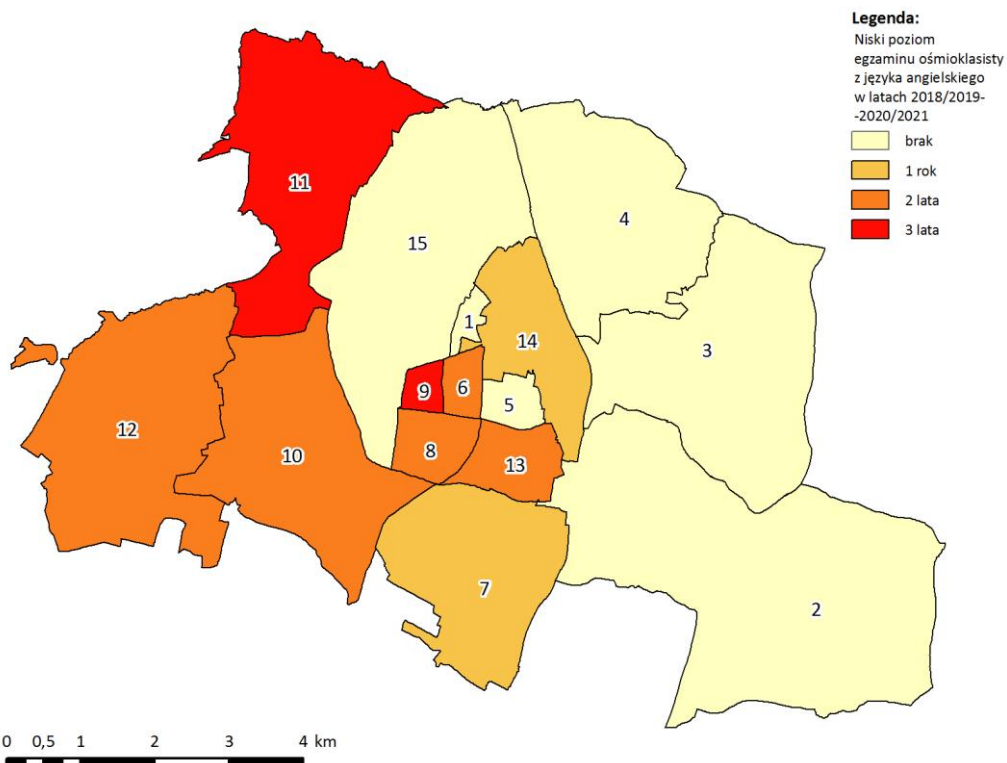
Rys. II. 38 Średnie wyniki egzaminu ósmioklasisty z j. polskiego w latach 2018/2019-2020/2021

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta w Żorach

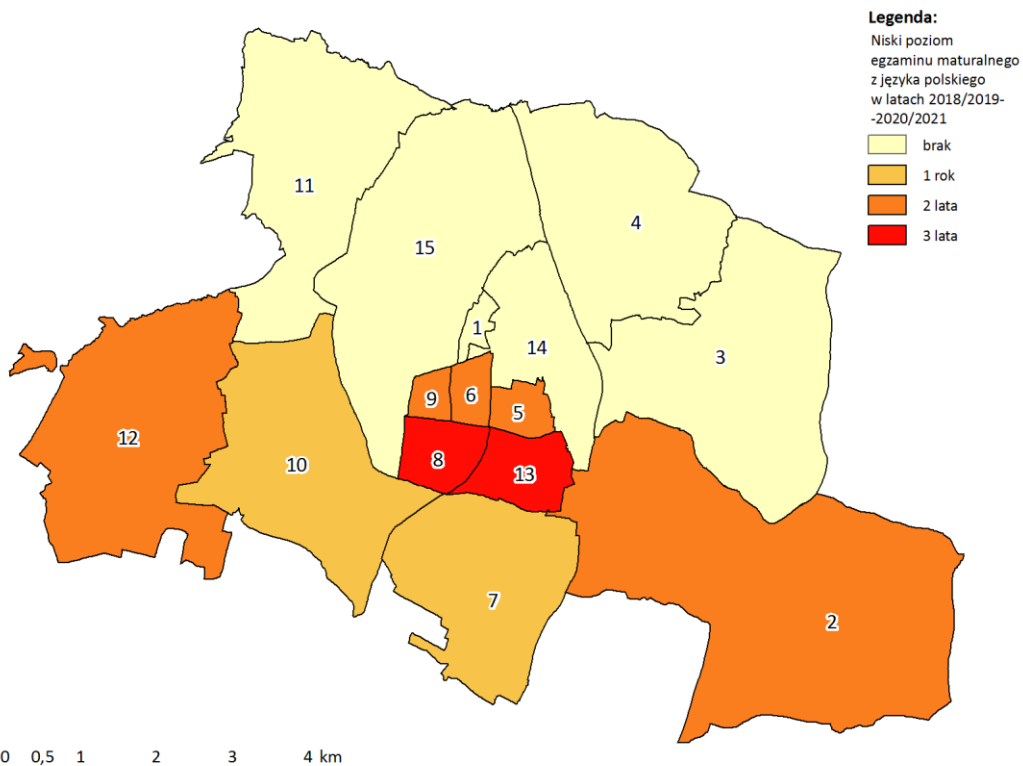
Rys. II. 39 Średnie wyniki egzaminu ośmioklasisty z matematyki w latach 2018/2019-2020/2021

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta w Żorach

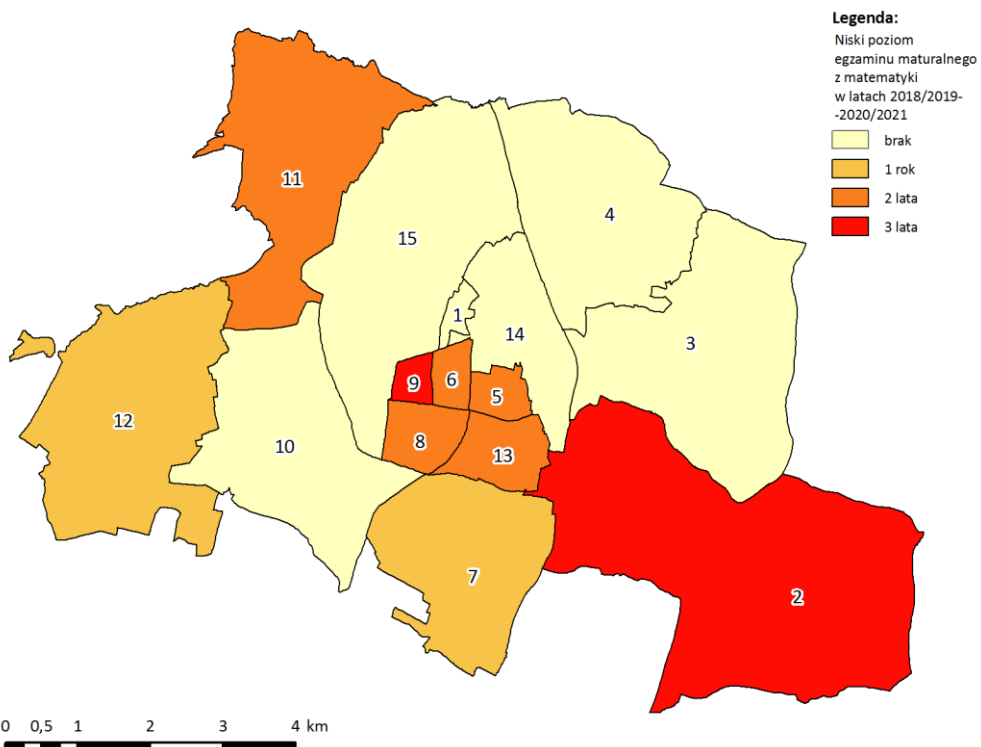
Rys. II. 40 Średnie wyniki egzaminu ośmioklasisty z j. angielskiego w latach 2018/2019-2020/2021

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta w Żorach

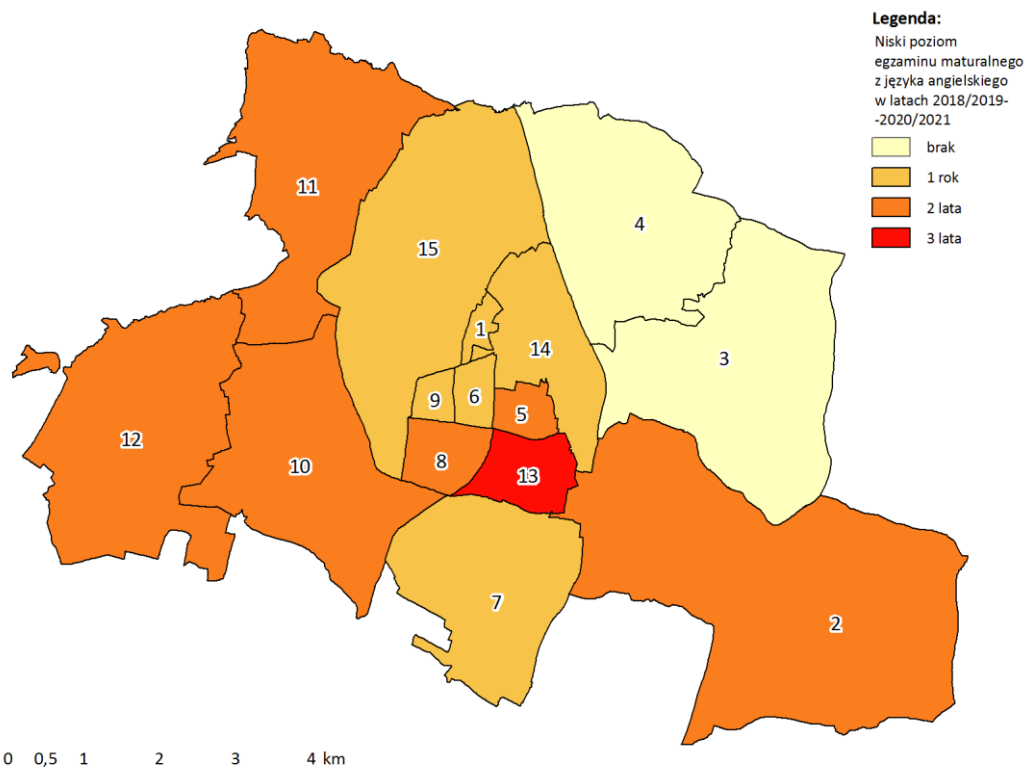
Rys. II. 41 Średnie wyniki egzaminu maturalnego z j. polskiego w latach 2018/2019-2020/2021

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta w Żorach

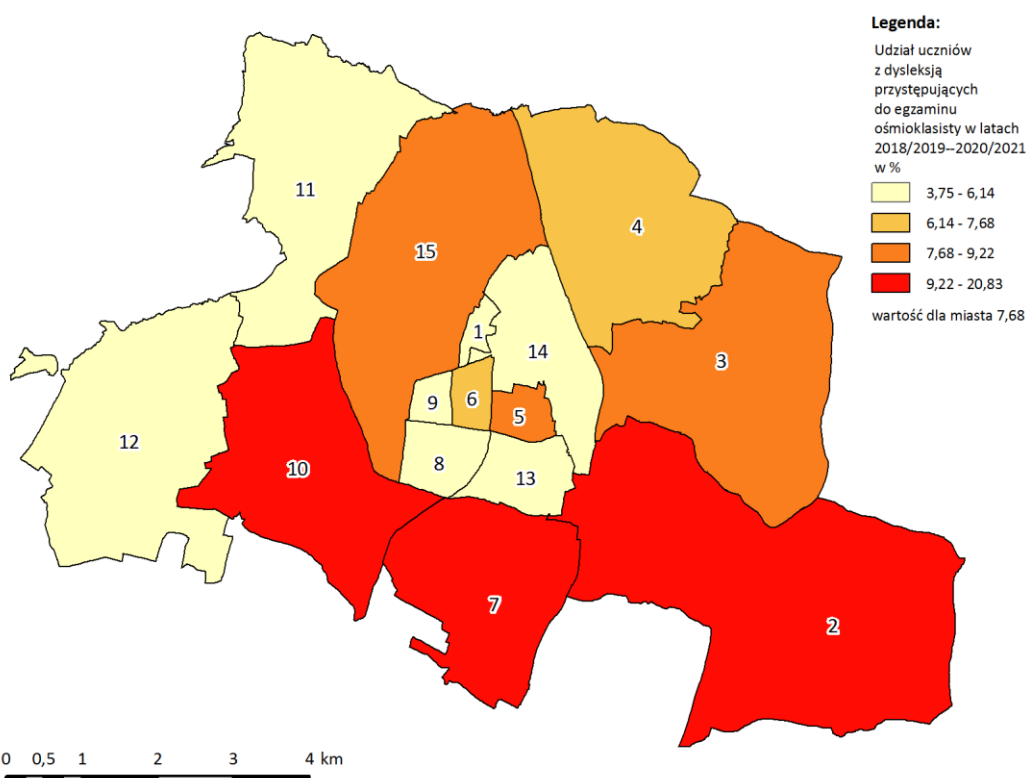
Rys. II. 42 Średnie wyniki egzaminu maturalnego z matematyki w latach 2018/2019-2020/2021

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta w Żorach

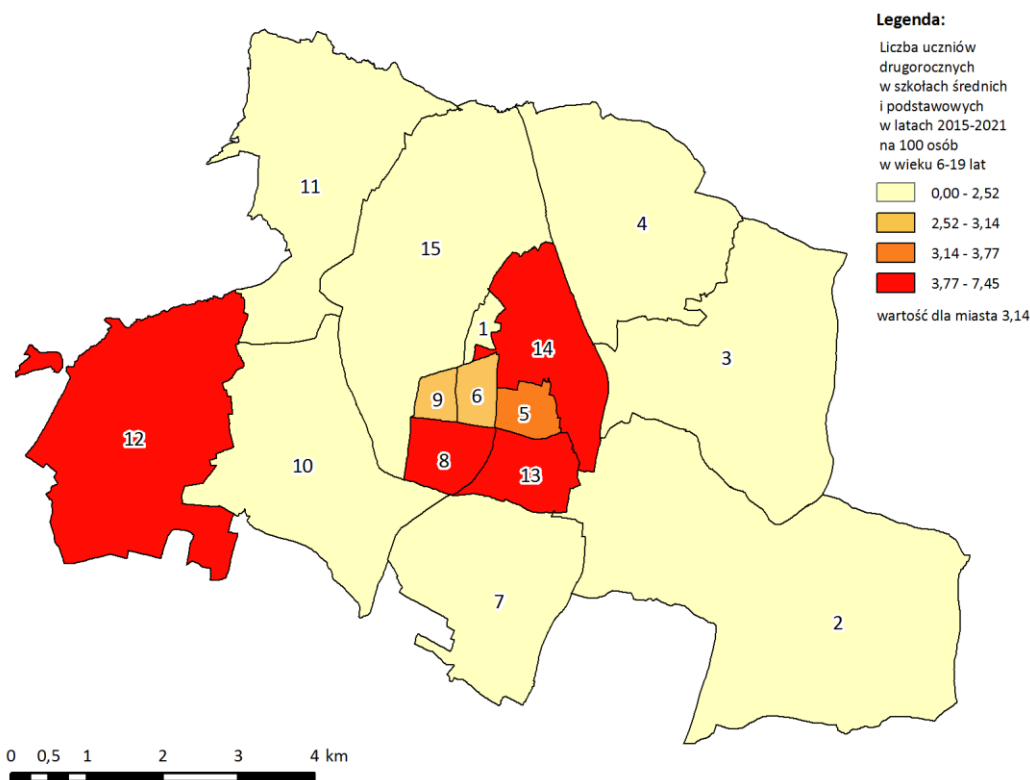
Rys. II. 43 Średnie wyniki egzaminu maturalnego z j. angielskiego w latach 2018/2019-2020/2021

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta w Żorach

Rys. II. 44 Udział uczniów z dysleksją, którzy przystąpili do egzaminu ośmioklasisty w latach 2018/2019-2020/2021

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta w Żorach

Rys. II. 45 Liczba uczniów drugorocznych w szkołach podstawowych i średnich w latach 2015-2021 na 100 osób w wieku 6-19 lat

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta w Żorach

Na 15 jednostek referencyjnych wartości wskaźników gorsze od średniej dla miasta odnotowano:

- w zakresie średnich wyników egzaminu ośmioklasisty w latach 2018/2019 z j. polskiego (w %) – w 7 jednostkach,
- w zakresie średnich wyników egzaminu ośmioklasisty w latach 2019/2020 z j. polskiego (w %) – w 6 jednostkach,
- w zakresie średnich wyników egzaminu ośmioklasisty w latach 2020/2021 z j. polskiego (w %) – w 8 jednostkach,
- w zakresie średnich wyników egzaminu ośmioklasisty w latach 2018/2019 z matematyki (w %) – w 7 jednostkach,
- w zakresie średnich wyników egzaminu ośmioklasisty w latach 2019/2020 z matematyki (w %) – w 6 jednostkach,
- w zakresie średnich wyników egzaminu ośmioklasisty w latach 2020/2021 z matematyki (w %) – w 6 jednostkach,
- w zakresie średnich wyników egzaminu ośmioklasisty w latach 2018/2019 z j. angielskiego (w %) – w 6 jednostkach,
- w zakresie średnich wyników egzaminu ośmioklasisty w latach 2019/2020 z j. angielskiego (w %) – w 5 jednostkach,

- w zakresie średnich wyników egzaminu ośmioklasisty w latach 2020/2021 z j. angielskiego (w %) – w 7 jednostkach,
- udział uczniów z dysleksją w liczbie uczniów przystępujących do egzaminu ośmioklasisty w latach 2018/2019-2020/2021 (w %) – w 6 jednostkach.
- w zakresie średnich wyników egzaminu maturalnego w latach 2018/2019 z j. polskiego (w %) – w 7 jednostkach,
- w zakresie średnich wyników egzaminu maturalnego w latach 2019/2020 z j. polskiego (w %) – w 4 jednostkach,
- w zakresie średnich wyników egzaminu maturalnego w latach 2020/2021 z j. polskiego (w %) – w 7 jednostkach,
- w zakresie średnich wyników egzaminu maturalnego w latach 2018/2019 z matematyki (w %) – w 6 jednostkach,
- w zakresie średnich wyników egzaminu maturalnego w latach 2019/2020 z matematyki (w %) – w 6 jednostkach,
- w zakresie średnich wyników egzaminu maturalnego w latach 2020/2021 z matematyki (w %) – w 6 jednostkach,
- w zakresie średnich wyników egzaminu maturalnego w latach 2018/2019 z j. angielskiego (w %) – w 7 jednostkach,
- w zakresie średnich wyników egzaminu maturalnego w latach 2019/2020 z j. angielskiego (w %) – w 6 jednostkach,
- w zakresie średnich wyników egzaminu maturalnego w latach 2020/2021 z j. angielskiego (w %) – w 8 jednostkach,

Średni wynik egzaminu ośmioklasisty z j. polskiego w latach 2018/2019-2020/2021 kształtował się w przedziale 56,83%-63,99%. Wartości poniżej średniej dla miasta we wszystkich analizowanych latach odnotowano w jednostkach: Korfantego, Księcia Władysława, Powstańców Śląskich, Rój oraz Sikorskiego, a dla dwóch z trzech analizowanych lat w dzielnicach: Pawlikowskiego i Rowień-Folwarki. Pojedyncze przypadki wyników niższych niż średnia odnotowano w jednostkach: 700-lecia Żor i Śródmieście. Najwyższy (przekraczający 70% średniej) wynik odnotowano w jednostkach Osiny oraz Zachód (w obu przypadkach w roku szkolnym 2018/2019).

Średni wynik egzaminu ośmioklasisty z matematyki w latach 2018/2019-2020/2021 wahał się w Żorach w przedziale 42,92%-44,22%. Wyniki niższe od średniej we wszystkich latach w całym badanym okresie odnotowano w dzielnicach: Korfantego, Pawlikowskiego oraz Sikorskiego. Wartości niższe niż średnia w dwóch z trzech analizowanych lat odnotowano dla jednostek: Księcia Władysława, Rowień-Folwarki i Rój.

Z kolei najlepsze wyniki osiągnęli uczniowie w szkole w Kleszczowie (54,53%-59,96% w latach 2018/2019-2020/2021).

Średnie wyniki egzaminu ośmioklasisty z j. angielskiego kształtowały się w analizowanym okresie w granicach 55,31%-67,34%, a więc w przedziale porównywalnym z wynikami egzaminu z j. polskiego. Wyniki poniżej wartości referencyjnej dla wszystkich analizowanych lat odnotowano w dwóch jednostkach: Powstańców Śląskich i Rowień-Folwarki. Dużo liczniejsza była grupa, dla której tego rodzaju wyniki zidentyfikowano dla dwóch spośród trzech analizowanych lat. Taka sytuacja miała miejsce w przypadku dzielnic: Księcia Władysława, Pawlikowskiego, Rogoźna, Rój i Sikorskiego. Podobnie jak w przypadku egzaminów z matematyki, najlepsze wyniki osiągnęli uczniowie z Kleszczowa (72,42%-79,00%).

Średni wynik egzaminu maturalnego z j. polskiego najslabiej (wartości poniżej średniej w całym analizowanym okresie) kształtował się dla jednostek: Pawlikowskiego (51,25%-56,66%) i Sikorskiego (48,07%-54,97%). Wartości niższe niż średnia w dwóch latach odnotowano w dzielnicach: Baranowice (53,15% i 55,07%), Korfantego (43,80% i 55,07%), Księcia Władysława (48,58% i 56,67%), Powstańców Śląskich (50,16% i 54,76%) i Rój (53,58% i 53,68%). Najwyższe średnie wyniki matury z j. polskiego zidentyfikowano w jednostce Śródmieście (57,82%-66,50%).

Średnie wyniki matury z matematyki należały do najwyższych spośród trzech analizowanych przedmiotów i wahały się w przedziale 70,05%-76,75%. Także w tym przypadku najlepsze wyniki osiągnęli uczniowie z Śródmieścia (79,79%-84,09%). Z kolei najslabsze wyniki, we wszystkich analizowanych latach odnotowano w dzielnicach: Baranowice (67,05%-71,87%) i Powstańców Śląskich (62,63%-75,73%). Dwa razy wartości poniżej średniej uzyskano w jednostkach: Korfantego (63,43% i 64,05%), Księcia Władysława (65,33% i 69,03%), Pawlikowskiego (64,08% i 68,89%), Rowień-Folwarki (67,87% i 69,53%) i Sikorskiego (65,09% i 67,74%).

Średnie wyniki matur z j. angielskiego mieściły się w latach 2018/2019-2020/2021 w przedziale 50,46%-55,55%. Jediną jednostką, w której wyniki były niższe od wartości referencyjnej dla wszystkich analizowanych lat była dzielnica Sikorskiego (47,45%-52,74%). Po dwa wyniki poniżej średniej odnotowano w jednostkach: Baranowice (49,62% i 53,29%), Korfantego (46,50% i 49,00%), Pawlikowskiego (51,95% i 54,80%), Rogoźna (43,05% i 53,66%), Rowień-Folwarki (46,00% i 53,28%) i Rój (46,77% i 55,50%). Najlepsze wyniki uzyskiwano w Kleszczowie (56,89%-67,85%).

Przeciętnie, w latach 2018-2021, udział uczniów z dysleksją w ogóle uczniów przystępujących do egzaminu ośmioklasisty wyniósł w Żorach 7,68%. Najwyższe udziały uczniów z dysleksją odnotowano w dzielnicach: Osiny (20,83%), Rogoźna (18,42%), Baranowice (9,30%), Korfantego (8,82%), Kleszczów (8,77%) oraz Zachód (8,66%). Najmniejsze wartości wskaźnika charakteryzowały jednostki: Rowień-Folwarki (3,75%) i Pawlikowskiego (4,38%).

Jako wskaźnik o charakterze kontekstowym analizie poddano liczbę uczniów drugorocznych w szkołach podstawowych i średnich w latach 2015-2021 na 100 osób w wieku 6-19 lat. Wartość wskaźnika dla całego miasta wyniosła 3,14. Powyżej tej wartości znalazły się dzielnice: Rój (7,45), Sikorskiego (4,89), Śródmieście (4,68), Pawlikowskiego (3,78) i Korfantego (3,73). Najniższe wartości odnotowano natomiast w jednostkach: Kleszczów (1,19), Rowień-Folwarki (1,33), Baranowice (1,44), Kleszczówka (1,73) oraz Zachód (1,82). W analizowanym okresie czasu uczniowie drugoroczni nie występowali w dzielnicy Osiny.

Podsumowanie

Za obszary o trwale niższym poziomie edukacji w skali wewnątrzmięjskiej przyjęto jednostki charakteryzujące się koncentracją problemów wynikających z niskiego poziomu edukacji zarówno na poziomie podstawowym, jak i średnim. W przypadku edukacji podstawowej jako wartość progową dla stwierdzenia sytuacji kryzysowej przyjęto przekroczenie wartości referencyjnych (tj. średnich dla miasta) dla minimum 6 z 10 analizowanych wskaźników, dla edukacji średniej – dla co najmniej 5 z 9 wskaźników.

Tak określone kryterium spełniło 6 jednostek: Korfantego, Księcia Władysława, Pawlikowskiego, Powstańców Śląskich, Rój oraz Sikorskiego.

Budowę wskaźnika zbiorczego w zakresie edukacji przedstawiono w tabelach: Tab. II. 7 Koncentracja niekorzystnych zjawisk w zakresie edukacji podstawowej, Tab. II. 8 Koncentracja niekorzystnych zjawisk w zakresie edukacji średniej oraz Tab. II. 9 Koncentracja niekorzystnych zjawisk w zakresie edukacji – podsumowanie. Rozkład przestrzenny natężenia zjawisk zilustrowano na Rys. II. 46 Niekorzystne zjawiska w zakresie edukacji.

Nr jedn. ref.	Nazwa jednostki referencyjnej	Egzamin ośmioklasisty									Liczba przekroczeń (max. 10)	Zjawiska kryzysowe w edukacji podstawowej (6 i więcej przekroczeń)	
		j. polski w %			matematyka w %			j. angielski w %					
		2018/2019	2019/2020	2020/2021	2018/2019	2019/2020	2020/2021	2018/2019	2019/2020	2020/2021			Udział uczniów z dysleksją w liczbie uczniów przystępujących do egzaminu ośmioklasisty w %
1	700-lecia Żor			X								1	
2	Baranowice										X	1	
3	Kleszczów										X	1	
4	Kleszczówka											0	
5	Korfantego	X	X	X	X	X	X				X	7	X
6	Księcia Władysława	X	X	X		X	X		X	X		7	X
7	Osiny								X		X	2	
8	Pawlikowskiego	X		X	X	X	X	X		X		7	X
9	Powstańców Śląskich	X	X	X	X	X	X	X	X	X		9	X
10	Rogoźna							X		X	X	3	
11	Rowień-Folwarki		X	X	X	X		X	X	X		7	X
12	Rój	X	X	X	X		X	X		X		7	X
13	Sikorskiego	X	X	X	X	X	X		X	X		8	X
14	Śródmieście	X			X			X				3	
15	Zachód										X	1	

Tab. II. 7 Koncentracja niekorzystnych zjawisk w zakresie edukacji podstawowej²²

Źródło: opracowanie własne

²² Znakiem „X” oznaczono wartości gorsze od średniej dla miasta.

Nr jedn. ref.	Nazwa jednostki referencyjnej	Egzamin maturalny									Liczba przekroczeń (max. 9)	Zjawiska kryzysowe w edukacji średniej (5 i więcej przekroczeń)
		J. polski w %			Matematyka w %			J. angielski w %				
		2018/2019	2019/2020	2020/2021	2018/2019	2019/2020	2020/2021	2018/2019	2019/2020	2020/2021		
1	700-lecia Żor									X	1	
2	Baranowice	X		X	X	X	X	X		X	7	X
3	Kleszczów										0	
4	Kleszczówka										0	
5	Korfantego	X		X	X		X	X		X	6	X
6	Księcia Władysława	X	X		X	X			X		5	X
7	Osiny			X			X		X		3	
8	Pawlikowskiego	X	X	X	X	X		X		X	7	X
9	Powstańców Śląskich		X	X	X	X	X		X		6	X
10	Rogoźna	X						X	X		3	
11	Rowień-Folwarki					X	X		X	X	4	
12	Rój	X		X	X			X		X	5	X
13	Sikorskiego	X	X	X		X	X	X	X	X	8	X
14	Śródmieście							X			1	
15	Zachód									X	1	

Tab. II. 8 Koncentracja niekorzystnych zjawisk w zakresie edukacji średniej²³

Źródło: opracowanie własne

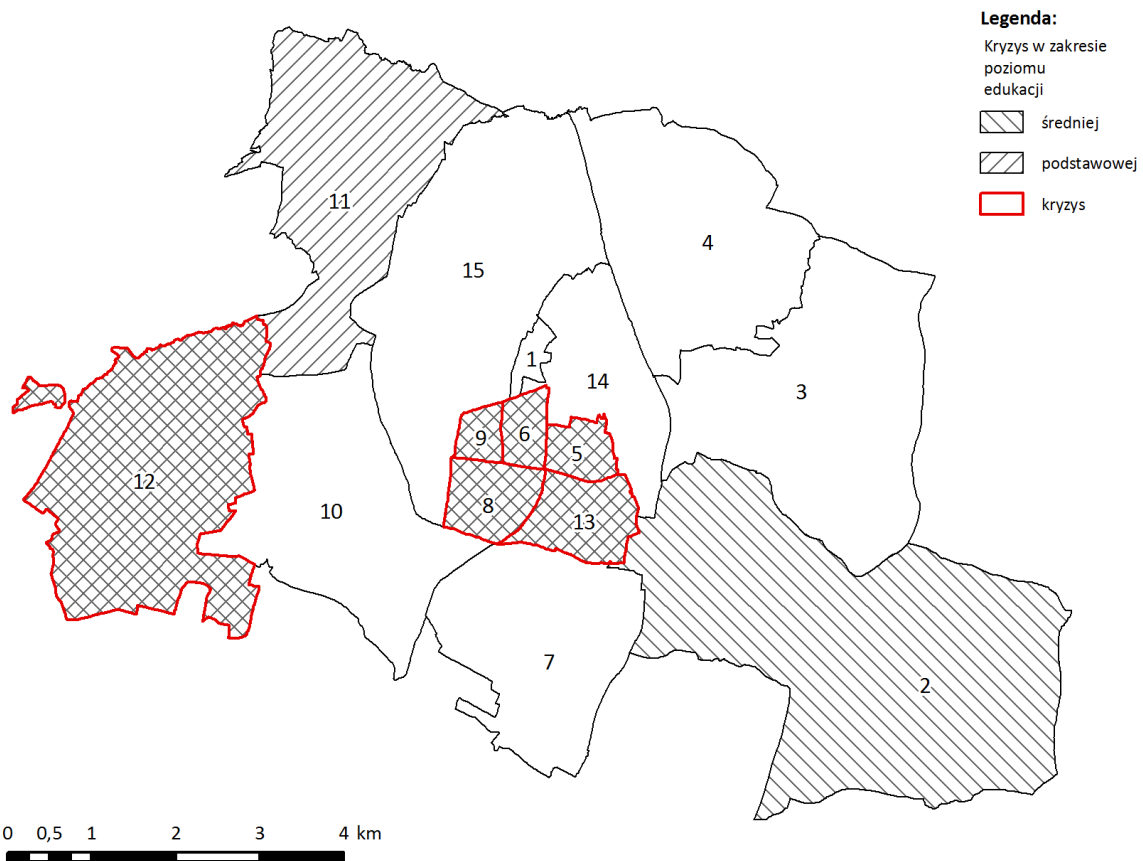
²³ Znakiem „X” oznaczono wartości gorsze od średniej dla miasta.

Nr jedn. ref.	Nazwa jednostki referencyjnej	Zjawiska kryzysowe w edukacji podstawowej	Zjawiska kryzysowe w edukacji średniej	Stan kryzysowy w zakresie poziomym edukacji
1	700-lecia Żor			
2	Baranowice		X	
3	Kleszczów			
4	Kleszczówka			
5	Korfantego	X	X	X
6	Księcia Władysława	X	X	X
7	Osiny			
8	Pawlikowskiego	X	X	X
9	Powstańców Śląskich	X	X	X
10	Rogoźna			
11	Rowień-Folwarki	X		
12	Rój	X	X	X
13	Sikorskiego	X	X	X
14	Śródmieście			
15	Zachód			

Tab. II. 9 Koncentracja niekorzystnych zjawisk w zakresie edukacji – podsumowanie²⁴

Źródło: opracowanie własne

²⁴ Znakiem „X” oznaczono wartości gorsze od średniej dla miasta.

Rys. II. 46 Niekorzystne zjawiska w zakresie edukacji

Źródło: opracowanie własne

II.8 Uczestnictwo w życiu publicznym i kulturalnym

Wprowadzenie

Zapisy uor wskazują wprost, jako element analizy negatywnych zjawisk społecznych w ramach diagnozy służącej wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji, zjawisko niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym.

Aktywność publiczna jest najczęściej przybliżana poprzez analizę frekwencji wyborczej. Za najbardziej wiarygodne na poziomie wewnętrzmiejskim uważa się dane dotyczące frekwencji podczas wyborów samorządowych. Te bowiem bezpośrednio oddają zaangażowanie mieszkańców w kwestie związane z wyborem osób bezpośrednio decydujących o rozwoju ich lokalnych „ojczyzn”. Z kolei w ramach wyborów samorządowych za najlepiej obrazującą poziom zaangażowania obywatelskiego uznać można frekwencję w głosowaniu w pierwszej turze wyborów prezydenta/burmistrza/wójta.

Wskaźnik frekwencji wyborczej obliczono jako stosunek wydanych kart do głosowania do liczby osób uprawnionych do głosowania. Tak obliczona frekwencja wyborcza wyniosła w Żorach w 2018 r. 52,06% i była zauważalnie niższa od wartości ogólnopolskiej (54,90%) oraz nieznacznie niższa od wartości dla województwa śląskiego (52,29%). Zauważyć należy jednak wzrost frekwencji w Żorach w porównaniu do roku 2014, w którym wyniosła ona 42,03%, przy średniej krajowej i regionalnej wynoszącej odpowiednio 47,34 i 43,38%. Świadczyć to może o rosnącym zaangażowaniu obywatelskim mieszkańców miasta.

Obliczenia frekwencji wyborczej na poziomie poszczególnych dzielnic zostały wykonane przez Urząd Miasta w Żorach na podstawie danych PKW. Na potrzeby analiz wewnętrzmiejskich uwzględniono wyłącznie wyniki głosowania w obwodach stałych.

Katalog dostępnych, obiektywnych i weryfikowalnych mierników obrazujących uczestnictwo w kulturze jest bardzo ograniczony. Szczególnie, jeśli uwzględnić niedostosowanie wskaźników (wciąż ukierunkowanych na kulturę praktykowaną w przestrzeni publicznej, zwłaszcza w kanonicznie rozumianych instytucjach kultury) do zachodzących od lat i powiązanych niewątpliwie z nowymi technologiami zmian polegających na upowszechnianiu się praktyki

samodzielnego uczestnictwa w kulturze „udomowionej i sprywatyzowanej”.²⁵

Dlatego też na tym etapie (diagnoza na poziomie wewnątrzgminnym przy użyciu obiektywnych i weryfikowalnych mierników) odstąpiono od analizy poziomu uczestnictwa w kulturze. Kwestie te, podobnie jak zagadnienia dotyczące poziomu aktywności obywatelskiej i kapitału społecznego zdecydowanie lepiej poddają się badaniom jakościowym. Badania takie zostaną przeprowadzone na etapie szczegółowej diagnozy obszaru rewitalizacji, stanowią bowiem istotny kontekst dla planowania działań rewitalizacyjnych. Zakres tych badań oraz ich szczegółowość powinny zostać ustalone przy uwzględnieniu lokalnych uwarunkowań, rachunku koniecznych nakładów do oczekiwanych korzyści (spodziewanych rezultatów) oraz technicznej możliwości ich przeprowadzenia.

Wskaźnikami, które w praktyce wykorzystywane są w analizach dotyczących uczestnictwa w kulturze, są te związane z czytelnictwem. Ze względu na brak możliwości pozyskania danych w tym zakresie w ujęciu poszczególnych dzielnic ograniczono się do ich analizy na poziomie całego miasta.

Liczba mieszkańców przypadających na 1 placówkę biblioteczną (łącznie z punktami bibliotecznymi) wyniosła dla Żor w 2021 r. 7856, co było wartością wyższą zarówno w stosunku do województwa śląskiego (5757), jak i Polski (4462).

Wskaźnikiem oddającym intensywność korzystania z bibliotek jest liczba czytelników przypadająca na 1 tys. mieszkańców. W 2021 r. wskaźnik ten wyniósł w Żorach 156 i był wyższy od średniej dla regionu (137) i kraju (126).

Jednocześnie obserwuje się malejącą aktywność czytelników mierzoną liczbą wypożyczeń księgozbioru na 1 czytelnika w woluminach. W Żorach w 2021 r. wskaźnik ten wyniósł 17,8, a więc mniej niż średnio w województwie śląskim (20,2) i kraju (18,5). Co więcej, w analizowanym okresie wartość wskaźnika dla Żor nieznacznie zmalała, podczas gdy w regionie i kraju odnotowano niewielki wzrost.

O niekorzystnych tendencjach w zakresie uczestnictwa w kulturze może świadczyć malejąca liczba dzieci i młodzieży szkolnej będących członkami grup artystycznych, która w latach 2017-2021 zmniejszyła się z 843 do 597. Spadki zaobserwowano także w przypadku uczestników zajęć teatralnych

²⁵ <https://www.nck.pl/badania/raporty/raport-punkty-styczne-miedzy-kultura-a-praktyka-nie-uczestnictwa>

(z 77 do 64) i tanecznych (z 605 do 455)²⁶. W pewnym stopniu wpływ na to miała pandemia Covid-19.

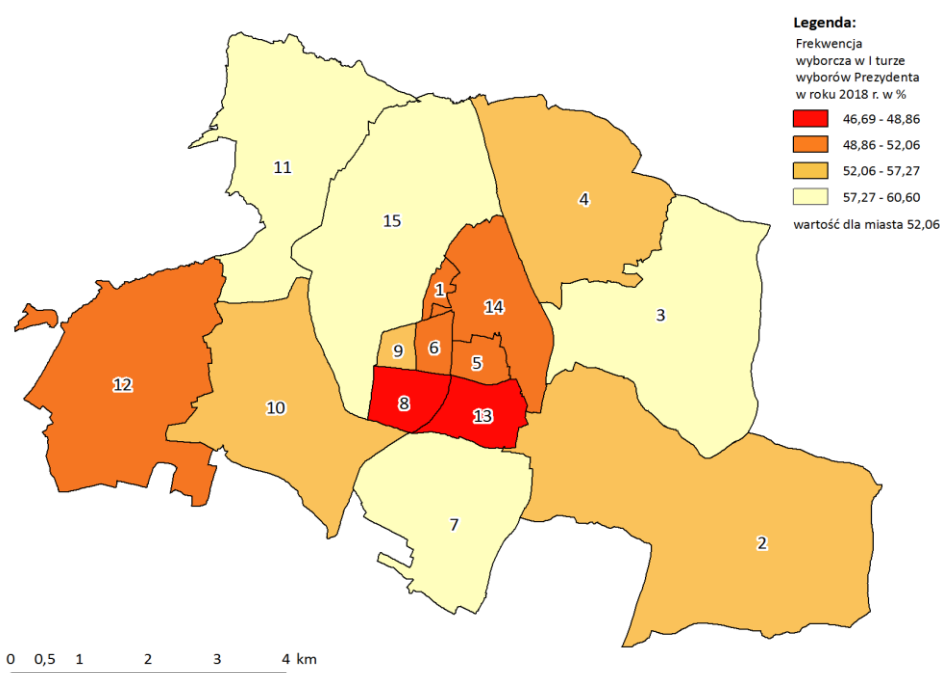
Analiza wskaźnikowa

W celu zidentyfikowania obszarów gminy z niskim poziomem uczestnictwa w życiu publicznym przeanalizowano wskaźniki:

- 1) frekwencji wyborczej w pierwszej turze wyborów prezydenta miasta w 2018 r.,
- 2) frekwencji w Żorskim Budżecie Obywatelskim w 2020 r.

Obliczeń dotyczących frekwencji wyborczej dokonano na podstawie danych dla poszczególnych obwodów głosowania, tj. liczby osób uprawnionych oraz liczby wydanych kart do głosowania.

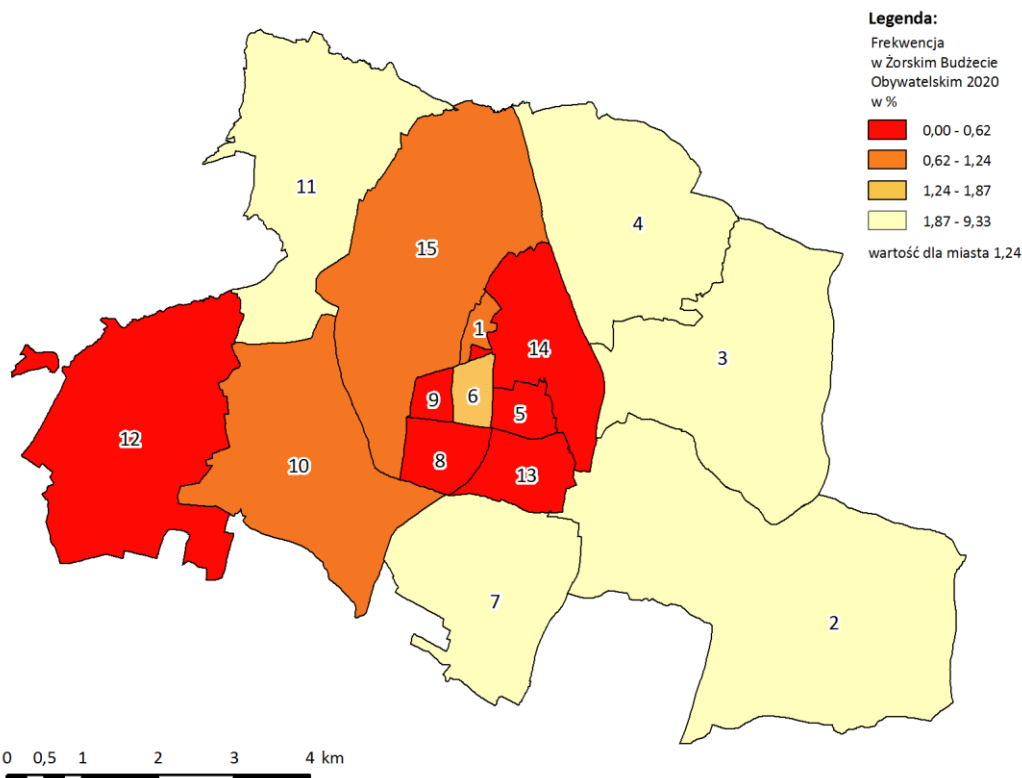
Na rysunku poniżej przedstawiono koncentrację zjawiska w analizowanym zakresie

Rys. II. 47 Frekwencja wyborcza w pierwszej turze wyborów prezydenta miasta w 2018 r. w %

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta w Żorach

²⁶ za BDL GUS.

Rys. II. 48 Frekwencja w Żorskim Budżecie Obywatelskim w 2020 r. w %

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta w Żorach

Na 15 jednostek referencyjnych wartości wskaźników niższe od wartości referencyjnych odnotowano:

- w zakresie frekwencji wyborczej w pierwszej turze wyborów prezydenta miasta w 2018 r. – w 7 jednostkach,
- w zakresie frekwencji w Żorskim Budżecie Obywatelskim w 2020 r. – w 9 jednostkach.

Najniższą frekwencję wyborczą w wyborach samorządowych w 2018 r. odnotowano w dzielnicach: Pawlikowskiego (46,69), Sikorskiego (47,14), 700-lecia Żor (49,24), Rój (49,27), Korfantego (50,22), Księcia Władysława (51,41) oraz Śródmieście (51,66). Największą aktywnością wykazali się mieszkańcy jednostek Kleszczów (60,60) i Zachód (60,12).

Frekwencja osiągnięta w ramach Żorskiego Budżetu Obywatelskiego w 2020 r. była niska i wyniosła w skali całego miasta zaledwie 1,24%. W dzielnicach Rój oraz Śródmieście nie oddano żadnego głosu. Poniżej wartości referencyjnej dla miasta znalazły się również jednostki: Zachód (1,07), 700-lecia Żor (1,02), Rogoźna (0,84), Korfantego (0,53), Sikorskiego

(0,47), Powstańców Śląskich (0,19) i Pawlikowskiego (0,13). Najwyższą frekwencję odnotowano w Osinach (9,33) i Kleszczowie (6,11).

Podsumowanie

Za obszary problemowe z punktu widzenia aktywności publicznej uznano dzielnice, w których zarówno wskaźnik frekwencji wyborczej w wyborach samorządowych, jak i frekwencji w ramach Żorskiego Budżetu Obywatelskiego, były niższe od wartości ogólnomiejskich. Tak sformułowany warunek spełniło 6 dzielnic: 700-lecia Żor, Korfantego, Pawlikowskiego, Rój, Sikorskiego oraz Śródmieście.

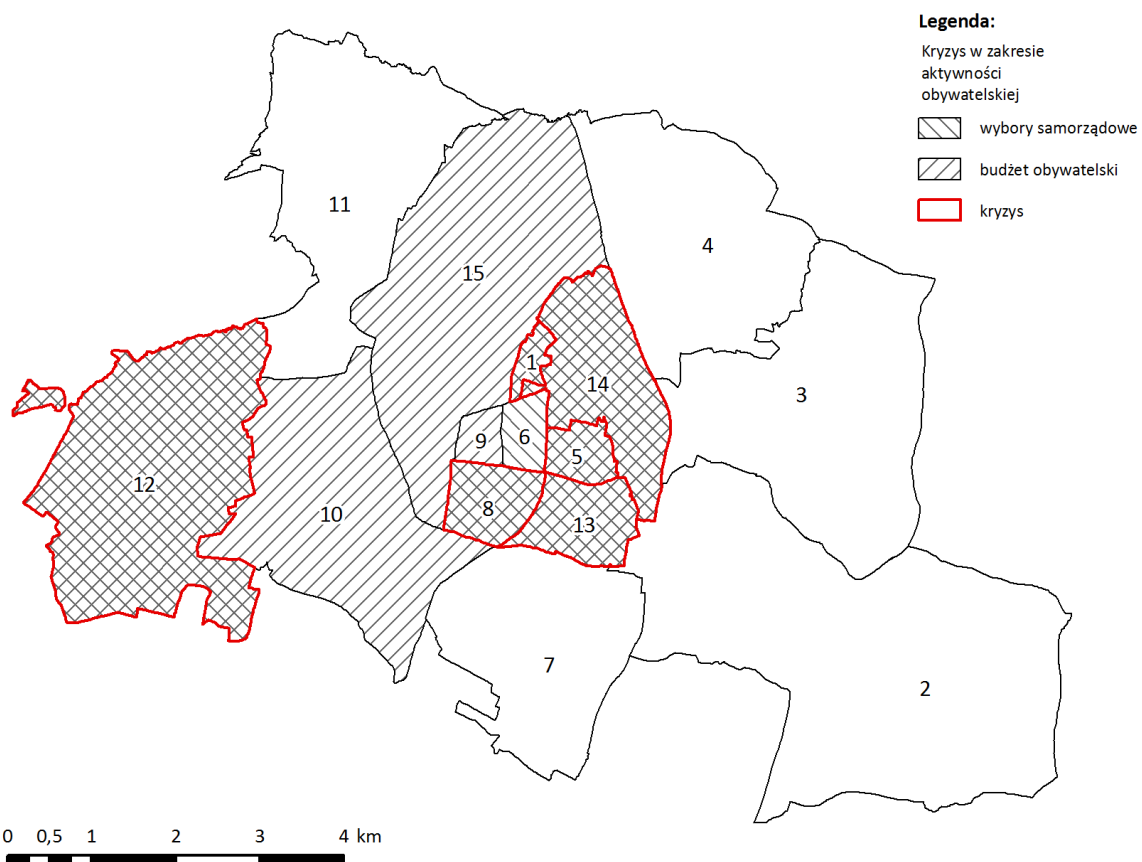
Szczegóły zawarto w Tab. II. 10 Koncentracja niekorzystnych zjawisk w zakresie uczestnictwa w życiu publicznym – podsumowanie. Przestrzenny rozkład natężenia zjawiska przedstawia Rys. II. 49 Koncentracja niekorzystnych zjawisk w zakresie uczestnictwa w życiu publicznym.

Nr jedn. ref.	Nazwa jednostki referencyjnej	Frekwencja w wyborach samorządowych w 2018 r.	Frekwencja w ramach Żorskiego Budżetu Obywatelskiego w 2020 r.	Liczba przekroczeń wartości referencyjnej (max. 2)	Stan kryzysowy w zakresie uczestnictwa w życiu publicznym (2 przekroczenia)
1	700-lecia Żor	X	X	2	X
2	Baranowice			0	
3	Kleszczów			0	
4	Kleszczówka			0	
5	Korfantego	X	X	2	X
6	Księcia Władysława	X		1	
7	Osiny			0	
8	Pawlikowskiego	X	X	2	X
9	Powstańców Śląskich		X	1	
10	Rogoźna		X	1	
11	Rowień-Folwarki			0	
12	Rój	X	X	2	X
13	Sikorskiego	X	X	2	X
14	Śródmieście	X	X	2	X
15	Zachód		X	1	

Tab. II. 10 Koncentracja niekorzystnych zjawisk w zakresie uczestnictwa w życiu publicznym – podsumowanie²⁷

Źródło: opracowanie własne

²⁷ Znakiem „X” oznaczono wartości gorsze od średniej dla gminy.

Rys. II. 49 Koncentracja niekorzystnych zjawisk w zakresie uczestnictwa w życiu publicznym

Źródło: opracowanie własne

II.9 Podsumowanie analizy w sferze społecznej

Podstawą do wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji jest występowanie (koncentracja) negatywnych zjawisk w sferze społecznej (art. 9 ust. 1 uor). Określenie poziomu tej koncentracji zostało wykonane w wyniku nałożenia na siebie występowania poszczególnych, negatywnych zjawisk w ujęciu wewnątrzmijskim. Podstawą do zdefiniowania kryzysu w całej grupie zjawisk społecznych stała się w konsekwencji liczba stanów o charakterze kryzysowym dla wszystkich spośród przeanalizowanych zjawisk (grup problemów).

Łącznie w ramach diagnozy sfery społecznej przeanalizowano 8 zjawisk (sytuację demograficzną, ryzyko wykluczenia społecznego z powodu bezrobocia, ryzyko wykluczenia społecznego z powodu ubóstwa, problemy rodzin, zagrożenie bezpieczeństwa, koncentrację osób ze szczególnymi potrzebami w zakresie dostępności, problemy edukacyjne oraz uczestnictwo w życiu publicznym). Maksymalna wartość wskaźnika syntetycznego wynosi zatem 8.

Statystyka dotycząca liczby stwierdzonych stanów kryzysowych w ramach analizowanych zagadnień społecznych przedstawia się następująco:

- w 2 jednostkach odnotowano kryzys dla 7 z 8 analizowanych zjawisk (Rój, Śródmieście),
- w 2 jednostkach – dla 5 zjawisk (Kleszczówka, Sikorskiego),
- w 2 jednostkach – dla 4 zjawisk (Księcia Władysława, Pawlikowskiego),
- w 1 jednostce – dla 3 zjawisk (Korfantego),
- w 2 jednostkach – dla 2 zjawisk (700-lecia Żor, Powstańców Śląskich),
- w 1 jednostce – dla 1 zjawiska (Rowień-Folwarki),
- w 5 jednostkach nie stwierdzono żadnego zjawiska na poziomie kryzysowym (Baranowice, Kleszczów, Osiny, Rogoźna, Zachód).

Terenami o największej koncentracji negatywnych zjawisk społecznych są jednostki, w których odnotowano wartość wskaźnika syntetycznego na poziomie co najmniej 7.

Tak określone kryterium spełniły dwie dzielnice: Rój oraz Śródmieście.

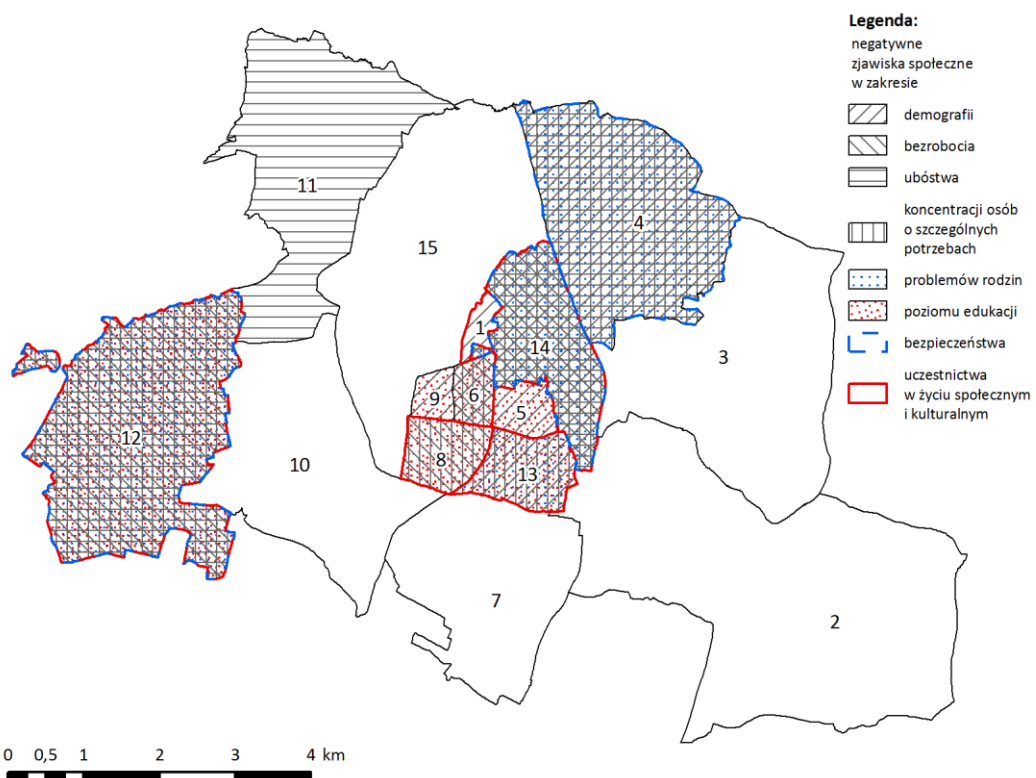
Budowę wskaźnika syntetycznego w sferze społecznej przedstawiono w Tab. II. 11 Koncentracja niekorzystnych zjawisk w sferze społecznej – podsumowanie. Przestrzenny rozkład natężenia kryzysu w sferze społecznej przedstawia Rys. II. 50 Koncentracja niekorzystnych zjawisk w sferze społecznej oraz Rys. II. 51 Kryzys w sferze społecznej.

Nr jedn. ref.	Nazwa jednostki referencyjnej	Natężenie zjawisk kryzysowych w zakresie demografii	Natężenie zjawisk kryzysowych w zakresie bezrobocia	Natężenie zjawisk kryzysowych w zakresie ubóstwa	Natężenie zjawisk kryzysowych w zakresie dysfunkcji w rodzinach	Natężenie zjawisk kryzysowych w zakresie bezpieczeństwa	Koncentracja osób ze szczególnymi i potrzebami w zakresie dostępności	Natężenie zjawisk kryzysowych w zakresie edukacji	Natężenie zjawisk kryzysowych w zakresie uczestnictwa w życiu publicznym	Liczba zjawisk kryzysowych w sferze społecznej (max. 8)	Kryzys w sferze społecznej (minimum 7 zjawisk kryzysowych)
1	700-lecia Żor	X							X	2	
2	Baranowice									0	
3	Kleszczów									0	
4	Kleszczówka	X		X	X	X	X			5	
5	Korfanego	X						X	X	3	
6	Księcia Władysława	X	X				X	X		4	
7	Osiny									0	
8	Pawlikowskiego		X				X	X	X	4	
9	Powstańców Śląskich	X						X		2	
10	Rogoźna									0	
11	Rowień-Folwarki			X						1	
12	Rój		X	X	X	X	X	X	X	7	X
13	Sikorskiego	X			X		X	X	X	5	
14	Śródmieście	X	X	X	X	X	X	X	X	7	X
15	Zachód									0	

Tab. II. 11 Koncentracja niekorzystnych zjawisk w sferze społecznej – podsumowanie²⁸

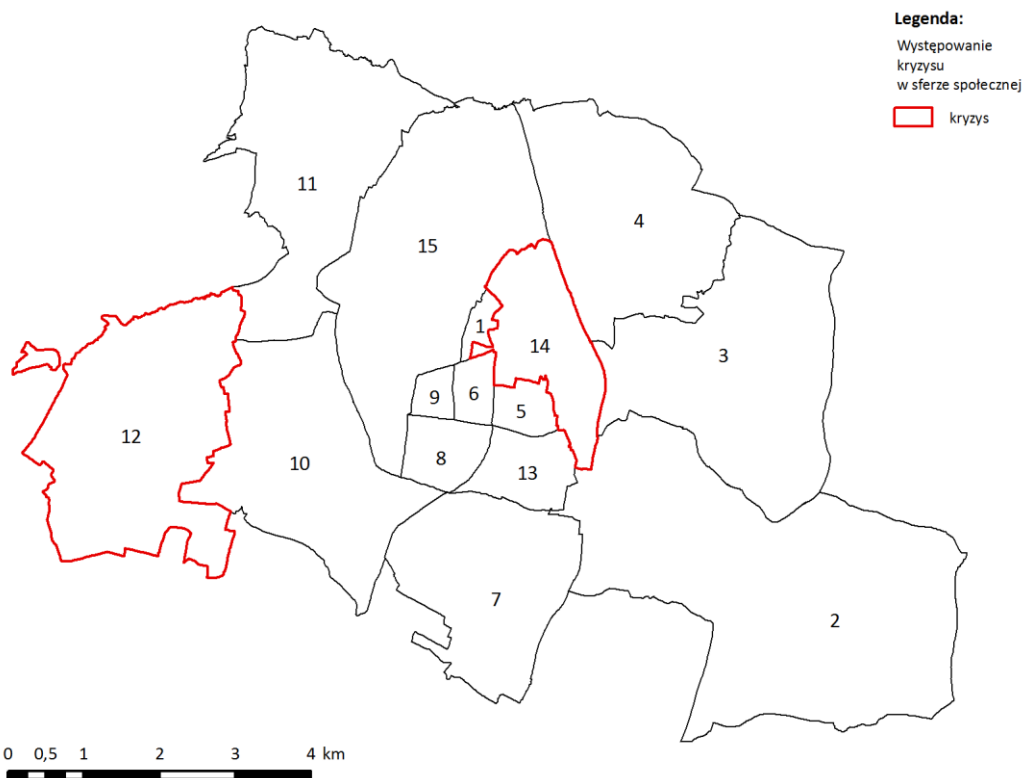
Źródło: opracowanie własne

²⁸ Znakiem „X” oznaczono natężenie zjawiska wyższe niż średnia dla miasta.

Rys. II. 50 Koncentracja niekorzystnych zjawisk w sferze społecznej

Źródło: opracowanie własne

Rys. II. 51 Kryzys w sferze społecznej

Źródło: opracowanie własne

III. Analiza koncentracji negatywnych zjawisk gospodarczych

Wprowadzenie

Wskaźnikiem najczęściej stosowanym w analizach służących wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji w wymiarze gospodarczym jest wskaźnik przedsiębiorczości rozumiany jako liczba firm (podmiotów gospodarczych) przypadających na określoną liczbę ludności, najczęściej ogółem lub w wieku produkcyjnym.

Przedsiębiorczość w Żorach, mierzona liczbą osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w przeliczeniu na 100 osób w wieku produkcyjnym, wyniosła w 2021 r. według danych GUS 13,40. Była to wartość niższa zarówno od średniej dla województwa śląskiego (15,30), jak i Polski (14,05). Tym samym wartość wskaźnika dla miasta stanowiła 88% średniej regionalnej i 95% średniej krajowej, co oznacza wzrost od 2009 r. odpowiednio o 3 i 16 punktów procentowych. Trend ten wskazuje na korzystne uwarunkowania rozwoju gospodarczego Żor w analizowanym okresie.

Na potrzeby analiz wewnątrzmijskich wykorzystano wskaźnik przedsiębiorczości obliczony przy wykorzystaniu danych z CEiDG w zakresie liczby podmiotów oraz danych UMŻ w zakresie liczby mieszkańców w wieku produkcyjnym.²⁹

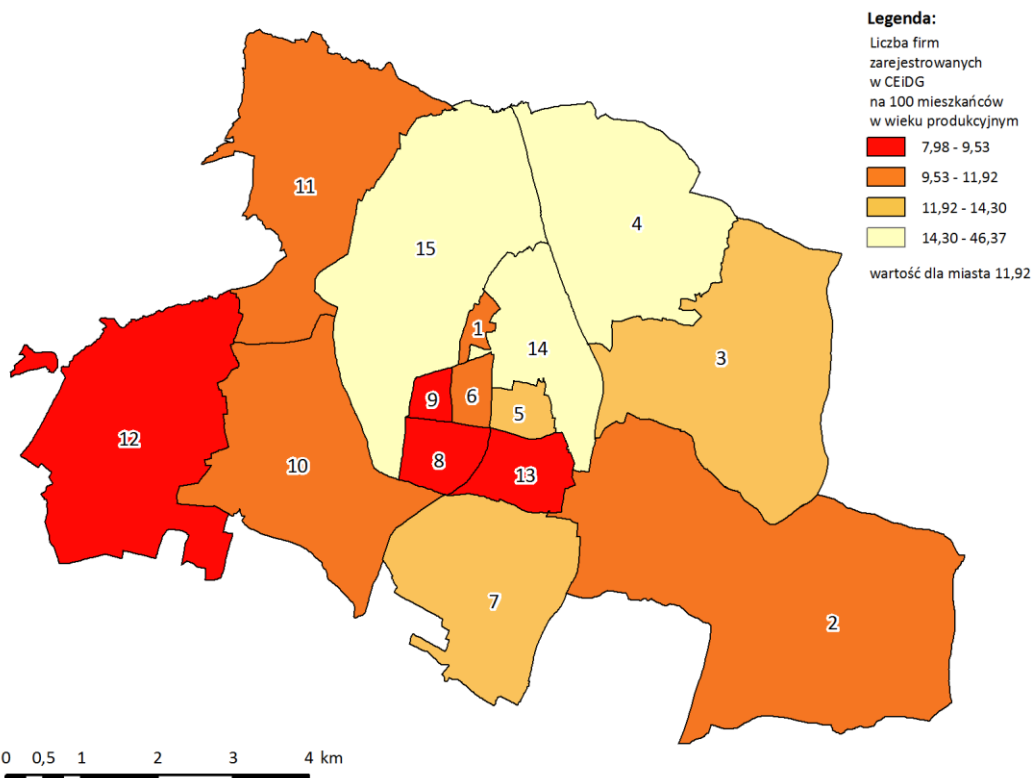
Analiza wskaźnikowa

W celu zidentyfikowania obszarów gminy o największym nasileniu problemów gospodarczych przeanalizowano wskaźniki pozyskane z CEiDG:

- 1) liczba firm w CEiDG na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym w 2021 r.,
- 2) liczba firm wykreślonych z CEiDG w latach 2019-2021 na 100 firm zarejestrowanych w CEiDG.

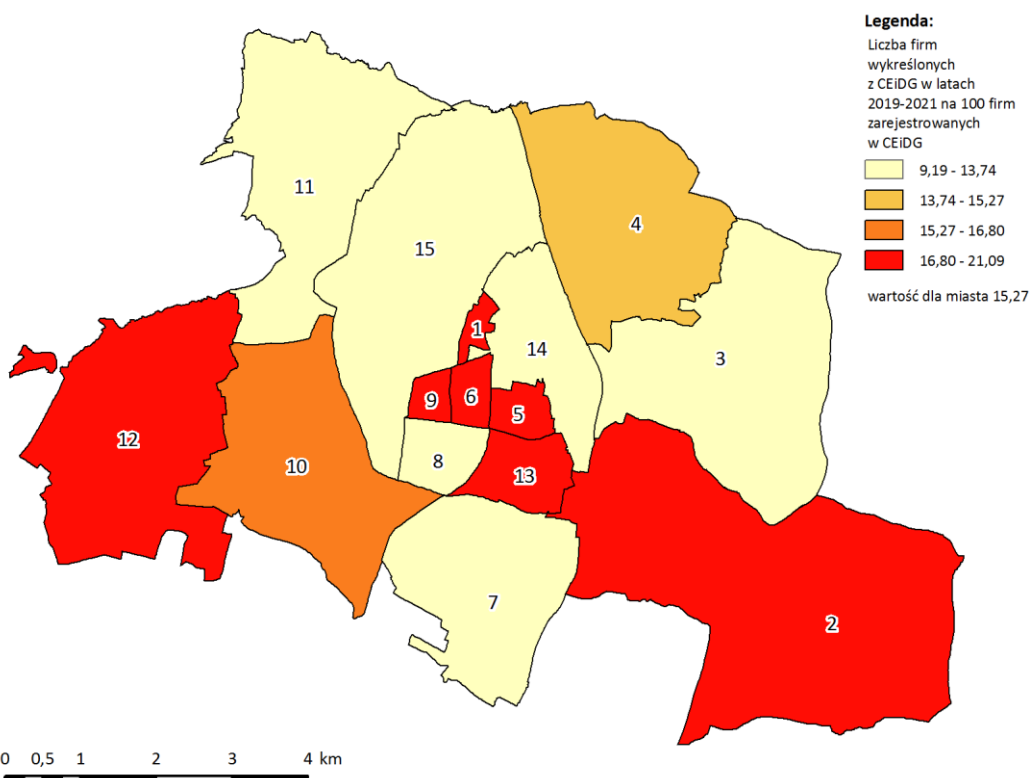
Na rysunkach poniżej przedstawiono koncentrację niekorzystnych zjawisk w analizowanym zakresie.

²⁹ Dane te mogą, w pewnym stopniu, różnić się od danych GUS.

Rys. III. 1 Liczba firm zarejestrowanych w CEiDG na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym w 2021 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta w Żorach

Rys. III. 2 Liczba firm wykreślonych z CEiDG w latach 2019-2021 na 100 firm zarejestrowanych w CEiDG

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta w Żorach

Na 15 jednostek referencyjnych wartości wskaźników gorsze od średniej dla gminy odnotowano:

- w zakresie liczby firm w CEIDG na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym – w 9 jednostkach,
- w zakresie liczby firm wykreślonych z CEIDG w latach 2019-2021 na 100 firm w CEIDG – w 8 jednostkach.

Wskaźnik przedsiębiorczości mierzony liczbą firm zarejestrowanych w CEIDG na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym wyniósł w Żorach w 2021 r. 11,92. Negatywną sytuację w tym zakresie, tj. wartości poniżej średniej, odnotowano w dzielnicach: Pawlikowskiego (7,98), Rój (8,18), Sikorskiego (8,06), Powstańców Śląskich (8,60), Księcia Władysława (9,85), Baranowice (10,18), Rogoźna (10,55), 700-lecia Żor (10,96) i Rowień-Folwarki (10,99). Najwyższym poziomem przedsiębiorczości, wynoszącym 46,37, charakteryzowała się dzielnica Śródmieście, która przy względnie niewielkim udziale ludności w wieku produkcyjnym w populacji miasta (4,0%) koncentrowała 15,5% ogółu podmiotów zarejestrowanych w CEiDG.

Jako wskaźnik mogący pośrednio wskazywać na kondycję podmiotów gospodarczych wykorzystano liczbę firm wykreślonych z CEIDG w latach 2019-2021 przypadającą na 100 firm zarejestrowanych w CEIDG ogółem. W skali całego miasta, odnotowano 597 podmiotów gospodarczych, które wykreślono z CEIDG w latach 2019-2021. W przeliczeniu na 100 firm zarejestrowanych w CEiDG dało to wartość wskaźnika wynoszącą 15,27. Najwyższe jego wartości charakteryzowały dzielnice: 700-lecia Żor (21,08), Powstańców Śląskich (18,67), Rój (18,39), Księcia Władysława (18,12), Korfantego (17,87), Sikorskiego (17,91), Baranowice (17,01), Rogoźna (15,69). Najlepszą sytuacją w tym zakresie odznacza się jednostka Rowień-Folwarki (9,20).

Oba wskaźniki wykazują zauważalną korelację. Obszary o niskich wartościach wskaźnika przedsiębiorczości pokrywały się z obszarami o wysokim poziomie wskaźnika firm wykreślanych z CEiDG w 7 na 9 przypadków.

Podsumowanie

Za stan kryzysowy przyjęto sytuację współwystępowania wartości gorszych od wartości referencyjnych dla obu analizowanych wskaźników. Tak określone kryterium spełnia 7 jednostek: 700-lecia Żor, Baranowice, Księcia Władysława, Powstańców Śląskich, Rogoźna, Rój i Sikorskiego.

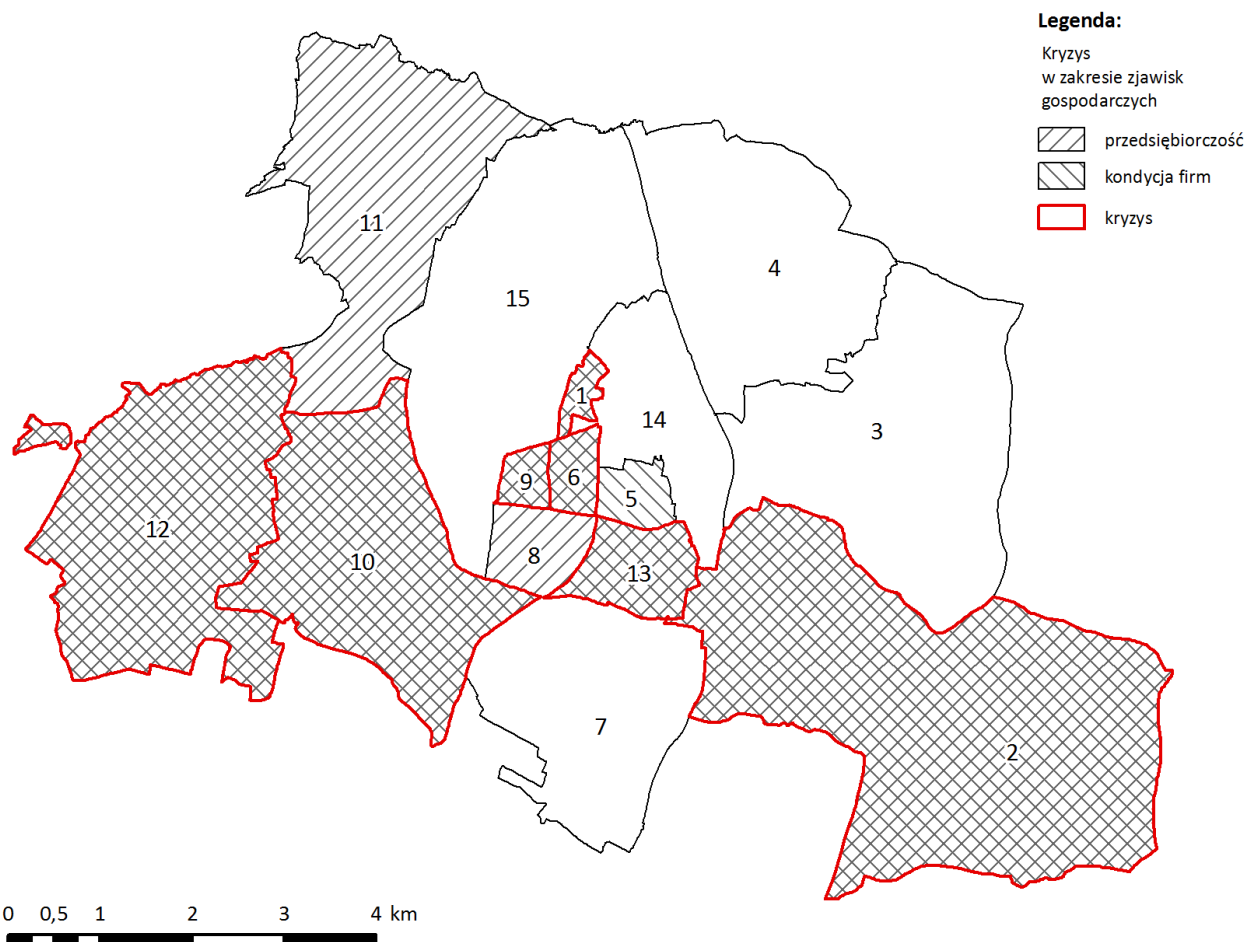
Przestrzenny rozkład wartości syntetycznego wskaźnika kryzysu w sferze gospodarczej przedstawia Rys. III. 3 Koncentracja niekorzystnych zjawisk w sferze gospodarczej. Budowę wskaźnika syntetycznego w sferze gospodarczej obrazuje Tab. III. 1 Koncentracja niekorzystnych zjawisk w sferze gospodarczej – podsumowanie. Stanowi ona podsumowanie diagnozy miasta w tym zakresie.

Nr jedn. ref.	Nazwa jednostki referencyjnej	Liczba firm w CEiDG na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym	Liczba firm wykreślonych z CEiDG w latach 2019-2021 na 100 firm w CEiDG	Przekroczenia wartości wskaźników (max.2)	Kryzys w sferze gospodarczej (2 przekroczenia)
1	700-lecia Żor	X	X	2	X
2	Baranowice	X	X	2	X
3	Kleszczów			0	
4	Kleszczówka			0	
5	Korfantego		X	1	
6	Księcia Władysława	X	X	2	X
7	Osiny			0	
8	Pawlikowskiego	X		1	
9	Powstańców Śląskich	X	X	2	X
10	Rogoźna	X	X	2	X
11	Rowień-Folwarki	X		1	
12	Rój	X	X	2	X
13	Sikorskiego	X	X	2	X
14	Śródmieście			0	
15	Zachód			0	

Tab. III. 1 Koncentracja niekorzystnych zjawisk w sferze gospodarczej – podsumowanie³⁰

Źródło: opracowanie własne

³⁰ Znakiem „X” oznaczono wartości gorsze od średniej dla miasta.

Rys. III. 3 Koncentracja niekorzystnych zjawisk w sferze gospodarczej

Źródło: opracowanie własne

IV. Analiza koncentracji negatywnych zjawisk przestrzenno-funkcjonalnych

Wprowadzenie

Diagnoza służąca wyznaczeniu obszaru zdegradowanego powinna odnosić się do analiz negatywnych zjawisk przestrzenno-funkcjonalnych. W ramach tej części opracowania analizowano dostępność do wybranych rodzajów usług oraz przestrzeni i infrastruktury technicznej oraz jej stan. Analizy w zakresie dostępności przeprowadzono w oparciu o obliczenia wykonane przez UMŻ na podstawie rozmieszczenia obiektów różnego rodzaju infrastruktury oraz liczby ludności.

Miasto Żory charakteryzowało się przeciętnym w skali kraju wyposażeniem budynków w dostęp do szerokopasmowej sieci Internetu. Wskaźnik penetracji budynkowej Internetem stacjonarnym o przepustowości co najmniej 30 Mb/s według stanu na dzień 31.12.2019 r. wyniósł 0,75. Usytuowało to Żory na 81. miejscu w rankingu gmin miejskich i 291. miejscu w rankingu obejmującym wszystkie gminy w Polsce.

Kwestie związane z dostępnością terytorialną do różnego rodzaju usług przedstawione zostały przez GUS w ramach grupy statystyk eksperymentalnych.

Średnia odległość do placówki wychowania przedszkolnego (bez oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych) wyniosła w Żorach 657 m. Nieznacznie gorszą dostępność odznaczały się szkoły podstawowe (717 m). W przypadku placówek ponadgimnazjalnych odległości te były już ponad dwukrotnie większe (1737 m). Średnia odległość od biblioteki nie przekraczała 1 km (995 m). Centra kultury, domy kultury, ośrodki kultury, kluby, świetlice (łącznie z filiami) znajdowały się w przeciętnej odległości 1218 m od miejsca zamieszkania. Odległość do przychodni przekraczała w mieście nieznacznie 1 km i wyniosła 1025 m (źródło: GUS).

Według danych GUS na obszarze Żor znajdował się tylko jeden obiekt o charakterze parku spacerowo-wypoczynkowego, który zajmował łączną powierzchnię 2,5 ha. Według tego samego źródła, zieleńce zajmowały w mieście powierzchnię 52,4 ha, zaś zieleń uliczna 89,3 ha.

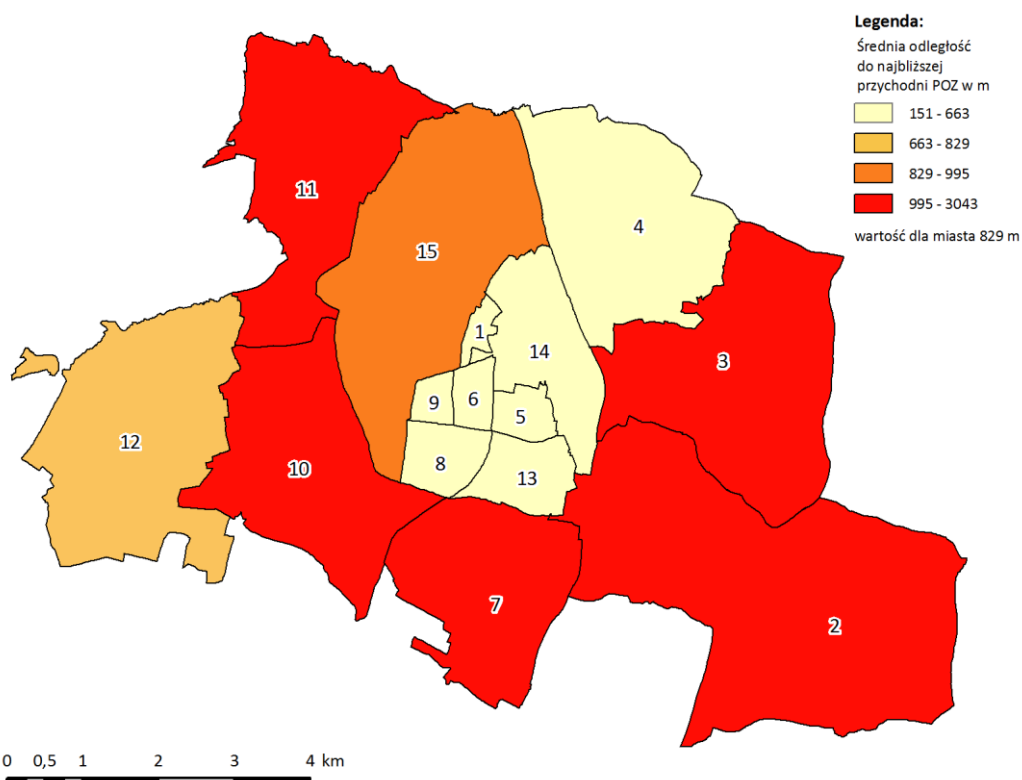
Liczba awarii sieci wodociągowej i kanalizacyjnej w Żorach w latach 2015-2021 wahała się w przedziale 33-61 rocznie. Zdecydowaną większość stanowiły awarie sieci wodociągowej, które odpowiadały za 68-90% wszystkich awarii na terenie miasta. Najwięcej awarii sieci wodno-kanalizacyjnej odnotowano w latach 2017 i 2018 (odpowiednio 61 i 60 awarii).

Analiza wskaźnikowa

W celu zidentyfikowania obszarów gminy o największym nasileniu problemów przestrzenno-funkcjonalnych przeanalizowano następujące zagadnienia:

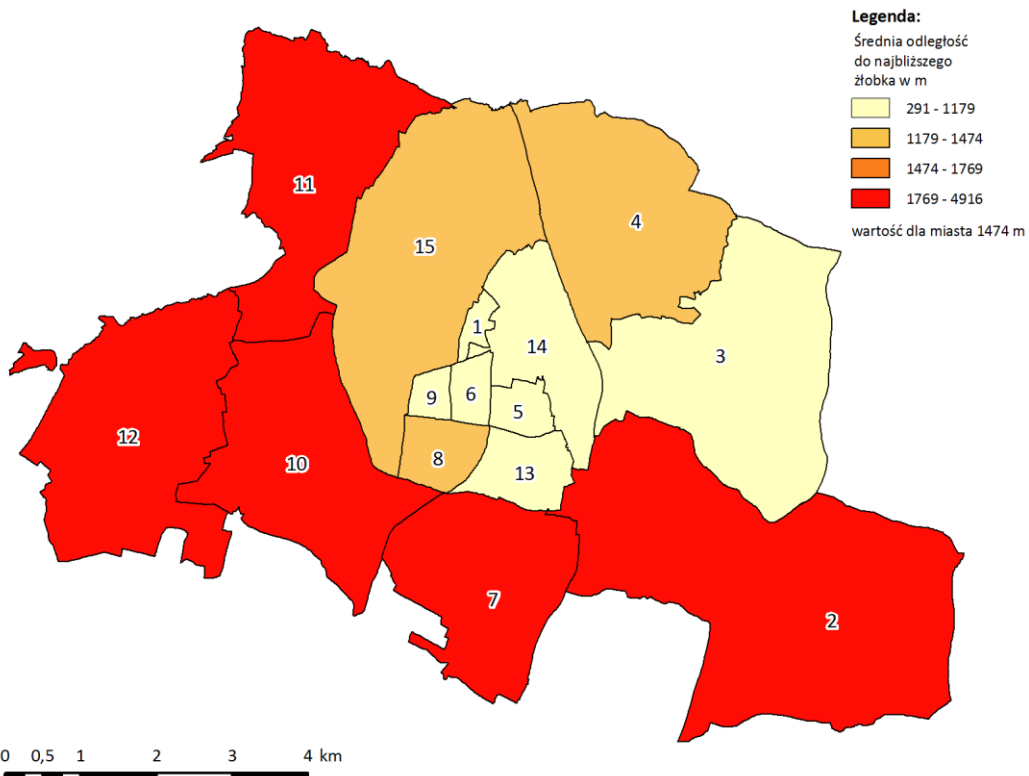
- 1) odległość do usług zdrowotnych (przychodnia POZ) w 2022 r.,
- 2) odległość do usług opieki nad dziećmi i usług edukacyjnych (żłobek, przedszkole, szkoła podstawowa) w 2022 r.,
- 3) odległość do placówek kultury (biblioteka) w 2022 r.,
- 4) odległość do infrastruktury sportowo-rekreacyjnej (sala sportowa, plac zabaw) w 2022 r.,
- 5) odległość do terenów zieleni rekreacyjnej (zieleni parkowa) w 2022 r.,
- 6) odległość do poczty w 2022 r.,
- 7) odległość do przystanków komunikacji miejskiej w 2022 r.,
- 8) odsetek adresów z dostępem do Internetu 30 Mb/s i więcej w 2021 r.,
- 9) liczba awarii sieci wodno-kanalizacyjnej w latach 2015-2021 na 100 budynków.

Na rysunkach poniżej przedstawiono koncentrację niekorzystnych zjawisk w analizowanym zakresie.

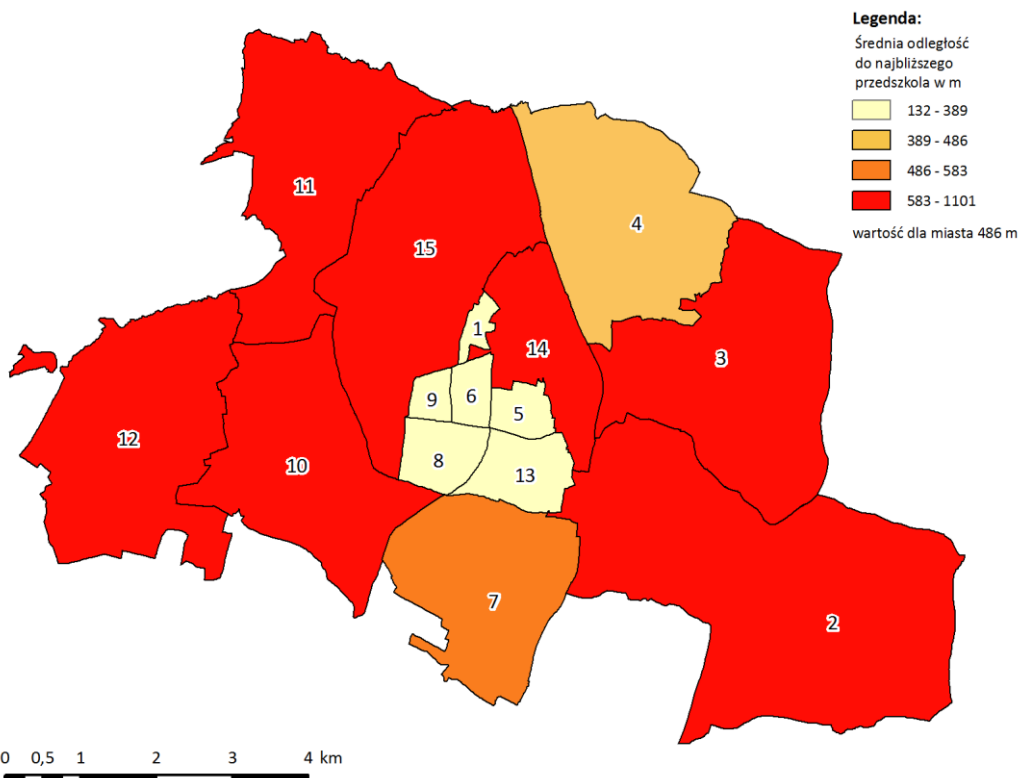
Rys. IV. 1 Średnia odległość do przychodni POZ (w metrach) w 2022 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta w Żorach

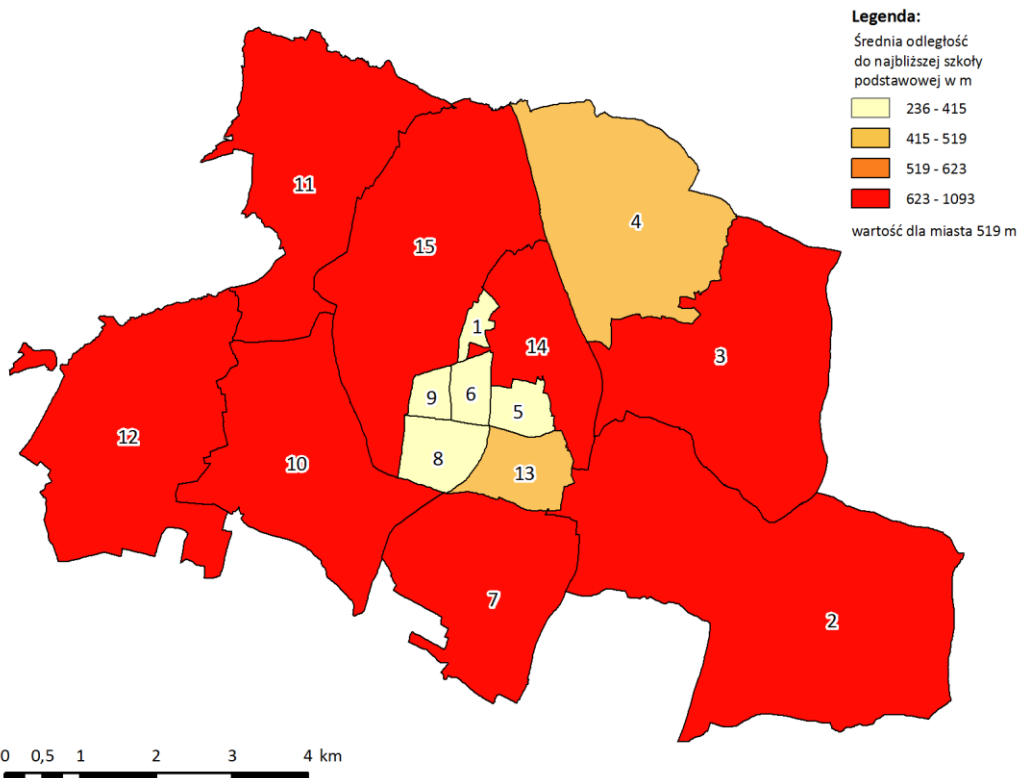
Rys. IV. 2 Średnia odległość do żłobka (w metrach) w 2022 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta w Żorach

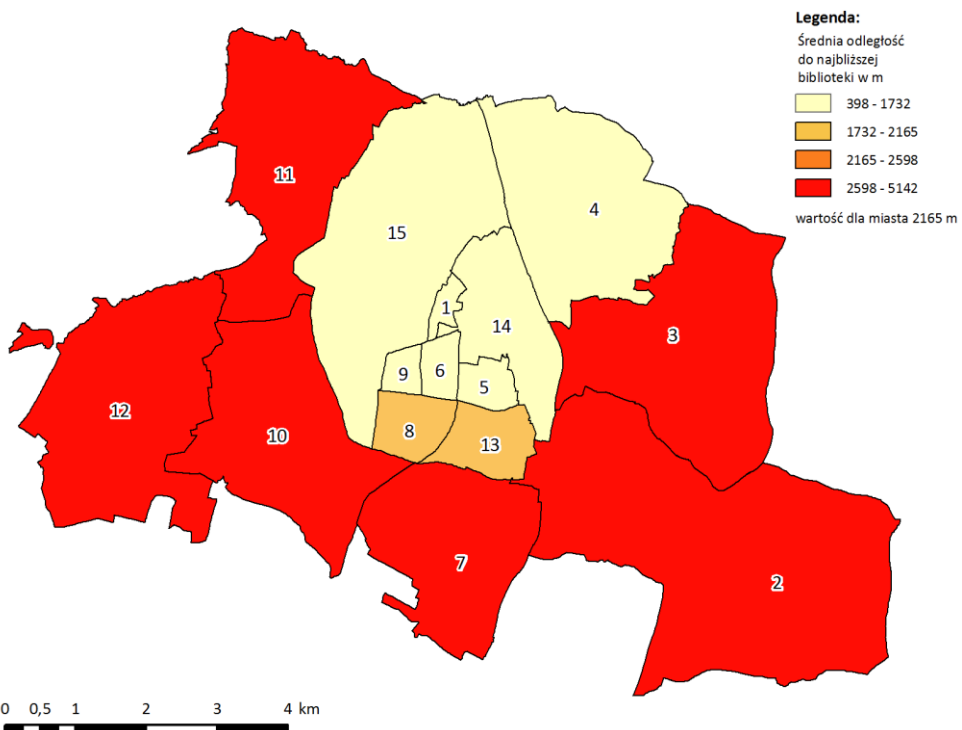
Rys. IV. 3 Średnia odległość do przedszkola (w metrach) w 2022 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta w Żorach

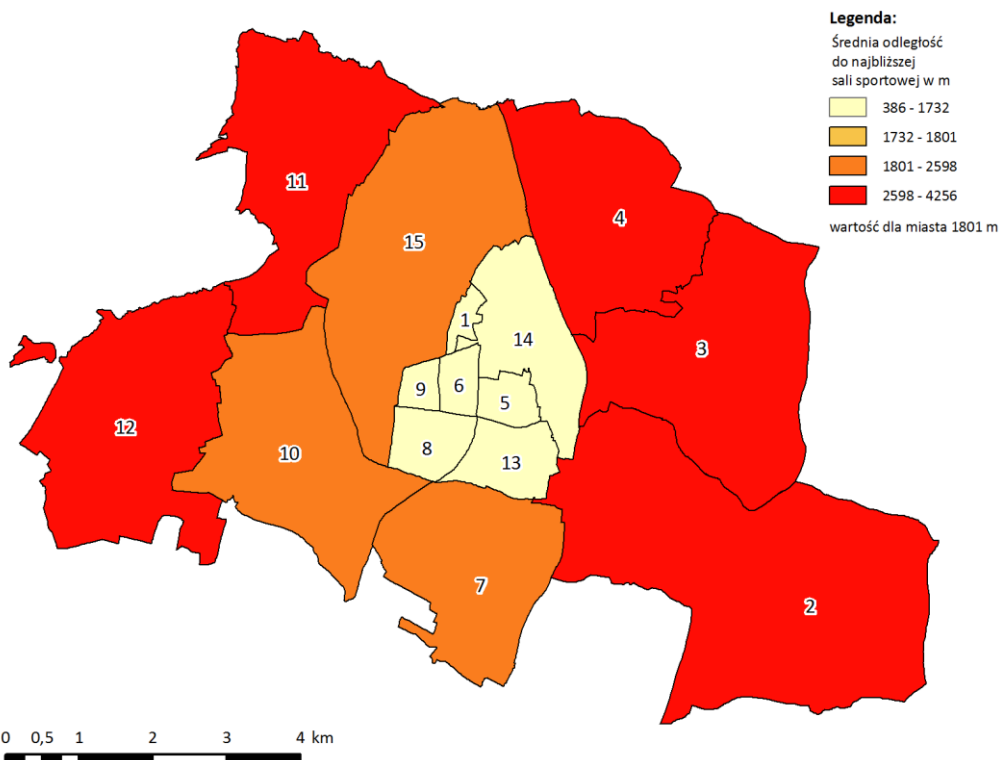
Rys. IV. 4 Średnia odległość do szkoły podstawowej (w metrach) w 2022 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta w Żorach

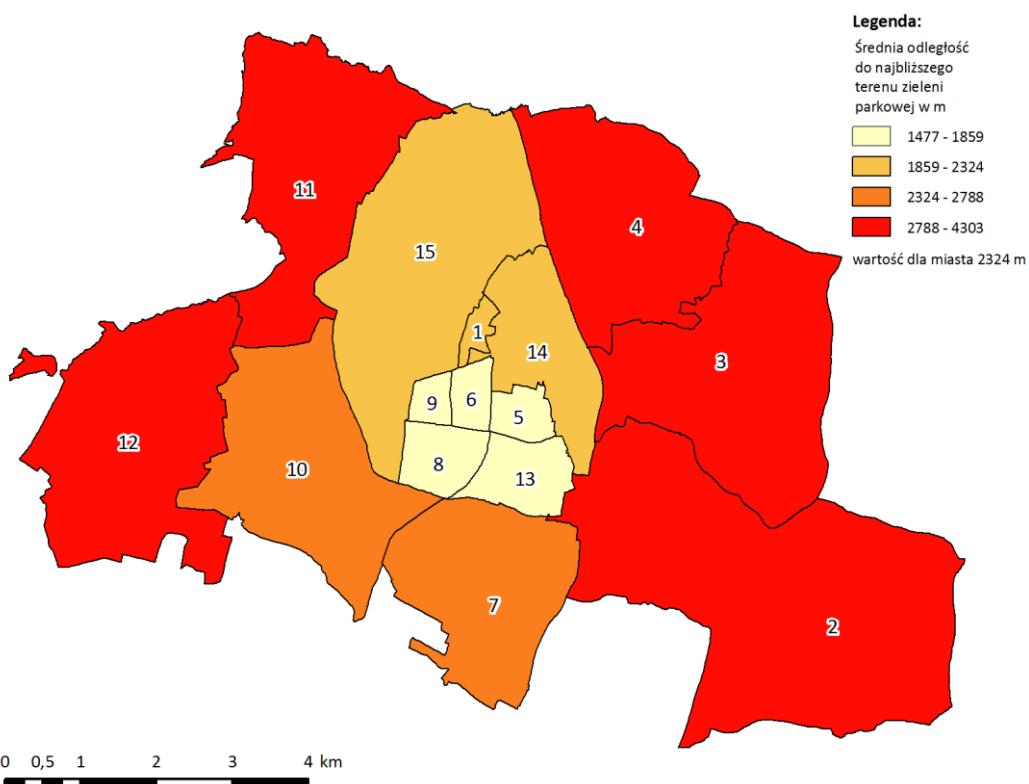
Rys. IV. 5 Średnia odległość do biblioteki (w metrach) w 2022 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta w Żorach

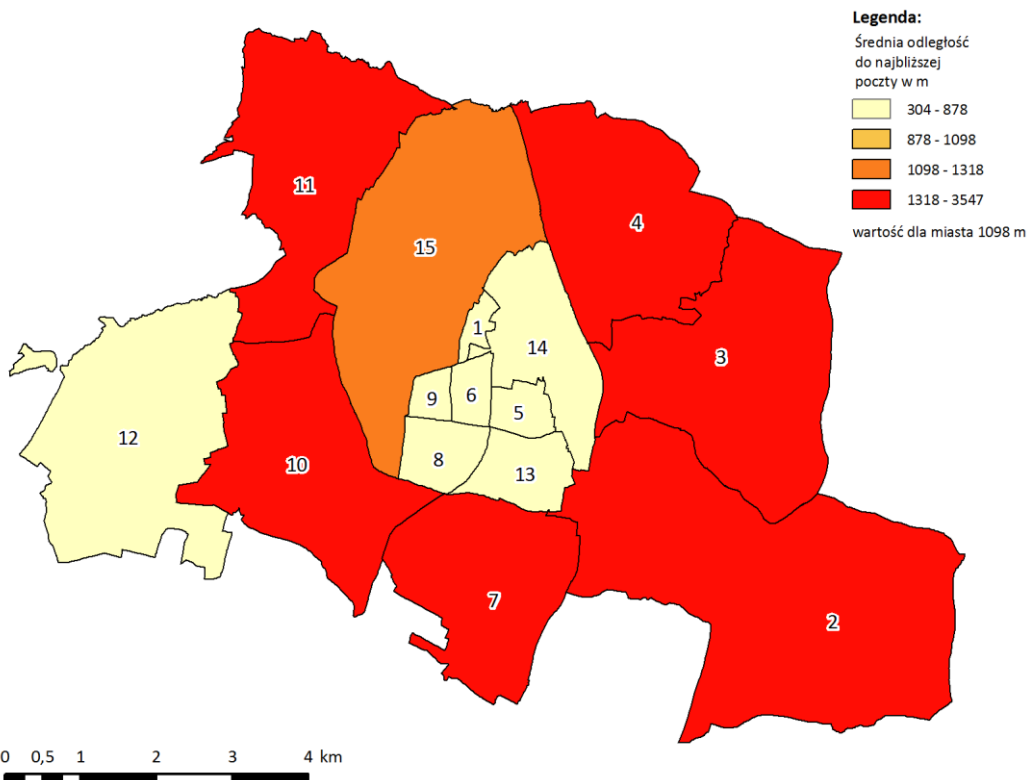
Rys. IV. 6 Średnia odległość do sali sportowej (w metrach) w 2022 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta w Żorach

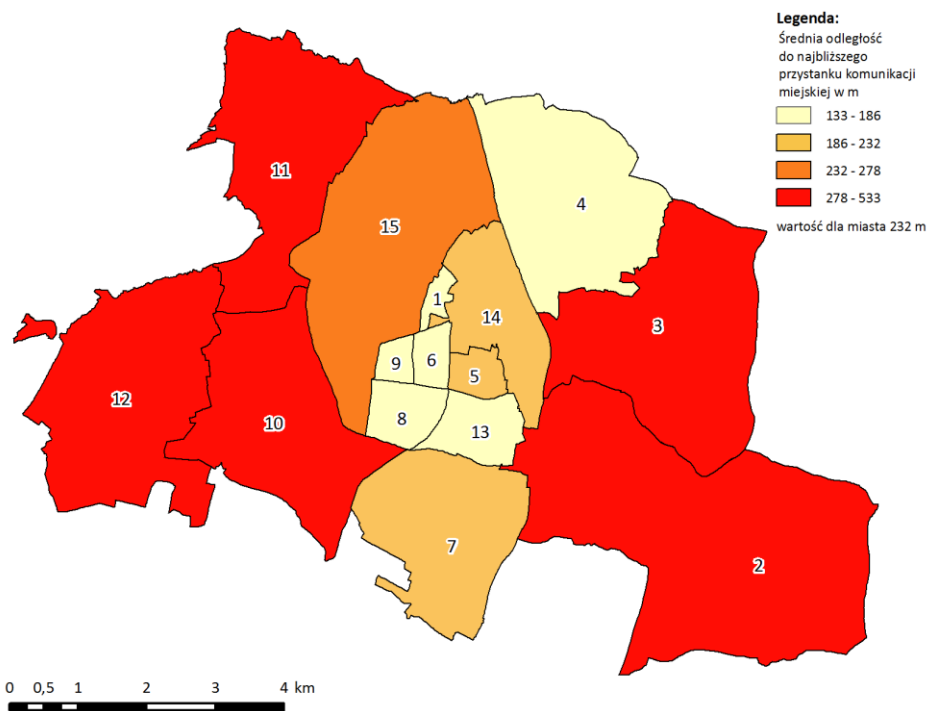
Rys. IV. 7 Średnia odległość do terenów zieleni parkowej (w metrach) w 2022 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta w Żorach

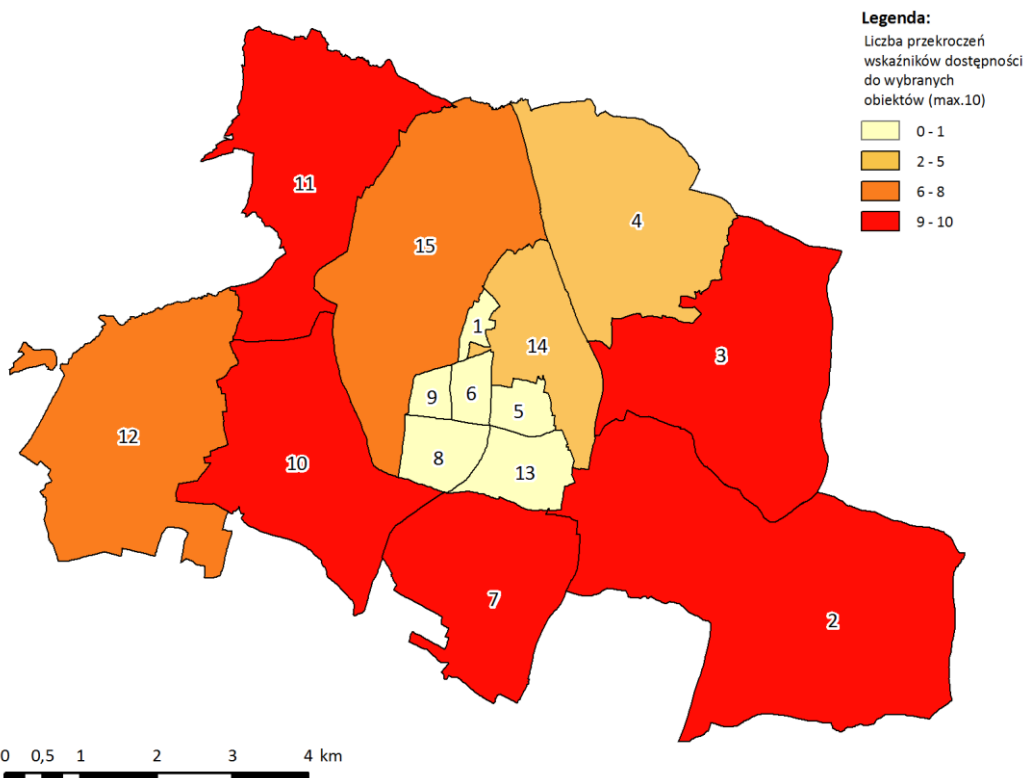
Rys. IV. 8 Średnia odległość do poczty (w metrach) w 2022 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta w Żorach

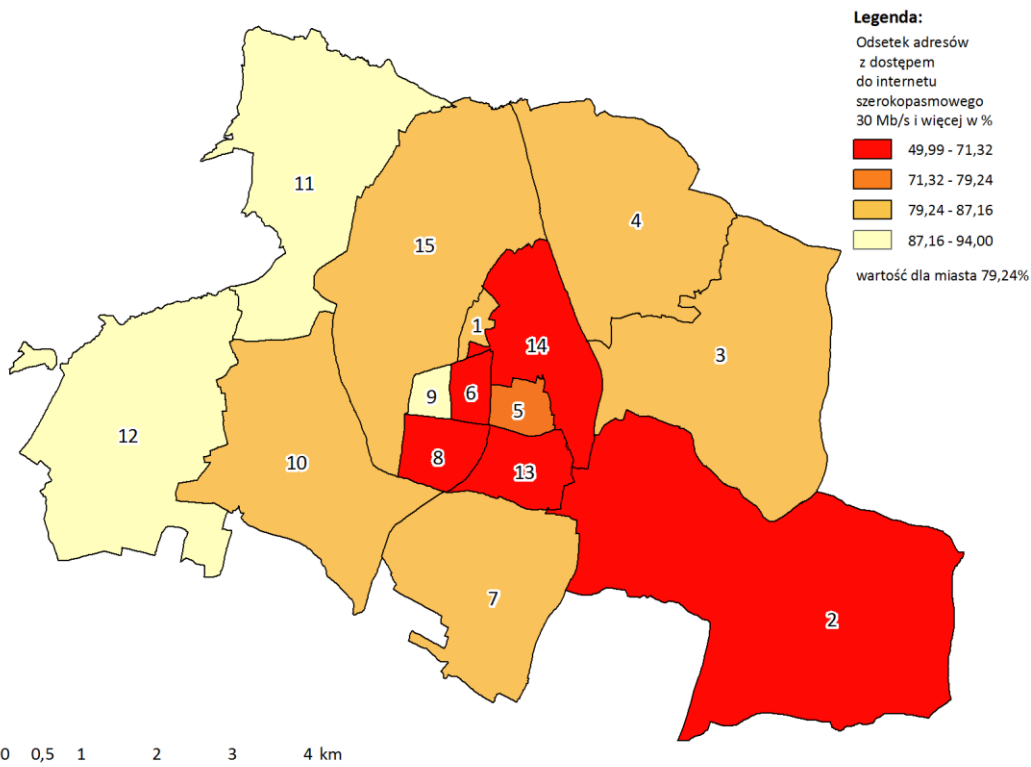
Rys. IV. 9 Średnia odległość do przystanku komunikacji miejskiej (w metrach) w 2022 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta w Żorach

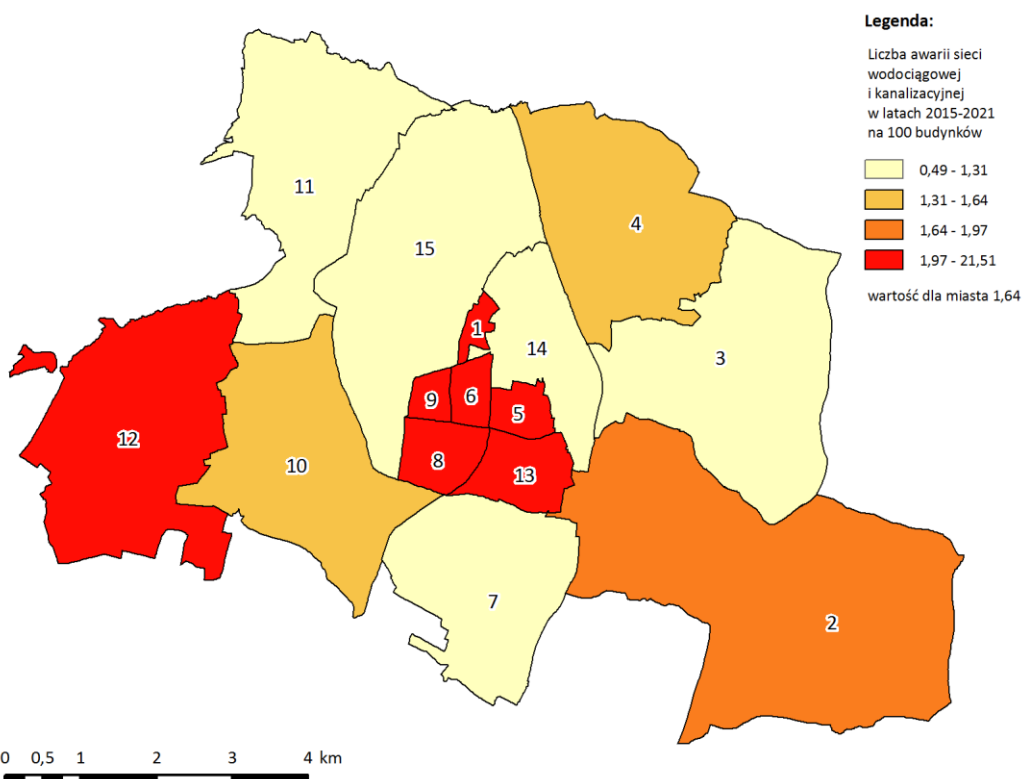
Rys. IV. 10 Liczba przekroczeń wskaźników dostępności do wybranych przestrzeni i usług w 2022 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta w Żorach

Rys. IV. 11 Odsetek adresów z dostępem do Internetu 30 Mb/s i więcej w 2021 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UKE

Rys. IV. 12 Liczba awarii sieci wodno-kanalizacyjnej w latach 2015-2021 na 100 budynków

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PWiK

Na 15 jednostek referencyjnych wartości wskaźników gorsze od średniej dla gminy odnotowano:

- w zakresie odległości przychodni – w 6 jednostkach;
- w zakresie odległości do usług edukacyjnych, w tym do:
 - żłobka lub klubu malucha – w 5 jednostkach,
 - przedszkola – w 8 jednostkach,
 - szkoły podstawowej – w 8 jednostkach;
- w zakresie odległości do biblioteki – w 6 jednostkach;
- w zakresie odległości do infrastruktury sportowo-rekreacyjnej w tym do:
 - sali sportowej – w 8 jednostkach,
 - placu zabaw – w 8 jednostkach;
- w zakresie odległości do terenów zieleni parkowej – w 7 jednostkach;
- w zakresie odległości do poczty – w 7 jednostkach;
- w zakresie odległości do przystanku komunikacji miejskiej – w 6 jednostkach;
- w zakresie odsetka adresów z dostępem do Internetu pow. 30 Mb/s – w 6 jednostkach;
- w zakresie liczby awarii sieci wodno-kanalizacyjnej w latach 2015-2021 na 100 budynków – w 8 jednostkach.

Przeciętna odległość od najbliższej przychodni POZ w mieście wyniosła w 2022 r. 829 m. Najgorszą sytuacją w tym zakresie charakteryzowały się jednostki: Rowień-Folwarki (3043 m), Baranowice (2676 m), Kleszczów (2434 m), Rogoźna (1645 m), Osiny (1436 m) i Zachód (860 m). Najkrótszy dystans mieli do pokonania mieszkańcy dzielnic: 700-lecia Żor (151 m), Powstańców Śląskich (197 m), Księcia Władysława (218 m) i Korfantego (255 m).

Średnia odległość z miejsca zamieszkania do najbliższego żłobka w 2022 r. wyniosła w Żorach 1474 m. Wartości najwyższe odnotowano w dzielnicach: Rój (4915 m), Rowień-Folwarki (3512 m), Rogoźna (2924 m), Baranowice (2396 m) oraz Osiny (1954 m). Najlepszą dostępnością do tego rodzaju infrastruktury charakteryzowały się jednostki: Korfantego (292 m), Śródmieście (330 m), 700-lecia Żor (513 m), Księcia Władysława (520 m) i Sikorskiego (558 m).

Średnia odległość z miejsca zamieszkania do najbliższego przedszkola w mieście wyniosła w 2022 r. 486 m. Największe odległości odnotowano w dzielnicach: Baranowice (1100 m), Kleszczów (1091 m), Rój (771 m), Zachód (751 m) oraz Rogoźna (732 m). Najlepszą dostępnością do przedszkoli (poniżej 300 m) odznaczały się jednostki: Powstańców Śląskich

(132 m), 700-lecia Żor (203 m), Księcia Władysława (248 m) Korfantego (274 m) i Sikorskiego (280 m).

Średnia odległość z miejsca zamieszkania do najbliższej szkoły podstawowej w mieście wyniosła w 2022 r. 519 m. Największy dystans mają do przebycia uczniowie mieszkający w jednostkach: Baranowice (1093 m), Kleszczów (1091 m), Zachód (788 m), Rój (771 m) i Rogoźna (732 m).

Najlepszą dostępnością do szkół podstawowych (poniżej 300 m) odznaczały się jednostki: 700-lecia Żor (236 m), Księcia Władysława (240 m), Powstańców Śląskich (243 m) oraz Korfantego (289 m).

Średnia odległość z miejsca zamieszkania do najbliższej biblioteki w gminie wyniosła w 2022 r. 2165 m. Największe odległości odnotowano w jednostkach: Rój (5141 m), Baranowice (3974 m), Osiny (3462 m), Rowień-Folwarki (3325 m), Rogoźna (3254 m) oraz Kleszczów (3117 m). Najbliżej do biblioteki mieli mieszkańcy jednostek: 700-lecia Żor (398 m) oraz Śródmieścia (538 m).

Odległość od najbliższej sali sportowej w Żorach to w 2022 r. średnio 1801 m. Ponadprzeciętne wartości odnotowano w dzielnicach: Rój (4255 m), Rowień-Folwarki (4202 m), Kleszczów (3660 m), Baranowice (3218 m), Kleszczówka (3032 m), Rogoźna (2274 m), Zachód (1903 m) oraz Osiny (1826 m). W najlepszej sytuacji znajdowali się mieszkańcy jednostek: Pawlikowskiego (386 m), Księcia Władysława (630 m), Powstańców Śląskich (675 m) i Sikorskiego (954 m).

Średnia odległość od najbliższego placu zabaw wynosiła w 2022 r. 299 m. Najwyższe wartości odnotowano w dzielnicach: Baranowice (997 m), Kleszczów (887 m), Rogoźna (691 m), Zachód (498 m), Osiny (481 m), Rowień-Folwark (473 m), Rój (455 m) oraz Śródmieście (422 m). Najbliżej do placu zabaw mieli mieszkańcy jednostek: Księcia Władysława (62 m), 700-lecia Żor (71 m), Sikorskiego (72 m) oraz Korfantego (79 m).

Ważnym elementem składającym się na jakość życia na terenach zurbanizowanych jest dostępność do terenów zieleni urządzonej pełniących funkcje rekreacyjne. W 2022 r. w Żorach przeciętna odległość od terenów zieleni parkowej wyniosła 2324 m. Najgorszą dostępnością do zieleni parkowej charakteryzowały się dzielnice: Rowień-Folwarki (4303 m), Rój (4298 m), Kleszczów (3748 m), Baranowice (3477 m), Kleszczówka (3040 m), Rogoźna (2640 m) oraz Osiny (2423 m). Najniższe średnie odległości odnotowano natomiast w jednostkach: Księcia Władysława (1477 m), Pawlikowskiego (1491 m) oraz Powstańców Śląskich (1553 m).

Średnia odległość od poczty w mieście wyniosła 1098 m. Wartości powyżej średniej odnotowano w dzielnicach: Rowień-Folwarki (3546 m), Kleszczów (3040 m), Baranowice (2523 m), Kleszczówka (2077 m), Rogoźna (1697) oraz Osiny (1555 m). Najbliżej do poczty mieli natomiast mieszkańcy jednostek: Pawlikowskiego (304 m), Sikorskiego (350 m), Księcia Władysława (475 m), 700-lecia Żor (580 m) i Korfantego (653 m).

Istotnym w skali miasta parametrem jest także dostępność do przystanków komunikacji publicznej. Przeciętna odległość do przystanku komunikacji miejskiej wyniosła w Żorach 232 m, co należy uznać za wynik bardzo dobry. Najdalej do przystanku mieli mieszkańcy dzielnic: Rogoźna (532 m), Baranowice (432 m), Kleszczów (365 m), Rój (357 m), Rowień-Folwarki (338 m) oraz Zachód (241 m). Najniższe przeciętne odległości charakteryzowały natomiast jednostki: Sikorskiego (133 m), Pawlikowskiego (135 m), Księcia Władysława (152 m), 700-lecia Żor (166 m) oraz Powstańców Śląskich (175 m).

We współczesnym świecie coraz większą rolę odgrywa dostępność do szerokopasmowego Internetu. Kwestia ta ma zarówno wymiar związany z jakością życia, umożliwiając mieszkańcom korzystanie z szeregu usług, jak też gospodarczy. W tym drugim przypadku umożliwia powstawanie i działalność firmom z branży IT oraz wydatnie ułatwia działalność w innych sektorach gospodarki. W Żorach w 2021 r. dostęp do sieci internetowej o parametrach 30 Mb/s i wyższych posiadało blisko 80% adresów (wartość średnia dla miasta wynosi 79,24). Najgorzej pod tym względem prezentowały się dzielnice: Sikorskiego (50,00), Pawlikowskiego (51,64), Śródmieście (57,72), Baranowice (61,52), Księcia Władysława (69,52) oraz Korfantego (74,40). Najwyższe wartości wskaźnika, a zatem najlepszą sytuację w tym względzie odnotowano w jednostkach: Kleszczów (85,41), 700-lecia Żor (85,94), Powstańców Śląskich (87,95), Rowień-Folwarki (89,45) oraz Rój (93,99).

Stan sieciowej infrastruktury technicznej pokazano przy użyciu wskaźnika liczby awarii sieci wodociągowej i kanalizacyjnej w latach 2015-2021 przypadającej na 100 budynków. W okresie tym na terenie miasta miało miejsce 280 tego rodzaju zdarzeń. W przeliczeniu na 100 budynków dało to wartość 1,64 dla miasta. Powyżej tego poziomu znalazły się dzielnice: 700-lecia Żor (21,51), Sikorskiego (5,77), Księcia Władysława (3,30), Korfantego (2,85), Rój (2,24) oraz Baranowice (1,68). Najmniejsze natężenie awarii sieci wodociągowej i kanalizacyjnej odnotowano w Rowniu-Folwarkach (0,49) i Osinach (0,98).

Podsumowanie

Analiza dostępności do wybranych usług, przestrzeni i infrastruktury wykazuje korelację z intensywnością zabudowy dzielnic. Dzielnice z dominującą zabudową jednorodziną charakteryzowały się wysokimi odległościami do analizowanych obiektów. Jednostki z dominującą zabudową wielorodzinną o charakterze blokowym cechowały się natomiast wartościami niższymi niż wartości dla całego miasta, co wynikało m.in. z zastosowania przy ich planowaniu normatywów urbanistycznych, w tym także z zakresu dostępności do usług i infrastruktury.

Ze względu na dużą liczbę wskaźników analizowanych w zakresie dostępności do przestrzeni i usług podsumowanie negatywnych zjawisk przestrzenno-funkcjonalnych przeprowadzono w dwóch etapach.

W pierwszym etapie zidentyfikowano tereny o najgorszej dostępności do wybranych przestrzeni i usług. Liczbę przekroczeń analizowanych wskaźników przedstawiono na Rys. IV. 10 Liczba przekroczeń wskaźników dostępności do wybranych przestrzeni i usług w 2022 r.

Za obszary kryzysowe w tym zakresie uznano jednostki, w przypadku których odnotowano przekroczenia dla przynajmniej 6 z 10 analizowanych wskaźników. Warunek taki spełniły dzielnice: Baranowice, Kleszczów, Osiny, Rogoźna, Rowień-Folwarki, Rój oraz Zachód.

Następnie wynik ten potraktowano jako jeden z trzech elementów decydujących o kryzysie w sferze przestrzenno-funkcjonalnej, obok kwestii dotyczących wyposażenia budynków w szerokopasmowy Internet oraz awaryjności sieci wodno-kanalizacyjnej. Na tym etapie postawiono warunek występowania przekroczeń dla co najmniej dwóch z trzech analizowanych zjawisk. Kryterium to spełniło 6 dzielnic: Baranowice, Korfantego, Księcia Władysława, Pawlikowskiego, Rój oraz Sikorskiego.

Podsumowanie diagnozy zjawisk kryzysowych w sferze przestrzenno-funkcjonalnej obrazują tabele: Tab. IV. 1 Koncentracja niekorzystnych zjawisk w zakresie dostępności do przestrzeni i usług oraz Tab. IV. 2 Koncentracja niekorzystnych zjawisk w sferze przestrzenno-funkcjonalnych – podsumowanie. Przestrzenny rozkład wartości syntetycznego wskaźnika kryzysu w sferze przestrzenno-funkcjonalnej przedstawia Rys. IV. 13 Koncentracja niekorzystnych zjawisk w sferze przestrzenno-funkcjonalnej.

Nr jedn. ref.	Nazwa jednostki referencyjnej	Średnia piesza odległość do:										Liczba przekroczeń wskaźników dostępności (max. 10)	Najniższa dostępność do wybranych przestrzeni i usług (co najmniej 6 przekroczeń)
		przystanków komunikacji miejskiej	przychodni POZ	żłobka/klubu malucha	przedszkola	szkoły podstawowej	biblioteki	placu zabaw	sali sportowej	zieleni parkowej	poczty		
1	700-lecia Żor											0	
2	Baranowice	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	10	X
3	Kleszczów	X	X		X	X	X	X	X	X	X	9	X
4	Kleszczówka							X		X	X	3	
5	Korfantego											0	
6	Księcia Władysława											0	
7	Osiny		X	X	X	X	X	X	X	X	X	9	X
8	Pawlikowskiego											0	
9	Powstańców Śląskich											0	
10	Rogoźna	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	10	X
11	Rowień-Folwarki	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	10	X
12	Rój	X		X	X	X	X	X	X	X		8	X
13	Sikorskiego											0	
14	Śródmieście				X	X			X			3	
15	Zachód	X	X		X	X		X	X		X	7	X

Tab. IV. 1 Koncentracja niekorzystnych zjawisk w zakresie dostępności do przestrzeni i usług³¹

Źródło: opracowanie własne

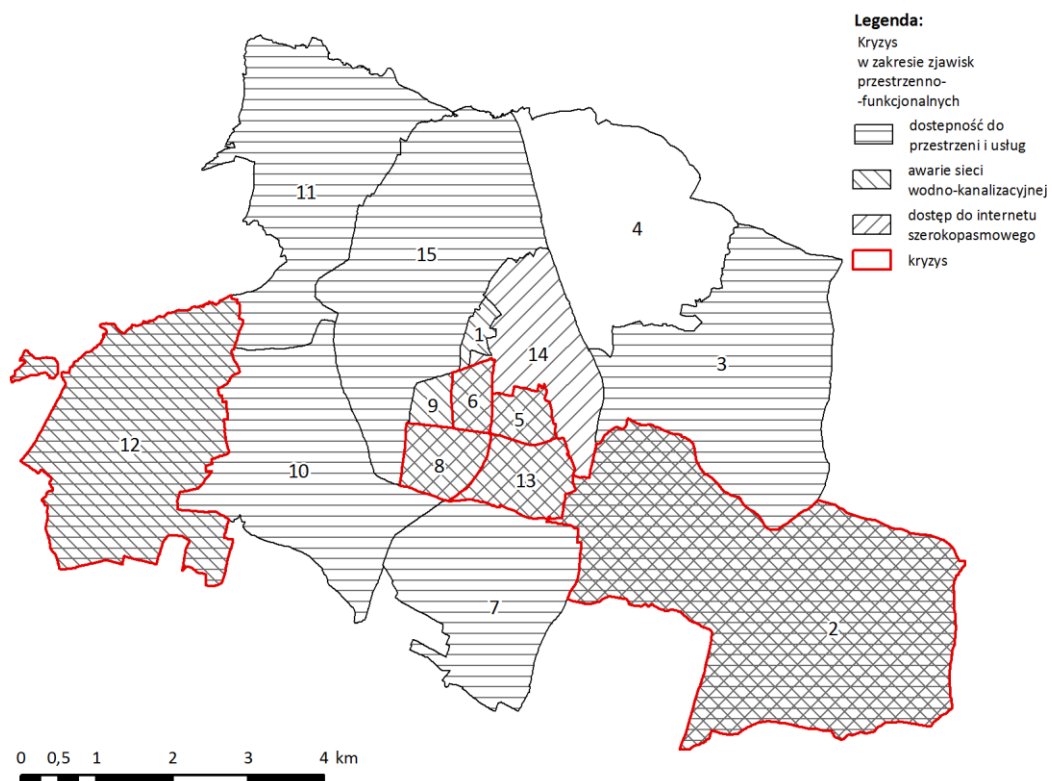
³¹ Znakiem „X” oznaczono wartości gorsze od średniej dla gminy.

Nr jedn. ref.	Nazwa jednostki referencyjnej	Najniższa dostępność do wybranych przestrzeni i usług	Odsetek adresów z dostępem do Internetu pow. 30 Mb/s	Liczba awarii sieci wodno-kanalizacyjnej w latach 2015-2021 na 100 budynków	Liczba przekroczeń wskaźników (max. 3)	Kryzys w sferze przestrzenno-funkcjonalnej (co najmniej 2 przekroczenia)
1	700-lecia Żor			X	1	
2	Baranowice	X	X	X	3	X
3	Kleszczów	X			1	
4	Kleszczówka				1	
5	Korfantego		X	X	2	X
6	Księcia Władysława		X	X	2	X
7	Osiny	X			1	
8	Pawlikowskiego		X	X	2	X
9	Powstańców Śląskich			X	1	
10	Rogoźna	X			1	
11	Rowień-Folwarki	X			1	
12	Rój	X		X	2	X
13	Sikorskiego		X	X	2	X
14	Śródmieście		X		1	
15	Zachód	X			1	

Tab. IV. 2 Koncentracja niekorzystnych zjawisk w sferze przestrzenno-funkcjonalnych – podsumowanie³²

Źródło: opracowanie własne

³² Znakiem „X” oznaczono wartości gorsze od średniej dla gminy.

Rys. IV. 13 Koncentracja niekorzystnych zjawisk w sferze przestrzenno-funkcjonalnej

Źródło: opracowanie własne

V. Analiza koncentracji negatywnych zjawisk technicznych

Ustawa o rewitalizacji w zakresie negatywnych zjawisk o charakterze technicznym wskazuje wprost na dwie zasadnicze grupy zjawisk. Zjawiska te obejmują: degradację stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym, a także niefunkcjonowanie rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności, ochrony środowiska i zapewniania dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami.

Wprowadzenie

Zgodnie z ustawą o rewitalizacji jednym z aspektów podlegających analizie jest stopień funkcjonowania rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych. W ramach niniejszego opracowania zdecydowano się na przeanalizowanie kwestii wyposażenia wybranych wielorodzinnych obiektów mieszkalnych w dźwigi osobowe.

Degradacja obiektów budowlanych została określona pośrednio poprzez analizę wieku budynków mieszkalnych oraz identyfikację zabytków. Obie wymienione grupy wymagają względnie wysokich nakładów modernizacyjnych, jak i odtworzeniowych.

W przypadku zjawisk o charakterze technicznym nie było możliwości porównania wybranych, bądź zbliżonych do nich wskaźników z sytuacją w regionie czy kraju. Wynika to z braku dostępnych danych do tego rodzaju analiz porównawczych.

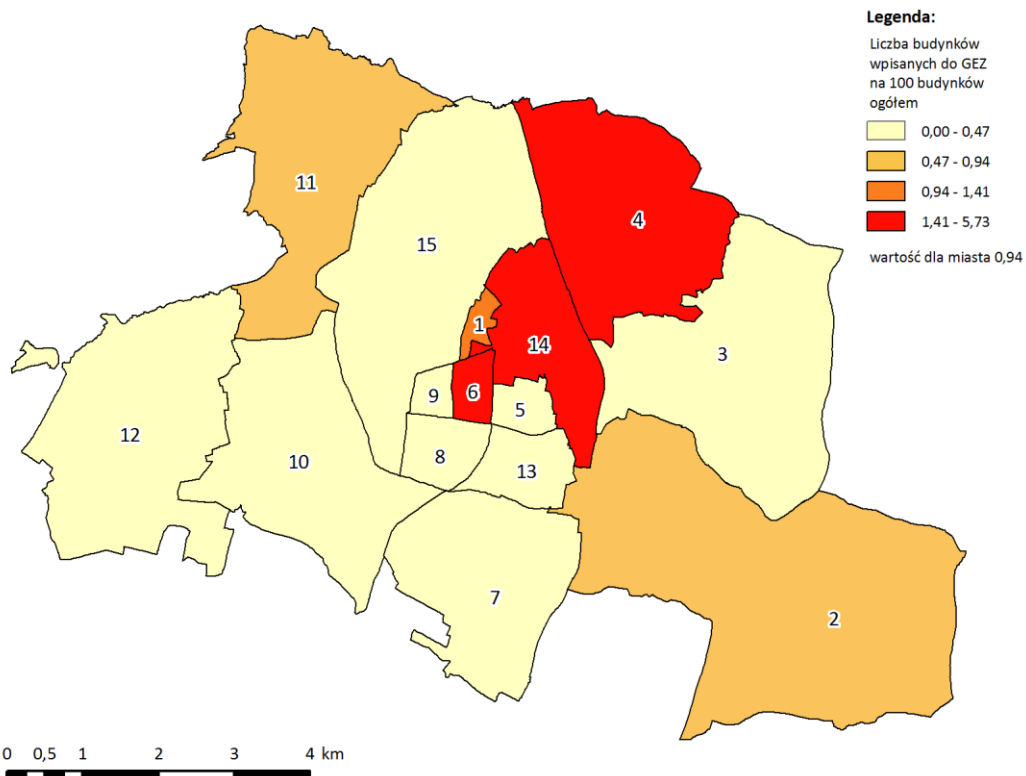
Analiza wskaźnikowa

W celu zidentyfikowania obszarów gminy o największym nasileniu problemów technicznych przeanalizowano następujące wskaźniki:

- 1) liczba zabytków nieruchomych ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków na 100 budynków w 2022 r.,
- 2) udział budynków mieszkalnych wybudowanych do 1945 r. w ogóle budynków mieszkalnych w % w 2022 r.,
- 3) udział budynków mieszkalnych o liczbie kondygnacji 3 i więcej wyposażonych w dźwig osobowy w 2022 r.

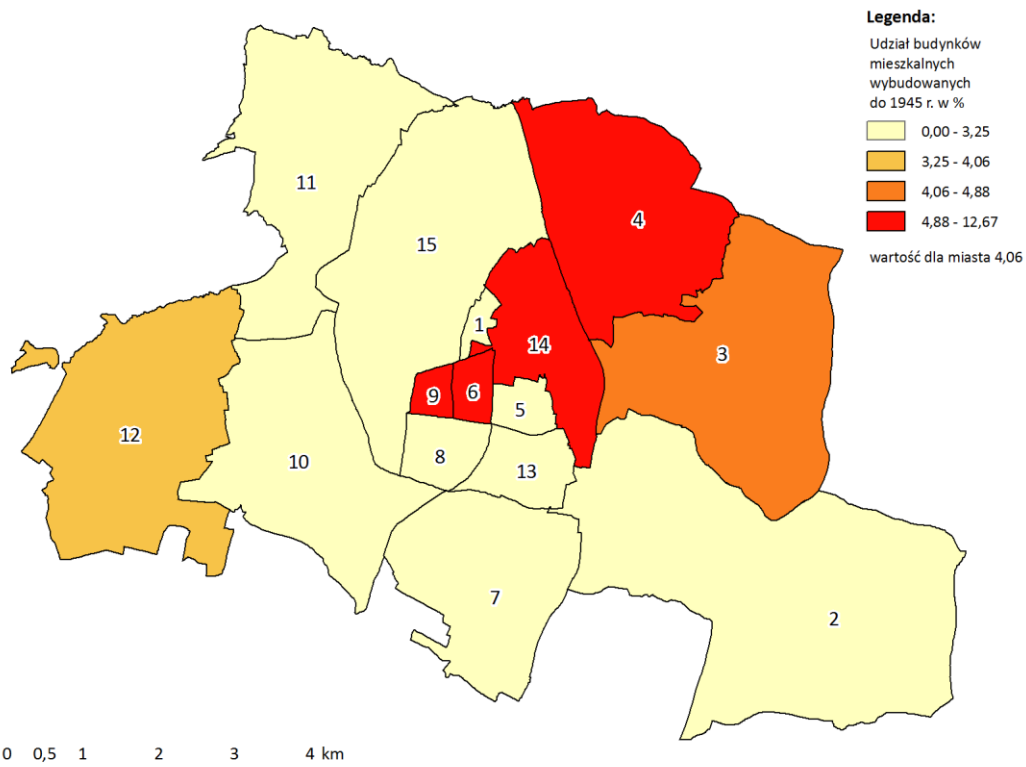
Jako kontekstowy analizie poddano wskaźnik udziału budynków mieszkalnych wybudowanych do 1989 r. w % w 2021 roku.

Na rysunkach poniżej przedstawiono koncentrację niekorzystnych zjawisk w analizowanym zakresie.

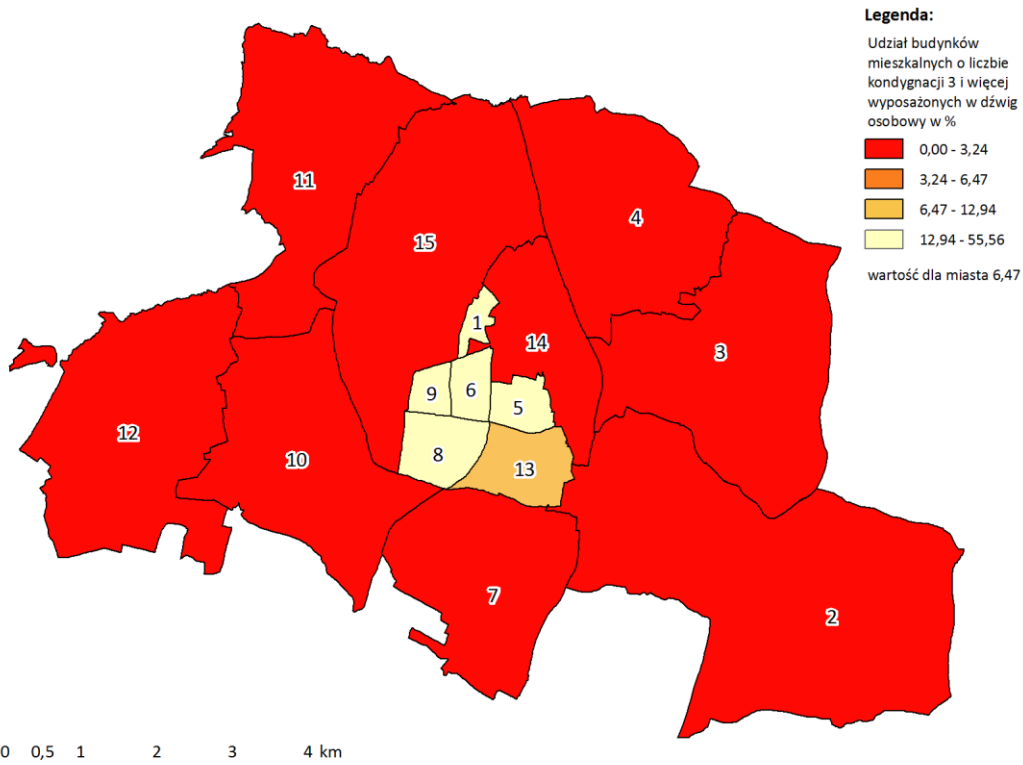
Rys. V. 1 Liczba zabytków nieruchomych ujętych w GEZ na 100 budynków w 2022 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie GEZ i in.

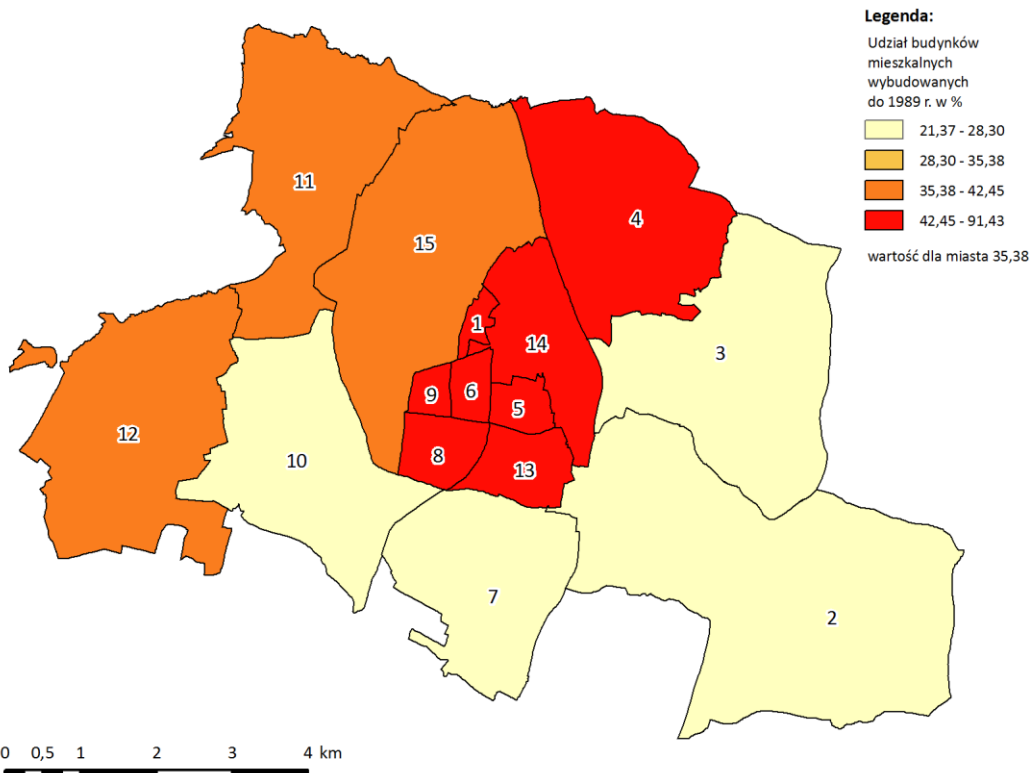
Rys. V. 2 Udział budynków mieszkalnych wybudowanych do 1945 r. w ogóle budynków mieszkalnych (w %) w 2022 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie EGiB

Rys. V. 3 Udział budynków mieszkalnych o liczbie kondygnacji 3 i więcej wyposażonych w dźwig osobowy w % w 2022 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UDT i in.

Rys. V. 4 Udział budynków mieszkalnych wybudowanych do 1989 r. w 2021 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie EGiB

Na 15 jednostek referencyjnych wartości wskaźników gorsze od średniej dla gminy odnotowano:

- w zakresie liczby zabytków nieruchomości ujętych w gminnej ewidencji zabytków na 100 budynków w 2022 r. – w 4 jednostkach,
- w zakresie udziału budynków mieszkalnych wybudowanych do 1945 r. w ogóle budynków mieszkalnych w 2022 r. – w 5 jednostkach,
- w zakresie udziału budynków mieszkalnych o liczbie kondygnacji 3 i więcej wyposażonych w dźwig osobowy w 2022 r. – w 9 jednostkach.

Gminna Ewidencja Zabytków w mieście Żory obejmowała 160 zabytków nieruchomości. Z tej liczby aż 90 obiektów znajdowało się w dzielnicy Śródmieście. Wskaźnik liczby zabytków w przeliczeniu na 100 budynków wyniósł w skali miasta 0,94. Wśród dzielnic o najwyższej koncentracji obiektów zabytkowych, poza Śródmieściem (5,73), znalazły się również: Kleszczówka (1,46), Księcia Władysława (1,65) oraz 700-lecia Żor (1,08). Niskie wartości wskaźnika charakteryzowały natomiast dzielnice: Zachód (0,18), Kleszczów (0,20) oraz Rój (0,30). W jednostkach: Korfantego, Pawlikowskiego, Powstańców Śląskich oraz Sikorskiego nie stwierdzono zabytków ujętych w GEZ.

Udział budynków mieszkalnych wybudowanych do 1945 r. w ogóle zasobu mieszkaniowego miasta obliczono przy wykorzystaniu danych z EGiB. Zidentyfikowano 360 budynków mieszkalnych w takim wieku, co stanowiło 4,06% ogółu zasobu budynków mieszkalnych w mieście. Wartości wyższe od poziomu referencyjnego odnotowano w dzielnicach: Śródmieście (12,67), Księcia Władysława (11,43), Kleszczówka (9,31), Powstańców Śląskich (6,06) oraz Kleszczów (4,82). Bardzo niską wartość wskaźnika odnotowano w Rogoźnej (1,94). W jednostkach Korfantego, Pawlikowskiego oraz Sikorskiego nie zidentyfikowano żadnego takiego budynku.

Wskaźnikiem odnoszącym się do zagadnień związanych z dostępnością budynków dla osób ze szczególnymi potrzebami jest udział budynków wyposażonych w dźwig osobowy w ogólnej liczbie budynków mieszkalnych wielorodzinnych o liczbie kondygnacji nadziemnych trzy i więcej³³. Średnia wartość wskaźnika dla miasta Żory wyniosła 6,47%. W dzielnicy Śródmieście wartość wskaźnika osiągnęła 1,25%. Brak dźwigów osobowych w budynkach wielorodzinnych o 3 i więcej kondygnacjach odnotowano w jednostkach: Baranowice, Kleszczów, Kleszczówka, Osiny, Rogoźna, Rowień-Folwarki, Rój oraz Zachód.

³³ W przypadku niektórych budynków dziesięciopiętrowych windy zatrzymują się wyłącznie na parterze oraz 3, 6 i 9 piętrze.

Jako wskaźnik kontekstowy, który uzupełnia opis zjawisk o charakterze technicznym analizie poddano udział budynków mieszkalnych wybudowanych do 1989 r. W skali miasta udział budynków mieszkalnych wybudowanych w tym okresie czasu wyniósł 35,38%. Najwyższe wartości wskaźnika odnotowano w przypadku dzielnic: Księcia Władysława (91,43%), 700-lecia Żor (91,43%), Powstańców Śląskich (68,18%), Śródmieście (67,83%) i Korfantego (64,74%). Najniższe udziały budynków mieszkalnych wybudowanych do 1989 r. charakteryzowały jednostki: Rogoźna (21,38%), Kleszczów (22,09%), Baranowice (24,00%) oraz Osiny (25,29%).

Podsumowanie

Stan kryzysowy w sferze zjawisk technicznych zdefiniowano jako sytuację, w której w przypadku co najmniej dwóch z trzech analizowanych wskaźników nastąpiło przekroczenie wartości referencyjnych obliczonych dla całego miasta.

Tak określone kryterium spełniły 4 jednostki: Kleszczów, Kleszczówka, Księcia Władysława oraz Śródmieście.

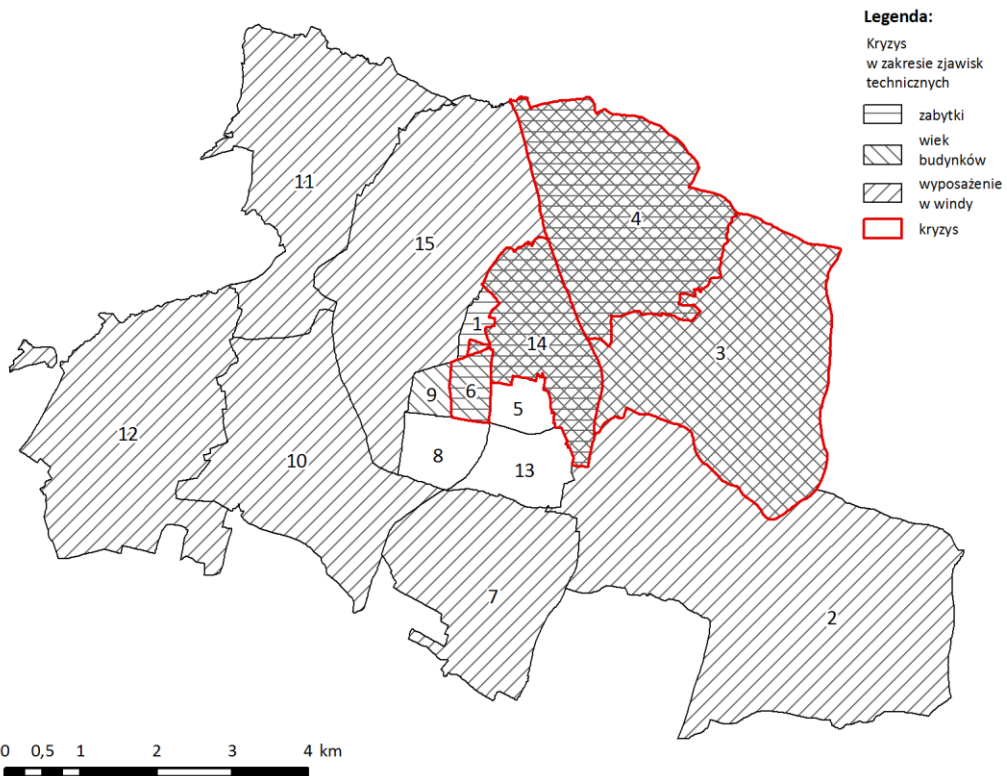
Podsumowanie negatywnych zjawisk w sferze technicznej obrazuje Tab. V. 1 Koncentracja niekorzystnych zjawisk w sferze technicznej – podsumowanie. Przestrzenny rozkład wartości syntetycznego wskaźnika kryzysu w sferze technicznej przedstawia Rys. V. 5 Koncentracja niekorzystnych zjawisk w sferze technicznej.

Nr jedn. ref.	Nazwa jednostki referencyjnej	Liczba zabytków nieruchomości wpisanych do GEZ na 100 budynków	Udział budynków mieszkalnych wybudowanych do 1945 r. w ogóle budynków mieszkalnych w %	Udział budynków mieszkalnych o liczbie kondygnacji 3 i więcej wyposażonych w dźwig osobowy	Sfera techniczna (max. 3 przekroczenia)	Kryzys w sferze technicznej (2 i więcej przekroczenia)
1	700-lecia Żor	X			1	
2	Baranowice			X	1	
3	Kleszczów		X	X	2	X
4	Kleszczówka	X	X	X	3	X
5	Korfantego				0	
6	Księcia Władysława	X	X		2	X
7	Osiny			X	1	
8	Pawlikowskiego				1	
9	Powstańców Śląskich		X		1	
10	Rogoźna			X	1	
11	Rowień-Folwarki			X	1	
12	Rój			X	1	
13	Sikorskiego				1	
14	Śródmieście	X	X	X	3	X
15	Zachód			X	1	

Tab. V. 1 Koncentracja niekorzystnych zjawisk w sferze technicznej – podsumowanie³⁴

Źródło: opracowanie własne

³⁴ Znakiem „X” oznaczono wartości gorsze od średniej dla miasta.

Rys. V. 5 Koncentracja niekorzystnych zjawisk w sferze technicznej

Źródło: opracowanie własne

VI. Analiza koncentracji negatywnych zjawisk środowiskowych

Zgodnie z art. 9 ust. 1 pkt 1 uor w ramach diagnozy służącej wyznaczeniu obszaru zdegradowanego należy dokonać analizy negatywnych zjawisk środowiskowych, w szczególności przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska.

Wprowadzenie

Region Śląska jest w skali kraju jednym z obszarów o szczególnie wysokim natężeniu problemów związanych ze spalaniem stałych paliw kopalnych w niskosprawnych paleniskach w sektorze komunalno-bytowym. Dlatego też zdecydowano o uwzględnieniu w analizie danych odnoszących się do emisji PM10 pochodzących z sektora komunalno-bytowego.

Inną substancją, której obecność stwarza zagrożenie dla zdrowia i życia ludzi, a jednocześnie ciągle powszechnie występuje w Polsce, w tym na obszarach zurbanizowanych, jest azbest.

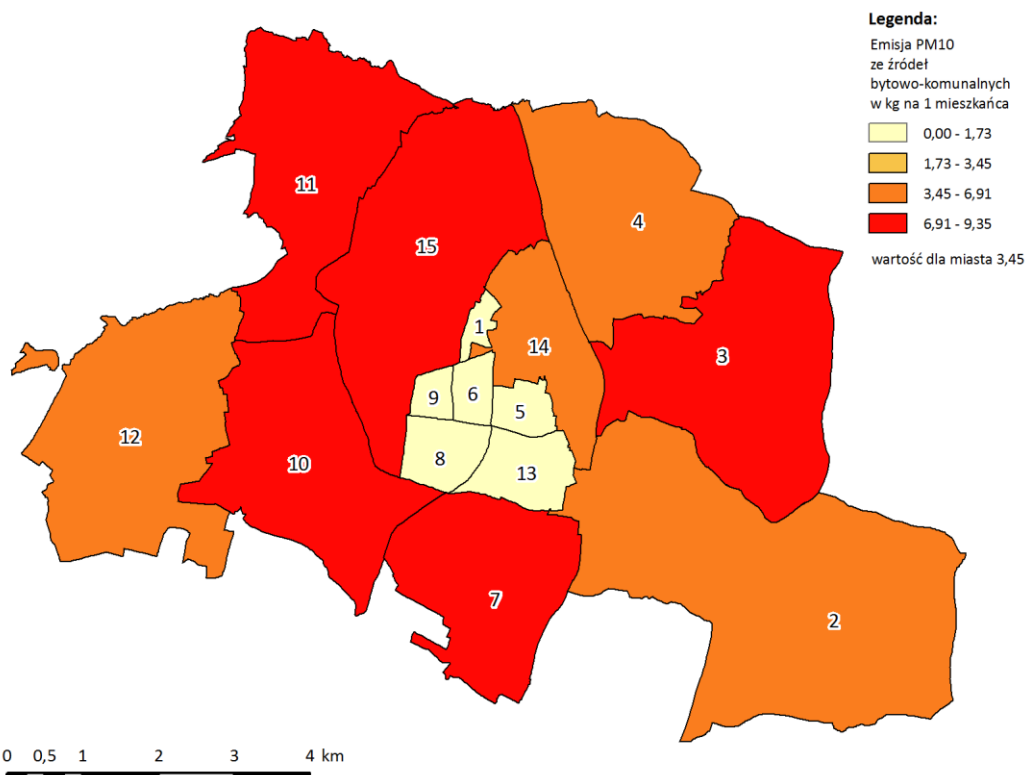
Czynnikiem, który wpływa negatywnie zarówno na jakość życia, jak i stan zdrowia mieszkańców jest hałas. Jako podstawową kwestię do analiz wybrano występowanie przekroczeń norm hałasu w porze nocnej.

Analiza wskaźnikowa

W celu zidentyfikowania obszarów gminy o największym nasileniu problemów środowiskowych przeanalizowano:

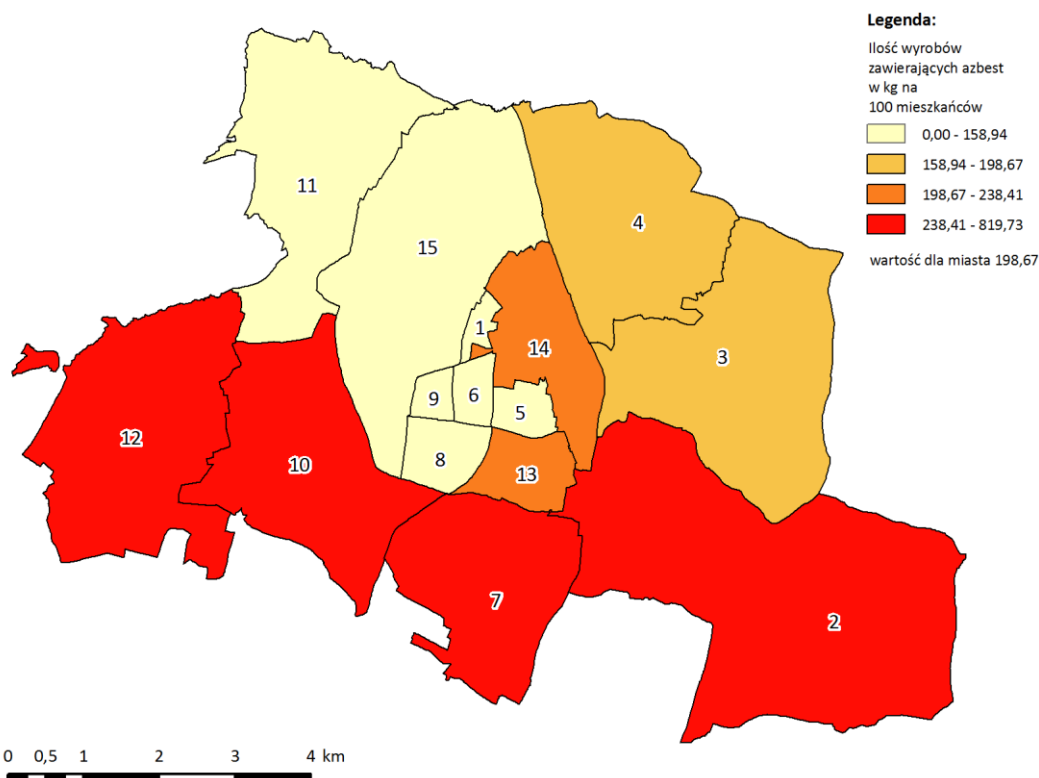
- 1) emisję pyłu PM10 ze źródeł komunalno-bytowych w kg na 1 mieszkańca w 2020 r.,
- 2) ilość wyrobów zawierających azbest w kg na 100 mieszkańców w 2022 r.,
- 3) udział powierzchni objętej przekroczeniami norm hałasu w porze nocnej (Ln) w % w 2021 r.

Na rysunkach poniżej przedstawiono koncentrację niekorzystnych zjawisk w analizowanym zakresie.

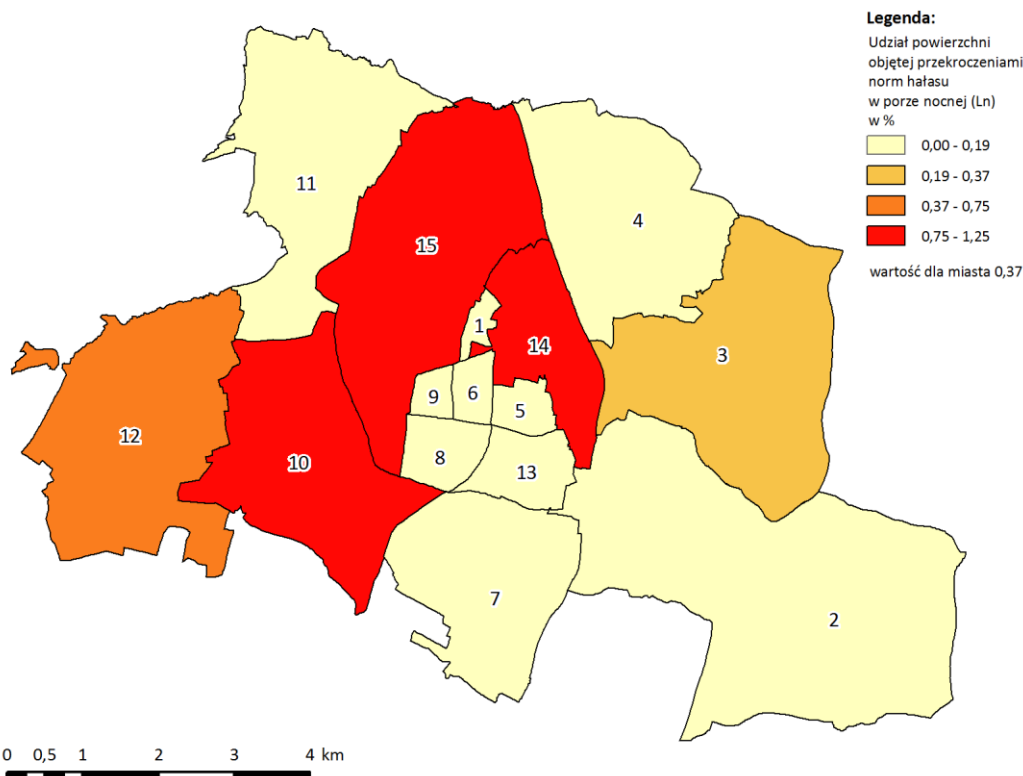
Rys. VI. 1 Emisja pyłu PM10 ze źródeł komunalno-bytowych w kg na 1 mieszkańca w 2020 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GIOŚ

Rys. VI. 2 Ilość wyrobów zawierających azbest w kg na 100 mieszkańców w 2022 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta w Żorach

Rys. VI. 3 Udział powierzchni objętej przekroczeniami norm hałasu w porze nocnej (Ln) w % w 2021 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UM w Żorach

Na 15 jednostek referencyjnych wartości gorsze od średniej dla gminy odnotowano:

- w zakresie emisji PM10 ze źródeł bytowo-komunalnych w 2020 r. – w 9 jednostkach,
- w zakresie ilości wyrobów zawierających azbest w kg na 100 mieszkańców 2022 r. – w 6 jednostkach,
- w zakresie udziału powierzchni objętej przekroczeniami norm hałasu w porze nocnej (Ln) w powierzchni ogółem w 2021 r. – w 4 jednostkach.

Wskaźnik dotyczący emisji pyłu zawieszzonego PM10 w kg na 1 mieszkańca obliczono na podstawie danych GIOŚ. W 2020 r. całkowita emisja PM10 z tego rodzaju źródeł w mieście Żory wyniosła 202 tony, co w przeliczeniu na 1 mieszkańca dało wartość wynoszącą 3,5 kg. Najwyższe natężenie tego rodzaju emisji odnotowano w dzielnicach: Zachód (9,35), Kleszczów (8,76), Rowień-Folwarki (8,31), Osiny (7,63), Rogoźna (7,32), Baranowice (6,86), Kleszczówka (6,60), Rój (5,60) oraz Śródmieście (4,89). Najmniejsze wartości wskaźnika emisji charakteryzowały jednostki: Księcia Władysława (0,00), Pawlikowskiego (0,16), Sikorskiego (0,30), 700-lecia Żor (0,31), Powstańców Śląskich (0,33) oraz Korfantego (1,00).

Na obszarze miasta w 2022 r. pozostawało 116,2 ton materiałów zawierających azbest wymagających unieszkodliwienia. Na 1 mieszkańca Żor przypadało więc blisko 200 kg tego rodzaju wyrobów (średnia dla miasta wynosi 198,70). Największą koncentrację wyrobów zawierających azbest, w stosunku do liczby mieszkańców, odnotowano w dzielnicach: Rogoźna (819,73), Rój (657,45), Osiny (452,09), Baranowice (424,82), Śródmieście (208,33) i Sikorskiego (201,97). Najniższe natężenie takich wyrobów stwierdzono w jednostkach: 700-lecia Żor (16,01), Pawlikowskiego (39,56) oraz Powstańców Śląskich (45,58). Wyrobów zawierających azbest nie stwierdzono w dwóch dzielnicach, tj. Korfantego i Księcia Władysława.

Jednym ze zjawisk istotnie wpływających na stan zdrowia i jakość życia mieszkańców jest zagrożenie hałasem. Na potrzeby niniejszej analizy za miarodajne przyjęto zagrożenie hałasem w porze nocnej. Obszar przekroczeń norm hałasu w porze nocnej był wyraźnie większy niż w przypadku pory dziennej. Łącznie obszar zagrożenia hałasem w porze nocnej liczył 24,2 ha (0,37% powierzchni miasta). Największy udział powierzchni zagrożonej hałasem w porze nocnej odnotowano w dzielnicach: Śródmieście (1,24), Zachód (0,92), Rogoźna (0,82) oraz Rój (0,75). Terenów zagrożonych występowaniem hałasu nie stwierdzono w jednostkach: Księcia Władysława, Osiny, Pawlikowskiego, Powstańców Śląskich oraz Sikorskiego.

Podsumowanie

Za obszar największego natężenia negatywnych zjawisk środowiskowych przyjęto te jednostki, w których co najmniej 2 z 3 analizowanych wskaźników przekraczało wartości referencyjne dla całego miasta. Tak określone kryterium spełniało 6 jednostek: Baranowice, Osiny, Rogoźna, Rój, Śródmieście i Zachód.

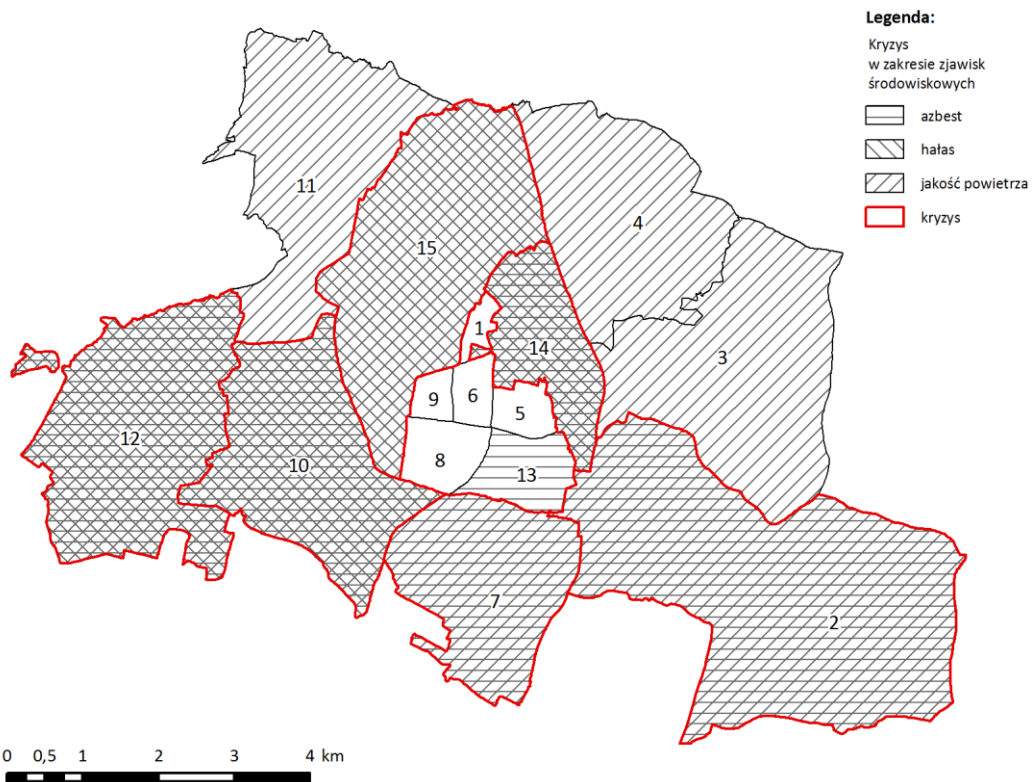
Podsumowanie negatywnych zjawisk w sferze środowiskowej obrazuje Tab. VI. 1 Koncentracja niekorzystnych zjawisk w sferze środowiskowej – podsumowanie. Przestrzenny rozkład wartości syntetycznego wskaźnika kryzysu w sferze środowiskowej przedstawia Rys. VI. 4 Koncentracja niekorzystnych zjawisk w sferze środowiskowej.

Nr jedn. ref.	Nazwa jednostki referencyjnej	Emisja pyłu PM10 ze źródeł komunalno-bytowych w kg na 1 mieszkańca	Ilość wyrobów zawierających azbest w kg na 100 mieszkańców	Udział powierzchni objętej przekroczeniami norm hałasu w porze nocnej (Ln) w %	Liczba przekroczeń wskaźników dla sfery środowiskowej (max. 3)	Kryzys w sferze środowiskowej (2 przekroczenia i więcej)
1	700-lecia Żor				0	
2	Baranowice	X	X		2	X
3	Kleszczów	X			1	
4	Kleszczówka	X			1	
5	Korfantego				0	
6	Księcia Władysława				0	
7	Osiny	X	X		2	X
8	Pawlikowskiego				0	
9	Powstańców Śląskich				0	
10	Rogoźna	X	X	X	3	X
11	Rowień-Folwarki	X			0	
12	Rój	X	X	X	3	X
13	Sikorskiego		X		1	
14	Śródmieście	X	X	X	3	X
15	Zachód	X		X	2	X

Tab. VI. 1 Koncentracja niekorzystnych zjawisk w sferze środowiskowej – podsumowanie³⁵

Źródło: opracowanie własne

³⁵ Znakiem „X” oznaczono wartości gorsze od średniej dla gminy.

Rys. VI. 4 Koncentracja niekorzystnych zjawisk w sferze środowiskowej

Źródło: opracowanie własne

VII. Wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji

Delimitacja obszaru zdegradowanego

W celu wyznaczenia obszaru zdegradowanego niezbędne jest stwierdzenie koncentracji negatywnych zjawisk społecznych oraz współwystępowanie przynajmniej jednego z negatywnych zjawisk gospodarczych i/lub przestrzenno-funkcjonalnych i/lub technicznych i/lub środowiskowych.

Rys. VII. 1 Zjawiska kryzysowe w sferach: społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej i środowiskowej przedstawia wyniki analiz dla wszystkich grup negatywnych zjawisk dla poszczególnych jednostek referencyjnych (dzielnic). Obie jednostki, w których stwierdzono nasilenie kryzysu w sferze społecznej, tj. Rój oraz Śródmieście, spełniają ustawowy wymóg współwystępowania koncentracji negatywnych zjawisk w co najmniej jednej z pozostałych sfer. Są to:

- w dzielnicy Rój: sfera przestrzenno-funkcjonalna, gospodarcza i środowiskowa,
- w dzielnicy Śródmieście: sfera techniczna i środowiskowa.

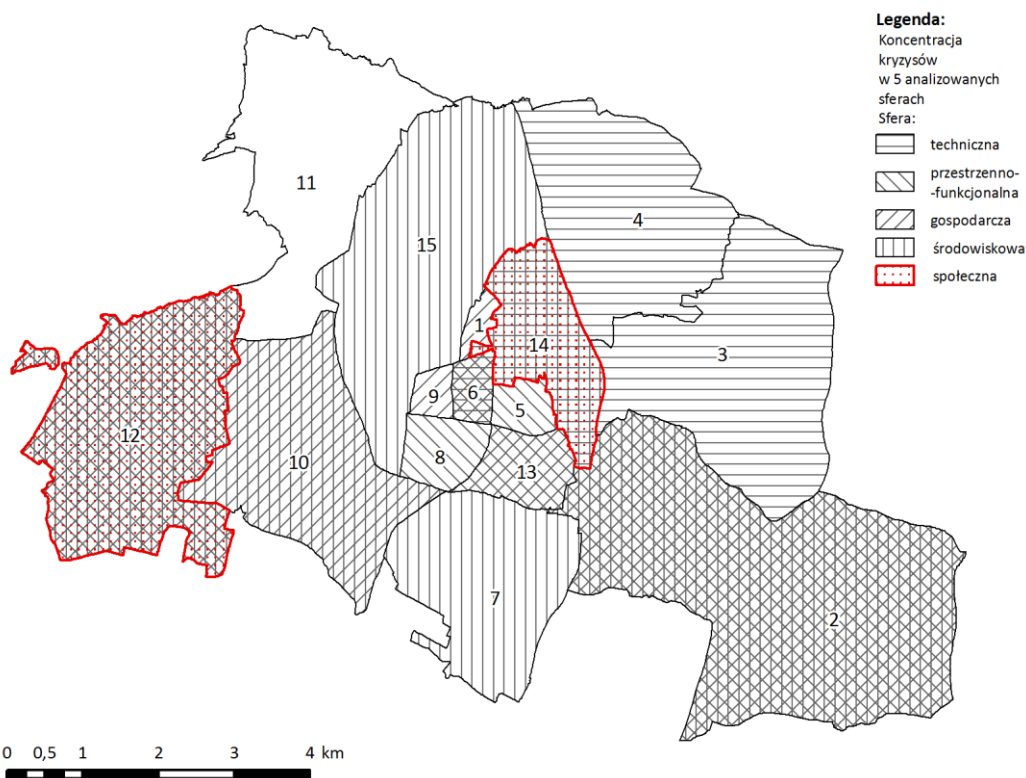
Nr jedn. ref.	Nazwa jednostki referencyjnej	Zjawiska kryzysowe w sferze społecznej (max. 8)	Kryzys w sferze społecznej (7 i więcej)	Zjawiska kryzysowe w sferze gospodarczej (max. 2)	Kryzys w sferze gospodarczej (2)	Zjawiska kryzysowe w sferze przestrz.-funkcj. (max. 3)	Kryzys w sferze przestrz.-funkcj. (2 i więcej)	Zjawiska kryzysowe w sferze technicznej (max. 3)	Kryzys w sferze technicznej (2 i więcej)	Zjawiska kryzysowe w sferze środowisk. (max. 3)	Kryzys w sferze środowiskowej (2 i więcej)
z1	700-lecia Żor	2		2	X	1		1		0	
2	Baranowice	0		2	X	3	X	1		2	X
3	Kleszczów	0		0		1		2	X	1	
4	Kleszczówka	5		0		1		3	X	1	
5	Korfantego	3		1		2	X	0		0	
6	Księcia Władysława	4		2	X	2	X	2	X	0	
7	Osiny	0		0		1		1		2	X
8	Pawlikowskiego	4		1		2	X	1		0	
9	Powstańców Śląskich	2		2	X	1		1		0	
10	Rogoźna	0		2	X	1		1		3	X
11	Rowień-Folwarki	2		1		1		1		1	
12	Rój	7	X	2	X	2	X	1		3	X
13	Sikorskiego	5		2	X	2	X	1		1	
14	Śródmieście	7	X	0		1		3	X	3	X
15	Zachód	0		0		1		1		2	X

Tab. VII.1 Wyniki analizy koncentracji negatywnych zjawisk w poszczególnych sferach

Źródło: opracowanie własne

Tym samym obszar zdegradowany w mieście Żory obejmuje obie jednostki referencyjne charakteryzujące się kryzysem w sferze społecznej, tj. dzielnice Śródmieście oraz Rój. Stanowią one podobszary zdegradowane.

Łączna powierzchnia obszaru zdegradowanego wynosi 986 ha, co stanowi 15,26% powierzchni gminy. Obszar zamieszkały jest przez 6753 osoby, tj. 11,55% mieszkańców miasta.

Rys. VII. 1 Zjawiska kryzysowe w sferach: społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej i środowiskowej

Źródło: opracowanie własne

Delimitacja obszaru rewitalizacji

Obszar rewitalizacji obejmuje zamieszkałą część obszaru zdegradowanego. Tym samym wyłączeniu z obszaru zdegradowanego podlegały części zwartych terenów o charakterze usługowym (m.in. handel wielkopowierzchniowy) i przemysłowym oraz tereny użytkowane rolniczo. Zarówno powierzchnia obszaru rewitalizacji, jak i liczba jego mieszkańców, mieszczą się w limitach wyznaczonych w art. 10 ust. 2 ustawy o rewitalizacji, tj. nie przekraczają 20% powierzchni i 30% ludności gminy.

Obszar	Powierzchnia		Ludność (2021)	
	ha	udział w %	liczba	udział w %
Obszar zdegradowany	986,03	15,26	6753	11,54
Rój	726,58	11,24	4449	7,61
Śródmieście	259,46	4,01	2304	3,94
Obszar rewitalizacji	537,65	8,32	6753	11,54
Rój	402,81	6,23	6753	7,61
Śródmieście	134,84	2,09	4449	3,94

Tab. VII. 2 Podstawowe parametry obszaru rewitalizacji

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta w Żorach

Na obszar rewitalizacji w Mieście Żory składają się dwa podobszary:
Podobszar

Znaczenie podobszaru Śródmieście dla rozwoju lokalnego wynika w głównej mierze z jego miastotwórczego potencjału jako historycznie ukształtowanego układu urbanistycznego³⁶. Wielowiekowy rozwój tej części miasta skutkuje m.in. koncentracją na jego terenie najważniejszych w skali miasta obiektów dziedzictwa kulturowego. W dzielnicy tej znajduje się 39 z 43 zabytków gminy objętych wpisem do rejestru zabytków³⁷. Śródmieście pełni też ważną rolę gospodarczą. Działa tu ponad 15% ogółu firm zarejestrowanych w CEiDG. Dzielnica Śródmieście odgrywa również ważną rolę dla kształtowania lokalnej tożsamości mieszkańców miasta oraz wizerunku i promocji Żor.

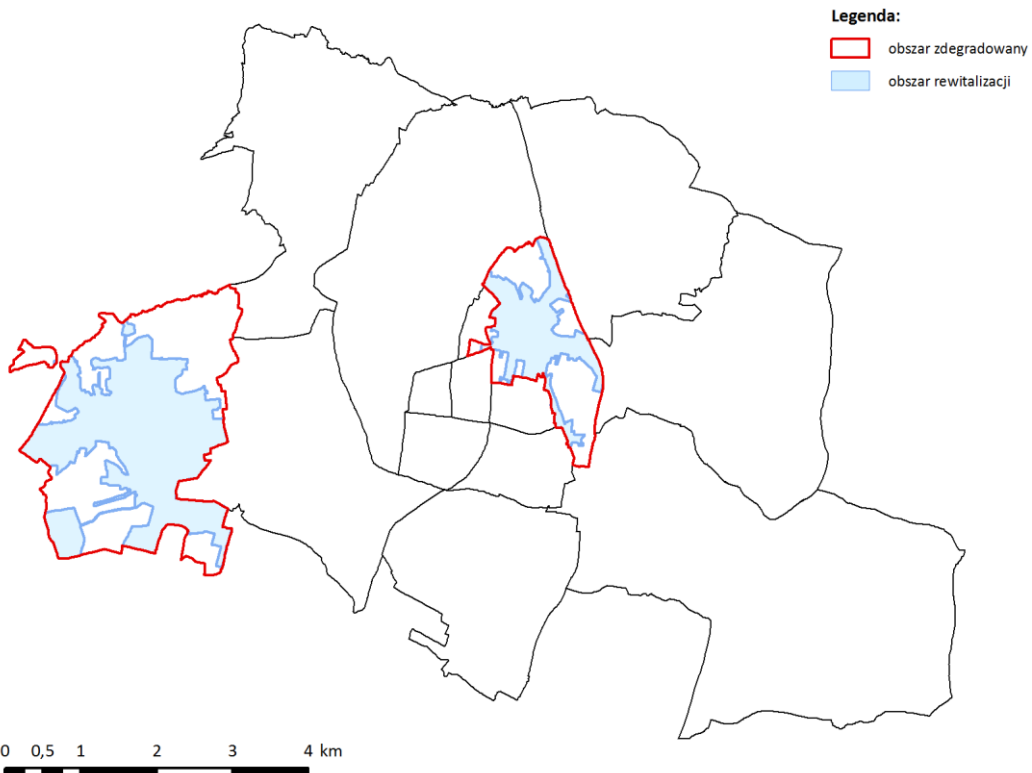
Znaczenie rozwojowe podobszaru Rój wynika natomiast przede wszystkim z koncentracji na tym terenie znaczącej części gminnego zasobu mieszkaniowego (10% powierzchni mieszkalnej w zasobie komunalnym oraz 16% mieszkańców wszystkich lokali komunalnych w gminie). Jednocześnie w dzielnicy tej odnotowywano w wielu przypadkach najbardziej niekorzystne wartości wskaźników obrazujących problemy społeczne, często przekraczające wartości referencyjne nawet dwukrotnie. Widoczna była koncentracja m.in. takich problemów społecznych jak: ubóstwo, bezrobocie, dysfunkcje rodzin (przemoc, alkohol, rodziny niepełne) czy niska aktywność obywatelska. Efekty przyszłych działań rewitalizacyjnych na tym podobszarze powinny zatem w istotny sposób przyczynić się do poprawy spójności społecznej w skali całego miasta.

³⁶ Centrum Żor zachowało historyczny układ przestrzenny miasta średniowiecznego, w granicach ustanowionych przywilejem lokacyjnym z 1272 roku. Prezentuje założenie o kształcie owalnicy z centralnym prostokątnym rynkiem i zachowanym regularnym rozplanowaniu ulic oraz z granicami wyznaczonymi obwarowaniami miejskimi (źródło: Gminny Program Opieki nad Zabytkami miasta Żory na lata 2021-2024, 2021).

³⁷ Źródło: System Informacji o Terenie Urzędu Miasta Żory.

W granicach podobszaru Rój znajdują się także tereny po byłej Kopalni Węgla Kamiennego „Żory” (wcześniej „ZMP”), funkcjonującej od końca lat 1970. do połowy lat 1990. ubiegłego wieku wraz z towarzyszącym jej osiedlem mieszkaniowym Gwarków pełniącym funkcje zaplecza mieszkaniowego dla górników i ich rodzin. Obecnie obszar ten charakteryzuje się dużym stopniem dekapitalizacji obiektów i towarzyszącej im infrastruktury. Pozostałością po kopalni są niszczone budynki po siedzibie administracji kopalni oraz stołówce, a także olbrzymi betonowo-asfaltowy plac, który kilkadziesiąt lat temu pełnił funkcję zakładowego parkingu dla pracowniczych autobusów i samochodów. W Lokalnym Programie Rewitalizacji Miasta Żory obszar ten jest wykazany jako zdegradowany i wymagający wszechstronnego wsparcia.

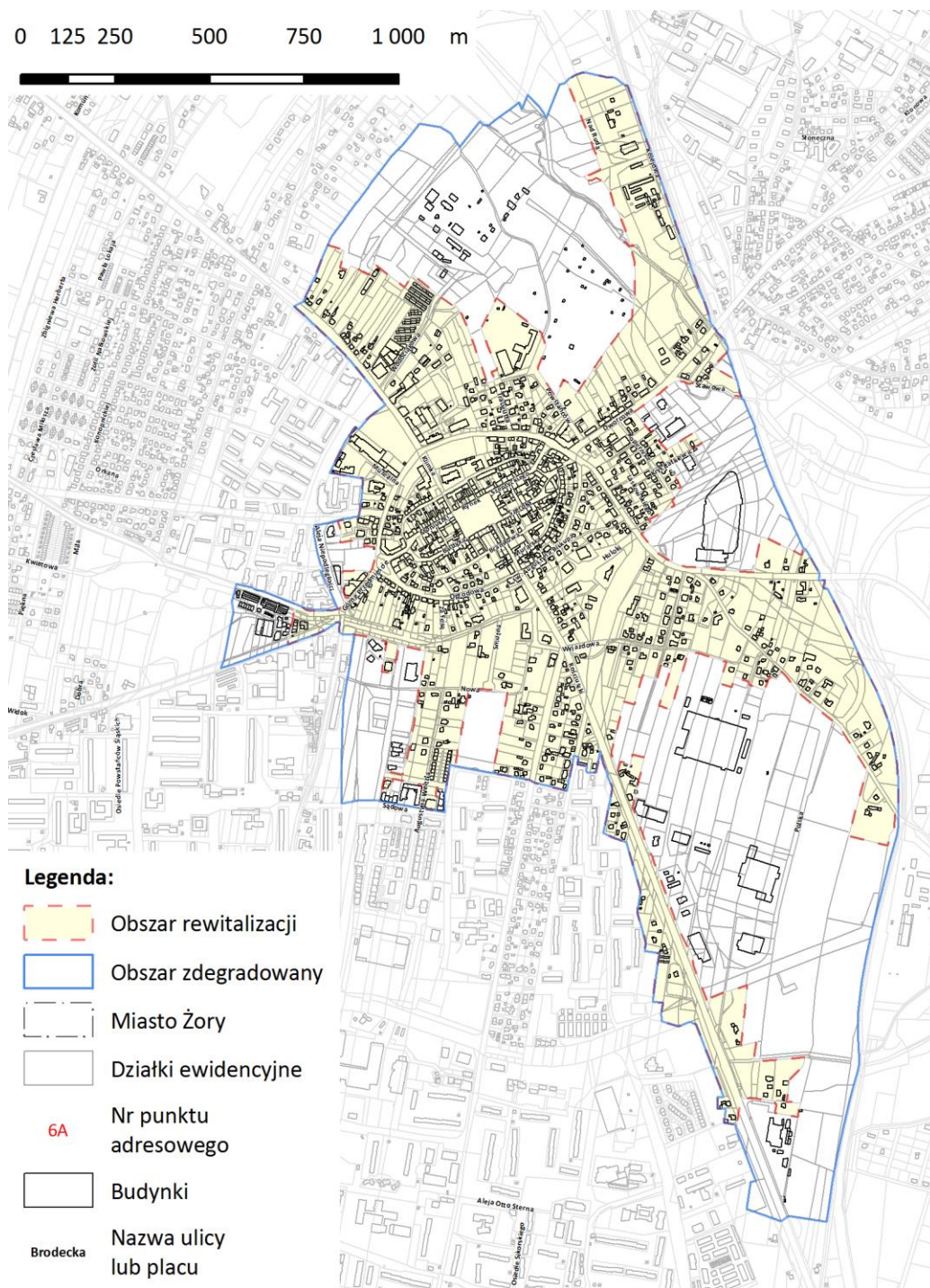
Obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji przedstawiono na Rys. VII. 2 Obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji. Oba podobszary rewitalizacji przedstawiają szczegółowo: Rys. VII. 3 Podobszar zdegradowany i obszar rewitalizacji Śródmieście oraz Rys. VII. 4 Podobszar zdegradowany i obszar rewitalizacji Rój.

Rys. VII. 2 Obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji

Źródło: opracowanie własne

0 125 250 500 750 1000 m

Rys. VII. 3 Podobszar zdegradowany i obszar rewitalizacji Śródmieście

Źródło: opracowanie własne

0 125 250 500 750 1000 m

Legenda:

Obszar rewitalizacji	Miasto Żory	6A	Nr punktu adresowego
Obszar zdegradowany	Działki ewidencyjne	Budynki	Nazwa ulicy lub placu

Rys. VII. 4 Podobszar zdegradowany i obszar rewitalizacji Rój

Źródło: opracowanie własne

VII. Spis rysunków

Rys. I. 1 Podział miasta Żory na jednostki referencyjne.....	10
Rys. II. 1 Liczba osób w wieku nieprodukcyjnym na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym w 2021 r.	23
Rys. II. 2 Średni wiek mieszkańców w 2021 r.....	24
Rys. II. 3 Zmiana liczby ludności w latach 2014-2021 w %	24
Rys. II. 4 Gęstość zaludnienia w Żorach w 2021 r.....	27
Rys. II. 5 Udział osób w wieku przedprodukcyjnym oraz struktura wieku mieszkańców według ekonomicznych grup wieku w 2021 r.....	27
Rys. II. 6 Koncentracja niekorzystnych zjawisk w zakresie demografii.....	30
Rys. II. 7 Liczba osób bezrobotnych ogółem na 100 osób w wieku produkcyjnym w 2021 r.....	33
Rys. II. 8 Liczba osób bezrobotnych długotrwale na 100 osób w wieku produkcyjnym w 2021 r.....	34
Rys. II. 9 Liczba osób bezrobotnych powyżej 50. roku życia na 100 osób w wieku produkcyjnym w 2021 r.....	34
Rys. II. 10 Liczba osób bezrobotnych do 30. roku życia na 100 osób w wieku produkcyjnym w 2021 r.....	35
Rys. II. 11 Liczba osób bezrobotnych z wykształceniem gimnazjalnym i poniżej na 100 osób w wieku produkcyjnym w 2021 r.....	36
Rys. II. 12 Liczba osób bezrobotnych bez doświadczenia zawodowego na 100 osób w wieku produkcyjnym w 2021 r.....	36
Rys. II. 13 Liczba osób bezrobotnych bez kwalifikacji zawodowych na 100 osób w wieku produkcyjnym w 2021 r.....	37
Rys. II. 14 Liczba bezrobotnych kobiet, które nie wróciły do pracy po urodzeniu dziecka na 100 osób w wieku produkcyjnym w 2021 r.....	37
Rys. II. 15 Koncentracja niekorzystnych zjawisk w zakresie bezrobocia	42
Rys. II. 16 Liczba osób w rodzinach objętych wsparciem MOPS na 100 mieszkańców w 2021 r.....	45
Rys. II. 17 Odsetek osób w rodzinach objętych wsparciem MOPS z powodu ubóstwa na 100 mieszkańców w 2021 r.....	45
Rys. II. 18 Odsetek osób w rodzinach objętych wsparciem MOPS z powodu bezrobocia na 100 mieszkańców w 2021 r.....	46
Rys. II. 19 Zadłużenie w lokalach komunalnych w zł na 1 dłużnika w 2021 r.....	46
Rys. II. 20 Koncentracja niekorzystnych zjawisk w zakresie ubóstwa.....	51
Rys. II. 21 Liczba osób w rodzinach otrzymujących wsparcie z MOPS z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego na 100 mieszkańców w 2021 r.....	53
Rys. II. 22 Liczba osób w rodzinach objętych procedurą Niebieskiej Karty na 100 mieszkańców w 2021 r.....	53
Rys. II. 23 Liczba wniosków skierowanych do MKRPA w latach 2015-2021 na 100 mieszkańców.....	54
Rys. II. 24 Liczba osób otrzymujących dodatki z tytułu samotnego wychowywania dziecka na 100 mieszkańców w 2021 r.....	54
Rys. II. 25 Liczba osób otrzymujących świadczenia z Funduszu Alimentacyjnego na 100 mieszkańców w 2021 r.....	55
Rys. II. 26 Średnia roczna liczba dzieci objętych asystenturą rodzin na 100 mieszkańców w latach 2019-2021 r.....	55
Rys. II. 27 Koncentracja niekorzystnych zjawisk w zakresie problemów rodzin.....	59
Rys. II. 28 Liczba wybranych 7 rodzajów przestępstw (bez komunikacyjnych) na 1000 mieszkańców w 2021 r.....	62
Rys. II. 29 Liczba kradzieży na 1 tys. mieszkańców w 2021 r.....	62
Rys. II. 30 Koncentracja niekorzystnych zjawisk w zakresie bezpieczeństwa	65
Rys. II. 31 Liczba osób w rodzinach objętych pomocą społeczną z powodu niepełnosprawności na 100 mieszkańców w 2021 r.....	69
Rys. II. 32 Liczba osób w rodzinach objętych pomocą społeczną z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby na 100 mieszkańców w 2021 r.....	70

Rys. II. 33 Liczba osób pobierających zasiłki pielęgnacyjne na 100 mieszkańców w 2021 r.....	70
Rys. II. 34 Liczba osób w wieku poprodukcyjnym na 100 mieszkańców w 2021 r.....	71
Rys. II. 35 Liczba dzieci w wieku 0-3 lata na 100 mieszkańców w 2021 r.....	71
Rys. II. 36 Liczba osób pobierających świadczenia pielęgnacyjne na 100 mieszkańców w 2021 r.....	72
Rys. II. 37 Koncentracja osób ze szczególnymi potrzebami w zakresie dostępności.....	76
Rys. II. 38 Średnie wyniki egzaminu ośmioklasisty z j. polskiego w latach 2018/2019-2020/2021.....	79
Rys. II. 39 Średnie wyniki egzaminu ośmioklasisty z matematyki w latach 2018/2019-2020/2021.....	80
Rys. II. 40 Średnie wyniki egzaminu ośmioklasisty z j. angielskiego w latach 2018/2019-2020/2021.....	80
Rys. II. 41 Średnie wyniki egzaminu maturalnego z j. polskiego w latach 2018/2019-2020/2021.....	81
Rys. II. 42 Średnie wyniki egzaminu maturalnego z matematyki w latach 2018/2019-2020/2021.....	81
Rys. II. 43 Średnie wyniki egzaminu maturalnego z j. angielskiego w latach 2018/2019-2020/2021.....	82
Rys. II. 44 Udział uczniów z dysleksją, którzy przystąpili do egzaminu ośmioklasisty w latach 2018/2019-2020/2021.....	82
Rys. II. 45 Liczba uczniów drugorocznych w szkołach podstawowych i średnich w latach 2015-2021 na 100 osób w wieku 6-19 lat.....	83
Rys. II. 46 Niekorzystne zjawiska w zakresie edukacji.....	90
Rys. II. 47 Frekwencja wyborcza w pierwszej turze wyborów prezydenta miasta w 2018 r. w %.....	93
Rys. II. 48 Frekwencja w Żorskim Budżecie Obywatelskim w 2020 r. w %.....	94
Rys. II. 49 Koncentracja niekorzystnych zjawisk w zakresie uczestnictwa w życiu publicznym.....	97
Rys. II. 50 Koncentracja niekorzystnych zjawisk w sferze społecznej.....	100
Rys. II. 51 Kryzys w sferze społecznej.....	101
Rys. III. 1 Liczba firm zarejestrowanych w CEIDG na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym w 2021 r.....	103
Rys. III. 2 Liczba firm wykreślonych z CEIDG w latach 2019-2021 na 100 firm zarejestrowanych w CEIDG.....	103
Rys. III. 3 Koncentracja niekorzystnych zjawisk w sferze gospodarczej.....	107
Rys. IV. 1 Średnia odległość do przychodni POZ (w metrach) w 2022 r.....	109
Rys. IV. 2 Średnia odległość do żłobka (w metrach) w 2022 r.....	110
Rys. IV. 3 Średnia odległość do przedszkola (w metrach) w 2022 r.....	110
Rys. IV. 4 Średnia odległość do szkoły podstawowej (w metrach) w 2022 r.....	111
Rys. IV. 5 Średnia odległość do biblioteki (w metrach) w 2022 r.....	111
Rys. IV. 6 Średnia odległość do sali sportowej (w metrach) w 2022 r.....	112
Rys. IV. 7 Średnia odległość do terenów zieleni parkowej (w metrach) w 2022 r.....	112
Rys. IV. 8 Średnia odległość do poczty (w metrach) w 2022 r.....	113
Rys. IV. 9 Średnia odległość do przystanku komunikacji miejskiej (w metrach) w 2022 r.....	113
Rys. IV. 10 Liczba przekroczeń wskaźników dostępności do wybranych przestrzeni i usług w 2022 r.....	114
Rys. IV. 11 Odsetek adresów z dostępem do Internetu 30 Mb/s i więcej w 2021 r.....	115
Rys. IV. 12 Liczba awarii sieci wodno-kanalizacyjnej w latach 2015-2021 na 100 budynków.....	115
Rys. IV. 13 Koncentracja niekorzystnych zjawisk w sferze przestrzenno-funkcjonalnej.....	122
Rys. V. 1 Liczba zabytków nieruchomych ujętych w GEZ na 100 budynków w 2022 r.....	124
Rys. V. 2 Udział budynków mieszkalnych wybudowanych do 1945 r. w ogóle budynków mieszkalnych (w %) w 2022 r.....	125
Rys. V. 3 Udział budynków mieszkalnych o liczbie kondygnacji 3 i więcej wyposażonych w dźwig osobowy w % w 2022 r.....	126
Rys. V. 4 Udział budynków mieszkalnych wybudowanych do 1989 r. w 2021 r.....	126
Rys. V. 5 Koncentracja niekorzystnych zjawisk w sferze technicznej.....	130
Rys. VI. 1 Emisja pyłu PM10 ze źródeł komunalno-bytowych w kg na 1 mieszkańca w 2020 r.....	132
Rys. VI. 2 Ilość wyrobów zawierających azbest w kg na 100 mieszkańców w 2022 r.....	132
Rys. VI. 3 Udział powierzchni objętej przekroczeniami norm hałasu w porze nocnej (Ln) w % w 2021 r.....	134
Rys. VI. 4 Koncentracja niekorzystnych zjawisk w sferze środowiskowej.....	137
Rys. VII. 1 Zjawiska kryzysowe w sferach: społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej i środowiskowej.....	140

Rys. VII. 2 Obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji	143
Rys. VII. 3 Podobszar zdegradowany i obszar rewitalizacji Śródmieście	144
Rys. VII. 4 Podobszar zdegradowany i obszar rewitalizacji Rój	145
Spis tabel	1
Tab. I. 1 Zestawienie jednostek referencyjnych w mieście Żory.....	10
Tab. I. 2 Wskaźniki wykorzystane w opracowaniu.....	18
Tab. II. 1 Koncentracja niekorzystnych zjawisk w zakresie demografii – podsumowanie.....	29
Tab. II. 2 Koncentracja niekorzystnych zjawisk w zakresie bezrobocia – podsumowanie.....	41
Tab. II. 3 Koncentracja niekorzystnych zjawisk w zakresie ubóstwa – podsumowanie	50
Tab. II. 4 Koncentracja niekorzystnych zjawisk w zakresie kondycji rodzin – podsumowanie	58
Tab. II. 5 Koncentracja niekorzystnych zjawisk w zakresie bezpieczeństwa – podsumowanie	64
Tab. II. 6 Koncentracja osób ze szczególnymi potrzebami w zakresie dostępności – podsumowanie	75
Tab. II. 7 Koncentracja niekorzystnych zjawisk w zakresie edukacji podstawowej	87
Tab. II. 8 Koncentracja niekorzystnych zjawisk w zakresie edukacji średniej.....	88
Tab. II. 9 Koncentracja niekorzystnych zjawisk w zakresie edukacji – podsumowanie.....	89
Tab. II. 10 Koncentracja niekorzystnych zjawisk w zakresie uczestnictwa w życiu publicznym – podsumowanie.....	96
Tab. II. 11 Koncentracja niekorzystnych zjawisk w sferze społecznej – podsumowanie	99
Tab. III. 1 Koncentracja niekorzystnych zjawisk w sferze gospodarczej – podsumowanie ..	106
Rys. IV. 3 Średnia odległość do przedszkola (w metrach) w 2022 r.	110
Tab. IV. 1 Koncentracja niekorzystnych zjawisk w zakresie dostępności do przestrzeni i usług	120
Tab. IV. 2 Koncentracja niekorzystnych zjawisk w sferze przestrzenno-funkcjonalnych – podsumowanie	121
Tab. V. 1 Koncentracja niekorzystnych zjawisk w sferze technicznej – podsumowanie	129
Tab. VI. 1 Koncentracja niekorzystnych zjawisk w sferze środowiskowej – podsumowanie	136
Tab. VII. 1 Wyniki analizy koncentracji negatywnych zjawisk w poszczególnych sferach ...	139
Tab. VII. 2 Podstawowe parametry obszaru rewitalizacji	141
Tab. A. 1 Koncentracja niekorzystnych zjawisk w zakresie demografii – dane źródłowe	150
Tab. A. 2 Koncentracja niekorzystnych zjawisk w zakresie bezrobocia – dane źródłowe	151
Tab. A. 3 Koncentracja niekorzystnych zjawisk w zakresie ubóstwa – dane źródłowe .	152
Tab. A. 4 Koncentracja niekorzystnych zjawisk w zakresie problemów rodzin – dane źródłowe	153
Tab. A. 5 Koncentracja niekorzystnych zjawisk w zakresie problemów bezpieczeństwa – dane źródłowe	154
Tab. A. 6 Koncentracja osób o szczególnych potrzebach – dane źródłowe	155
Tab. A. 7a Koncentracja niekorzystnych zjawisk w zakresie edukacji podstawowej — dane źródłowe	156
Tab. A. 7b Koncentracja niekorzystnych zjawisk w zakresie edukacji na poziomie średnim — dane źródłowe	157
Tab. A. 8 Koncentracja niekorzystnych zjawisk w zakresie uczestnictwa w życiu społecznym i kulturalnym — dane źródłowe	158
Tab. A. 9 Koncentracja niekorzystnych zjawisk gospodarczych — dane źródłowe.....	159

Tab. A. 10a Koncentracja niekorzystnych zjawisk w zakresie dostępności do wybranych obiektów infrastruktury — dane źródłowe	160
Tab. A. 10b Koncentracja niekorzystnych zjawisk w zakresie zjawisk przestrzenno-funkcjonalnych — dane źródłowe	161
Tab. A. 11 Koncentracja niekorzystnych zjawisk w zakresie zjawisk technicznych – dane źródłowe	162
Tab. A. 12 Koncentracja niekorzystnych zjawisk w zakresie zjawisk środowiskowych – dane źródłowe	163

VIII. Załącznik A Dane wskaźniki wykorzystane w procesie delimitacji obszaru zdegradowanego i rewitalizacji (kolor różowy oznacza wartości gorsze od średniej dla miasta)

Nr jedn. ref.	Dzielnica	Liczba osób w wieku nieprodukcyjnym na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym	Średni wiek mieszkańców	Zmiana liczby ludności w latach 2014-2021 w % (ubytek i zwiększenie ludności)	Liczba przekroczeń wskaźników (max.3)	Stan kryzysowy w zakresie demografii (liczba przekroczeń 2 i więcej)	Gęstość zaludnienia na 1 km ²	Udział ludności w wieku przedprodukcyjnym w %	Ludność w wieku poprodukcyjnym	Ludność w wieku produkcyjnym	Ludność w wieku przedprodukcyjnym	Ludność w 2021 r.	Ludność w 2014 r.	Powierzchnia w km ²	Różnica liczby ludności w latach 2021-2014
1	700-lecia Żor	85,60	45,04	-12,27	3	X	11 079	16,19	841	1514	455	2810	3203	0,25	-393
2	Baranowice	66,27	34,14	30,21	0		183	25,78	338	1444	619	2401	1844	13,14	557
3	Kleszczów	62,18	35,37	19,64	0		294	23,59	329	1375	526	2230	1864	7,58	366
4	Kleszczówka	73,64	41,32	-6,18	2	X	567	17,66	830	1931	592	3353	3574	5,91	-221
5	Korfantego	92,70	41,67	-10,94	3	X	7 791	17,25	1254	2109	701	4064	4563	0,52	-499
6	Księża Władysława	93,47	43,03	-11,26	3	X	13 219	16,49	1931	3137	1001	6069	6839	0,46	-770
7	Osiny	73,95	35,88	21,51	0		338	25,25	272	906	398	1576	1297	4,67	279
8	Pawlikowskiego	84,86	38,76	1,39	1		6 691	19,56	1598	3282	1187	6067	5984	0,91	83
9	Powstańców Śląskich	88,76	42,00	-10,89	3	X	14 933	16,59	1502	2615	819	4936	5539	0,33	-603
10	Rogoźna	68,60	34,66	40,47	0		549	25,31	501	1933	825	3259	2320	5,94	939
11	Rowień-Folwarki	69,17	37,12	6,99	0		433	22,29	498	1583	597	2678	2503	6,19	175
12	Rój	63,27	35,74	3,83	0		612	23,04	699	2725	1025	4449	4285	7,27	164
13	Sikorskiego	78,91	40,33	-14,04	3	X	6 936	17,55	2140	4504	1414	8058	9374	1,16	-1316
14	Śródmieście	76,28	42,15	-3,40	2	X	888	16,93	607	1307	390	2304	2385	2,59	-81
15	Zachód	73,49	38,63	12,89	0		550	21,70	876	2444	920	4240	3756	7,71	484
Żory-średnia dla miasta		78,29	39,44	-1,41			905	19,61	14216	32809	11469	58494	59330	64,64	-836

Tab. A. 1 Koncentracja niekorzystnych zjawisk w zakresie demografii – dane źródłowe

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta w Żorach

Nr jedn. ref.	Dzielnica	Liczba osób bezrobotnych na 100 osób w wieku produkcyjnym	Liczba osób bezrobotnych długotrwale na 100 osób w wieku produkcyjnym	Liczba osób bezrobotnych powyżej 50.roku życia na 100 osób w wieku produkcyjnym	Liczba osób bezrobotnych do 30.roku życia na 100 osób w wieku produkcyjnym	Liczba osób bezrobotnych z wykształceniem gimnazjalnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	Liczba osób bezrobotnych bez doświadczenia zawodowego na 100 osób w wieku produkcyjnym	Liczba osób bezrobotnych bez kwalifikacji zawodowych na 100 osób w wieku produkcyjnym	Liczba bezrobotnych kobiet, które nie wróciły do pracy po urodzeniu dziecka na 100 osób w wieku produkcyjnym	Liczba przekroczeń wskaźników (max.8)	Stan kryzysowy w zakresie bezrobocia (5 i więcej przekroczeń)	Liczba osób bezrobotnych bez kwalifikacji zawodowych	Liczba osób bezrobotnych z wykształceniem gimnazjalnym	Liczba osób bezrobotnych do 30.roku życia	Liczba osób bezrobotnych powyżej 50.roku życia	Liczba osób bezrobotnych bez doświadczenia zawodowego	Liczba bezrobotnych kobiet, które nie wróciły do pracy po urodzeniu dziecka	Liczba osób bezrobotnych długotrwale	Liczba osób bezrobotnych ogółem	Ludność w wieku produkcyjnym
1	700-lecia Żor	2,58	1,65	0,46	0,46	0,86	0,46	0,92	0,26	4		14	13	7	7	7	4	25	39	1514
2	Baranowice	1,52	0,69	0,14	0,42	0,28	0,14	0,62	0,07	0		9	4	6	2	2	1	10	22	1444
3	Kleszczów	1,24	0,51	0,15	0,36	0,29	0,36	0,58	0,22	0		8	4	5	2	5	3	7	17	1375
4	Kleszczówka	2,12	0,73	0,47	0,78	0,52	0,52	1,04	0,10	3		20	10	15	9	10	2	14	41	1931
5	Korfantego	2,13	1,23	0,47	0,47	0,76	0,52	0,95	0,28	3		20	16	10	10	11	6	26	45	2109
6	Księża Władysława	2,58	1,28	0,48	0,57	0,54	0,35	0,86	0,35	5	X	27	17	18	15	11	11	40	81	3137
7	Osiny	1,77	0,88	0,22	0,22	0,11	1,88	0,22	0,00	1		2	1	2	2	17	0	8	16	906
8	Pawlikowskiego	2,53	1,25	0,37	0,52	0,76	0,34	1,13	0,40	5	X	37	25	17	12	11	13	41	83	3282
9	Powstańców Śląskich	2,37	0,99	0,38	0,57	0,50	0,00	0,92	0,27	1		24	13	15	10	0	7	26	62	2615
10	Rogoźna	1,40	0,52	0,16	0,10	0,26	0,05	0,36	0,00	0		7	5	2	3	1	0	10	27	1933
11	Rowień-Folwarki	2,21	1,07	0,82	0,76	0,38	0,19	0,69	0,25	2		11	6	12	13	3	4	17	35	1583
12	Rój	3,74	1,94	1,06	0,84	1,54	0,84	1,94	0,77	8	X	53	42	23	29	23	21	53	102	2725
13	Sikorskiego	2,49	1,11	0,29	0,42	0,67	0,36	1,00	0,33	2		45	30	19	13	16	15	50	112	4504
14	Śródmieście	5,13	2,30	1,53	0,84	1,84	0,61	2,37	0,38	8	X	31	24	11	20	8	5	30	67	1307
15	Zachód	2,50	1,15	0,37	0,57	0,53	0,37	0,86	0,25	2		21	13	14	9	9	6	28	61	2444
Żory-średnia dla miasta		2,47	1,17	0,48	0,54	0,68	0,41	1,00	0,30			329	223	176	156	134	98	385	810	32809

Tab. A. 2 Koncentracja niekorzystnych zjawisk w zakresie bezrobocia – dane źródłowe

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PUP

Nr jedn. ref.	Dzielnica	Liczba osób w rodzinach objętych wsparciem MOPS na 100 mieszkańców	Liczba osób w rodzinach objętych wsparciem MOPS z powodu ubóstwa na 100 mieszkańców	Liczba osób w rodzinach objętych wsparciem MOPS z powodu bezrobocia na 100 mieszkańców	Zadłużenie w lokalach komunalnych w zł na 1 dłużnika	Liczba przekroczeń wskaźników (max.4)	Stan kryzysowy w zakresie ubóstwa (3 i więcej przekroczeń)	Liczba osób w rodzinach objętych wsparciem MOPS	Liczba osób w rodzinach objętych wsparciem MOPS z powodu ubóstwa	Liczba osób w rodzinach objętych wsparciem MOPS z powodu bezrobocia	Liczba ludności w 2021 r.	Wartość zaległości w opłatach czynszowych w roku 2021 w zł	Liczba osób posiadających zaległości w opłatach czynszowych w roku 2021
1	700-lecie	1,03	0,46	0,28	899	0		29	13	8	2810	9891	11
2	Baranowice	1,08	0,21	0,12	551	0		26	5	3	2401	1102	2
3	Kleszczów	0,58	0,18	0,13	2310	0		13	4	3	2230	43896	19
4	Kleszczówka	2,98	1,88	0,95	-	3	X	100	63	32	3353	-	-
5	Korfantego	1,25	0,52	0,30	-	-		51	21	12	4064	-	-
6	Księcia Władysława	1,65	0,82	0,43	0	1		100	50	26	6069	0	0
7	Osiny	0,38	0,00	0,32	-	0		6	0	5	1576	-	-
8	Pawlikowskiego	1,10	0,68	0,38	3149	1		67	41	23	6067	642422	204
9	Powstańców Śląskich	0,79	0,24	0,12	737	0		39	12	6	4936	1473	2
10	Rogoźna	0,52	0,18	0,00		0		17	6	0	3259	0	0
11	Rowień-Folwarki	1,68	1,12	0,63	536	3	X	45	30	17	2678	1609	3
12	Rój	3,84	3,26	1,93	2905	4	X	171	145	86	4449	156881	54
13	Sikorskiego	2,15	1,01	0,47	2137	2		173	81	38	8058	79075	37
14	Śródmieście	2,65	2,69	1,43	2523	3	X	61	62	33	2304	98403	39
15	Zachód	1,04	0,59	0,42	1258	0		44	25	18	4240	12579	10
Zory-średnia dla miasta		1,61	0,96	0,53	2749			942	560	311	58494	1047330	381

Tab. A. 3 Koncentracja niekorzystnych zjawisk w zakresie ubóstwa – dane źródłowe

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS i in.

Nr jedn. ref.	Dzielnica	Liczba osób w rodzinach otrzymujących wsparcie z MOPS z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych na 100 mieszkańców w 2021 r.	Liczba osób w rodzinach objętych procedurą Niebieskiej Karty w latach 2015-2021 na 100 mieszkańców	Liczba wniosków skierowanych do MKRPA w latach 2015-2021 na 100 mieszkańców	Liczba osób otrzymujących dodatki z tytułu samotnego wychowywania dziecka na 100 mieszkańców w 2021 r.	Liczba osób otrzymujących świadczenia z Funduszu Alimentacyjnego na 100 mieszkańców	Średnia roczna liczba dzieci objętych asystenturą rodzin na 100 mieszkańców	Liczba przekroczeń wartości referencyjnych (max. 6 przekroczeń)	Stan kryzysowy w zakresie kondycji rodzin (4 i więcej przekroczeń)	Ludność 2021	Liczba wniosków w skierowanych do MKRPA w latach 2015-2021	Średnia roczna liczba osób w rodzinach otrzymujących wsparcie z MOPS z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	Liczba osób w rodzinach objętych procedurą Niebieskiej Karty w latach 2015-2021	Liczba osób otrzymujących świadczenia z Funduszu Alimentacyjnego	Liczba osób otrzymujących dodatki z tytułu samotnego wychowywania dziecka	Średnia roczna liczba dzieci objętych asystenturą rodzin w latach 2019-2021
1	700-lecia Żor	0,18	0,76	1,46	0,14	0,50	0,09	0		2810	41	5	21,3	14	4	3
2	Baranowice	0,12	0,33	0,75	0,21	0,08	0,07	1		2401	18	3	7,9	2	5	2
3	Kleszczów	0,63	0,74	1,70	0,00	0,31	0,25	0		2230	38	14	16,4	7	0	6
4	Kleszczówka	1,85	1,15	3,13	0,24	1,01	0,73	6	X	3353	105	62	38,6	34	8	24
5	Korfantego	0,66	0,82	1,67	0,07	0,64	0,10	0		4064	68	27	33,3	26	3	4
6	Księcia Władysława	1,01	0,81	1,63	0,16	0,68	0,42	3		6069	99	61	49,1	41	10	25
7	Osiny	0,32	0,86	1,08	0,06	0,25	0,13	1		1576	17	5	13,6	4	1	2
8	Pawlikowskiego	0,73	0,93	1,68	0,16	1,05	0,33	2		6067	102	44	56,6	64	10	20
9	Powstańców Śląskich	0,32	1,04	2,03	0,10	0,55	0,40	3		4936	100	16	51,4	27	5	20
10	Rogoźna	0,28	0,52	1,29	0,06	0,15	0,26	0		3259	42	9	17,0	5	2	8
11	Rowień-Folwarki	0,86	0,73	0,97	0,07	0,49	0,14	0		2678	26	23	19,6	13	2	4
12	Rój	1,71	1,51	3,66	0,36	1,17	0,93	6	X	4449	163	76	67,1	52	16	41
13	Sikorskiego	1,20	1,02	2,32	0,24	0,91	0,53	5	X	8058	187	97	82,6	73	19	42
14	Śródmieście	1,69	1,51	1,82	0,30	0,61	0,42	4	X	2304	42	39	34,7	14	7	10
15	Zachód	0,52	0,69	1,18	0,12	0,31	0,13	0		4240	50	22	29,4	13	5	5
Żory-średnia dla miasta		0,86	0,92	1,86	0,17	0,67	0,37			58494	1088	503	538,6	389	97	216

Tab. A. 4 Koncentracja niekorzystnych zjawisk w zakresie problemów rodzin – dane źródłowe

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS i in.

Nr jedn. ref.	Dzielnica	Liczba wybranych 7 kategorii przestępstw (bez komunikacyjnych) na 1000 mieszkańców	Liczba przestępstw kradzieży na 1000 mieszkańców	Liczba przekroczeń wskaźników w (max.2)	Stan kryzysowy w zakresie poziomu bezpieczeństwa (2 przekroczenia)	Ludność 2021	Liczba 7 najczęściej odnotowywanych przestępstw (bez komunikacyjnych)	Liczba przestępstw w kradzieży
1	700-lecia Żor	3,12	0,64	0		2810	9	2
2	Baranowice	2,74	1,63	0		2401	7	4
3	Kleszczów	2,42	0,40	0		2230	5	1
4	Kleszczówka	8,16	6,08	2	X	3353	27	20
5	Korfantego	5,07	2,22	0		4064	21	9
6	Księcia Władysława	5,22	1,69	0		6069	32	10
7	Osiny	1,72	0,32	0		1576	3	1
8	Pawlikowskiego	6,28	1,69	1		6067	38	10
9	Powstańców Śląskich	4,34	2,06	0		4936	21	10
10	Rogoźna	3,18	1,58	0		3259	10	5
11	Rowień-Folwarki	3,84	1,92	0		2678	10	5
12	Rój	6,23	2,70	2	X	4449	28	12
13	Sikorskiego	3,65	2,32	0		8058	29	19
14	Śródmieście	23,21	15,77	2	X	2304	53	36
15	Zachód	4,06	2,26	0		4240	17	10
Żory-średnia dla miasta		5,32	2,63			58494	311	154

Tab. A. 5 Koncentracja niekorzystnych zjawisk w zakresie problemów bezpieczeństwa – dane źródłowe

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych KMP w Żorach

Nr jedn. ref.	Dzielnica	Liczba osób w rodzinach objętych pomocą społeczną z powodu niepełnosprawności na 100 mieszkańców w 2021 r.	Liczba osób w rodzinach objętych pomocą społeczną z powodu długo-trwałej lub ciężkiej choroby na 100 mieszkańców	Liczba osób pobierających zasiłki pielęgnacyjne na 100 mieszkańców	Liczba osób otrzymujących świadczenia pielęgnacyjne na 100 mieszkańców	Liczba osób w wieku poprodukcyjnym na 100 mieszkańców	Liczba dzieci w wieku 0-3 lata na 100 mieszkańców	Koncentracja osób ze szczególnymi potrzebami w zakresie dostępności (max. 5 przekroczeń)	Koncentracja osób ze szczególnymi potrzebami w zakresie dostępności (3 i więcej przekroczeń)	Liczba ludności w 2021 r.	Liczba osób w wieku poprodukcyjnym	Liczba dzieci w wieku 0-3 lata	Liczba osób pobierających zasiłki pielęgnacyjne	Liczba osób w rodzinach objętych pomocą społeczną z powodu długo-trwałej lub ciężkiej choroby	Liczba osób w rodzinach objętych pomocą społeczną z powodu niepełnosprawności	Liczba osób w rodzinach objętych pomocą społeczną z powodu niepełnosprawności
1	700-lecia Żor	0,14	0,53	2,56	0,39	29,93	2,67	1		2810	841	75	72	15	4	
2	Baranowice	0,50	0,71	1,71	0,50	14,08	4,83	2		2401	338	116	41	17	12	
3	Kleszczów	0,04	0,49	1,26	0,49	14,75	3,99	2		2230	329	89	28	11	1	
4	Kleszczówka	1,52	1,85	2,86	0,57	24,75	2,51	5	X	3353	830	84	96	62	51	
5	Korfantego	0,44	0,81	2,34	0,27	30,86	3,13	1		4064	1254	127	95	33	18	
6	Księcia Władysława	0,96	1,04	2,90	0,61	31,82	2,57	5	X	6069	1931	156	176	63	58	
7	Osiny	0,32	0,32	2,35	0,57	17,26	4,51	2		1576	272	71	37	5	5	
8	Pawlikowskiego	0,58	0,79	3,02	0,49	26,34	3,74	4	X	6067	1598	227	183	48	35	
9	Powstańców Śląskich	0,28	0,53	3,08	0,38	30,43	2,90	2		4936	1502	143	152	26	14	
10	Rogoźna	0,28	0,28	2,27	0,55	15,37	5,83	2		3259	501	190	74	9	9	
11	Rowień-Folwarki	0,49	0,71	2,09	0,26	18,60	4,82	1		2678	498	129	56	19	13	
12	Rój	1,21	1,87	2,65	0,54	15,71	4,32	5	X	4449	699	192	118	83	54	
13	Sikorskiego	0,78	1,33	2,85	0,50	26,56	2,68	5	X	8058	2140	216	230	107	63	
14	Śródmieście	0,65	1,17	2,78	0,61	26,35	3,17	4	X	2304	607	73	64	27	15	
15	Zachód	0,94	1,25	2,03	0,50	20,66	2,97	3		4240	876	126	86	53	40	
Żory-średnia dla miasta		0,67	0,99	2,58	0,48	24,30	3,44			58494	14216	2014	1508	578	392	

Tab. A. 6 Koncentracja osób o szczególnych potrzebach – dane źródłowe

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS i in.

Nr jedn. ref.	Dzielnica	Średnie wyniki egzaminu ósmoklasisty z j. polskiego w roku szkolnym 2018/2019 w %	Średnie wyniki egzaminu ósmoklasisty z j. polskiego w roku szkolnym 2019/2020 w %	Średnie wyniki egzaminu ósmoklasisty z j. polskiego w roku szkolnym 2020/2021 w %	Średnie wyniki egzaminu ósmoklasisty z matematyki i w roku szkolnym 2018/2019 w %	Średnie wyniki egzaminu ósmoklasisty z matematyki w roku szkolnym 2019/2020 w %	Średnie wyniki egzaminu ósmoklasisty z matematyki i w roku szkolnym 2020/2021 w %	Średnie wyniki egzaminu ósmoklasisty z j. angielskiego w roku szkolnym 2018/2019 w %	Średnie wyniki egzaminu ósmoklasisty z j. angielskiego w roku szkolnym 2019/2020 w %	Średnie wyniki egzaminu ósmoklasisty z j. angielskiego w roku szkolnym 2020/2021 w %	Udział uczniów z dysleksją przystępujących do egzaminu ósmoklasisty w latach szkolnych 2018/2019-2020/2021	Liczba przekroczeń wskaźników w (max. 10)	Zjawiska kryzysowe w edukacji podstawowej (6 i więcej przekroczeń)	Liczba uczniów przystępujących do egzaminu ósmoklasisty w latach szkolnych 2018/2019-2020/2021 ogółem	Liczba uczniów z dysleksją przystępujących do egzaminu ósmoklasisty w latach szkolnych 2018/2019-2020/2021
1	700-lecia Żor	65,62	57,24	58,00	53,15	48,00	46,46	68,35	58,76	76,92	4,11	1		73	3
2	Baranowice	71,52	59,76	65,29	49,79	45,24	47,48	61,48	60,56	75,26	9,30	1		86	8
3	Kleszczów	74,58	66,32	64,86	59,96	54,53	54,86	77,21	72,42	79,00	8,77	1		57	5
4	Kleszczówka	64,47	57,59	65,68	45,32	48,45	44,00	62,85	60,14	69,00	7,61	0		92	7
5	Korfantego	63,07	55,73	56,19	35,20	42,10	36,57	67,20	62,27	67,95	8,82	7	X	102	9
6	Księcia Władysława	60,18	54,67	58,50	44,44	39,60	39,35	61,70	49,60	64,91	7,06	7	X	170	12
7	Osiny	73,53	60,40	67,69	50,94	45,00	48,75	61,47	45,00	75,63	20,83	2		48	10
8	Pawlikowskiego	63,04	57,38	57,34	37,90	39,40	42,47	46,06	55,74	63,96	4,38	7	X	160	7
9	Powstańców Śląskich	60,60	53,28	54,15	40,06	35,72	35,85	58,07	45,97	65,00	6,02	9	X	133	8
10	Rogoźna	67,83	63,19	62,20	46,20	52,11	46,20	56,83	59,00	66,63	18,42	3		114	21
11	Rowień-Folwarki	64,93	55,00	57,53	39,63	33,20	46,80	51,60	43,65	63,13	3,75	7	X	80	3
12	Rój	62,29	56,81	59,06	40,75	43,11	42,30	53,13	56,38	62,72	5,52	7	X	181	10
13	Sikorskiego	60,27	52,66	56,01	42,41	38,75	40,96	61,06	45,94	60,68	6,09	8	X	230	14
14	Śródmieście	56,93	57,89	65,53	39,57	48,53	56,47	56,47	61,00	78,06	6,06	3		66	4
15	Zachód	70,42	57,35	63,70	55,93	45,68	51,18	76,58	66,23	74,59	8,66	1		127	11
Żory-średnia dla miasta		63,99	56,83	59,63	44,22	42,92	43,71	60,23	55,31	67,34	7,68			1719	132

Tab. A. 7a Koncentracja niekorzystnych zjawisk w zakresie edukacji podstawowej — dane źródłowe

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta w Żorach

Nr jedn. ref.	Dzielnica	Średnie wyniki egzaminu maturalnego z j. polskiego w roku szkolnym 2018/2019 w %	Średnie wyniki egzaminu maturalnego z j. polskiego w roku szkolnym 2019/2020 w %	Średnie wyniki egzaminu maturalnego z j. polskiego w roku szkolnym 2020/2021 w %	Średnie wyniki egzaminu maturalnego z matematyki w roku szkolnym 2018/2019 w %	Średnie wyniki egzaminu maturalnego z matematyki w roku szkolnym 2019/2020 w %	Średnie wyniki egzaminu maturalnego z matematyki w roku szkolnym 2020/2021 w %	Średnie wyniki egzaminu maturalnego z j. angielskiego w roku szkolnym 2018/2019 w %	Średnie wyniki egzaminu maturalnego z j. angielskiego w roku szkolnym 2019/2020 w %	Średnie wyniki egzaminu maturalnego z j. angielskiego w roku szkolnym 2020/2021 w %	Liczba przekroczeń wskaźnik w (max. 9)	Zjawiska kryzysowe w edukacji na poziomie średnim (5 i więcej przekroczeń)	Liczba uczniów drugorocznych w szkołach podstawowych i średnich w latach 2015-2021 na 100 osób w wieku 6-19 lat	Liczba uczniów drugorocznych w szkołach podstawowych i średnich w latach 2015-2021	Liczba ludności w wieku 6-19 lat
1	700-lecia Żor	61,71	54,62	57,25	79,14	76,92	85,07	55,71	51,69	49,11	1		2,43	9	370
2	Baranowice	53,15	55,19	55,07	68,00	67,05	71,87	49,62	57,24	53,29	7	X	1,44	7	485
3	Kleszczów	58,38	54,31	60,00	74,15	77,69	88,17	64,92	67,85	56,89	0		1,19	5	419
4	Kleszczówka	58,00	57,00	60,27	80,96	74,88	85,60	61,74	51,36	55,73	0		1,73	9	519
5	Korfantego	55,07	56,38	43,80	63,43	74,95	64,05	49,00	52,57	46,50	6	X	3,73	21	563
6	Księcia Władysława	56,67	48,58	56,55	69,03	65,33	77,55	56,27	41,35	58,78	5	X	2,66	23	865
7	Osiny	63,07	58,89	48,00	73,60	77,11	76,00	55,75	46,40	69,80	3		0,00	0	309
8	Pawlikowskiego	56,66	51,59	51,25	64,08	68,89	79,25	51,95	54,14	54,80	7	X	3,78	34	900
9	Powstańców Śląskich	59,72	50,16	54,76	65,31	62,63	75,73	62,76	45,13	59,61	6	X	2,71	18	665
10	Rogoźna	56,55	54,16	57,19	73,52	73,89	77,13	53,66	43,05	64,56	3		2,08	12	578
11	Rowień-Folwarki	58,57	53,40	60,18	72,48	67,87	69,53	57,36	46,00	53,28	4		1,33	6	451
12	Rój	53,58	55,25	53,68	60,67	74,29	77,64	46,77	53,86	55,50	5	X	7,45	58	779
13	Sikorskiego	53,98	48,07	54,97	71,95	65,09	67,74	47,45	49,39	52,74	8	X	4,89	58	1186
14	Śródmieście	58,37	66,50	57,82	79,79	82,00	84,09	53,47	69,33	64,45	1		4,68	14	299
15	Zachód	58,27	53,97	58,00	74,13	71,69	83,36	58,40	52,65	50,84	1		1,82	14	771
Żory-średnia dla miasta		57,14	53,04	55,39	71,05	70,12	76,75	54,57	50,46	55,55			3,14	288	9159

Tab. A. 7b Koncentracja niekorzystnych zjawisk w zakresie edukacji na poziomie średnim — dane źródłowe

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta w Żorach

Nr jedn. ref.	Dzielnica	Frekwencja wyborcza w pierwszej turze wyborów prezydenta miasta w 2018 r. w %	Frekwencja w Żorskim Budżecie Obywatelskim w 2020 r. w %	Liczba przekroczeń wartości referencyjnej (max. 2)	Stan kryzysowy w zakresie uczestnictwa w życiu publicznym (2 przekroczenia)	Liczba uprawnionych do głosowania w pierwszej turze wyborów prezydenta miasta w 2018 r.	Liczba wydanych kart do głosowania w pierwszej turze wyborów prezydenta miasta w 2018 r.	Żorski Budżet Obywatelski 2020 liczba głosujących	Liczba ludności 2019
1	700-lecie	49,24	1,02	2	X	2502	1232	32	3149
2	Baranowice	56,18	2,07	0		1634	918	47	2271
3	Kleszczów	60,60	6,11	0		1566	949	130	2128
4	Kleszczówka	56,35	2,46	0		2813	1585	87	3530
5	Korfantego	50,22	0,53	2	X	3560	1788	23	4375
6	Księcia Władysława	51,41	1,26	1		5266	2707	82	6525
7	Osiny	59,43	9,33	0		1097	652	142	1522
8	Pawlikowskiego	46,69	0,13	2	X	4472	2088	7	5539
9	Powstańców Śląskich	52,47	0,19	1		4265	2238	10	5261
10	Rogoźna	55,90	0,84	1		2059	1151	25	2959
11	Rowień-Folwarki	57,68	2,77	0		2030	1171	75	2712
12	Rój	49,27	0,00	2	X	3402	1676	0	4501
13	Sikorskiego	47,14	0,47	2	X	7053	3325	41	8694
14	Śródmieście	51,66	0,00	2	X	2052	1060	0	2575
15	Zachód	60,12	1,07	1		3077	1850	44	4130
Żory-wartość referencyjna dla miasta		52,06	1,24			46848	24390	745	59871

Tab. A. 8 Koncentracja niekorzystnych zjawisk w zakresie uczestnictwa w życiu społecznym i kulturalnym — dane źródłowe

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta w Żorach i in.

Nr jedn. ref.	Dzielnica	Liczba firm zarejestrowanych w CEIDG na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym w 2021 r.	Liczba firm wykreślonych z CEIDG w latach 2019-2021 na 100 firm zarejestrowanych w CEIDG ogółem	Liczba przekroczeń wartości wskaźników (max. 2)	Kryzys w sferze gospodarczej (2 przekroczenia)	Liczba firm zarejestrowanych w CEIDG ogółem w 2021 r.	Liczba ludności w wieku produkcyjnym w 2021 r.	Firmy wykreślone z CEIDG w latach 2019-2021
1	700-lecia Żor	10,96	21,08	2	X	166	1514	35
2	Baranowice	10,18	17,01	2	X	147	1444	25
3	Kleszczów	13,60	13,37	0		187	1375	25
4	Kleszczówka	14,86	14,98	0		287	1931	43
5	Korfantego	12,47	17,87	1		263	2109	47
6	Księcia Władysława	9,85	18,12	2	X	309	3137	56
7	Osiny	13,80	12,00	0		125	906	15
8	Pawlikowskiego	7,98	12,60	1		262	3282	33
9	Powstańców Śląskich	8,60	18,67	2	X	225	2615	42
10	Rogoźna	10,55	15,69	2	X	204	1933	32
11	Rowień-Folwarki	10,99	9,20	1		174	1583	16
12	Rój	8,18	18,39	2	X	223	2725	41
13	Sikorskiego	8,06	17,91	2	X	363	4504	65
14	Śródmieście	46,37	12,21	0		606	1307	74
15	Zachód	15,10	13,01	0		369	2444	48
Żory-wartość referencyjna dla miasta		11,92	15,27			3910	32809	597

Tab. A. 9 Koncentracja niekorzystnych zjawisk gospodarczych — dane źródłowe

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta w Żorach

Nr jedn. ref.	Dzielnica	Średnia odległość do przystanków komunikacji miejskiej (w metrach)	Średnia odległość do przychodni POZ (w metrach)	Średnia odległość do złobka lub klubu dziecięcego (w metrach)	Średnia odległość do przedszkola (w metrach)	Średnia odległość do szkoły podstawowej (w metrach)	Średnia odległość do biblioteki (w metrach)	Średnia odległość do sali sportowej (w metrach)	Średnia odległość do placu zabaw (w metrach)	Średnia odległość do terenów zieleni parkowej (w metrach)	Średnia odległość do poczty (w metrach)	Liczba przekroczeń wskaźników dostępności (max.10)	Najniższa dostępność do wybranych przestrzeni i usług (co najmniej 6 przekroczeń)
1	700-lecia Żor	166	151	513	203	236	398	1557	71	1938	580	0	
2	Baranowice	432	2676	2396	1100	1093	3974	3218	997	3477	2523	10	X
3	Kleszczów	365	2434	948	1091	1091	3117	3660	887	3748	3040	9	X
4	Kleszczówka	185	451	1385	432	432	1477	3032	212	3040	2077	3	
5	Korfantego	194	255	292	274	289	1258	1056	79	1609	653	0	
6	Księcia Władysława	152	218	520	248	240	1174	630	62	1477	475	0	
7	Osiny	210	1436	1954	570	634	3462	1826	481	2423	1555	9	X
8	Pawlikowskiego	135	481	1190	329	344	1983	386	101	1491	304	0	
9	Powstańców Śląskich	175	197	971	132	243	1442	675	120	1553	718	0	
10	Rogoźna	532	1645	2924	732	732	3254	2274	691	2640	1697	10	X
11	Rowień-Folwarki	338	3043	3512	681	681	3325	4202	473	4303	3546	10	X
12	Rój	357	762	4915	771	771	5141	4255	455	4298	775	8	X
13	Sikorskiego	133	479	558	280	434	2131	954	72	1631	350	0	
14	Śródmieście	190	389	330	661	646	538	1663	422	1983	742	3	
15	Zachód	241	860	1380	751	788	1311	1903	498	2302	1306	7	X
Żory-średnia dla miasta		232	829	1 474	486	519	2 165	1 801	299	2 324	1 098		

Tab. A. 10a Koncentracja niekorzystnych zjawisk w zakresie dostępności do wybranych obiektów infrastruktury — dane źródłowe

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta w Żorach

Nr jedn. ref.	Dzielnica	Liczba przekroczeń wskaźników dostępności (max.9)	Najniższa dostępność do wybranych przestrzeni i usług (co najmniej 5 przekroczeń)	Odsetek adresów z dostępem do Internetu 30 Mb/s i więcej	Liczba awarii i sieci wodno-kanalizacyjnej w latach 2015-2021 na 100 budynków	Liczba przekroczeń wskaźników (max. 3)	Kryzys w sferze przestrzenno-funkcjonalnej (co najmniej 2 przekroczenia)	UKE liczba adresów referencyjnych	Adresy z dostępem do Internetu 30 Mb/s i więcej	Awarie wodociągów i kanalizacji 2015-2021	Liczba budynków ogółem
1	700-lecia Żor	0		85,94	21,51	1		64	55	20	93
2	Baranowice	10	X	61,52	1,68	3	X	712	438	26	1547
3	Kleszczów	9	X	85,41	1,25	1		713	609	19	1525
4	Kleszczówka	3		84,75	1,52	1		754	639	24	1578
5	Korfantego	0		74,40	2,85	2	X	207	154	10	351
6	Księcia Władysława	0		69,52	3,30	2	X	105	73	6	182
7	Osiny	9	X	81,02	0,98	1		453	367	9	923
8	Pawlikowskiego	0		51,64	4,48	2	X	122	63	12	268
9	Powstańców Śląskich	0		87,95	3,87	1		83	73	13	336
10	Rogoźna	10	X	82,61	1,42	1		1104	912	28	1969
11	Rowień-Folwarki	10	X	89,45	0,49	1		806	721	8	1629
12	Rój	8	X	93,99	2,24	2	X	1015	954	45	2013
13	Sikorskiego	0		50,00	5,77	2	X	172	86	18	312
14	Śródmieście	3		57,72	1,08	1		771	445	17	1572
15	Zachód	7	X	80,85	1,08	1		1384	1119	30	2767
Żory-średnia dla miasta				79,24	1,64			8465	6708	280	17065

Tab. A. 10b Koncentracja niekorzystnych zjawisk w zakresie zjawisk przestrzenno-funkcjonalnych — dane źródłowe

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta w Żorach i in.

Nr jedn. ref.	Dzielnica	Liczba zabytków nieruchomych wpisanych do GEZ na 100 budynków	Udział budynków mieszkalnych wybudowanych do 1945 r. w ogóle budynków w %	Udział budynków mieszkalnych o kondygnacji 3 i więcej wyposażonych w dźwig osobowy w %	Sfera techniczna (max. 3 przekroczenia)	Kryzys w sferze technicznej (2 i więcej przekroczenia)	Udział budynków mieszkalnych wybudowanych do 1989 r. w ogóle budynków mieszkalnych w % w 2022 r.,	Liczba zabytków nieruchomych wpisanych do GEZ	Liczba budynków ogółem	Liczba budynków mieszkalnych	Budynki mieszkalne wybudowane do 1945	Budynki mieszkalne 3 i więcej kondygnacji	Budynki mieszkalne wyposażone w dźwig osobowy	Liczba budynków mieszkalnych wybudowanych do 1989 r.
1	700-lecia Żor	1,08	2,90	16,7	1		91,43	1	93	35	1	30	5	32
2	Baranowice	0,60	2,30	0,0	1		24,00	9	1547	825	19	14	0	198
3	Kleszczów	0,20	4,82	0,0	2	X	22,09	3	1525	851	41	24	0	188
4	Kleszczówka	1,46	9,31	0,0	3	X	45,61	23	1578	741	69	54	0	338
5	Korfantego	0,0	0,0	14,3	0		64,74	0	351	173	0	42	6	112
6	Księża Władysława	1,65	11,43	55,6	2	X	91,43	3	182	35	4	18	10	32
7	Osiny	0,40	2,90	0,0	1		25,29	4	923	514	15	29	0	130
8	Pawlikowskiego	0,0	0,0	16,7	1		46,55	0	268	58	0	30	5	27
9	Powstańców Śląskich	0,0	6,06	27,8	1		68,18	0	336	66	4	18	5	45
10	Rogoźna	0,40	1,94	0,0	1		21,38	7	1969	1291	25	32	0	276
11	Rowień-Folwarki	0,60	2,70	0,0	1		35,75	9	1629	895	24	29	0	320
12	Rój	0,30	3,30	0,0	1		38,21	6	2013	1120	37	23	0	428
13	Sikorskiego	0,0	0,0	11,1	1		45,10	0	312	102	0	54	6	46
14	Śródmieście	5,73	12,67	1,25	3	X	67,83	90	1572	600	76	160	2	407
15	Zachód	0,18	2,9	0,0	1		35,76	5	2767	1552	45	46	0	555
Żory-średnia dla miasta		0,94	4,06	6,47			35,38	160	17065	8859	360	603	39	3134

Tab. A. 11 Koncentracja niekorzystnych zjawisk w zakresie zjawisk technicznych – dane źródłowe

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta w Żorach i in.

Nr jedn. ref.	Dzielnica	Emisja pyłu PM10 ze źródeł komunalno-bytowych w kg na 1 mieszkańca w 2020 r.	Ilość wyrobów zawierających azbest w kg na 100 mieszkańców w 2022 r.	Udział powierzchni objętej przekroczeniami norm hałasu w porze nocnej (Ln) w % w 2021 r.	Liczba przekroczeń wskaźników dla sfery środowiskowej (max.3)	Kryzys w sferze środowiskowej (co najmniej 2 przekroczenia)	Emisja PM10 w kg	Liczba ludności w 2021 r.	Powierzchnia przekroczenia norm hałasu w nocy (Ln) w ha	Powierzchnia ogółem w ha	Wyroby zawierające azbest w kg
1	700-lecia Żor	0,31	16,01	0,00	0		883,49	2810	0,00	25,36	450
2	Baranowice	6,86	424,82	0,07	2	X	16472,95	2401	0,91	1313,81	10200
3	Kleszczów	8,76	184,98	0,26	1		19527,09	2230	1,94	757,89	4125
4	Kleszczówka	6,60	169,33	0,02	1		22120,27	3353	0,12	591,43	5677,5
5	Korfantego	1,00	0,00	0,02	0		4061,56	4064	0,01	52,16	0
6	Księcia Władysława	0,00	0,00	0,00	0		0,69	6069	0,00	45,91	0
7	Osiny	7,63	452,09	0,00	2	X	12028,49	1576	0,00	466,95	7125
8	Pawlikowskiego	0,16	39,56	0,00	0		965,87	6067	0,00	90,67	2400
9	Powstańców Śląskich	0,33	45,58	0,00	0		1626,70	4936	0,00	33,05	2250
10	Rogoźna	7,32	819,73	0,82	3	X	23859,90	3259	4,88	593,96	26715
11	Rowień-Folwarki	8,31	147,31	0,09	1		22254,36	2678	0,56	619,11	3945
12	Rój	5,60	657,45	0,75	3	X	24897,50	4449	5,44	726,58	29250
13	Sikorskiego	0,30	201,97	0,00	1		2432,02	8058	0,00	116,18	16275
14	Śródmieście	4,89	208,33	1,24	3	X	11276,25	2304	3,22	259,46	4800
15	Zachód	9,35	70,75	0,92	2	X	39638,56	4240	7,10	771,13	3000
Żory-średnia dla miasta		3,45	198,7	0,37			202045,67	58494	24,16	6463,66	116213

Tab. A. 12 Koncentracja niekorzystnych zjawisk w zakresie zjawisk środowiskowych – dane źródłowe

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta w Żorach i in.